

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Юридичний факультет

**СУЧАСНИЙ СТАН І
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ДЕРЖАВИ І ПРАВА**

МАТЕРІАЛИ

**ХІІ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ,
АСПІРАНТІВ ТА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ**

9 - 10 жовтня 2020 року

м. Дніпро

Редакційна колегія

Поляков М. В. — (голова), ректор Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, член-кореспондент НАН України, професор, доктор фізико-математичних наук

Оковитий С. І. — проректор з наукової роботи Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, професор, доктор хімічних наук

Пижов О. М. — державний експерт з питань нормативно-правового забезпечення директоратів вищої освіти і освіти дорослих Міністерства освіти і науки України

Соколенко О. Л. — (заступник голови), декан юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, професор, доктор юридичних наук

Кобрусєва Є. А. — заступник декана з наукової роботи та міжнародних зв'язків, голова Ради молодих вчених юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, доцент кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, доцент, кандидат юридичних наук

Сачко О. В. — заступник декана з виховної роботи, професор кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, доктор юридичних наук

Дриголь О. О. — заступник декана з навчальної роботи, юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Алексєєнко І. Г. — завідувач кафедри цивільного, трудового та господарського права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, професор, доктор політичних наук, кандидат юридичних наук

Корнякова Т. В. — завідувач кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, заслужений юрист України, доцент, доктор юридичних наук

Мудрисєвська Л. М. — завідувач кафедри теорії держави та права, конституційного права та державного управління юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, доцент, кандидат юридичних наук, кандидат філософських наук

Бережна К. В. — завідувач кафедри європейського та міжнародного права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, доцент, доктор юридичних наук

Литвин О. П. — секретар Вченої ради юридичного факультету, доцент кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, доцент, кандидат юридичних наук

Боровська А. І. — член ради студентів юридичного факультету

Ярова Т. Д. — т.в.о. Голови Ради студентів юридичного факультету

Ткаченко С. Є. — голова інформаційного комітету юридичного факультету

Укладачі: Кобрусєва Є. А., Боровська А. І., Ярова Т. Д., Ткаченко С. Є.

Видається в авторській редакції. Редакційна колегія не завжди поділяє погляди, думки та ідеї авторів і не несе відповідальності за зміст матеріалів, наданих авторами.

Сучасний стан і перспективи розвитку держави і права. Матеріали XII Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених (9 - 10 жовтня 2020 року) / За заг. ред. **М.В. Полякова** та О.Л. Соколенко. Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара— м. Дніпро, 2020. — 183 с.

У виданні опубліковані матеріали XII Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Сучасний стан і перспективи розвитку держави і права», які містять дослідження з загальнотеоретичної юриспруденції та з основних галузей права та юридичної науки: конституційне, цивільне, трудове, господарське, земельне, адміністративне, кримінальне та міжнародне право, а також галузей процесуального права.

Розраховано на науковців, викладачів, аспірантів, студентів юридичних факультетів ВНЗ. Видання буде корисним для всіх, хто цікавиться питаннями розбудови правової держави.

UNIwersytet w Białymstoku
WYDZIAŁ PRAWA

15-213 Białystok, ul. Mickiewicza 1
tel. 85 732 70 62, fax 85 740 60 89
www.prawo.uwb.edu.pl

Białystok, 28 September 2020

Dear Conference Organizers,

It is with great pleasure to once again support the organizational and substantive efforts of the organizers to gather guests at the XII international scientific conference **Current condition and development prospects of state and law** organized at the Faculty of Law of the Oles Honchar Dnipropetrovsk National University. The conference is to take place on 9-10 October, 2020 in Students Palace.

I hope the conference will become a forum for fruitful academic discussions and provide opportunities for further cooperation.

With regards,

Izabela Kraśnicka

Dr hab. Izabela Kraśnicka

Vice-Dean for International Cooperation and Development

Faculty of Law

University of Białystok

www.prawo.uwb.edu.pl

Схиляємо голови в скорботі

Немислимо усвідомити й ословити те, що погожий вересневий ранок для нас, університетських, був жорстоко розтятий чорною, трагічно-вбивчою звісткою... Пішов у засвіти наш улюблений ректор, багаторічний керівник нашого славного колективу, видатний науковець, талановитий організатор вищої освіти і науки, колега, друг, неординарна, авторитетна, прекрасна, високоморальна людина Микола Вікторович Поляков.

Так передчасно й несправедливо рано обірвався унікальний життєвий шлях унікальної людини. Його неповторна людська індивідуальність назавжди пов'язана з його університетом. Здається, він зараз зайде до зали для засідань, посміхнеться своєю особливою, щирою посмішкою, з притаманними лише йому доброзичливо-вимогливими інтонаціями проведе ділову нараду, з якої починається кожний робочий тиждень нашого університетського буття, чітко сформулює завдання кожному, спитає про зроблене... Неможливо осмислити те, що відбулося: невже він, той, хто завжди був на бистрині життя, віддавав усього себе університетові, жив і дихав ним, пішов назавжди, залишивши огром нездійснених планів, мрій, надій?

«Багато званих, та мало обраних» – так сказано в «Євангелії». Це про нього – одного з небагатьох, обраних Небом, Долею, Часом, покликаних, щоб зробити багато – для себе, людей, держави. Микола Вікторович – випускник механіко-математичного факультету нашого університету, до якого вступив 1966 року, ніколи більше не покидав рідних стін, пройшовши славний шлях від студента до посади його керівника, яку обіймає з 1998 року.

Доктор фізико-математичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, член-кореспондент НАН України, академік Академії наук вищої освіти України, Української екологічної академії наук, Академії соціальних технологій і місцевого самоврядування, Академії інформатизації освіти, член-кореспондент Міжнародної академії астронавтики, лауреат Державної премії України в галузі освіти й премії імені М.К. Янгеля НАН України, Почесний громадянин міста Дніпра.

Імперативом його академічного життя стало самовіддане служіння обраній справі, оперте на беззастережну довіру і підтримку багатотисячного колективу викладачів, співробітників і студентів. Він щохвилини вирішував доленосні для університету питання, завжди використовуючи силу переконливих аргументів, долучаючи інтелектуальний потенціал колег-однодумців, учнів, друзів і незамінних помічників. Він своїм по-особливому привабливим особистісним магнетизмом зумів об'єднати різних людей, які протягом понад двох десятиліть вірили йому і своєму університетові.

Його труд справедливо оцінений урядом і державою, рідним містом. М.В. Поляков мав безліч нагород, відзнак. Він – повний кавалер ордена «За заслуги». Відсьогодні найбільшою нагородою для нього стає наша світла пам'ять, наші теплі й щирі відчуття його незмінної присутності в університеті, яка відчувається у великому й малому. Нам так не вистачатиме його людської енергетики, творчого горіння, величезного професійного досвіду, помноженого на увагу й турботу про кожного з нас.

Там, за далеким обрієм, в іншому світі, наш ректор буде фізично, його ж душа, щира, світла й терпляча, промовлятиме до нас, ми будемо пам'ятати його усміхненим, безмежно люблячим життя і свій рідний університет.

Наше глибоке сердечне співчуття прекрасній родині Миколи Вікторовича, яку він любив понад усе, яка є його гордістю і яка надавала йому сили й мужності йти в день завтрашній, у якій він гармонійно продовжував себе.

Микола Вікторович мав Бога в душі й любов у серці, жив по-справжньому, був справжнім, – яке невимовно-гірке це слово «був»...Але зерна найвищої честі, добра, справедливості, якими він засівав університетську ниву, працюючи на ній мудро й на повну силу, неодмінно довгими роками сходитимуть добром, за яким живе наша Alma mater, виплекана незабутнім Миколою Вікторовичем.

Сумуємо. Схиляємо голови в скорботі. Гірко, невимовно боляче.

Колеги, друзі, студенти, аспіранти

РОЗДІЛ I

ТЕОРІЯ ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА, ІСТОРІЯ ПОЛІТИКО ПРАВОВИХ ВЧЕНЬ, ФІЛОСОФІЯ І СОЦІОЛОГІЯ ПРАВА, ПОРІВНЯЛЬНЕ ПРАВознавство, КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО ТА КОНСТИТУЦІЙНИЙ ПРОЦЕС, МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО, МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

ОСОБЛИВОСТІ УНІФІКАЦІЇ СФЕРИ МІЖНАРОДНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ

Абрамова Анастасія Витальевна

студентка V курсу юридического факультета

Латвийского университета, г.Рига

У сфері міжнародних перевезень прийнято велику кількість міжнародних договорів, що містять як матеріально-правові, так і колізійно-правові норми. Предмет їх регулювання охоплює досить широке коло питань, що виникають у зв'язку із здійсненням перевезень: регламентація зобов'язань перевізника; приписи вимог, що пред'являються до правовстановлюючих документів; положення стосовно відповідальності сторін тощо.

Більшість з таких питань отримали юридичне закріплення у вигляді матеріально-правових норм, що містяться у відповідних конвенціях. Як приклад можна привести Брюссельську Конвенцію 1924 р. про уніфікацію деяких правил про коносамент («Гаазькі правила»). Вона містить матеріальні норми, що закріплюють обов'язок перевізника щодо забезпечення належного стану судна; вимоги, пропонувані до оформлення коносаменту; порядок відправлення повідомлення про збитки; підстави звільнення перевізника від відповідальності та ін.

Відносини, що виникають у сфері міжнародних перевезень, мають свої особливості. По-перше, найважливіші умови таких відносин визначено у міжнародних угодах - транспортних конвенціях, що є основним джерелом регулювання у цій сфері відносин. Угоди містять уніфіковані матеріально-правові норми, необхідні для врегулювання колізій, що найчастіше виникають при автомобільних та морських міжнародних перевезеннях. Так, уніфіковані норми міжнародних договорів регулюють вимоги до перевізної документації, порядку приймання вантажу до перевезення та його видачі у пункті призначення, умови відповідальності перевізника, процедуру претензій і позовів. По-друге, норми конвенцій про міжнародні перевезення є імперативними. По-третє, специфіка регулювання міжнародних перевезень може виявлятися у відображенні норм міжнародних договорів у національному законодавстві без попередньої ратифікації, підписання або ж приєднання до них (рецепційний ефект міжнародного договору). І, по-четверте, здійснення змішаних перевезень, транзит і контейнерні перевезення регулюються спеціальними нормами міжнародних чи національних актів.

Міжнародні транспортні конвенції мають і колізійні норми, до яких звертаються у разі відсутності уніфікованих матеріально-правових норм. Міжнародні транспортні конвенції, як правило, передбачають «комбіноване» регулювання: поряд з матеріальними нормами в конвенціях закріплюються колізійні принципи для регулювання деяких положень. Так, наприклад, у Женевській конвенції 1956 р. про договір міжнародного дорожнього перевезення вантажів містяться в основному матеріальні норми. Разом з тим окремі питання вирішуються за допомогою формулювання спеціальних колізійних принципів.

Колізійне регулювання передбачає застосування як загальних, так і спеціальних колізійних норм (закон місця знаходження головного управління підприємства відповідача; закон місця знаходження контори, котра уклала договір; закон місця пред'явлення вантажу перевізнику тощо).

Колізійні принципи у галузі міжнародних перевезень отримали закріплення: 1) в міжнародних універсальних конвенціях, 2) у регіональних угодах та 3) в національному законодавстві держав. При виборі відповідної колізійної норми слід дотримуватися певної «ієрархії»: перевагу перед національними нормами мають міжнародні колізійні норми. При колізії, що виникає між міжнародною універсальною і міжнародною регіональною нормами, робиться вибір на користь регіональної норми. Однак це не є правилом, і при вирішенні питання слід враховувати ряд факторів: конкуренцію загальної та спеціальної норм, дату ратифікації та набуття міжнародного договору сили. У міжнародних угодах, прийнятих за останні роки, колізійні норми універсальних договорів аналогічні колізійним нормам двосторонніх договорів. Це вирішує питання стосовно колізії між універсальною та регіональною нормами.

Таким чином, питання правового регулювання міжнародних перевезень на всіх трьох рівнях правового забезпечення вирішується за допомогою створення уніфікованих матеріально-правових та колізійних норм із особливостями, що притаманні даній сфері. Саме тому уніфікація правил в галузі регулювання міжнародних перевезень набула широкого поширення і була здійснена щодо всіх основних видів транспорту: морського, залізничного, повітряного та інших.

Науковий керівник: asoc.prof. Jānis Kārklīņš, Civiltiesisko zinātņu katedra

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Алферова Катерина Сергіївна

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти групи ЮП-19м-1
юридичного факультету Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара*

Наразі, глобалізаційні явища охоплюють найважливіші процеси суспільного життя всього людства. Враховуючи зміни, що відбуваються в високорозвинутих країнах, Україна, як безпосередній учасник глобалізаційних процесів, для свого успішного розвитку має зайняти своє місце в новітній системі міжнародних відносин з врахуванням тих змін.

Станом на сьогоднішній день, ідеалом, до якого бажають рухатися громадяни України є Європейський Союз, оскільки його політика поєднує в собі економічний розвиток з високим соціальним захистом, особистою безпекою і демократичними свободами. З огляду на викладене, європейська інтеграція нашої країни є необхідним процесом, що полягає в проведенні реформ в усіх сферах нашого життя відповідно до європейських стандартів.

Європейський вибір України задекларовано в нормативно-правових актах, де однією із засад зовнішньої політики визначається забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір. Однак, існує ряд факторів,

що перешкоджають успішному проведенню євроінтеграційної політики в державі, а саме: відсутність ефективної координації між органами влади, базових документів та довгострокового планування в євроінтеграційній сфері; наявність деякого дублювання прийнятих нормативно-правових актів; недостатність кадрового, фінансового забезпечення процесу європейської інтеграції та інформування населення з даного питання тощо.

Взагалі, сьогодні, рівень реформування політичної системи і економічної політики, здійснюваний Україною ще не дозволяє їй увійти до Європейського Союзу, де панують політична стабільність, демократія і влада закону і має місце один із найвищих рівнів життя в світі. Євросоюз вже охоплює 27 держав, об'єднуючи майже всю Європу від Атлантики до європейських країн СНД, має найбільший у світі єдиний ринок, виступає в якості другого за потужністю економічного центра (83 % ВВП США) і дедалі виразніше демонструє себе як один з дієвих акторів у системі міжнародних відносин.

З огляду на зазначене вище, вважаємо за необхідне розглянути в нашому дослідженні існуючі проблеми європейської інтеграції України та шляхи їх подолання.

По-перше, це низький рівень поінформованості громадян про Європейський Союз, населення України має рівень поінформованості загалом незадовільний, водночас 36% опитаних констатують загалом задовільний рівень володіння українцями інформацією щодо Європейського Союзу.

По-третє, проблемою виступають вимоги Європейського Союзу, які, враховуючи ментальність українського народу та сучасний економічний та правовий розвиток нашої країни, є дещо завищеними та неможливими.

По-четверте, сьогодні першочерговою проблемою розвитку відносин Україна з Європейським Союзом є правосуддя, корупція та організована злочинність, і ці вимоги буде важко задовольнити Україні.

З цього випливає, що найголовнішим стратегічним напрямком є напрямок внутрішньої політики України, оскільки:

- 1) матеріальна основа європейської інтеграції розбудовується у самій Україні шляхом реформування усіх сфер суспільного життя і досягнення відповідних критеріїв членства в Європейському Союзі;
- 2) метою європейської інтеграції України є не просто формальне набуття членства в Європейському Союзі, а приведення українського суспільного життя в цілому до рівня найвищих сучасних стандартів;
- 3) організаційна діяльність передбачає створення необхідної нормативно-правової бази та формування відповідних органів, закладів і установ;
- 4) інформаційна діяльність має на меті подання найширшому суспільному загалу об'єктивної інформації про сутність, зміст, цілі та наслідки реалізації курсу України на європейську інтеграцію.

Таким чином, можна зробити висновок, що реалізація зазначених напрямів суспільної діяльності не тільки забезпечить формування потенціалу європейської інтеграції України, а буде представляти собою передумову і механізм розгортання інтеграційного процесу в цілому та, в перспективі, з потенціалу перетвориться на його фактор.

Науковий керівник: Бережна Катерина Вікторівна, доцент, доктор юридичних наук, завідувач кафедри європейського та міжнародного права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

МІСЦЕ ТА РОЛЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ПРОЦЕСАХ ЛОКАЛЬНОГО СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ

Багров Артур Лазірович

слухач групи ЦД-19м-1з навчально-методичного центру післядипломної освіти та підвищення кваліфікації Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

На сьогоднішній день можна впевнено стверджувати, що стратегічне планування є одним з ключових інструментів соціально-економічного розвитку територій.

Починаючи ще з 70-80-х рр. XX ст., у більшості розвинених країн світу відбулися процеси децентралізації, які було спрямовано на розширення економічної самостійності локальних територіальних об'єднань. Децентралізація територіального управління стала надійним інструментом, який дозволив врахувати регіональні особливості та потреби локальних спільнот у сфері раціонального використання матеріальних благ.

У 90-ті рр., у нормативних документах Програми розвитку ООН з'явився термін «good governance», який представляв собою концепцію державного управління, яка базується на таких принципах як відповідальність, прозорість та ефективність здійснення владних повноважень на всіх рівнях. Саме в цей період, локальна територія вже є не абстрактним простором та об'єктом впливу з боку центральних органів державної влади, а стає самостійною та активною в інституційному сенсі одиницею, яка має свій потенціал розвитку, свої інтереси та свої довгострокові плани. Території починають перетворюватись на активні виробничі та соціальні системи.

Світовою тенденцією останніх десятиліть є розширення практики стратегічного планування на регіональному рівні, про що свідчить наявність ряду документів, серед яких найбільш важливим, в рамках нашого дослідження є Хартія Європейського планування, яку було прийнято у 2013 році. Даний документ висвітлює питання планування окремих регіонів та міст Європейського союзу (ЄС). В межах ЄС, локальні програми стратегічного планування покликані нівелювати диспропорції економічного розвитку які існують як на наднаціональному рівні, так і на рівні окремих країн-членів.

Що стосується процесів локального стратегічного планування в Україні, то варто зазначити, що за останні п'ять років було створено необхідну законодавчу базу європейського типу. Існує базовий закон та є наявною державна стратегія регіонального розвитку, що робить можливим фінансування регіональних програм за рахунок коштів Державного фонду регіонального розвитку, який є програмою Державного бюджету України. В межах багатьох регіонів та окремих міст з'явилися програми які регламентують процеси регіонального розвитку на найближчі п'ять років.

Серед загальних рис процесів стратегічного планування на локальному рівні в Україні, можна виділити наступні:

- комплексне охоплення базових питань громади;

- формування рамок детальнішого планування (наприклад просторового планування, планування розвитку інфраструктури та послуг);
- стосується тривалішого періоду планування, але тісно пов'язане з річними бюджетами та інвестиційними планами;
- полегшує концентрацію коштів і ресурсів громади на найважливіших напрямках діяльності;
- залучає найвищі ланки управління;
- має свою динаміку (враховує наявні та формує взаємні впливи зацікавлених сторін);
- гнучке (реагує на зміни, охоплює діяльність, яка необхідна для передбачення або виникнення цих змін).

Але практика перших років реформи децентралізації засвідчила наявність деяких труднощів які знайшли своє уособлення у таких явищах як: неефективне використання інструментів регіонального розвитку; відсутність у багатьох громадах ефективних проектів регіонального розвитку; неможливість органів місцевого самоврядування використати наявні кошти місцевого бюджету.

В той же час можна стверджувати, що постійно збільшується кількість громад, які вдало розвивають власну внутрішню спроможність та поліпшують умови для власного внутрішнього зростання. В умовах збереження існуючої тенденції, можна стверджувати, що в умовах продовження реформи децентралізації, через локальні органи місцевого самоврядування буде проходити більше половини публічних видатків, в тому числі і інвестицій, що є загальноприйнятою європейською практикою.

Науковий керівник: Токовенко Олександр Сергійович, професор, доктор філософських наук, декан факультету суспільних наук та міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ НА ПРИКЛАДІ КРАЇН-ЧЛЕНІВ ЄС

Багров Артур Лазірович

*слухач групи ЦД-19м-1з навчально-методичного центру післядипломної освіти та
підвищення кваліфікації Дніпровського національного університету імені Олеся
Гончара*

В умовах поширення практик децентралізації, постає питання про ефективне управління соціально-економічними процесами як на загальнонаціональному, так і на локальному рівнях. Сучасні міста характеризуються високим ступенем науково-технічного прогресу та ініціаторами змін у соціальній, економічній та політичній сфері.

Досліджуючи процеси формування локальних концепцій стратегічного планування у країнах Європейського союзу, можна виділити декілька основних етапів.

Перший етап (50-60 рр. XX ст.) характеризувався активним використанням державно орієнтованих моделей планування, метою яких був стрімкий розвиток локальних просторів. Пріоритетними цілями даного етапу було будівництво

промислово розвинених зон, відновлення житлового фонду та розвитку інфраструктури.

Другий етап (60-70 рр. XX ст.) став етапом планування збалансованого розвитку міст та початком розвитку сільськогосподарських територій.

На третьому етапі (70-80 рр. XX ст.) почали з'являтися комплексні програми соціально-економічного розвитку муніципалітетів. До цього періоду можна віднести появу перших стратегій розвитку муніципалітетів.

Четвертий етап, який розпочався наприкінці тисячоліття, став етапом переходу великих міст до стратегічного планування. Майже всі територіальні одиниці які знаходились на території Європейського союзу почали розробляти плани власного розвитку. Головним стратегічним напрямом стає збереження та примноження конкурентних переваг територій.

П'ятий етап, який розпочався з новим тисячоліттям та триває до сьогодні, приніс нові підходи та викликав другу хвилю інтересу до регіонального стратегічного планування, що значним чином пов'язано з актуалізацією проблем локальної економіки та кластерного розвитку. На сучасному етапі розвитку інтеграційних процесів у європейському політичному та економічному просторі територіальне планування та прогнозування є основним інструментом досягнення цілей муніципального управління.

В контексті нашого дослідження, доцільним є аналіз документів, які регламентують процеси локального стратегічного планування у ЄС. До таких документів можна віднести прийняту у 2010 році стратегію «Європа 2020». Дана стратегія базується на трьох взаємопов'язаних пріоритетів, таких як:

1. Розумне зростання (розвиток економіки який ґрунтується на знаннях та інноваціях);
2. Стійке зростання (сприяння ефективному та раціональному використанню ресурсів, впровадження нового типу виробництв та створення конкурентоспроможної економіки);
3. Всебічне зростання (сприяння високому рівню зайнятості населення)

Важливою складовою даної стратегії є програма «Горизонт - 2020». Вона об'єднує всі існуючі програми ЄС з фінансування досліджень та інновацій.

Виконання стратегії «Європа 2020» є можливим в умовах реалізації ефективних короткострокових, середньострокових та довгострокових планів. Це зумовило розроблення у 2012 році довгострокової стратегії Глобальна Європа 2050. Тобто можна стверджувати, що в рамках Європейського союзу існує ряд стратегічних документів які регламентують стратегічне планування та стратегічний розвиток як у короткостроковій, так і у стратегічній перспективі.

На сьогоднішній день зарано давати оцінки щодо повноти реалізації даної стратегії, враховуючі певні форс-мажорні обставини, якими характеризуються останні п'ять років (міграційна криза, епідемія COVID-19, Brexit та ін.). Але можна стверджувати, що дані документи є чітко сформованою ієрархічною системою стратегічних документів, які спрямовані на задоволення в першу чергу інтересів європейських громад.

На прикладі країн Європейського союзу можна спостерігати, що стратегії розвитку територій, які широко застосовуються у країнах-членах, мають на меті підвищення конкурентоздатності міста або території у сфері наукових розробок та інновацій у різних сферах суспільного життя. До таких інновацій можна віднести:

створення стратегій взаємодії бізнесу та влади, формування економічних кластерів, впровадження наукоємного виробництва товарів та послуг. Досвід запровадження даних інновацій є важливим у розробленні аналогічного інструментарію для України.

Науковий керівник: Токовенко Олександр Сергійович, професор, доктор філософських наук, декан факультету суспільних наук та міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ В УКРАЇНІ

Білошенко Любов Леонідівна

студентка II курсу юридичного факультету

Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара

Конституціоналізмом прийнято називати політико-правову категорію, яка опосередковує місце і роль конституції у правовій системі, суспільстві і державі, що знаходять вияв у її верховенстві та характері впливу на суспільні відносини. Кожна сучасна держава має свої конституційні особливості. Щодо України, то конституціоналізм тут будувався тривалий час і формувався на основі звичаїв, традицій та світогляду українського народу.

Для початку, потрібно з'ясувати історичні умови та етапи будівництва конституціоналізму в Україні. Відомо, що історія створення української Конституції налічує декілька століть. Основним і найбільш відомим нормативно-правовим актом для періоду Русі є «Руська правда». Хоча, цей документ суміщав у собі норми різних правових галузей: від конституційного до кримінального. Окрему ланку також займають «Литовські статuti», а деякі вчені виділяють і «Березневі статті» Богдана Хмельницького, адже вони заклали вагому цеглину державотворення у добу козаччини на теренах України.

5 квітня 1710 року було укладено «Правовий уклад та конституція відносно прав і вольностей Війська Запорізького». Авторство документа приписують Пилипу Орлику. Саме цей правовий акт вважається першою Конституцією незалежної української держави в межах її етнічної території, про що там і вказувалося. Та найважливішою засадою в «Конституції Пилипа Орлика» є поділ влади на три гілки: судову (Генеральний суд), законодавчу (Генеральна Рада) і виконавчу (гетьман разом зі своїм урядом). Кожна наступна конституція продовжувала думки та принципи державності даної. Тут закінчується перший етап українського конституціоналізму.

Другий етап включає в себе Конституції середини та другої половини XIX ст. Таких було дві: «Начерк Конституції Республіки» - Григорій Андрузький та «Вольний Союз – Вільна Сілка» Михайла Драгоманова. Перший автор бачив майбутнє у конфедерації всіх слов'янських народів, а другий – в Україні як частині федеративної царської Росії. Хоча складна форма державного устрою не знайшла свого втілення в той час, основні правові інститути місцевого самоврядування та народовладдя викликали захоплення у громадян. Тому пізніше з'явилися «Основний закон самостійної України – Спілки народу українського» Міхновського та «Конституційне питання і українство в Росії». Грушевського. Вони продовжили думку Драгоманова, але наголосили на самостійному існуванні України як держави, з власним Президентом і республіканською формою правління.

Третій етап ознаменувався українськими конституціями періоду існування УНР – ЗУНР. Сюди ж входять чотири Універсали Української Центральної Ради, закони УНР про державні символи, громадянство, автономію, Акти злуки УНР та ЗУНР та інші конституційні акти. Їх сутність полягала в одному: метою було створення незалежної демократичної української держави з республіканською формою правління, в якій було б визнано і гарантовано права та свободи громадян, національних меншин, окреслено інститут місцевого самоврядування і влада є розгалуженою на три гілки. Не можна забувати і про такі конституційні акти України того часу: Тимчасова Конституція Карпатської України 1939 р.і Конституція Української РСР 1919 р. в трьох редакціях.

Четвертим і заключним етапом історії українського конституціоналізму є створення сучасної Конституції – 28 червня 1996 р. Набрала вона чинності в день її прийняття після гарячих 24 годинних дебатів вже на 5-ому році існування незалежної України. Основний закон держави безумовно проголосив забезпечення прав і свобод громадянина держави своєю найвищою цінністю та закріпив правові засади існування незалежної України, її суверенітет і територіальну цілісність. Важливо підкреслити значення цього нормативно-правового акту для міжнародної політики. Після створення власної Конституції статус України на міжнародній арені підвищився, вона стала самостійною державою з власним законодавством.

Зробивши висновок, можна сказати, що український конституціоналізм вибудовувався досить повільно в порівнянні з європейськими моделями. Але зумів зберегти традиції, світогляд та звича українців, втілити їх у правовому сенсі. Адже дійсно, тільки на власному досвіді український народ зрозумів, як правильно та точно закріпити норми права в Основному законі держави, яку форму держави обрати, скільки уваги приділити правам громадян та яку частину влади надати Президентові. Розвиток українського конституціоналізму почався з IX століття і триває аж до сьогодні. Тому що й зараз право весь час змінюється, бо змінюється й суспільство. А як відомо: право є у постійному нерозривному зв'язку із суспільними відносинами.

Науковий керівник: Чукаєва Вероніка Олександрівна, доцент, кандидат історичних наук, доцент кафедри теорії держави і права, конституційного права та державного управління юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ПОЛЬСЬКИЙ ДОСВІД АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ

Блажеев Антон

*спеціаліст з питань міжнародної співпраці Вищої Школи Економіки
та Інновацій в м. Люблін*

Адміністративні реформи у більшості країн, що входять до Європейської спільноти знайшли свій прояв у зміцненні муніципалітетів через зменшення їх кількості, що призвело до зміни структур територіального поділу та отримання органами місцевого самоврядування кожного рівня більш чітких та широких повноважень. Становлення самоврядування на регіональному рівні йде там від регіонів через держави до власне Європейського Союзу. Схемою. Тому регіональна

стратегія європейців спрямована на розширення регіональної автономії вищої політичної влади. Це вимагає укрупнення адміністративно-територіальних одиниць, скорочення кількості місцевих органів, субсидіарності, зміни функцій органів місцевого самоврядування та підвищення ролі виконавчих органів при збереженні провідної ролі представницьких органів місцевого самоврядування, що особливо чітко висвітлюється у досвіді адміністративної реформи у Польщі.

Питання правового закріплення адміністративного-територіального устрою європейських держав і досвід Польщі у вирішенні цієї проблеми знайшли відображення у роботах О. Гладишів, Р. Єнгибаряна, Ж. Жакке, А. Мишина, Є. Савченко, Б. Майгера.

Більшість держав світу є унітарними. Поняття «унітарна держава» походить від латинського слова «unus», що означає – «один-єдиний». Унітарна – це держава, яка не розподілена на більш дрібні державні утворення. Вона складається, як правило, лише з адміністративно-територіальних одиниць. Прості унітарні держави мають у своєму складі лише зазначені територіальні одиниці, це особливо наочно демонструє Польща, а складні мають у своєму складі ті або інші форми автономії, що притаманно Україні. У Польщі нижчими рівнями територіальних утворень самоврядного характеру є повіти і гміни.

Унітарні держави є найбільш централізованою формою державного устрою, бувають і градації такого устрою – відносно децентралізовані і децентралізовані держави. Загальний підхід до вирішення проблем місцевого життя у сучасному світі через активну участь у цьому процесі місцевого співтовариства простий – розбудова децентралізованого державного управління. Децентралізованою ж державою є така, де у всіх ланках адміністративно-територіального поділу є тільки обрані місцеві представницькі органи. Там відсутні призначені урядом чиновники загальної компетенції, які могли б здійснювати адміністративний контроль за органами місцевого самоврядування.

На рівні воєводства існує обраний загальними виборами сеймик, який обирає правління і маршалка, що несуть відповідальність за реалізацію завдань у регіональній політиці та функції послуг. Нові воєводства адміністративно краще підготовлені до впровадження регіональної політики. Їх економічний, культурний, а також інноваційний потенціал пристосовує країну до стандартів Європейського Союзу.

Отже, через процес децентралізації частину функцій польської держави було передано на виконання регіональними органами влади, що значно зменшило вплив центрального уряду на щоденну діяльність у всіх сферах регіонального управління.

В Польщі ж одним із правил нової системи є незалежність між рівнями самоврядної громадської організації. Повітове та воєводське самоврядування позбавлене контрольних функцій щодо гмін. Гміна – це юридично організована територіальна спільнота осіб, яка законом визначена як самоврядна. Вона бере участь у здійсненні публічної державної влади і виконує публічні завдання від власного імені і під власну відповідальність як юридична особа, має специфічні завдання локального характеру, які не визначені законом для інших суб'єктів. Обрана загальними виборами рада гміни сама обирає правління й бургомістра або президента, котрі несуть відповідальність за реалізацію завдань у галузях комунального господарства, шляхів і транспорту, освіти і культури, охорони

здоров'я, безпеки та громадського порядку, соціальної допомоги, адміністративного обслуговування, податків і місцевих зборів.

Отже, фундаментальною й ефективною зміною у Польщі стало відновлення гмінного самоврядування, як першого кроку до побудови громадянського суспільства. Відповідно до законодавства Польщі мешканці гміни становлять найменшу локальну спільноту самоврядування. Мешканці гміни є найвищою владою. Вони можуть не брати активної участі в суспільному житті, але мають право приймати рішення шляхом виборів або референдуму, мати інформацію і брати участь у громадських консультаціях, заходах громадського контролю і захисту індивідуальних або групових інтересів. Ця самостійність гміни підлягає судовому захисту.

Нарешті, у Польщі ліквідовано органи державної виконавчої влади на рівні гмін і повітів, завдяки чому місцеве самоврядування отримало реальну незалежність.

Процес здійснення реформи у Польщі спрямовано на розв'язання наступних проблем: створення незалежного базового рівня в адміністративно-територіальному устрої країни (гміни, повіти, воєводства); поетапні зміни структури та механізму функціонування центрального уряду; запровадження нових механізмів і процедур діяльності регіональних органів влади. Все це розвивається на засадах субсидіарності, результат якої – децентралізація та деконцентрація повноважень від центрального рівня на місця, у регіони, якими є шістнадцять воєводств з ознаками самоврядності. Завданням самоврядної влади на рівні воєводства є розроблення та реалізація стратегії розвитку воєводства, формування громадянської та культурної свідомості нації, пробудження економічної активності, підвищення рівня конкурентоспроможності та активізації економіки воєводства, збереження цінностей культурного та природного середовища. Конституція Польської Республіки зазначила (ст. 165), що одиниці територіального самоврядування вважаються юридичними особами.

Науковий керівник: Маріуш Паждзьор, доктор наук, декан факультету Адміністрації та Соціальних наук Вищої Школи Економіки та Інновацій в м. Люблін

РОЗВИТОК СФЕРИ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ З ЄС

Ганзюк Олександр Олександрович

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти групи ЮП-19м-1з
НМЦЗВФН Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

Сучасний стан розвитку суспільства потребує об'єднання спільних можливостей та співпраці для подолання глобальних проблем, що є загрозою на сьогодні. Україна, як частина міжнародного простору, також приймає участь в інтеграційних процесах для поглиблення співпраці з іншими країнами. Одним із кроків до активізації інтеграційного процесу стало підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Одним із інструментів налагодження прозорих відносин між державою та підприємствами, а також подолання корупції для України стала сфера державних закупівель та її подальша співпраця з ЄС в рамках Угоди про асоціацію. Державні закупівлі мають велике значення як для сторін, для українських компаній – це нові

потенційні ринки збуту продукції, а частка державних закупівель у ВВП ЄС в 2018 р. становила 18%.

У Главі 8 Розділу IV Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС передбачено «забезпечення взаємного доступу до ринків державних закупівель на основі принципу національного режиму на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях для державних контрактів та договорів концесії у традиційних галузях економіки, а також у комунальному господарстві». Завдання України у сфері публічних закупівель зазначені у Плані заходів з виконання Угоди про асоціацію та Стратегії реформування системи публічних закупівель, яка є «дорожньою картою» впровадження змін у сфері державних закупівель.

На першому етапі, на який Україні надавалося шість місяців з дати набрання чинності Угоди, йшлося про впровадження основних принципів законодавства ЄС та визначення центрального органу виконавчої влади, відповідального за політику у сфері державних закупівель, та незалежного органу з контролю у цій сфері. У травні 2018 р. Комітет Асоціації Україна-ЄС у торговельному складі ухвалив рішення про оновлення Додатку XXI Угоди про асоціацію з метою врахувати нові Директиви ЄС з питань державних закупівель від 2014 р. Відповідно до цих змін було несуттєво збільшено порогові значення для застосування правил державних закупівель (табл.1) .

Таблиця 1. – Порогові значення для застосування правил державних закупівель, євро

Типи контрактів	Порогове значення (ПВЗТ)	Передбачене оновлення порогового значення
А. Для державних контрактів на поставку товарів та надання послуг для центральних державних органів	133 000	135 000
В. Для державних контрактів на поставку товарів та надання послуг, на які не поширюється пункт “а”	206 000	209 000
С. Для державних контрактів на виконання робіт та державних концесій	5150 000	5225 000
Д. Для державних контрактів на виконання робіт у комунальному та інфраструктурному секторах	5150 000	5225 000
Е. Для державних контрактів на поставку товарів та надання послуг у комунальному та інфраструктурному секторах	412 000	418 000

8 травня 2016 р. Україна набула статусу повноправної сторони GPA COT. В рамках цієї угоди ЄС визначив для доступу на ринок такі ж порогові значення як і ті, що діють відповідно до оновленого Додатку XXI Угоди про асоціацію. Експерти проекту GPA in Ukraine засвідчують, що українські компанії вже почали виходити на ринки публічних закупівель ЄС. Взаємний доступ до ринку закупівель у рамках GPA COT не передбачає додаткових змін у правилах закупівель обох сторін.

Україна вже вийшла на шлях адаптації своєї системи державних закупівель до європейської через впровадження електронної системи закупівель (ЕСЗ). З моменту її введення в Україні експерти вказують на суттєве зменшення корупції та підвищення прозорості. Разом з тим, існує низка проблем. У зв'язку з відсутністю за чинним законодавством обов'язку використовувати електронну систему закупівель (ЕСЗ) на суму до 200 тис грн, замовники рідше використовують право закуповувати через ЕСЗ для конкурентного відбору постачальників, надавачів послуг та виконавців робіт, укладають прямі договори, що не є економічно обґрунтованим та підвищує ризики зловживань. У тіні знаходяться ті закупівлі, що не підпадають під порогове значення. Хоча Міністерство економічного розвитку, торгівлі і сільського господарства намагається впровадити електронні каталоги (Prozorro Market) для публічних закупівель на суму, що не перевищує порогового значення, учасники продовжують укладати прямі угоди, що дозволено законодавством. Існує проблема зі зловживанням права оскарження процедури закупівлі низкою учасників, які штучно відтягують проведення такої процедури, чинять тиск на замовників.

Перспективи подальшої співпраці у сфері державних закупівель будуть пов'язані з відкриттям симетричного доступу до ринків державних закупівель з обох сторін та підключенням України до електронної мережі закупівель ЄС (TED). Лібералізація ринку державних закупівель ЄС для України надасть можливість українським компаніям набути досвіду роботи на конкурентному європейському ринку, отримати замовлення від державних замовників з європейських країн, активізувати процеси діджиталізації української інформаційної сфери. Поглиблення співпраці з питань державних закупівель мотивуватиме до більш швидкої реалізації інших пунктів Угоди про асоціацію, насамперед, скасування технічних бар'єрів у торгівлі та підписання Угоди АСАА.

Науковий керівник: Слісаренко Олександр Миколайович, доцент, доктор історичних наук, доцент кафедри європейського та міжнародного права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДОПОМІЖНИХ РЕПРОДУКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ

Грудєва Катерина Олегівна

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти групи ЮП-19м-1
юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся
Гончара*

Застосування допоміжних репродуктивних технологій (ДРТ) дозволяє відчувати радість батьківства і материнства багатьом сімейним парам, у яких один або обидва партнери безплідні.

За даними МОЗ, рівень безпліддя в Україні досягає майже 20%. Це означає, що кожна 5 пара не може зачати дитину традиційним способом в нашій країні. Тож лікування із застосуванням ДРТ з кожним роком набуває більшої актуальності. Разом з тим, законодавство, що регламентує дану сферу, на сьогодні, не відповідає вимогам сучасності.

Дослідженням питань, пов'язаних з проблематикою правового регулювання допоміжних репродуктивних технологій присвячені роботи таких українських вчених, як Н. Аблятіпова, О. Баллаєва, Я. Дрогонец, О. Лукашева, З. Ромовська, К. Світнев, І. Сенюта, Р. Стефанчук, С. Стеценко, О. Хазова та ін.

Метою дослідження є визначення актуальних проблем правового регулювання ДРТ в Україні, а саме щодо права осіб, зачатих у результаті застосування ДРТ, на інформацію про своє генетичне походження та процедури розпорядження замороженими репродуктивними клітинами у деяких випадках.

Україна належить до числа держав, у яких допоміжні репродуктивні технології дозволені на законодавчому рівні. Положенням ч. 7 ст. 281 ЦКУ закріплено право на проведення ДРТ, де зазначено: «Повнолітні жінка або чоловік мають право за медичними показаннями на проведення щодо них лікувальних програм допоміжних репродуктивних технологій згідно з порядком та умовами, встановленими законодавством».

У Наказі МОН України «Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні», дано визначення поняття допоміжних репродуктивних технологій: «ДРТ – це методики лікування безпліддя, за яких маніпуляції з репродуктивними клітинами, окремі або всі етапи підготовки репродуктивних клітин, процеси запліднення і розвитку ембріонів до перенесення їх у матку пацієнтки здійснюються в умовах *in vitro*».

У доктрині цивільного права набуває актуальності дослідження права осіб, народжених у результаті застосування ДРТ, на інформацію про своє генетичне походження. Прагнення отримати інформацію про своїх біологічних батьків у дітей, зачатих у результаті застосування ДРТ, є природнім, адже таким чином вони мають змогу краще пізнати самих себе. Але розкриття такої інформації може з різних причин суперечити інтересам батьків, у сім'ї яких виховується дитина, наприклад, якщо: є небажання обговорювати неможливість одного або обох з батьків зачати дитину; відсутня інформація про генетичних батьків, яку вони могли б надати дитині, а також відсутнє уявлення про прийнятний вік та спосіб, у який їй можна повідомити відповідну інформацію.

Аналіз міжнародних актів свідчить про те, що право на інформацію осіб про своє генетичне походження прямо не передбачено жодним міжнародним договором, отже доцільним видається дослідження приписів Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та Конвенції про права дитини.

Стаття 8 Конвенції про захист прав людини, яка передбачає право на повагу до приватного і сімейного життя була предметом аналізу Європейського суду з прав людини. Низка справ, які розглядалися ЄСПЛ, свідчить про те, що право на інформацію про своє походження та ранні роки життя є об'єктом охорони та захисту.

Стаття 7 Конвенції про права дитини гарантує дитині право «наскільки це можливо, знати своїх батьків». Але, відповідне формулювання не гарантує дитині право знати своїх біологічних батьків, адже термін «батьки», який вживається у Конвенції, стосується саме осіб, які мають правовий зв'язок з дитиною, а не біологічний. Більш того, словосполучення «наскільки це можливо» свідчить про існування меж здійснення відповідного права.

У науковій літературі дискутується питання про те, чи варто покладати на батьків або на державу обов'язок повідомляти дитині, зачатій у результаті застосування ДРТ, про обставини її зачаття. У зарубіжній доктрині висловлювалися

пропозиції щодо спеціального символу про зачаття за допомогою донора у свідочстві про народження дитини і про можливість отримання інформації про обставини зачаття шляхом звернення до уповноважених органів.

В Україні за приписами Статті 48 Основ законодавства України про охорону здоров'я, розкриття анонімності донора може бути здійснено в порядку, передбаченому законодавством. Але норми, які регулювали би підстави, умови та порядок розкриття анонімності донора, у чинному законодавстві України відсутні. Водночас форма інформованої добровільної згоди на донорство сперми, затверджена Порядком застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні, містить інформацію про те, що лише неперсоніфіковані результати обстеження донора можуть бути повідомлені реципієнтам.

Також поза законом залишається питання, зокрема, долі заморожених репродуктивних клітин (в тому числі ембріонів). На сьогодні відсутня процедура та порядок розпорядження замороженими репродуктивними клітинами у випадку, наприклад, розлучення подружньої пари, якій належать ембріони, або у випадку смерті особи, що залишила свої заморожені репродуктивні клітини. Хто в таких випадках має право на розпорядження клітинами – один з подружжя або родичі таких пацієнтів. Відповіді, наразі, чинне законодавство не містить.

Тобто сьогодні заклади охорони здоров'я вимушені відмовляти у використанні ембріонів в таких випадках і просто утилізують їх, коли закінчується відповідний термін зберігання.

Така ситуація виникає у зв'язку із тим, що на сьогодні фактично відсутня можливість пацієнта передати право на використання та розпорядження власним біологічним матеріалом, який зберігається у закладі охорони здоров'я.

Зокрема, це пов'язано з двома законодавчими моментами.

По-перше, відсутнє розуміння та законодавче закріплення статусу гамет та ембріонів. Ембріон не має чітко закріпленого статусу ані як людини або фізичної особи, ані як речі або майна в розумінні Цивільного кодексу України. Як наслідок, можливість особи передати право на використання та розпорядження ембріону іншій особі шляхом оформлення заповіту фактично відсутня. Оскільки, відсутнє чітке розуміння, чи може біологічний матеріал входити до складу спадщини відповідно до вимог ЦКУ.

По-друге, право на використання та розпорядження біологічним матеріалом не може бути передано іншій особі шляхом видання нотаріально посвідченої довіреності, в якій буде зазначено, що представник має право використовувати і розпоряджатись на власний розсуд ембріоном після смерті особи. Оскільки, відповідно до ЦКУ представництво за довіреністю припиняється в момент смерті особи, яка видала довіреність.

Підсумовуючи, можна дійти висновку про те, що нині в Україні існує потреба в належному правовому регулюванні допоміжних репродуктивних технологій. Прогалини у чинному законодавстві мають бути заповнені шляхом прийняття спеціального закону, присвяченого питанням застосування ДРТ, у якому були би передбачені правила розкриття анонімності донора з дотриманням балансу прав дітей, зачатих у результаті ДРТ, донорів та батьків, у сім'ї яких виховуються такі діти та процедура розпорядження замороженими репродуктивними клітинами після розлучення подружньої пари або смерті реципієнта. Отже, цей закон має бути спрямований на визначення правових та організаційних основ застосування

допоміжних репродуктивних технологій і забезпечення прав громадян при їх застосуванні.

Науковий керівник: Литвин Олена Петрівна, доцент, кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО ПРАВА В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ У КОНТЕКСТІ ВРЕГУЛЮВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ПИТАННЯ

Даніленко Михайло Сергійович

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти групи ЮП-19м-1 юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

В другій половині ХХ століття гостро постало питання самовизначення та незалежності народів, що визначилися як нації та прагнуть ідентифікації себе як національних державних утворень.

Відповіддю на це стали численні документи видані наднаціональними утвореннями, що являли собою волевиявлення вже не окремих соціальних груп та регіонів, а саме людства в цілому.

У 1941 році Союзники у Другій Світовій Війні видали Атлантичну Хартію, яка стала своєрідним початком врегулювання національного питання по всьому світі. В цій хартії було вперше проголошено право народів на визначення свого шляху розвитку, і в випадку зацікавленості, їм гарантувалося право на суверенітет та незалежність.

Право на самовизначення ж було остаточно закріплене в Хартії ООН 1945 року яка встановлювала існування Організації Об'єднаних Націй як такої та вводило в міжнародне право поняття самовизначення націй.

Надалі, ООН видала Загальну декларацію прав людини, яка являє собою вираження основних прав та свобод які людство вважає властивими кожному індивіду. Зокрема, в статті 15 цієї Декларації вказується, що кожна людина має право на громадянство і не може бути його позбавлена безпідставно.

В 1960 році на 25 сесії ООН було прийнято Декларацію Про Надання Незалежності Колоніальним Країнам і Народам, в якій декларувалася готовність покласти край колоніалізму та надати пригнобленим народам право визначитися щодо власної долі. Ця декларація надала основу для наступних резолюцій з деколонізації прийнятих вже після неї. В ній стверджувалось, що колоніалізм та глобальне панування держав не сприяє розбудові здорового суспільства та світу загалом.

Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 року містить у першій статті право народів на самовизначення та захищає права народів, що на даний момент знаходяться під керівництвом ООН або країн, яким так право надане ООН. Саме в цій статті вперше проголошується право народів на натуральні ресурси земель, які вони займають.

Завершальним етапом врегулювання національного питання в міжнародному праві можна вважати Декларацію про Права Корінних Народів прийняту на 62 сесії ООН в 2007 році, але написану на 10 років раніше. Цей документ декларує права

корінних народів на гідне життя, на збереження власної культури та власних інститутів, а також на вибір шляху яким рухатиметься народ у подальшому.

Роблячи висновок, міжнародне право здебільшого регулює національне питання шляхом встановлення рівноправності народів та націй через резолюції та пакти наддержавних організацій таких як ООН. Зазвичай такі документи носять декларативний характер, але можуть застосовуватися і конкретні дії, як це було, наприклад з Намібією, де ООН було встановлено право для Південної Африки на управління територією сучасної Намібії на час становлення в ній державності, це право потім було у Південної Африки відібране через невідповідність реальних результатів південноафриканського управління очікуваним. Ще одною проблемою постає визначення термінів «народ» або «нація», які досі в міжнародному праві офіційно не розтлумачені. Це дає великий простір для спекуляцій правами народів.

Науковий керівник: Слісаренко Олександр Миколайович, доцент, доктор історичних наук, доцент кафедри європейського та міжнародного права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ТЕРИТОРІАЛЬНЕ РОЗМЕЖУВАННЯ АФРИКАНСЬКИХ КРАЇН ПОСТКОЛОНІАЛЬНОГО ПЕРІОДУ

Даніленко Михайло Сергійович

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти групи ЮП-19м-1 юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Зазвичай кордони між державами проводяться згідно з історією, культурою та звичаями народів, що населяють території по обидва боки таких кордонів. На жаль, після засудження та ліквідації колоніалізму в середині ХХ століття, територіальне розмежування країн Африки, звільнених від колоніальних сил, здійснене без взяття до уваги культурних та географічних особливостей африканських територій призвело до багатьох конфліктів, які в деяких країнах не вщухають і дотепер.

Здебільшого кордони, що є основним інструментом територіального розмежування, проводились згідно з угодами що виникали між європейськими країнами, що контролювали ці території з Європи. Такі кордони мали на меті розподілення ресурсів на африканських землях і не брали до уваги народи, що населяли Африку.

Наприклад, народ Сомалі був розділений колоніальними країнами на п'ять частин – Французьке Сомалі, Британське Сомалі, Італійське Сомалі, Ефіопське Сомалі та область Сомалі у складі Кенії. Наразі, нащадки жертв такого розділення живуть маючи спільну культуру та стиль життя, при цьому залишаючись громадянами Сомалі, Ефіопії, Джибуті та Кенії. Таке розділення народів призводить до руйнування традиційного стилю життя, конфліктів навколо ресурсів та формування національно-визвольних та сепаратистських рухів.

Не усвідомлюючи наслідків своїх дій, європейські держави, які мали колонії, давали корінному населенню цих колоній можливість нести службу в армії, здобувати освіту та працювати, що призвело до підвищення грамотності та обізнаності населення в цілому, також спричиняючи появу еліт, які могли бути лідерами громадської думки.

Після тривалих національно-визвольних конфліктів країни Африки почали масово здобувати незалежність в 50-х роках XX століття. Деякі країни, як-от Південна Африка або Єгипет отримали незалежність ще раніше, але масовий характер це явище набуло після здобуття незалежності Ганою в 1957 році під керівництвом Кваме Нкрума, майбутнього першого президента Гани. Процес ліквідації колоніалізму приніс багато проблем новоствореним африканським країнам, адже гостро постало національне питання. У молодих країнах виникли проблеми, які були спричинені саме територіальним розмежуванням, що було створене на початку колоніального управління.

Наприклад, Нігерія здобула незалежність у 1960 році, після чого одразу почала загострюватися політична ситуація. Існувала політична конкуренція між найчисленнішими народами країни – Хауса – Фулані на півночі, Ігбо на сході і Йоруба на заході. Це призвело до численних військових переворотів та громадянської війни, яка ґрунтувалася здебільшого на розв'язанні питання територіального розмежування між трьома згаданими народами. Громадянська війна закінчилася у 1999 році, але новий конфлікт, тепер вже на релігійній основі, виник у 2002. Тоді, рух «Боко Харам» почав діяльність спрямовану на повалення федеративного ладу в країні і встановлення законів шаріату на всій її території. Діяльність «Боко Харам» мало відрізняється від громадянської війни, але можна впевнено сказати, що їх доктрина та методи свідчать про глибоку ненависть до інших етнічних груп та релігій. Наразі, спротив «Боко Харам» триває, владі Нігерії допомагають такі країни, як Бенін, Чад, Камерун та Нігер.

Яскравим прикладом непотрібного та неправильного територіального розмежування може слугувати Руанда. На початку XX століття Бельгія отримала контроль над Руандою і почала провадити політику добре відому з часів управління Бельгією Конго. Соціальні групи Тутсі та Хуту, які були до цього часу частиною одного народу, але різними соціальними класами, були змушені усвідомити новий порядок, у якому вони оголошувалися окремими народами з різним обсягом прав. На жаль, це призвело до підвищення соціальної напруги в країні, та після здобуття незалежності Руандою в 1961 році почали виникати поодинокі конфлікти між новоствореними народами, що в 1990 році вилилася в громадянську війну між двома народами. В ході війни відбувся один із найкривавіших геноцидів в історії людства – геноцид Хуту проти Тутсі, в ході якого за три місяці було вбито, за середніми оцінками, близько восьмисот тисяч Тутсі.

В наведених мною прикладах є спільна деталь – громадянських воєн та конфліктів можливо було уникнути, якщо б територіальне розмежування цих країн було проведено з думкою про народи, що їх населяють. Проблема полягає в тому, що початкове територіальне розмежування проводилося в Африці на основі договорів між країнами – колонізаторами, а в подальшому – при здобутті ними незалежності – це територіальне розмежування зберігалось через нібито незначність цього питання на тлі розбудови суспільства та економіки держави. Важко сказати, чи є в цьому вина лише європейських колонізаторів, чи лідери незалежних африканських країн мали б замислитися про територіальне розмежування в першу чергу після здобуття незалежності.

Науковий керівник: Слісаренко Олександр Миколайович, доцент, доктор історичних наук, доцент кафедри європейського та міжнародного права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СПЕЦИФІЧНИМИ ОБ'ЄКТАМИ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

Демідова Наталія Михайлівна

*слухачка групи ЦД-19м-1з навчально-методичного центру післядипломної освіти та
підвищення кваліфікації Дніпровського національного університету імені Олеся
Гончара*

Питання громадського здоров'я є одним з головних для будь-якої держави, яка дбає про гарантування прав своїх громадян. І останнім часом все більш проявляється необхідність вирішення цієї проблеми, бо у зв'язку з світовою економічною кризою все частіше проявляються явища епідеміологічного характеру: розповсюдження туберкульозу, корі, онкозахворювань, захворювання серцево-судинної сфери, СНІДу і т.д.

Згідно з Додатком до протоколу засідання Національної ради з питань протидії туберкульозу та ВІЛ-інфекції/СНІДу «Україна залишається країною з високою поширеністю інфекції вірусу імунодефіциту людини (ВІЛ) і пізнім звернення ВІЛ-позитивних людей за медичною допомогою у ЗОЗІ та однією з п'яти країн з найвищою захворюваністю на мультирезистентний туберкульоз у Східній Європі та Центральній Азії. Незважаючи на наявність значного досвіду у впровадженні найкращих міжнародних підходів і послуг у рамках протидії епідеміям туберкульозу (ТБ) та ВІЛ-інфекції/СНІДу, результати аналізу ситуації свідчать про наявність недоліків у відповідній сфері. Зокрема, кожна п'ята виявлена ВІЛ-позитивна людина залишається поза медичним обліком і близько 20% людей, які живуть з ВІЛ, які перебувають на обліку, не звертаються до ЗОЗ з різних причин кожного року».

Для ліквідації означеного стану прийнята низка нормативно-правових актів, призваних вирішити ці прогалини. До них відносяться закони України: «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства з питань діяльності закладів охорони здоров'я», «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення», «Про підвищення доступності та якості медичного обслуговування у сільській місцевості», «Про державні цільові програми», розпорядження Кабінету міністрів України та інш.

Також за рішенням Комітету з програмних питань Національної ради з питань протидії туберкульозу та ВІЛ/СНІД було розроблено Стратегію з комплексної відповіді на бар'єри з прав людини для доступу до послуг з профілактики і лікування ВІЛ та туберкульозу до 2030 р. (далі – «Стратегія») та Стратегічний план з комплексної відповіді на бар'єри з прав людини для доступу до послуг з профілактики і лікування ВІЛ та туберкульозу на 2019- 2022 рр. (далі – «Стратегічний план»), який є додатком до цієї Стратегії. Ця Стратегія розроблена на виконання основних засад державної політики у сфері протидії ВІЛінфекції/СНІДу, туберкульозу та вірусних гепатитів на період до 2030 року та у відповідності до Плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020

року, затвердженого Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2015 року № 1393-р.

Щодо управління специфічними об'єктами системи охорони здоров'я, то тут потрібно відзначити такі нормативно-правові акти, як закони України «Про протидію захворюванню на туберкульоз», «Про захист населення від інфекційних хвороб» та інші.

Для забезпечення реалізації і контролю за проведенням медичної реформи, яка в першу чергу зачепила роботу саме протитуберкульозних диспансерів, психдиспансерів та інших специфічних медичних закладів Кабінетом міністрів України в 2017 році було прийнято рішення про утворення Національної служби здоров'я України (НСЗУ) як центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державних фінансових гарантій медичного обслуговування населення за програмою державних гарантій медичного обслуговування населення (програма медичних гарантій). Відповідно до Положення про Національну службу здоров'я основними завданнями НСЗУ є:

- 1) реалізація державної політики у сфері державних фінансових гарантій медичного обслуговування населення за програмою державних гарантій медичного обслуговування населення (програма медичних гарантій);
- 2) виконання функцій замовника медичних послуг та лікарських засобів за програмою медичних гарантій;
- 3) внесення на розгляд Міністра охорони здоров'я пропозицій щодо забезпечення формування державної політики у сфері державних фінансових гарантій медичного обслуговування населення».

Координацію виконання Стратегії та Стратегічного плану здійснює Державна установа «Центр громадського здоров'я МОЗ України» із залученням дотичних центральних органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій.

Підсумовуючи вище наведене, можна відзначити, що нормативно-правове регулювання діяльності медичних закладів взагалі, і специфічних медичних закладів зокрема, в умовах медичної реформи носить розгалужений характер, створені координаційні центри по реалізації прийнятих стратегій дій. Але треба зауважити, що при зверненні до офіційних сайтів цих органів, особливо Центру громадського здоров'я МОЗ України для отримання результатів їх діяльності, то важко отримати цю інформацію і проаналізувати результативність їх діяльності. Це свідчить про те, що, хоча, правові засади цього реформування і розроблені, але механізм їх реалізації потребує багатьох доробок.

Науковий керівник: Мізіна Ірина Валеріївна, доцент, кандидат наук з державного управління, доцент кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Ісаєнко Олександр Олександрович

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти групи ЮП-19м-1з
НМЦЗВФН Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

Аналіз міжнародного досвіду боротьби з корупцією свідчить про те, що за сучасних умов прояви корупції стали тими чинниками, що створюють реальну загрозу національній безпеці та демократичному розвитку більшості країн світу, негативно впливають на всі сторони суспільного життя.

Корупція у більшості держав Центральної та Східної Європи, а також у країнах, які виникли на пострадянському просторі, тісно пов'язана з тим, що вони знаходяться в стані економічної та суспільної трансформації.

Чинники успішної протидії корупції вже давно відомі та апробовані міжнародною спільнотою. Це, насамперед, відкритість влади, прозорість та зрозумілість процедур прийняття державних рішень, дієві механізми контролю за діяльністю державних органів з боку громадянського суспільства, свобода слова, свобода та незалежність засобів масової інформації.

Корупція, як соціальне явище, притаманна будь-якому суспільству, будь - якій державі, жодна країна у світі сьогодні не може оголосити себе вільною від корупції. Однак окремим країнам світу вдається ефективно боротися з цим негативним явищем.

Так досить чітка й ефективна система боротьби з корупцією, яка спирається на солідну нормативно-правову базу та однозначну підтримку суспільства діє у Фінляндії. Саме цю країну міжнародна неурядова організація по боротьбі з корупцією «Трансперенсі Інтернешнл» визначає як одну з найменш корумпованих країн серед 133 країн світу. Фінляндія як член Європейського Союзу є учасником усіх основних нормативних документів Євросоюзу з питань боротьби з організованою злочинністю та корупцією. Однак імплементація європейських законів у національну правову систему здійснюється цією країною досить виважено. Головним принципом цього процесу є органічне поєднання національного законодавства Фінляндії із загальноєвропейським із мінімально можливими змінами першого.

У галузі боротьби з корупцією у Бельгії пішли не лише традиційним репресивним шляхом - установлення кримінальної відповідальності за корупційні діяння, а також подбали про попередження корупції. Так ця проблема знайшла своє відображення у межах реформи СОРЕКМС (модернізації державного управління), зокрема у реформі сектору фінансового контролю. Бельгія розширила поняття корупції стосовно зловживання владою, не обмежуючись лише кримінальним аспектом, а й залишивши місце для таких понять, як роз'яснення норм (правил, стандартів), їх нагадування, транспарентність поведінки, що приведе до вироблення кодексу поведінки (деонтології).

Досить активно намагаються боротися з корупцією уряди країн Балтії.

Одночасно, на думку спеціалістів, унаслідок нескоординованості дій між правоохоронними органами Латвії (боротьбу з цим негативним явищем Україні здійснюють аж 16 різних структур, у т.ч. правоохоронних), країна залишається найкорумпованішою у Європейському Союзі. У зв'язку зі вступом Литви до Європейського Союзу у заяві Європейського Парламенту теж зазначається про

необхідність активізації боротьби в цій країні з корупцією та організованою злочинністю, особливо на кордоні.

у багатьох державах світу, зокрема в Австрії, Чехії, Швеції та в деяких інших, немає єдиного спеціального закону у сфері боротьби з корупцією. У цих країнах нормативно-правові документи з цих питань охоплюють низку законодавчих актів, а діяльність державних органів регламентована відповідними частинами Кримінального кодексу або, як один із варіантів, на основі співробітництва з міжнародними організаціями, насамперед Інтерполом і Європолем.

Наприклад, у Швеції проблема корупції не розглядається як така, що становить значну небезпеку для суспільства, відповідно, у країні не існує будь - яких спеціальних урядових програм чи спеціалізованих державних органів по боротьбі з корупцією. Питання корупції та хабарництва виписані у загальному шведському законодавстві, зокрема Кримінальному кодексі, Кодексі про судочинство, Акті про аудит та інших законодавчих і підзаконних актах.

Національне законодавство Великобританії у сфері боротьби з корупцією є досить розгалуженим, оскільки певні норми матеріального права, які стосуються правовідносин, що виникають унаслідок вчинення тими чи іншими посадовими особами корупційних дій, можуть міститися у різних актах (не тільки кримінального, а також інших галузях права).

Урядом Румунії у березні 2003 року створена спеціалізована структура по боротьбі з корупцією - Національна Прокуратура по Антикоруупції. (Зазначена прокуратура розслідує справи, в яких спричинена матеріальна шкода дорівнює еквіваленту 100 тис. євро або протиправні дії, які скоєні членами парламенту, уряду, судових органів, префектами, керівниками державних організацій, банків тощо).

В Італії для боротьби з організованою злочинністю, в тому числі й корупцією, створено міжвідомчий спеціальний орган - «Управління розслідувань Антимафія» (ДІА). Основна частина кадрів ДІА складають фахівці слідчих органів Державної поліції, карабінерів та Фінансової гвардії із залученням цивільних фахівців у галузі інформатики, технічного та адміністративного забезпечення. До компетенції цього органу віднесено злочини з наявністю ознак «утруповання мафіозного типу».

Отже, як видно, за кордоном антикорупційне законодавство розвивається у бік використання всього арсеналу правових засобів боротьби (не тільки кримінально-правових) і з акцентом на попередження.

Науковий керівник: Сачко Олександр Васильович, доктор юридичних наук, заступник декана з виховної роботи юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ДІЯЛЬНІСТЬ УПОВНОВАЖЕНОГО У СПРАВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Захарова Ольга Валеріївна

*перший заступник начальника Південно-Східного міжрегіонального управління
Міністерства юстиції (м. Дніпро)*

Уповноважений у справах Європейського суду з прав людини є посадовою особою Міністерства юстиції, на яку покладено повноваження щодо здійснення

представництва України в Європейському суді з прав людини (далі - Суд) під час розгляду справ про порушення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі - Конвенція), координації виконання його рішень, а також інформування Комітету міністрів Ради Європи про хід виконання рішень Суду.

Уповноважений у справах Європейського суду з прав людини (далі - Уповноважена особа) у своїй діяльності керується Конституцією України, законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, міжнародними договорами України, Регламентом Суду та цим Положенням.

Уповноваженою особою призначається особа, яка є громадянином України, має вищу юридичну освіту, стаж роботи в галузі права не менш як три роки, володіє однією з офіційних мов Ради Європи.

Основними завданнями Уповноваженої особи є:

1) здійснення представництва України в Суді під час розгляду справ про порушення нею Конвенції, справ за заявами України стосовно порушення Конвенції іншими Договірними Сторонами, а також як третьої сторони під час розгляду справ за заявами громадян України або юридичних осіб - резидентів України проти інших Договірних Сторін;

2) координація роботи, пов'язаної з підготовкою матеріалів для розгляду справ у Суді та виконанням його рішень, співпраця з цією метою з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями;

3) підготовка і внесення на розгляд Суду необхідних матеріалів, участь у слуханні справ, які ним розглядаються;

4) інформування Комітету міністрів Ради Європи в установленому ним порядку про хід виконання Україною рішень Суду у справах, в яких Україна є стороною;

5) аналіз обставин, що призвели до порушення Конвенції, та розроблення пропозиції щодо здійснення заходів, спрямованих на усунення недоліків системного характеру, констатованих у рішеннях Суду;

6) організація роботи із створення необхідних умов для проведення Судом розслідування у справі про порушення Конвенції та вжиття заходів відповідно до Регламенту Суду;

7) подання необхідної інформації уповноваженим особам, які проводять перевірку дотримання Конвенції.

Уповноважена особа відповідно до покладених на неї завдань:

1) вивчає факти та обставини справи про порушення Конвенції відповідно до запитів Суду;

2) відповідає в установленому порядку на запити Суду, надає докази, надсилає повідомлення та додаткові письмові зауваження, а також іншу інформацію у справах про порушення Конвенції;

3) надсилає до державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій запити стосовно надання матеріалів та інформації у справах про порушення Конвенції;

4) координує роботу з підготовки пропозицій з організаційно-правових, процедурних та інших питань, пов'язаних із здійсненням представництва України в Суді та виконанням його рішень;

5) визначає заходи, необхідні для створення умов для проведення Судом розслідування у справах про порушення Конвенції;

- 6) визначає порядок вжиття заходів відповідно до Регламенту Суду;
 - 7) виступає доповідачем під час розгляду в Суді справ щодо порушення Конвенції та/або організовує залучення з цією метою представників відповідних державних органів, юридичних радників, зокрема іноземних;
 - 8) вживає заходів на виконання вказівок, наданих Судом відповідно до правила 39 Регламенту Суду;
 - 9) координує виконання рішень Суду;
 - 10) на умовах, визначених міжвідомчою робочою групою, надсилає до Суду пропозиції щодо дружнього врегулювання спору або односторонню декларацію;
 - 11) готує і подає Комітету міністрів Ради Європи в установленому ним порядку інформацію та звіти про хід виконання рішень Суду у справах, в яких Україна є стороною;
 - 12) подає Мін'юсту пропозиції щодо методики проведення експертизи проектів законів та підзаконних актів, а також актів законодавства на відповідність Конвенції та практиці Суду;
 - 13) розробляє пропозиції до навчальних програм з вивчення Конвенції та практики Суду;
 - 14) подає державним органам та органам місцевого самоврядування пропозиції щодо можливих шляхів запобігання порушенням прав людини в Україні;
 - 15) вживає за необхідності заходів для залучення в установленому порядку представників державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, а також юридичних радників, примирювачів, фахівців, експертів, зокрема іноземних, для здійснення представництва України в Європейському суді з прав людини та координації виконання його рішень;
 - 16) виконує за дорученням Міністра юстиції інші функції.
- Діяльність Уповноваженого забезпечує Секретаріат Уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини, який утворюється у складі центрального апарату Мін'юсту з правами департаменту. У разі відсутності Уповноваженої особи її обов'язки виконує керівник Секретаріату.

ОСОБЕННОСТИ СУДЕБНОЙ СИСТЕМЫ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА

Каба Сумаила

соискатель третьего уровня высшего образования по специальности 081 Право (PhD) второго года обучения Днепропетровского национального университета имени Олеся Гончара, гражданин Франции

Судебная система Европейского Союза (далее – ЕС) – одна из основных фундаментов современных международных демократических интеграционных систем. Ее институциональная система достаточно уникальна, ведь она не похожа ни на организационные системы классических международных организаций, ни на организацию власти в государствах-членах. Это, безусловно, связано с правовой природой ЕС.

В науке права ЕС выделяют следующие концепции правовой природы ЕС – международную, федеративную и смешанную (интеграционную). Первые две концепции менее жизнеспособны, поскольку ЕС не можно отнести ни к классическим международным межправительственным организациям, ни к федеративному

государству, наиболее удачной, на наш взгляд, является характеристика ЕС как уникальной наднациональной интеграционной организации со своей правовой системой «*sui generis*». В связи с этим возник такой термин, как «наднациональный федерализм», который сочетает существование независимых суверенных государств – членов ЕС с существованием наднациональной власти над ними сугубо в тех сферах, которые они передали в компетенцию ЕС. Модель организации власти в ЕС предусматривает распределение функций между его институтами и делает невозможным концентрацию одной из ветвей политической власти в рамках одного института. Суд ЕС выступает правотворческим органом, который в своих решениях формулирует новые принципы и нормы. Европейский совет является органом стратегического руководства и планирования, то есть предоставляет Евросоюзу необходимые для его развития импульсы и определяет его политические приоритеты и ориентиры. Согласно ст. 263 Договора о функционировании Европейского Союза (далее – ДФЕС), Суд ЕС контролирует правомерность законодательных актов, актов Совета, Комиссии и Европейского центрального банка, кроме рекомендаций и заключений, а также актов Европейского парламента и Европейского совета, направленных на создание правовых последствий для третьих сторон. С этой целью Суд имеет юрисдикцию по искам, с которыми обращаются государства-члены, Европейский парламент, Совет или Комиссия из причин отсутствия компетенции, нарушения существенных процедурных требований, нарушения договоров или любого другого пункта, связанного с их применением или злоупотреблением полномочиями. На тех же условиях Суд ЕС обладает юрисдикцией в отношении исков, с которыми обращаются государства-члены, Европейский парламент, Совет или Комиссия из причин отсутствия компетенции, нарушения существенных процедурных требований, нарушения договоров или любого другого предписания, связанного с их применением или злоупотребление полномочиями.

Делая экскурс в историю, отметим, что судебная система Европейского Союза прошла уникальный процесс эволюции – от Суда справедливости Европейского сообщества к функционированию Суда трех Европейских сообществ уже с более широкой юрисдикцией. В 1989 году, с целью разгрузки Суда справедливости, был создан Суд первой инстанции (далее – СПИ), который дополнял Суд Европейских сообществ и получил юрисдикцию по рассмотрению прямых исков от частных лиц, а для разгрузки СПИ в 2004 году – специализированная судебная палата – Трибунал по вопросам гражданской службы ЕС (относительно результатов деятельности и эффективности Трибунала по вопросам гражданской службы. Однако, в 2016 году власти ЕС приняла решение о прекращении деятельности Трибунала по вопросам гражданской службы ЕС, а в ответ на это вдвое увеличить судейский корпус Общего суда (переименован СПИ), который взял на себя юрисдикцию Трибунала. В этом случае, впервые за историю существования Суда ЕС, решение касалось не создания нового звена для разгрузки судов, а увеличения количества судей.

С созданием Европейского Союза европейская интеграция выходит на новый этап, постепенно юрисдикция Суда справедливости Европейского Союза начинает распространяться на новые сферы правоотношений. С вступлением в силу Ниццким договором судебная система Европейского Союза дополняется третьим звеном – специализированными судами по отдельным видам исков или производств в особых отраслях.

Сегодня, с вступлением в силу Лиссабонских изменений, Суд справедливости Европейского Союза (как общее название для судебной системы) состоит из непосредственно Суда справедливости и Всеобщего суда (бывший Суд первой инстанции).

Что касается структуры Суда справедливости и Всеобщего суда, то они имеют определенное сходство, однако Суд справедливости всегда заседает коллегиально, а в Общем суде существует возможность решать дела судьей единолично. Это, в свою очередь, свидетельствует о разном функциональном назначении этих инстанций. В частности, Суд справедливости исполняет конституционные функции, рассматривая важнейшие для правопорядка ЕС иски институтов ЕС, государств-членов и преюдициальные обращения от их национальных судов, а Общий суд – правосудные функции по искам частных лиц, производство по таким делам более похоже на административные. В связи с этим, ст. 251 Договора о функционировании ЕС предусмотрено, что заседание Суд справедливости проводит в составе палат или в составе Большой палаты согласно правилам, установленным для этих целей в Уставе Суда ЕС. Если это предусмотрено Уставом, Суд может заседать в полном составе.

В судебной системе ЕС не закреплена ни одна иерархия: формально Суд справедливости не является главной инстанцией в отношении Общего суда и специализированных судебных палат, поэтому каждый из них делает соответствующий вклад в развитие правовой системы Союза. Правовая система ЕС ориентирована, прежде всего, на частных лиц, а не на государства-члены. Кроме того, Суд ЕС может выполнять роль и международного третейского суда, когда он реализует свою юрисдикцию по ст. 271 Договора о функционировании ЕС и принимает решения арбитражных оговорок, содержащихся в контрактах, заключенных ЕС или от его имени, независимо от того, регулируется ли этот контракт публичным или частным правом.

Акцентируем внимание на том, что Суд ЕС выполняет функции кассационного, конституционного и частично административного судов. От каждого государства-члена в состав Суда входит один судья, этим судьям помогают восемь генеральных адвокатов. Обязанностью Генерального адвоката, который действует абсолютно беспристрастно и независимо, является представление в открытом суде обоснованных позиций в делах, которые требуют его участия. Срок полномочий всех членов Суда – шесть лет. По его окончании судьи и генеральные адвокаты, как правило, назначаются вновь. Количество повторных назначений не ограничено, так что некоторые члены Суда находятся в его составе десятилетиями. Отметим, что должность генерального адвоката часто служит для назначения в будущем того, кто ее обнимает, полноправным судьей. Частичная смена судей и Генеральных адвокатов происходит каждые три года. Соответственно, в этот период замещаются должности половины судей (восемь или семь) и генеральных адвокатов (четыре). При рассмотрении представленных дел, Суд ЕС обязан действовать как независимый и беспристрастный арбитр, который выносит свои решения исключительно по правовым мотивам, а не из соображений политической целесообразности. В связи с этим в правовой доктрине ЕС Суд ЕС часто характеризуется как «неполитический» институт.

Согласно ст. 16 Статута Суда ЕС, Суд справедливости заседает в палатах по три и пять судей, а каждая из них, в свою очередь, предстоит избрать главу из своего состава. Так, в палатах из пяти судей председателя избираются из ее состава сроком

на пять лет с одной возможностью повторного переизбрания, а в палатах из трех судей – на один год. Отметим, что указанный суд может заседать и в составе Большой палаты, которая состоит из пятнадцати судей при председательстве Главы Суда справедливости. Кроме Председателя Суда справедливости, в состав Большой палаты входят Вице-председатель Суда справедливости, три главы палат из пяти судей. Суд заседает в составе Большой палаты в случае, когда государство-член или институт ЕС, которые выступают стороной в деле, требуют этого. Именно Большая палата – это тот структурный элемент в Суде справедливости, который рассматривает наиболее важные дела, которые могут касаться основ права ЕС, и именно поэтому в ее состав входят самые уважаемые судьи Суда. Ранее эту функцию выполнял Суд в полном составе, но огромная нагрузка и увеличение судейского корпуса осложняли эту работу. Организация судебной системы в ЕС имеет определенную специфику еще и потому, что в ней введен институт генеральных адвокатов, которые входят в корпуса Суда справедливости и могут быть предназначены и для Общего суда.

Контроль за выполнением решений Суда ЕС осуществляет Комиссия ЕС. Согласно ч. 2 ст. 260 ДФЕС, если Комиссия считает, что заинтересованное государство-член не приняло мер по исполнению решений Суда ЕС, то после предоставления этому государству возможности представить свои соображения, она может обратиться в Суд ЕС. Комиссия определяет размер единовременной суммы или штрафа, которые должен уплатить заинтересованное государство-член, что, по ее мнению, соответствует обстоятельствам. Кроме этого, в Суд ЕС вправе на основании ст. 258 ДФЕС обратиться Комиссия ЕС, если она считает, что государство-член не выполняет своих обязанностей, возложенных на нее государствами, и дает мотивированное заключение по этому вопросу, предварительно давая возможность заинтересованному государству представить свои соображения. Основной целью деятельности Европейской комиссии по вопросам эффективности правосудия Совета Европы (экспертная организация по вопросам эффективности функционирования юстиции в государствах-членах Совета Европы) является: повышение эффективности и независимости функционирования системы правосудия государств-членов с целью предоставления всем, кто находится под их юрисдикцией, возможности защитить свои законные права, тем самым укрепляя веру граждан в эффективность правосудия; создание условий для активного использования международно-правовых инструментов Совета Европы, касающиеся вопросов эффективности и справедливости правосудия.

Подытоживая, отметим, что Суд ЕС своей правоприменительной практикой утвердил понимание права Европейского Союза как особой международной организации, и способствовал, благодаря дальнейшему развитию интеграционных процессов, отделению права Европейского Союза как системы норм, направленных на обеспечение достижения эффективного функционирования организации, от норм международного права. Существующая же структура судебной системы ЕС способствует эффективному выполнению различных функций судебной власти в ЕС.

Научный руководитель: Сачко Олександр Васильевич, доктор юридических наук, заместитель декана по воспитательной работе юридического факультета Днепровского национального университета имени Олеса Гончара

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Клименко Денис Олегович

*здобувач третього (освітньо - наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю
081 Право (PhD) першого року навчання Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара*

Ефективність і дієвість адміністративно-правової реформи залежить від того, яка система державних органів буде функціонувати на місцях, у яких формах і якими методами вони здійснюватимуть свою діяльність, виконавчі та розпорядчі функції. На даний момент ступінь дослідження адміністративно-правового регулювання діяльності системи місцевих органів виконавчої влади є недостатнім, особливо враховуючи євроінтеграційні прагнення України та обумовлену цим потребу врахування досвіду європейських країн у досліджуваній сфері.

Обрання Україною політичного курсу на євроінтеграцію та перегляд у цьому контексті особливостей існуючої системи публічної адміністрації диктують необхідність внесення у вітчизняне законодавство глибоких і докорінних змін. Сучасний механізм адміністративно-правового регулювання діяльності місцевих органів виконавчої влади через численні недоліки викликає неабияку потребу у системному і ґрунтовному аналізі з метою визначення шляхів його реформування.

Адміністративні реформи, як відомо, проводяться з метою вирішення однієї з найважливіших проблем суспільного розвитку – створення сильної та ефективної державної влади. Зазначимо, що такі реформи в європейських країнах відбуваються за допомогою різних концепцій та стратегій, що залежать від часу та особливих умов їх здійснення. Реформи у діяльності місцевих органів виконавчої влади останніми кількома десятиріччями мали місце у багатьох країнах світу, проте здебільшого вони були невизначні та вкрай непослідовні. На практиці такі реформи не лише не приносили очікувані результати, але й подекуди взаємна дія реформаторських заходів вищих ешелонів влади призводила до негативних наслідків. Головна причина полягає в тому, що доволі часто шляхи вирішення певної проблеми в межах здійснення адміністративної реформи запозичуються без огляду на особливості та внутрішні обставини. Тому будь-які реформи мають охоплювати особливості проблем, які слід вирішити, зважити на характер і традиції країни. З огляду на це варто розглянути закордонний досвід здійснення адміністративних реформ.

Як відомо, ефективність місцевого самоврядування залежить від наявності у системі місцевого самоврядування відповідного ефективно діючого механізму, як реальної організаційної сили, опанувавши яку, місцева влада розпочинає управляти суспільними процесами держави.

Існує багато визначень механізму адміністративно-правового регулювання діяльності органів місцевої влади, якщо взяти всеохоплююче поняття тоді можна визначити, що механізм управління – це категорія управління, що охоплює цілі управління, елементи об'єкта та їх зв'язки, на які здійснюється вплив, дії в інтересах досягнення цілей, методи впливу, матеріальні та фінансові ресурси управління, соціальний та організаційний потенціали. Реальний механізм управління завжди конкретний, оскільки спрямований на досягнення конкретних цілей за допомогою впливу на конкретні фактори і цей вплив здійснюється через використання

конкретних ресурсів. Отож, механізм діяльності місцевих органів виконавчої влади може бути визначений як узятя в єдності система організаційних і правових засобів, за допомогою яких забезпечується результативна діяльність місцевих органів виконавчої влади з метою реалізації прав і свобод людини і громадянина. З визначення поняття механізму діяльності місцевих органів виконавчої влади очевидно, що це комплексне явище, серед складових елементів якого можна вирізнити такі:

- 1) норми права, які врегульовують діяльність місцевих органів виконавчої влади;
- 2) правові відносини, що визначають зміст діяльності місцевих органів виконавчої влади;
- 3) нормативно-правові акти, які реалізують права та обов'язки суб'єктів у сфері діяльності місцевих органів виконавчої влади;
- 4) система управління місцевих органів виконавчої влади.

Норми права є основою механізму діяльності місцевих органів виконавчої влади, оскільки саме з юридичних норм та їх змісту розпочинається правовий вплив на соціальні відносини. Правові відносини – це суспільні відносини, які відбуваються у межах, визначених нормами права. Норма права, регламентуючи суспільні відносини, надає їм юридичної форми, його учасники стають суб'єктами права, які взаємопов'язані суб'єктивними правами та юридичними обов'язками. Відтак правові відносини можна собі уявити як форму, в якій визначена у правовій нормі модель поведінки місцевих органів виконавчої влади набуває свого реального буття. Нормативно-правові акти, які реалізують права та обов'язки суб'єктів у сфері діяльності місцевих органів виконавчої влади, – це дії суб'єктів щодо здійснення приписів правових норм. Реалізація прав і обов'язків може відбуватися і у межах певних правовідносин, і в окремих актах. Система управління місцевих органів виконавчої влади повинна створюватися саме як інструмент реалізації цілей та завдань їх діяльності щодо процесів, які відбуваються в суспільному житті як засіб конкретизації загальних функцій виконавчої влади у певних сферах суспільного життя.

З огляду на викладене очевидна наявність прямого зв'язку ефективності механізму діяльності місцевих органів виконавчої влади з ефективністю функціонування системи її органів, рівень організаційно-управлінського впливу якої на суспільно-регіональний розвиток залежить також від стану взаємостосунків і взаємодії з органами місцевого самоврядування. Якщо розглядати вдосконалення адміністративно-правового регулювання органів місцевого самоврядування в контексті євроінтеграції України тоді потрібно звертати увагу не тільки на досвід регулювання органів місцевої влади в європейських країнах, а і на ефективність впровадження цього механізму в нашій країні.

Науковий керівник: Бережна Катерина Вікторівна, доцент, доктор юридичних наук, завідувач кафедри європейського та міжнародного права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

РОЗВИТОК ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Кузьмиченко Дар'я Семенівна

студентка II курсу юридичного факультету

Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Поняття «парламентаризм» у науковій літературі трактують як систему взаємодії держави і суспільства, для якої характерне чітке розмежування законодавчої та виконавчої влади та визнання провідної, особливої ролі загальнонаціонального колегіального постійно діючого представницького органу, що виконує державно-владні функції. Парламентаризм властивий кожній демократичній державі, оскільки є історично зумовленим наслідком суспільно-політичного розвитку.

Традиційно парламент тлумачать у двох аспектах: по-перше, як інститут народовладдя і по друге, як його керівний характер по відношенню до органів інших представницьких та виконавчих органів, зокрема, уряду. Взаємозв'язок між ними досить тісний, адже парламент може достроково припинити повноваження уряду. Водночас і уряд впливає на законодавчий орган за допомогою приналежного йому права законодавчої ініціативи, міністри мають право вимагати, щоб їх заслухали на засіданні сесії парламенту та здійснює вплив на всіх етапах проходження законопроектів. Тому дуже важливим критерієм дійсності парламентаризму є ефективність роботи парламенту та його якісний взаємозв'язок із урядом.

На сучасному етапі парламентаризм представлений у розвинених республіках як парламентських, так і в змішаних та виражається в формі класичного і раціонального парламентаризму. Але він є «привілеєм» для країн із розвинутою політичною системою та сильним, структурованим громадянським суспільством. За відсутності вищезгаданих умов парламентаризм нежиттєздатний та трансформується у домінування влади президента, що власне ми і спостерігаємо наразі в Україні. Звісно, президенталізм має свої плюси, зокрема, у випадку державної нестабільності, коли ситуація вимагає оперативного прийняття рішення, глава держави та його оточення виконують необхідні функції. Однак подібне можливе лише в найбільш ефективних президентських республіках. У свою чергу, парламентаризм характеризує найбільш стабільні періоди держави, що є важливою умовою збереження демократії.

З моменту здобуття Україною незалежності розпочався складний етап становлення державності та демократизованої політичної системи. У перше десятиліття, як посттоталітарна держава, вона була позбавлена можливості вибору форми правління, адже за відсутності сильного громадянського суспільства та наявності центристських партій парламентаризм не може існувати. Лише після «Помаранчевої революції» помітні перші кроки до встановлення парламентсько-президентської республіки. Конституційна реформа 2004 року та зміни внесені до Конституції з 1 січня 2006 року «Центр ваги» повноважень Президента змістився в бік загальнополітичного керівництва, забезпечення належного функціонування системи влади в цілому та дотримання законності в її діях. Кабінет Міністрів, перетворившись на цілком самостійний орган державної влади, одержав внаслідок реформи найбільший приріст свого статусу та владних повноважень. Однак через небезпечно низький рівень легітимності дій народних обранців, намагання окремих владних структур вийти за межі окресленої Основним Законом сфери їх компетенції, вдаватись до власного суб'єктивного тлумачення норм Конституції України, цинічно використати існуючі проблеми в організації механізму влади у власних інтересах парламентаризм не приніс очікуваних результатів. Загалом, на всіх етапах

становлення державності і реорганізації владних структур парламентаризм супроводжується суттєвими труднощами, адже як раніше зазначалось він можливий лише за умов існування сформованої і стабільної партійної системи, наявності усталеної партійної структури Парламенту та сильного, структурованого громадянського суспільства.

На сучасному ж етапі утвердження реального парламентаризму неможливе, тому що більшість політичних партій в Україні – не чисельні, не мають належної соціальної бази і повноцінно не виконують притаманних їм, як політичним партіям, функцій. А суспільство у свою чергу недостатньо сформоване та політично обізнане. Також очевидно, що парламентаризм може довести свою виправданість лише за умови досягнення достатньо ефективної взаємодії між партіями (та їх блоками), що утворюватимуть більшість у Парламенті, між представниками партій, міністрами, Урядом та більшістю у Верховній Раді України в цілому.

Науковий керівник: Чукаєва Вероніка Олександрівна, доцент, кандидат історичних наук, доцент кафедри теорії держави і права, конституційного права та державного управління юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОРЯДКУ ВІДКЛИКАННЯ ДЕПУТАТІВ МІСЦЕВИХ РАД ЗА НАРОДНОЮ ІНІЦІАТИВОЮ

Максіменцева Надія Олександрівна

*доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри теорії держави і права,
конституційного права та державного управління юридичного факультету
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

Сьогодні у світлі проведення чергових виборів до місцевих рад на новостворених теренах об'єднаних територіальних громад вкрай актуальним видається аналіз механізму правового регулювання саме порядку відкликання депутатів цих рад. Отже передбачивши законодавством механізм вибору народних обранців місцевого рівня доречно дослідити наскільки на нормативно-правовому рівні визначено механізм зворотньої дії щодо їх відкликання і чи можливо насправді це зробити інструментами, передбаченими чинним законодавством або у проектах таких актів.

Відповідно до п. 1 ст. 5 Закону України «Про статус депутатів місцевих рад» від 11.07.2002 (далі – Закон «Про статус депутатів місцевих рад») повноваження депутата можуть бути достроково припинені у разі його відкликання за народною ініціативою у встановленому цим Законом порядку. Зазначене вище поняття «народна ініціатива» стало новелою згідно з положеннями Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення виборчого законодавства» від 16.07.2020 року.

Так до вступу в законну силу норм вказаного нормативно-правового акту редакція п. 1 ст. 5 передбачала підставою дострокового припинення повноважень ініціативу виборців.

Закон передбачає особливості процедури відкликання щодо наступних категорій депутатів місцевих рад: 1) депутатів, висунутих місцевою організацією політичної партії та 2) депутатів-самовисуванців.

Статтею 37 вказаного Закону «Про статус депутатів місцевих рад» передбачені підстави, серед яких невідповідність практичної діяльності депутата місцевої ради основним принципам і положенням його передвиборної програми, невиконання депутатом місцевої ради зобов'язань звітувати перед виборцями та проводити зустрічі з ними. Крім того, невходження депутата, обраного в багатомандатному виборчому окрузі, до фракції місцевої організації партії, за виборчим списком якої він обраний, або припинення членства депутата місцевої ради у фракції.

Проте чи дійсно на практиці можна відкликати депутата? На сьогодні чинний Закон наділяє правом ініціативи щодо внесення пропозицію про відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою (не раніше ніж через рік з моменту набуття таких повноважень) наступних суб'єктів: а) місцеву організацію політичної партії, від якої його обрано депутатом; б) громадян України, які є виборцями відповідного виборчого округу (тобто фактично виборців). При цьому рішення приймаються на зборах (конференції) політичної партії та, відповідно, на зборах виборців.

Крім того, окремим суб'єктом визначено територіальну виборчу комісію, яка встановила результати відповідних місцевих виборів, із правом перевірки дотримання всіх вимог Закону щодо процедури відкликання та, навіть, прийняття остаточного рішення про відкликання відносно депутатів, обраних шляхом самовисування.

Так за результатами зборів інформація повідомляється до територіальної виборчої комісії, та політичну партію для розгляду питання про відкликання депутата місцевої ради її вищим керівним органом.

Таким чином, у разі дотримання вимог щодо процедури відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою, визначеної вимогами вищезазначеного Закону України «Про статус депутатів місцевих рад», остаточне рішення про відкликання депутатів приймається наступними суб'єктами: а) територіальною виборчою комісією щодо депутатів, які були обрані шляхом самовисування; б) політичною партією, від місцевої організації якої обрано відповідного депутата.

Таким чином, можна говорити, що на сьогодні фактично не можливо відкликати депутата, обраного від політичної партії, без надання згоди від відповідної політичної сили.

Проте, у Верховній Раді України зареєстровано проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення порядку відкликання депутатів місцевих рад, а також сільських, селищних та міських голів за народною ініціативою» № 4208 від 12.10.2020 року, де у ст. 41 вказаний вище механізм змінюється на надання права територіальній виборчій комісії приймати рішення про відкликання депутата за народною ініціативою на підставі відповідності вимогам Закону про наявність підписних листів та кількості виборців без звернення до політичної партії або місцевої організації.

З одного боку можна вважати це проявом прямої демократії, де виборцям безпосередньо надається право відкликати того чи іншого депутата, а з іншого, ураховуючи реалії сьогодення, це може призвести до встановлення неконтрольованого процесу «виведення» з числа депутатів представників партій, які є опозиційними діючій владі. Тим самим невілюючи право виборців, які віддали свої

голоси за партію та її представників, бути представленими у радах різного рівня та відстоювати інтереси таких виборців в угоду партії влади.

ОСОБЛИВОСТІ ОТРИМАННЯ ГРОМАДЯНСТВА УКРАЇНИ НА ОСНОВІ МІЖНАРОДНОГО ПРАВОВОГО ДОСВІДУ ТА ІСТОРИЧНИХ УМОВ

Пєшкічева Анна Юрїївна

студентка ІІ курсу юридичного факультету

Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

В Україні, як і багатьох сучасних країнах, сформувався інститут громадянства. Він врегульований міжнародними договорами, Конституцією України та Законом України «Про громадянство України», в якому на основі ратифікованих Верховною Радою міжнародних договорів встановлюються основні засади та умови отримання громадянства за національним законодавством.

Громадянством України є правовий зв'язок між фізичною особою і Україною, що знаходить свій вияв у їх взаємних правах та обов'язках. Науковці виділяють два види набуття громадянства: філіація та натуралізація. Перший вид вважається первинним, бо передбачає набуття громадянства за народженням. Громадянство за народженням набувають або за принципом ґрунту, або за принципом крові. Використовуючи принцип ґрунту, особа може отримати громадянство за місцем народження, незалежно від громадянства її батьків. За принципом крові особа при народженні набуває громадянство тієї країни, громадянами якої є її батьки, незалежно від місця її народження. Проте сьогодні більшість країн світу, в тому числі Україна, використовують змішану систему, яка є поєднанням цих двох принципів.

Натуралізація є вторинним способом набуття громадянства. Вона передбачає надання органами державної влади громадянства на прохання зацікавленої особи відповідно до процедури, яка визначається в законодавстві кожної країни. Існує основні дві форми натуралізації: індивідуальна натуралізація і натуралізація в результаті правонаступництва держави. Індивідуальна натуралізація може ґрунтуватися на особистому виборі особи чи бути наслідком натуралізації в результаті прийняття закону. Прикладом натуралізації в результаті прийняття закону може бути отримання громадянства України на основі ч.2 ст.3 Закону України «Про громадянство України», в якій зазначається, що: «громадянами України є особи незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних чи інших ознак, які на момент набрання чинності Законом України «Про громадянство України» (13 листопада 1991 р.) проживали в Україні і не були громадянами інших держав».

Натуралізація, що ґрунтується на особистому виборі особи передбачає подання повнолітньою особою клопотання про отримання громадянства. Натуралізація, яка виникла в результаті правонаступництва держави виникає автоматично в момент утворення нової держави. Наприклад, в ч.1 ст.3 Закону України «Про громадянство України» зазначається, що «громадянами України є усі громадяни колишнього СРСР, які на момент проголошення незалежності України (24 серпня 1991 р.) постійно проживали на території України».

Окрім вищезазначених способів отримання громадянства, в ст.6 Закону України «Про громадянство України» зазначаються ще й такі підстави, як прийняття до громадянства; поновлення у громадянстві; усиновлення; встановлення над дитиною опіки чи піклування, влаштування дитини в дитячий заклад чи заклад охорони здоров'я, в дитячий будинок сімейного типу чи прийомну сім'ю або передачі на виховання в сім'ю патронатного вихователя; встановлення над особою, визнаною судом недієздатною, опіки; у зв'язку з перебуванням у громадянстві України одного чи обох батьків дитини; визнання батьківства чи материнства або встановлення факту батьківства чи материнства.

Найпоширенішим способом набуття громадянства для іноземців та осіб без громадянства є прийняття до громадянства за їх клопотанням. Умовами прийняття до громадянства України є:

1)Визнання і дотримання Конституції України та законів України.

2)Припинення іноземного громадянства іноземцем чи подання декларації про відсутність іноземного громадянства особою без громадянства. Іноземці, які перебувають у громадянстві (підданстві) кількох держав, подають зобов'язання припинити громадянство (підданство) цих держав та повернути паспорт іноземної держави до уповноважених органів цієї держави. Іноземці, яким надано статус біженця в Україні чи притулок в Україні подають декларацію про відмову особи, якій надано статус біженця в Україні чи притулок в Україні, від іноземного громадянства.

3) Безперервне проживання на законних підставах на території України протягом останніх п'яти років. Іноземці та особи без громадянства, які перебувають понад 2 роки у шлюбі чи перебували понад 2 роки у шлюбі, що припинився внаслідок смерті, не підпадають під поширення зазначеної умови. Особа, яка має статус біженця чи притулок в Україні отримує громадянство після трирічного безперервного законного проживання на території України.

4) Отримання дозволу на імміграцію. На осіб, яким надано статус біженця в Україні або притулок в Україні, та на іноземців і осіб без громадянства зазначена умова може не поширюватися, якщо а) вони проходять військову службу у Збройних Силах України; б) прибули в Україну на постійне проживання до набрання чинності Законом України «Про імміграцію» (7 серпня 2001 року) і мають у паспорті громадянина колишнього СРСР зразка 1974 року відмітку про прописку або отримали посвідку на постійне проживання в Україні, що також зазначено в ч.3 ст.3 цього закону.

5) Володіння державною мовою або її розуміння в обсязі, достатньому для спілкування. Якщо особа має певні фізичні вади (сліпі, глухі, німі), то зазначена умова на них не поширюється.

6) Наявність законних джерел існування. Не поширюється на осіб, яким надано статус біженця в Україні або притулок в Україні.

Також передбачена процедура поновлення у громадянстві України особи, яка припинила громадянство України, є особою без громадянства, не втратила громадянство у зв'язку з набуттям його внаслідок обману, свідомого надання відомостей чи фальшивих документів та інші, та подала заяву про поновлення громадянства.

Отже, процедура отримання громадянства України є достатньою мірою сформованою, адже спирається як на світовий правовий досвід та міжнародні

договори, так і на власний історичний досвід, що можна побачити на прикладі її законодавства.

Науковий керівник: Заворотченко Тетяна Миколаївна, доцент, кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії держави та права, конституційного права та державного управління юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У РЕГУЛЮВАННІ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ СПОРТУ

Романишин Ольга Олегівна

*аспірантка IV року навчання кафедри міжнародного права факультету
міжнародних відносин Львівського національного університету імені Івана Франка*

Міжнародні організації на сьогодні виступають важливими суб'єктами регулювання спортивних відносин та надають їм необхідну правову основу, як на універсальному, так і на регіональному рівні. Їх доцільно розділити на дві окремі групи: міжнародні міжурядові та міжнародні неурядові організації. Серед перших основну роль у сфері спорту відіграють ООН, ЮНЕСКО, ВООЗ, Європейський Союз, Рада Європи тощо. Другу групу складають Міжнародний олімпійський комітет, міжнародні спортивні федерації, національні олімпійські комітети, Всесвітнє антидопінгове агентство.

У міжнародно-правовій літературі організації, діяльність яких стосується спорту, поділяються окремими авторами на міжнародні організації загальної компетенції та спеціальної. Діяльність перших охоплює найбільш важливі питання міжнародного правопорядку, серед яких можуть бути і різноманітні аспекти міжнародно-правового співробітництва у спортивній сфері. Щодо міжнародних організацій спеціальної компетенції, то їх діяльність присвячена безпосередньо сфері спорту. Слід зазначити, що на сьогодні немає жодної міжнародної міжурядової організації, котра би займалася виключно питаннями спорту. Відповідно, такими вузькоспеціалізованими організаціями виступають лише неурядові МО.

Найбільш впливовою міжнародною міжурядовою організацією є Організація Об'єднаних Націй. Генеральна Асамблея ООН приймає багато резолюцій, котрі роблять значний внесок у пропаганду спорту як одного з основних видів суспільної діяльності. Згідно з ними, спорт є засобом покращення освіти, здоров'я, розвитку та миру. Такі резолюції закликають держави, саму ООН, її фонди та програми, спеціалізовані установи, а також інші інституції, які мають відношення до спорту, співпрацювати між собою, пропагувати спорт та фізичну активність.

Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки та культури (ЮНЕСКО) покликана зміцнювати мир та безпеку шляхом розширення співробітництва між народами у галузі освіти, науки і культури, як вказано у її Статуті. Серед різноманітних програм та напрямків діяльності, важливим у сфері спорту є прийняття в рамках ЮНЕСКО Міжнародної хартії фізичного виховання і спорту 1978 року та Міжнародної конвенції ЮНЕСКО по боротьбі з допінгом в спорті від 2005 року.

Рада Європи та Європейський Союз є ключовими міжнародними міжурядовими організаціями на регіональному рівні, які покликані, з-поміж широкого кола питань,

регулювати також і міжнародні відносини у сфері спорту. Вони приймають відповідні правові акти, зокрема, у рамках Ради Європи приймаються міжнародні конвенції щодо боротьби з допінгом, маніпулюваннями спортивними змаганнями, а також акти, що стосуються забезпечення належної поведінки глядачів тощо. Рада Європи у співробітництві з Європейським Союзом активно впроваджують програми, спрямовані на просування спорту, забезпечення гендерної рівності у спорті, боротьбу з корупцією та маніпулюванням спортивними змаганнями, дотримуючись при цьому загально визнаних стандартів прав людини.

Говорячи про неурядові спеціалізовані організації, варто виділити Міжнародний олімпійський комітет. Правовою основою його діяльності, а також діяльності міжнародних спортивних федерацій та національних олімпійських комітетів є Олімпійська хартія, яка закріплює їх цілі та повноваження. Спортивні неурядові організації покликані підтримувати організацію та координацію спортивних змагань, встановлювати правила спорту, забезпечувати його розвиток та пропаганду, боротися з дискримінацією та насильством в спорті. Міжнародний олімпійський комітет взаємодіє з різними міжнародними міжурядовими організаціями з питань, що стосуються спорту.

Є певні відмінності між міжнародними міжурядовими та неурядовими організаціями, які зводяться до наступного. Перш за все, міжнародні неурядові організації не приймають актів, що зобов'язують держави до якихось конкретних дій. Проте, вони допомагають міжнародним міжурядовим організаціям у прийнятті таких документів, котрі створюють обов'язки для суб'єктів міжнародного права. Наступною відмінністю є те, що міжнародні міжурядові організації регулюють найбільш важливі питання, зокрема сфера їх компетентності може охоплювати і спортивні відносини. Неурядові МО є вузькоспеціалізованими, займаються лише конкретними спортивними питаннями, або ж конкретним видом спорту і всіма відносинами, що виникають у його рамках. Винятком виступає Міжнародний олімпійський комітет, котрий є універсальною спортивною неурядовою організацією і охоплює широке коло питань спортивної сфери. Варто зазначити той факт, що членами міжурядових організацій є держави, які є основними суб'єктами міжнародного права, а членами неурядових організацій є приватні особи, котрі не можуть створювати прав та обов'язків для суб'єктів міжнародного права. Але якщо розглядати співпрацю міжнародних міжурядових та неурядових організацій, то її результати можуть породжувати формування відповідного правового механізму для регулювання міжнародних відносин у спортивній сфері.

Науковий керівник: Репецький Василь Миколайович, професор, кандидат юридичних наук, завідувач кафедри міжнародного права факультету міжнародних відносин Львівського національного університету імені Івана Франка

ЕФЕКТИВНІСТЬ МЕДИЧНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Росточило Світлана Сергіївна

*слухачка групи ЦД-19м-1з навчально-методичного центру післядипломної освіти та
підвищення кваліфікації Дніпровського національного університету імені Олеся
Гончара*

Реформа децентралізації влади, яка була започаткована в 2014 році, доходить свого кінця, що буде покладений остаточно виборами в органи місцевого самоврядування в Україні в жовтні 2020 року. Тож вже можна підводити проміжні результати цієї реформи. Цікаво ще й те, що разом з реформою децентралізація проходила і реформа системи охорони здоров'я, які пов'язані і системно, і результативно. В Дніпропетровській області реформа децентралізації проводилася доволі успішно, кількість об'єднаних територіальних громад (далі ОТГ) – 62, це найбільша кількість серед всіх областей України.

Ця реформа була направлена в першу чергу, на забезпечення більшої фінансової незалежності ОТГ, що надає можливість і більш ефективної медичної реформи.

Нажаль, простежуються деякі системні недоліки реформи децентралізації. «Видатки ОТГ часто йдуть на проїдання, аніж інвестиції в розвиток (наприклад, велику частину видатків скеровують на утримання органів управління (в окремих ОТГ сягає більш як 80% обсягу власних доходів за рекомендованих 20%)). Але треба нагадати, що ОТГ отримали широкі повноваження і обов'язки щодо фінансування видатків громади. Загалом же кошти витрачають на ремонт і будівництво доріг, центрів надання адміністративних послуг, фельдшерсько-акушерських пунктів та амбулаторій, шкіл і дитсадків, стадіонів і басейнів, водопостачання та каналізації, освітлення вулиць тощо. Тобто на все те, що дасть змогу швидко продемонструвати позитивні зміни від створення ОТГ.

Щодо медичної реформи, то основні напрями її проведення та очікувані результати були закріплені в Національній стратегії реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015–2020 роки, яка є складовою Національного плану дій з реформування, котрий був проголошений Указом Президента України від 12 січня 2015 року №5/2015 «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» та урядом України.

Як відзначав заступник міністра охорони здоров'я України Павло Ковтонюк, «при дуже низькій якості медичних послуг Україна є четвертою в світі за кількістю лікарняних ліжок на душу населення (в Україні – 879 на 100 тис. населення; в країнах ЄС в середньому – 527,4 на 100 тис. населення;) та другою в європейському регіоні (після РФ) за середнім рівнем тривалості госпіталізації (В Україні – 11,8 днів, в ЄС – 8,08 днів). Україна також має більшу порівняно з середньою для ЄС кількість лікарів та медичних сестер».

В 2019 році були проведені деякі дослідження успішності запропонованої реформи і була виявлена низка недоліків, які суттєво впливають як на модернізацію системи охорони здоров'я, так і на ефективність медичних послуг, що надаються населенню:

- Розподіл сфер управління між центральними органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування щодо збереження або скорочення лікарняного фонду та фінансування діяльності лікарських закладів;

– Проблемні питання фінансування, точніше, недофінансування, закладів охорони здоров'я;

– Розрив між попитом і пропозицією. Іноді буває, що там, де є пацієнти, недостатньо лікарів, іноді навпаки — де є лікарі — немає пацієнтів.

В умовах децентралізації запропоновано для вирішення вище визначених проблем створення госпітальних округів. І тут передбачено співробітництво на територіальному рівні органів виконавчої влади (ОДА) та органів місцевого самоврядування, тому що обидві сторони зацікавлені у створенні потужних медичних закладів на визначеній території ОТГ. Список цих округів буде затверджуватися Кабінетом міністрів України, а фінансування буде проводитися разом з об'єднаними територіальними громадами.

Відповідно до Постанови Кабінету міністрів України від 19.06.2020 року № 589: «Функції закладів охорони здоров'я у складі госпітального округу визначаються на основі видів медичної допомоги, що надається в кожному закладі охорони здоров'я, а також функціональних потужностей таких закладів.

У межах госпітального округу формується спроможна мережа госпітального округу, яка складається з опорних закладів охорони здоров'я та інших закладів охорони здоров'я, у тому числі багатопрофільних дитячих лікарень, перинатальних центрів, спеціалізованих центрів та закладів охорони здоров'я, які надають медичну допомогу при онкологічних, інфекційних захворюваннях, туберкульозі та інших соціально значущих хворобах».

Але це подальший крок у проведенні медичної реформи, а зараз наразі головною проблемою виступає необхідність реконструкції сільської медицини. Дніпропетровщина серед лідерів із впровадження реформи сільської медицини. Тут вже почалося будівництво 18 нових амбулаторій у сільській місцевості.

Тож, треба відзначити, що медична реформа може розглядатися як складова реформи децентралізації влади, що тягне за собою не тільки розподіл керівництва, але і фінансування. Тому, від успішності співробітництва органів виконавчої влади і керівних органів ОТГ залежить і успішність та ефективність реформ, в тому числі і медичної, що проводяться в сучасній Україні.

Науковий керівник: Прокопенко Леонід Львович, професор, доктор наук державного управління, завідувач кафедри права та європейської інтеграції Дніпровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Смирнова Вікторія Сергіївна

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти групи ЮП-19м-1 юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Наразі досить актуальним є питання щодо розвитку господарської діяльності України в межах країни та за нею, особливо протягом останніх років на шляху інтеграції України у європейський економічний простір. Під зовнішньоекономічною діяльністю розуміється діяльність суб'єктів господарської діяльності країни з іноземними партнерами.

Основним законодавчим актом, який закріплює правові засади здійснення зовнішньоекономічної діяльності вітчизняними суб'єктами господарювання, є Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність». Цей Закон визначає основні правові та організаційні засади здійснення зовнішньоекономічної діяльності в Україні і спрямований на удосконалення її правового регулювання, включаючи зовнішню торгівлю, економічне, науково-технічне співробітництво, надання послуг відповідно до загальновизнаних засад, принципів, норм і правил міжнародної торгівлі та зобов'язань, взятих Україною в рамках міжнародних угод.

Чинне законодавство України, до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності відносить фізичних осіб, що постійно проживають на території України, юридичних осіб, які зареєстровані в Україні, а також об'єднання фізичних та юридичних осіб та іноземних суб'єктів, які мають цивільну правоздатність і дієздатність згідно законодавства України та постійно мешкають на території країни.

Здійснення зовнішньоекономічної діяльності безумовно регулюється низкою законодавчих актів. По-перше, виконання своїх завдань і функцій суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності забезпечуються державою, а саме економічними, юридичними та політичними гарантіями, що встановлюють правовий режим їх діяльності. По-друге, в законодавчому порядку визначається їх правове становище та компетенція, що надає їм можливість бути учасниками адміністративних, трудових, цивільних, державних, процесуальних та інших правовідносин.

Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності України реалізується з метою забезпечення збалансованості економіки та рівноваги внутрішнього ринку, важливою метою є і створення сприятливих умов для залучення економіки країни до системи світового поділу праці та її синхронізації до ринкових структур європейських країн.

Беззаперечно вагомим є той факт, що для правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності країни повинна бути сформована правова структура і така система, які повністю забезпечать захист економічних інтересів країни, інтересів суб'єктів господарської діяльності та створення для них рівних можливостей у розвитку різних видів бізнесу.

Можна зробити висновок, що важлива роль правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності полягає в підтримці державою національних галузей виробництва, оскільки при наявності конкуренції з боку імпортних поставок регулювання задовільного стану національного виробництва стає утрудненим. Нинішнє законодавство України відносно правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності містить деякі недоліки, а саме недостатньо систематизовані нормативно-правові акти регулюючі зовнішньоекономічну діяльність. Натомість, останнім часом, можна простежити тенденцію щодо прийняття законів, які регулюють окремі аспекти зовнішньоекономічної діяльності країни.

При створенні та корегуванні правової основи регулювання зовнішньоекономічної діяльності України варто враховувати спроби та мету держави інтегруватися у світовий соціально-економічний простір, необхідність підвищення стабільності й сприятливості законодавства для розвитку відповідних зв'язків в контексті інтеграції. Першочерговими є національні інтереси в цьому процесі, адже важливо будувати стабільну та узгоджену нормативно-правову основу правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності. А це вимагає узгодження

законодавчої бази зовнішньоекономічної діяльності країни з відповідними нормами законодавства інших країн.

Керуючись викладеним матеріалом, можна дійти до висновку, що правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності країни є нелегкий процес, що спрямований на досягнення певних результатів: інтеграції національної правової системи регулювання до системи регулювання зовнішньоекономічних відносин європейських країн, соціально-економічного розвитку країни. У зв'язку з цим правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності України повинно здійснюватися в рамках, які визначаються законодавством України з дотриманням певних меж державного втручання у процес господарської діяльності, враховуючи національні інтереси.

Науковий керівник: Бережна Катерина Вікторівна, доцент, доктор юридичних наук, завідувач кафедри європейського та міжнародного права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ПРИНЦИП РОЗПОДІЛУ ВЛАДИ І КЛАСИФІКАЦІЯ ДЕРЖАВ

Солонько Богдан Олександрович

студент II курсу юридичного факультету

Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Більшість сучасних держав використовують слово «республіка» у офіційній назві, але очевидно, що лише декілька із них насправді відповідають базовим ознакам і принципам республіканського устрою. Одним із таких принципів є розподіл влади на гілки, за яким можна побудувати класифікацію держав.

У найменшій мірі принцип розподілу влади реалізовано у країнах Континентальної Європи. Там спостерігається розподіл на гілки влади лише за функціональною ознакою, але порядок формування у значній мірі залежить від законодавчої влади. Наприклад, у ФРН посада Федерального президента передбачає лише представницькі повноваження і призначається Федеральними зборами, у склад яких входять депутати Бундестагу – федерального органу законодавчої влади і делегати ландтагів. Виконавча влада очолюється також посадовою особою, що призначається Бундестагом, - Федеральним канцлером, який, між іншим, не має обмежень на займання посади однією особою. Федеральні міністри призначаються і звільнюються з посади Президентом за рекомендацією Канцлера. На практиці яскраво виражається партійний характер призначень, що є результатом змішаної виборчої системи. Таким чином, можна спостерігати злиття законодавчої і виконавчої гілок влади, а тому країни із такою системою більше схильні до узурпації влади однією політичною силою або коаліцією, а отже принцип розподілу реалізовано у невеликій мірі. Таку систему можна назвати м'якою моделлю поділу вищих органів державної влади, і вона характерна для таких європейських країн як Австрія, Норвегія, Швеція, Ісландія.

Прикладом більш прогресивної моделі, на мою думку, можна назвати Україну. На відміну від країн із м'якою моделлю, в Україні народом обирається і парламент – Верховна Рада, і Президент. Проте Верховна Рада України повноважна призначати цілий ряд посадових осіб виконавчої влади. Вони перераховані у статті 85

Конституції України: за поданням Президента – Прем'єр-міністр, Міністр оборони, Міністр закордонних справ, голова Служби безпеки України, Голова Національного банку, Генеральний прокурор та інші, за поданням Прем'єр-міністра – інші члени Кабінету Міністрів. Таким чином, не можна стверджувати, що законодавча гілка влади позбавлена впливу на виконавчу. Окрім цього, Президент не асоціюється із жодною з гілок влади, хоча і обирається на загальних виборах. Якщо воля народу на виборах виражалася би у обранні окремо законодавчої влади – Верховної Ради України, окремо – виконавчої, на чолі якої був Президент, то виконавча влада таким чином могла претендувати на більшу самостійність, адже у більшій мірі залежала від волі народу, який формально є джерелом влади в Україні. Проте конституційний устрій України не передбачає такої симетрії, і структура вищих органів має більш вертикальну форму: народ обирає Верховну Раду, яка в свою чергу, окрім законодавчих функцій, безпосередньо впливає на виконавчу владу. Така модель розподілу державної влади характерна для парламентських або змішаних республік, наприклад, Франції, Фінляндії, Італії, Польщі тощо.

Найбільш досконалою моделлю з точки зору принципу розподілу вищих органів державної влади є модель жорстка, і частіше її реалізація має місце у президентських республіках. «Країною, де принципи Лока про поділ влади знайшли своє цілкове застосування, є Сполучені Штати, де президент і конгрес повністю незалежні один від одного, а Верховний суд незалежний від них обох» - коментує Бертран Рассел. І Конгрес, і Президент обираються на виборах, але останній виступає одночасно у ролі глави держави, глави уряду, глави збройних сил і вищого керівника федерального адміністративного апарату. У розпорядженні Президента знаходиться Виконавчий офіс Президента США, у складі якого Адміністративно-бюджетне управління, Рада національної безпеки США, ЦРУ, Рада внутрішньої політики, Національна економічна рада, Військове відомство Білого дому, Офіс національної політики контролю за наркотиками і інші органи. Крім цього, Президент має право укладати із іноземними державами на термін свого президентства виконавчі угоди, що не підлягають ратифікації з боку Конгресу. У разі смерті, відставки або імпідменту Президента його місце займає його напарник (*running mate*) – віце-президент, який є головою Сенату – верхньої палати Конгресу і бере участь у голосуванні, коли голоси поділяються порівну. В свою чергу Конгрес США має право встановлювати податки, збори і акцизи, регулювати торгівлю із іноземними державами, брати борги, засновувати суди, що нижче за Верховний Суд, оголошувати війну, а також розпочати процедуру імпідменту у Палаті представників. Таким чином, законодавча і виконавча гілки не залежні одна від одної і з точки зору напряду діяльності і в плані процесу формування. Проте питання про самостійність Верховного суду США є невирішеним, адже кандидатуру на посаду одного із дев'яти суддів пропонує Президент, а затверджує її Сенат, тому і Сполучені Штати не можна назвати ідеальною реалізацією принципу розподілу державної влади.

Науковий керівник: Чукаєва Вероніка Олександрівна, доцент, кандидат історичних наук, доцент кафедри теорії держави і права, конституційного права та державного управління юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ВЛИЯНИЕ КОНСТИТУЦИОННЫХ РЕФОРМ 1905-1906 ГГ. НА УРОВЕНЬ ПРАВОВОЙ КУЛЬТУРЫ

Татаришкин Юрий Вячеславович

магистр управления факультета международных отношений, Белорусский государственный университет, Республика Беларусь

Продолжающееся уже на протяжении многих лет реформирование различных сфер государственной и общественной жизни в большинстве постсоветских государств основывается, как правило, на принципах правового государства и верховенства права. Несмотря на некоторые положительные изменения, по-прежнему все еще рано говорить о существенном изменении правосознания и правовой культуры большей части российского общества. Поэтому обращение к опыту реформ, происходивших в начале XX века, представляется весьма своевременным.

В начале XX века Российская империя характеризовалась наличием противоречий, ставших во многом результатом непоследовательности преобразований второй половины XIX века. Сложности в экономике, нерешенность аграрного вопроса, наличие неограниченной монархии привели к нарастанию в обществе революционных настроений, когда стало понятно, что реформы неизбежны.

В момент высшего подъема революции, в октябре 1905 года, был обнародован Высочайший Манифест «Об усовершенствовании государственного порядка» (Манифест 17 октября 1905 года). Формально Манифест 17 октября 1905 г. свидетельствовал об окончании существования в России неограниченной монархии. В Манифесте закреплялись права и свободы, ранее не находившие отражения в законодательстве – неприкосновенность личности, свобода слова, совести, собраний. Важнейшим достижением было разграничение законодательной и исполнительной власти. В обществе Манифест был принят как предвестник новой жизни в правовом демократическом государстве. Некоторые считали его основным законом, октроированной конституцией. Другая часть общества придерживалась мнения, что Манифест 17 октября 1905 года закреплял общие принципы, которые в дальнейшем будут закреплены и развиты в законодательстве, а сам Манифест – это «декларация намерений власти». В любом случае, он рассматривался как неординарное событие в жизни Российской империи, образованная часть общества встретила Манифест восторженно.

В это же время началось активное формирование многопартийной системы, был принят Манифест от 6 августа 1905 года «Об учреждении Государственной Думы». Учреждение парламента, без одобрения которого не могли вступать в силу законы, стало важным шагом на пути преобразования Российской империи в парламентскую монархию. Несмотря на короткий срок существования, Государственная дума I созыва была первым опытом парламентаризма.

Проводимые преобразования получили свое завершение в Своде Основных государственных законов 23 апреля 1906 года. Полномочия Императора в сфере исполнительной и судебной власти оставались неизменными, но некоторое ограничение его власти произошло в законодательной сфере. Тем не менее, В.А. Маклаков считал, что «впервые в них (Основных законах), в нашей конституции закон был поставлен выше воли монарха, был положен предел этой воле».

Конечно, говорить о влиянии конституционных реформ 1905-1906 гг. на уровень правовой культуры возможно преимущественно к уровню правовой культуры

правоведов, представителей власти, государственных и общественных деятелей, большая часть которых положительно относилась к проведению конституционных преобразований и идеям правового государства.

Как представляется, правовая культура образованного общества в рассмотренный период находилась на достаточно высоком уровне. Согласно наиболее распространенному в науке пониманию правовой культуры как меры освоения и использования правовых ценностей, проявляющейся в характере и уровне правовых знаний, оценок, установок, ценностных ориентаций и других структурных элементов правосознания, можно говорить о том, что ценности и идеалы права прочно вошли в сознание большинства представителей образованной общественности. Несмотря на многообразие мнений, основополагающие принципы (верховенства права, народовластия и т.д.) разделялись представителями различных направлений.

Тем не менее, в сфере государственного управления конституционные принципы не были реализованы. П.Б. Струве писал: «Юридически, или в праве, русская конституция несомненно существует, потому что она вписана в Манифест 17 октября и в Основные законы. Но, с другой стороны, в правосознании фактически властвующих, правящих сил в России конституции еще не существует... Таков сложный рисунок нашей политической действительности: конституция существует в праве (законе) и отсутствует в правосознании правящих; конституция отсутствует в жизни, в том политическом воздухе, которым дышит отдельный обыватель внутри страны, и она, несомненно, присутствует в том политическом воздухе, которым, как член международной семьи, дышит все государство».

Таким образом, наличие многих нерешенных проблем и непоследовательность власти не позволили в полной мере осуществить преобразования, которые были необходимы для стабильного развития государства и предотвращения последовавших в дальнейшем трагических событий.

Научный руководитель: Тараришкина Любовь Ивановна, к.э.н., доц., доцент кафедры таможенного дела факультета международных отношений, Белорусский государственный университет, Республика Беларусь

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗАКЛАДІВ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

Чучва Анжела Володимірівна

*слухачка групи ЦД-19м-1з навчально-методичного центру післядипломної освіти та
підвищення кваліфікації Дніпровського національного університету імені Олеся
Гончара*

Останні роки ознаменувалися в Україні повною зміною системи управління найважливішими сферами життєдіяльності суспільства. Це реформування в першу чергу торкнулося сфери охорони здоров'я, бо існуюча на той час система вже не відповідала сучасним вимогам. В 2015 році була запропонована Національна стратегія реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015–2020 роки (далі – Стратегія), яка стала складовою цілої низки нормативних регуляторів

реформувальної діяльності Президента і Уряду - Національного плану дій з реформування, котрий був проголошений Указом Президента України від 12 січня 2015 року №5/2015 «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» та урядом України (програма діяльності Кабінету Міністрів України, схвалена постановою Верховної ради України від 11 грудня 2014 року № 26-VIII).

Як визначалось в Стратегії, вона повинна базуватися на трьох засадничих принципах:

1. *Орієнтованість на людей*, яка означає, що (i) система охорони здоров'я насамперед має дослухатися до потреб людей (пацієнтів, працівників); (ii) якість та безпека послуг, їх здатність адаптуватися до вимог і викликів, котрі постійно змінюються, є головними засадами системи охорони здоров'я, що будуть сформовані у результаті реформ; (iii) система охорони здоров'я складається з соціальних інституцій, робота котрих залежить від стосунків між різними учасниками системи, включаючи управлінців, постачальників і покупців послуг, дослідників тощо. Процвітання системи може бути досягнуте лише шляхом формування довіри, діалогу та взаємоповаги між цими учасниками, а ефективність роботи залежатиме від якості таких стосунків.

2. *Орієнтованість на результат*, яка означає, що: (i) результативність допомоги та/або профілактичних програм, фінансова захищеність пацієнтів, ефективність використання коштів, урахування побажань пацієнтів повинні обумовлювати прийняття рішень на усіх рівнях; (ii) система повинна формувати атмосферу, де виконання будь-якої діяльності регулярно оцінюється за результатами та є підставою для покращення роботи; (iii) реформи, що передбачають залучення приватних надавачів послуг повинні пропонуватися тільки у тому випадку, якщо вони дійсно призведуть до кращих результатів або зменшать витрати на надання послуг тієї ж якості.

3. *Орієнтованість на втілення*, яка означає, що необхідно провести підготовчу роботу, втілити ідею у життя та здійснити ретельний моніторинг, котрий чітко відображає відповідальних осіб, часові межі та механізми підзвітності. Нові моделі фінансування послуг системи охорони здоров'я мають бути ефективними, зменшувати фінансові ризики, пов'язані з погіршенням здоров'я, та відкривати доступ до відповідних послуг.

Як бачимо, одним з головних показників успішності задуманої реформи було проголошено удосконалення побудови соціальних інституцій для встановлення взаємних відносин довіри суспільства і держави в цій сфері, бо будь-який процес реформування передбачає двосторонній рух назустріч, з урахування потреб обох сторін.

В Стратегії наголошувалось, що «Фіаско системи охорони здоров'я України зумовлене архаїчним станом закладів охорони здоров'я, які фактично не орієнтовані на пацієнта та неспроможні надавати ефективні, якісні послуги. Організаційні, правові, фінансові, управлінські, економічні, структурні, кадрові, інформаційні та інші фундаментальні помилки заважають Україні отримувати вигоду від власного людського капіталу, навіть незважаючи на те, що українці витрачають на охорону здоров'я значну частку свого доходу. У 2012 році загальні витрати на охорону здоров'я становили близько 7,6% від ВВП, що насправді стільки ж, або навіть більше, ніж у країнах, які приєдналися до ЄС після 2004 року, і вище, ніж у таких країнах як Польща, Румунія та Естонія, які забезпечують краще охоплення своїх громадян і

отримують кращі результати у сфері охорони здоров'я. через низький рівень ВВП, цей показник у витратах на душу населення складає тільки 2391,7 грн. (близько 293 доларів США) в 2012 році, що значно нижче, ніж 3340 в середньому по ЄС, що також включає в себе Чехію \$ 1432, Польщу – \$ 854, Болгарію з \$ 516 і Румунію – \$ 420)». Тобто, відзначались саме системні недоліки побудови системи охорони здоров'я, які при великих витратах не надавали ефективного результату.

Тож треба констатувати, що є системні недоліки проведення реформи системи охорони здоров'я в Україні:

- Невідповідність в повному обсязі нормативно-правових актів щодо проведення реформи Конституції України, тому що вони дещо звужують права громадян України на медичну допомогу, що заборонено Конституцією;

- Деякі положення реформування носили декларативний характер, а саме, «держава гарантує повну оплату згідно з тарифом за рахунок коштів Державного бюджету України надання громадянам необхідних їм медичних послуг та лікарських засобів, що передбачені програмою медичних гарантій ...». Внаслідок недостатнього фінансування або запізнення цього фінансування у зв'язку з економічною кризою в Україні, пацієнти вимушені самі оплачувати надання їм медичної допомоги. Особливо це проявилось в період карантину COVID -19, коли проведення тестів на наявність захворювання покладається в більшості випадків на самих громадян, на відміну від європейського та американського досвіду тестування. Наприклад, в Дніпропетровській області за даними Міністерства охорони здоров'я державними установами проведено біля 1300 тестувань методом ПЛР.

Науковий керівник: Мізіна Ірина Валеріївна, доцент, кандидат наук з державного управління, доцент кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

РОЗДІЛ II

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС, СІМЕЙНЕ ПРАВО, ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ГОСПОДАРСЬКИЙ ПРОЦЕС

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ НАУКОВОГО ВІДКРИТТЯ В КОНТЕКСТІ ЙОГО ПОДАЛЬШОЇ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ

Булат Євгенія Анатоліївна

*доктор юридичних наук, професор кафедри цивільного, трудового і господарського
права Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

Одним із вихідних завдань інноваційного розвитку України у сфері науково-дослідної діяльності є її інтеграція в Європейський дослідницький простір, чому сприяє активна співпраця з Європейським Союзом. В контексті набуття чинності Угоди про Асоціацію України з Європейським Союзом, вельми актуальним є наближення законодавства України до норм і стандартів Європейського Союзу, що зумовлює переоцінку досвіду і знань, пов'язаних з комерціалізацією інновацій на світовому рівні, та вимагає застосування нових підходів до врегулювання їх на законодавчому рівні.

Одним з таких інноваційних об'єктів виступає наукове відкриття. Що ж таке наукове відкриття? Цивільний кодекс України визначив наукове відкриття як об'єкт, який потребує належного визнання і надійної правової охорони. Глава 38 Цивільного кодексу України має назву «Право інтелектуальної власності на наукове відкриття». Огляд цієї глави вказує, що законодавець присвятив праву на наукове відкриття дві статті і зазначив, що відносини, які виникають стосовно права на наукове відкриття, мають охоронятися в порядку встановленому законом. Порівняно з главами і статтями, присвяченими іншим об'єктам інтелектуальної власності це небагато, але сам факт визнання наукового відкриття на державному рівні в якості відповідного об'єкта права має важливе значення і для вдосконалення відносин, які виникають у цій сфері, і для подальшого вивчення правової сутності цього об'єкта.

Наукове відкриття це встановлення невідомих раніше, об'єктивно існуючих закономірностей, властивостей і явищ матеріального світу, які вносять докорінні зміни у рівень наукового пізнання. Науковому відкриттю як об'єкту інтелектуальної власності властиві такі риси:

- наукове відкриття це результат творчої, інтелектуальної, науково-пізнавальної діяльності;
- наукове відкриття має відрізнятись новизною отриманих результатів і мати вираження в об'єктивній формі;
- науковий, фундаментальний результат має полягати саме у встановленні і виявленні невідомих раніше об'єктивних закономірностей, властивостей або явищ матеріального світу;
- наукове відкриття має бути відповідним чином пояснено.

Правовими ознаками наукового відкриття виступають вірогідність, новизна і фундаментальність. Але визначення наукового відкриття було б неповним без розкриття сутності об'єктів, які його характеризують. Зміст поняття відкриття розкривається через три його об'єкти: явище, властивість і закономірність.

Треба відзначити, що наукове відкриття, це такий об'єкт інтелектуальної власності, який має складну природу і досі викликає спори з приводу способу і виду

його правової охорони. Однак, незважаючи на здавалося б очевидний фундаментальний характер наукового відкриття, воно має і практичну частину, яка містить охороноздатні технічні (технологічні) рішення, які виражаються у винаходах і корисних моделях. Саме ця частина містить матеріали, які доцільно виявляти і охороняти. Такі відкриття дозволяють у найкоротші строки реалізувати нові технічні і технологічні рішення. Оскільки саме ця група відкриттів складає технічний і технологічний потенціал, саме він і представляє практичну цінність і значущість для їх авторів, які зможуть розпорядитися майновими правами інтелектуальної власності на такі об'єкти, отримавши охоронний документ на них у державній Установі.

Враховуючи це, запропоновано новий підхід до удосконалення правової охорони наукового відкриття. Зокрема, запропоновано виявляти із практичної (прикладної) частини наукового відкриття його охороноздатні ознаки, які підлягають патентуванню. Саме такі відкриття дозволяють у найкоротші строки реалізувати нові технологічні (технічні) рішення, які реалізуються через винаходи. Пропонується відповідна процедура охорони наукового відкриття – від оформлення рішення на рівні науково-дослідної установи щодо подання заявки до її подання до державної Установи та прийняття відповідного рішення про отримання охоронного документу, з наданням характеристики охороноздатної частини наукового відкриття, що пропонується для отримання відповідного охоронного документу.

Такий механізм подальшої правової охорони наукового відкриття дозволить не тільки забезпечити відповідні права осіб, які його створюють, але також у подальшому комерціалізувати результати наукових здобутків, нових технологічних (технічних) рішень, отриманих у зазначеній сфері.

СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ ПРАВА НА ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ

Казакова Валерія Віталіївна

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти групи ЮП-19м-1
юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся
Гончара*

Як свідчить світова практика, одним із найважливіших напрямків реформування цивільного процесуального законодавства стає права на правову допомогу з метою забезпечення кожній особі права на справедливий судовий розгляд.

Різні аспекти організації та діяльності інституту правової допомоги и вивчалися багатьма науковцями, зокрема: О.Н. Бондарем, С.В. Гончаренко, О.Л. Жуковською, В.В. Заботіним, О.Р. Михайленко, М. Й. Штефаном, В.С. Лічко, О.Д. Святоцьким, В.О. Святоцькою, Л.В. Тацій, Р.С. Титикало, С.Я. Фурсою, Н.В. Хмелевською, В.П. Шибіко, Ю.Т. Шрамко, О.Г. Яновською та ін.

Право на правову допомогу до прийняття Ради Європи та практики Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ), на міжнародному рівні не включалося до структури права на справедливий судовий розгляд, а також, як безпосередньо вбачається з її тексту, можливість отримати вказану допомогу поширювалася лише на кримінальне судочинство. Іншими словами, право на правову допомогу у цивільному судочинстві не забезпечувалося на міжнародному рівні, а отже, й не охоплювалося змістом права на справедливий судовий розгляд.

Треба зазначити, що правова природи права на правову допомогу насамперед пов'язується з ЄКПЛ, що обумовлює необхідність вивчення розвитку цього явища в аспекті права на справедливий судовий розгляд. Так, ЄСПЛ роз'яснив, що п. 1 ст. 6 ЄКПЛ забезпечує кожному право на розгляд в суді будь-якого спору, який стосується його цивільних прав та обов'язків, тобто становить право на справедливий розгляд. Воно включає в себе право на доступ до суду (можливість ініціювати судові провадження у цивільній справі) та інші елементи передбачені у п. 1 ст. 6 ЄКПЛ пов'язані з організацією і складом суду, а також рухом процесу (публічність, динамізм тощо). При цьому, як наголошується, такі характеристики процесу, як справедливість, публічність, динамізм, позбавленні сенсу, якщо немає самого судового розгляду.

Згодом, право на правову допомогу отримало визнання не лише на національному рівні, а й на міжнародному, зокрема, п. 1 ст. 11 Загальної декларації прав людини та до стандартів Ради Європи та практики Європейського суду з прав людини (п. п. 1, 3 (с) ст. 6 ЄКПЛ). Також, право на здійснення правової допомоги закріплено в інших міжнародно-правових актах, приміром, у ч. 1 ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права (прийнятому 16.12.1966 року резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 2200А (XXI)). Причому, враховуючи положення ч. 2 ст. 2 вказаного акту, кожна держава-учасниця Пакту зобов'язана вживати необхідних заходів, відповідно до своїх конституційних процедур і положень цього Пакту з метою гарантування таких законодавчих чи інших процедур, які можуть виявитися потрібними для здійснення прав визначених у ньому. Слід підкреслити, що право на справедливий судовий розгляд набуло подальшого закріплення також за межами континентальної Європи.

Треба відзначити, що відповідно до стандартів Ради Європи та практики Європейського суду з прав людини (надалі - ЄСПЛ), держави зобов'язані вживати всіх необхідних заходів для усунення економічних перешкод у доступі до правосуддя, при цьому наявність систем правової допомоги сприятиме виконанню цих завдань. Більше уваги має приділятися питанням надання безоплатної правової допомоги та юридичних консультацій у цивільних справах як вагомому елементу ефективного доступу до закону і правосуддя.

Свого часу, на виконання міжнародних зобов'язань Верховна Рада України прийняла: Закон України «Про безоплатну правову допомогу» від 02.06.2011 року, Закон України «Про судовий збір» від 08.07.2011 року, Закон України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 року та інші. Вказані закони покликані забезпечити доступ до правової допомоги та надати кваліфікований захист прав людини. Однак, як вказано у звіті Європейської комісії з ефективності правосуддя про «Європейські судові системи» (дані 2018): ефективність та якість правосуддя», система надання правової допомоги в сфері цивільного судочинства, яка існує в Україні, потребує подальшого законодавчого врегулювання з урахуванням досвіду інших держав. Дослідження права на правову допомогу також зумовлюється змінами, внесеними до Конституції України, які закріплюють новели пов'язані з реалізацією правової допомоги, приміром, замість права на правову допомогу, вводиться право на професійну правничу допомогу (ст. 59), здійснення представництва інтересів особи в суді, окрім певних винятків, покладено виключно на адвоката (ст. 131-2), яке вводиться поетапно і має повністю завершитися до 01.01.2019 року (пп. 11 п. 16-1 Перехідних положень) та інші. Додає актуальності нещодавно прийнята нова редакція

Цивільного процесуального кодексу України, яка покликана на практиці відтворити зазначені приписи в цивільному судочинстві.

З наведеного випливає, що право на правову допомогу належить до конвенційного, конституційного, позитивного права, яке поширюється і на цивільне судочинство, що спочатку сформувалося у вигляді права-пільги, за правовою природою є процесуальним, що складається з чотирьох правомочностей. Це право, виходячи з прецедентної практики ЄСПЛ, опосередковано через право доступу до суду, включається до змісту більш ширшого права - права на справедливий судовий розгляд. Воно вимагає від держави створення механізмів, спрямованих на належне забезпечення надання такої допомоги, в протилежному разі, до держави можуть застосовуватися негативні заходи.

На основі порівняння зарубіжного цивільного процесуального законодавства та вітчизняних нормативно-правових актів, які регулюють здійснення права на правову допомогу в цивільному судочинстві, встановлено, що чинне цивільне процесуальне законодавство бажано привести у відповідність до зарубіжного законодавства.

Науковий керівник: Алексеєнко Ігор Григорович, професор, доктор політичних наук, кандидат юридичних наук, завідувач кафедри цивільного, трудового і господарського права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У СФЕРІ ЛІКВІДАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРИСТВ

Кирпань Богдан Володимирович

*здобувач третього (освітньо - наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю
081 Право (PhD) першого року навчання Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара*

Ліквідація господарських товариств регулюється значною кількістю нормативних актів, до яких належать насамперед Цивільний кодекс України (далі у тексті – ЦК України), Господарський кодекс України (далі у тексті – ГК України) та інші нормативні акти.

Основним нормативно-правовим актом, який врегульовує правовідносини у сфері припинення господарських товариств є ЦК України. Так, ст. 104 ЦК України регулює загальні питання припинення юридичних осіб, поділяючи таке припинення на реорганізацію (злиття, приєднання, поділ, перетворення) та ліквідацію.

Аналізуючи норми зазначеного Закону, можна констатувати, що ЦК України не містить визначення поняття «ліквідація господарського товариства». Проте, незважаючи на відсутність легального визначення поняття «ліквідація господарського товариства», воно є достатньо розробленим на теоретичному рівні. Так, під ліквідацією господарського товариства розуміють припинення його існування як суб'єкта права за встановленою законодавством процедурою без настання універсального правонаступництва.

Статтею 110 ЦК України встановлено, що юридична особа ліквідується:

1) за рішенням її учасників або органу юридичної особи, уповноваженого на це установчими документами, в тому числі у зв'язку із закінченням строку, на який

було створено юридичну особу, досягненням мети, для якої її створено, а також в інших випадках, передбачених установчими документами;

2) за рішенням суду про ліквідацію юридичної особи через допущені при її створенні порушення, які не можна усунути, за позовом учасника юридичної особи або відповідного органу державної влади;

3) за рішенням суду про ліквідацію юридичної особи в інших випадках, встановлених законом, – за позовом відповідного органу державної влади.

Перелік підстав для постановлення судового рішення щодо припинення юридичної особи, що не пов'язано з банкрутством юридичної особи, визначався ст. 38 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» у редакції від 28.12.2015 року, а саме:

1) визнання судом недійсною державної реєстрації юридичної особи через допущені при її створенні порушення, які не можна усунути, а також в інших випадках, встановлених законом;

2) провадження нею діяльності, що суперечить установчим документам, або такої, що заборонена законом;

3) невідповідність мінімального розміру статутного капіталу юридичної особи вимогам закону;

4) неподання протягом року органам доходів і зборів податкових декларацій, документів фінансової звітності відповідно до закону;

5) наявність в Єдиному державному реєстрі запису про відсутність юридичної особи за вказаним її місцезнаходженням;

6) визнання судом юридичної особи – емітента такою, що відповідає ознакам фіктивності;

7) неподання акціонерним товариством протягом двох років поспіль Національній комісії з цінних паперів та фондового ринку інформації, передбаченої законом;

8) нескликання акціонерним товариством загальних зборів акціонерів протягом двох років поспіль;

9) неутворення органів акціонерного товариства протягом року з дня реєстрації Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку звіту про результати приватного розміщення акцій серед засновників акціонерного товариства.

Після набрання чинності нової редакції Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» від 01.01.2016 року, норма із закріпленням вищезазначених підстав відсутня. Такі зміни спричинили виникнення низки прогалин у законодавстві, що регулює ліквідацію господарських товариств.

За змістом статті 239 ГК України однією з адміністративно-господарських санкцій є ліквідація суб'єкта господарювання. Фактично дублює зазначену норму стаття 247 ГК України, яка встановлює, що у випадках, встановлених законом до суб'єкта господарювання може бути застосовано адміністративно-господарську санкцію у вигляді його ліквідації за рішенням суду. Наведена стаття у чинній редакції ГК України від 16.08.2020 року має назву «Ліквідація суб'єкта господарювання, діяльність якого суперечить закону чи його установчим документам». Тобто, виходячи з назви статті можна дійти висновку, що саме це має бути підставою для примусової ліквідації зазначеного суб'єкта права, однак, виходячи зі змісту статті 247 ГК України, такої підстави для примусової ліквідації не передбачено, а йдеться лише

про наявність бланкетної норми, яка встановлює, що ліквідація суб'єкта господарювання можлива виключно на підставі рішення суду.

Підсумовуючи наведене, можна констатувати, що чинне законодавство України у сфері ліквідації господарських товариств має певну не закріплену термінологію, не містить норми, яка закріплює підстави для постановлення судового рішення щодо припинення юридичної особи, що не пов'язано з банкрутством юридичної особи, а також дублює однакові норми.

Науковий керівник: Патерило Ірина Володимирівна, професор, доктор юридичних наук, професор кафедри цивільного, трудового і господарського права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ОРГАНІЗАЦІЙНО - ПРАВОВІ ФОРМИ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Лашкун Анастасія Ігорівна

*здобувачка третього (освітньо - наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю
081 Право (PhD) першого року навчання Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара*

Як свідчить практика, серед сільськогосподарських товаровиробників велике місце за кількістю займають фермерські господарства, адже станом на 1 квітня 2019 р. згідно з даними Державної служби статистики України, їх зареєстровано більш 46 тис. господарств. Фермерське господарство є формою підприємницької діяльності громадян, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, здійснювати її переробку та реалізацію з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм у власність та/або користування, у тому числі в оренду, для ведення фермерського господарства, товарного сільськогосподарського виробництва, особистого селянського господарства, відповідно до закону. Треба зазначити, що фермерські господарства знаходяться на етапі розвитку і тому питання їх організації та діяльності потребують подальшого дослідження.

Проблемам діяльності фермерських господарств присвячено наукові праці П. Березовського, М. Долинської, В. Збарського, О. Шестопал, М. Шульги, Т. Коваленко, В. Хомка, М. Чабаненко, В. Уркевич та ін.

Згідно з Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про фермерське господарство» щодо стимулювання створення та діяльності сімейних фермерських господарств» від 2016 р, в Україні фермерські господарства можуть створюватися й діяти в двох організаційно-правових формах: а) як юридична особа або б) як фізична особа-підприємець. Можливість ведення фермерського господарства без створення юридичної особи є позитивним моментом змін аграрного законодавства внаслідок істотного спрощення як процесу реєстрації, так і діяльності фізичної особи-фермера. Зокрема, при реєстрації фермерського господарства в організаційно-правовій формі фізичної особи-підприємця не потрібен Статут, оскільки змінами до Закону «Про фермерське господарство» передбачено, що лише фермерське господарство, зареєстроване як юридична особа, діє на основі статуту. При цьому необхідно враховувати, що на функціонування фермерського господарства

в організаційно-правовій формі фізичної особи-підприємця поширюються норми глави 5 «Фізична особа-підприємець» Цивільного кодексу України від 16 січня 2003 року. Так, фізична особа здійснює своє право на підприємницьку діяльність за умови її державної реєстрації в порядку, визначеному Законом «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» від 15 травня 2003 року. На відміну від фермерського господарства, яке створюється як юридична особа й несе відповідальність за своїми зобов'язаннями належним йому майном (складеним капіталом), фермер – підприємець відповідає за зобов'язаннями, пов'язаними з підприємницькою діяльністю, усім своїм майном, крім майна, на яке згідно із законом не може бути звернено стягнення. Якщо фермер-підприємець перебуває в шлюбі, то він відповідає за зобов'язаннями, пов'язаними з підприємницькою діяльністю, усім своїм особистим майном і часткою у праві спільної сумісної власності подружжя, яка належатиме йому при поділі цього майна (ст. 52 Цивільного кодексу України).

Також, Законом «Про внесення змін до Закону України «Про фермерське господарство» щодо створення та діяльності сімейних фермерських господарств» від 2016 р. введено в законодавчу термінологію поняття «сімейного фермерського господарства». Статус сімейного фермерського господарства може мати фермерське господарство будь-якої організаційно-правової форми, але за наступних умов: а) використання при здійсненні господарської діяльності праці виключно членів такого господарства – членів однієї сім'ї. При цьому залучення сімейним фермерським господарством інших громадян може здійснюватися виключно для виконання сезонних та окремих робіт, які безпосередньо пов'язані з діяльністю господарства і потребують спеціальних знань чи навичок; б) головою сімейного фермерського господарства може бути лише член цієї сім'ї. Фермерське господарство, зареєстроване як юридична особа, матиме статус сімейного фермерського господарства, якщо в його підприємницькій діяльності використовується праця членів такого господарства, якими є виключно члени однієї сім'ї відповідно до ст. 3 Сімейного кодексу України. Фермерське господарство без статусу юридичної особи визнається сімейним фермерським господарством за умови використання праці членів такого господарства, якими є виключно фізична особа-підприємець та члени її сім'ї відповідно до ст. 3 зазначеного вище Кодексу. Отже, членами сімейних фермерських господарств можуть бути фізичні особи, які досягли 14 річного віку, проживають спільно та пов'язані спільним побутом, мають не тільки фактичну можливість працювати у фермерському господарстві, але така їхня праця повинна бути основною.

Підсумовуючі, можна зазначити, що внесені зміни щодо організаційно-правової форми фермерського господарства, а саме, це спрощення порядку державної реєстрації фермерського господарства без створення юридичної особи; запровадження сімейних фермерських господарств, яким надано право на особливу державну підтримку; можливість створення фермерських господарств, як на земельних ділянках для ведення фермерського господарства, так і на земельних ділянках для ведення особистого селянського господарства та товарного сільськогосподарського виробництва, мають позитивний характер. Але в той же час, незважаючи на те, що Закон України «Про фермерське господарство» від 2003 р. є чинним більше ніж 17 років, правові засади функціонування таких господарств не є досконалими. Зокрема, це стосується такого різновиду названих господарств, як

сімейні фермерські господарства, норми щодо функціонування яких з'явилися в законодавстві лише згідно із Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про фермерське господарство» від 2016 р.

Науковий керівник: Чабаненко Микола Миколайович, професор, доктор юридичних наук, професор кафедри цивільного, трудового і господарського права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ВІДМОВА ВІД ПОЗОВУ, ПОДАНОГО ФІЗИЧНОЮ ОСОБОЮ, ЯКА В ПОДАЛЬШОМУ БУЛА ВИЗНАНА НЕДІЄЗДАТНОЮ

Мерцалов Михайло Юрійович

здобувач третього (освітньо - наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 Право (PhD) третього року навчання Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Основний Закон України, Цивільний процесуальний кодекс України, інші вітчизняні та міжнародні нормативно-правові акти визначають право на доступ до суду, а також визначають завдання цивільного судочинства, якими, зокрема, є справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ з метою ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб. Водночас, законодавець надав можливість позивачу відмовитися від позовних вимог.

Так, відповідно до пункту 1 частини 2 статті 49 Цивільного процесуального кодексу України, позивач вправі відмовитися від позову (всіх або частини позовних вимог), відповідач має право визнати позов (всі або частину позовних вимог) на будь-якій стадії судового процесу.

Подібна норма закріплена і в частини 1 статті 206 Цивільного процесуального кодексу України, відповідно до якої, позивач може відмовитися від позову, а відповідач - визнати позов на будь-якій стадії провадження у справі, зазначивши про це в заяві по суті справи або в окремій письмовій заяві.

Проте постає питання процесуальної можливості відмовитися від позову фізичній особі, що на час подання позову володіла цивільною дієздатністю, проте до закінчення розгляду справи була визнана недієздатною.

За правилами цивільного судочинства, в такому випадку, представництво недієздатної особи здійснює опікун, реалізуючи процесуальні права та обов'язки підопічного, зокрема, право відмовитися від позову.

Проводячи аналіз вітчизняного процесуального законодавства, необхідно зробити висновок, що законодавець передбачив запобіжник протиправних та свавільних дій з боку законного представника недієздатної особи.

Відповідно до частини 6 статті 49 Цивільного процесуального кодексу України, суд не приймає відмови від позову, зменшення розміру позовних вимог, визнання позову відповідачем у справі, в якій особу представляє її законний представник, якщо його дії суперечать інтересам особи, яку він представляє.

Відповідно до частини 5 статті 206 Цивільного процесуального кодексу України, суд не приймає відмову позивача від позову, визнання позову відповідачем у справі, в

якій особу представляє її законний представник, якщо його дії суперечать інтересам особи, яку він представляє.

Проте, постає питання ефективності подібних процесуальних норм, оскільки встановлення судом відповідності дій законного представника у вигляді відмови від позову підопічного його інтересам завжди має суб'єктивний фактор.

В даному випадку необхідно враховувати, що фізична особа, що зверталася з позовом до суду, реалізовувала власну волю та під час подачі позову усвідомлювала значення власних дії та керувала ними.

Тобто, враховуючи етичні аспекти, та основоположні права людини, необхідно констатувати, що відмова законного представника від волі позивача, що на час подачі позову був дієздатною особою, не може відповідати інтересам останнього. Подібні дії порушують право на доступ до суду такої особи та перешкоджають завданню цивільного судочинства.

Крім того, розгляд судом справи за позовом такої особи не може порушувати прав недієздатної особи, оскільки метою цивільного судочинства є ефективний захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб.

Негативна тенденція в цій сфері має свій прояв в рішеннях національних судів України. Так, відповідно до даних Єдиного державного реєстру судових рішень, по цивільній справі №185/2092/17 Павлоградським міськрайонним судом Дніпропетровської області 07 липня 2020 року постановлено ухвалу про закриття провадження у справі у зв'язку з відмовою від позову. Так, провадження по даній справі щодо визнання медичних документів незаконними, визнання помещень до медичних закладів незаконними було відкрито 31 березня 2020 року. Відповідно до ухвали суду від 07 липня 2020 року, позивача визнано недієздатною відповідно до рішення Томаківського районного суду Дніпропетровської області, яке залишено без змін постановою Дніпровського апеляційного суду від 16 червня 2020 року (справа №195/1605/16-ц). В зазначеній ухвалі суд відмічає, що опікун позивача у своїй письмовій заяві відмовилася від позову в інтересах позивача, а підстав не прийняти таку відмову від позову у суду немає. У зв'язку з задоволенням клопотання про закриття провадження у справі, суд не вбачає підстав для задоволення клопотання адвоката позивача про залучення до участі у справі органу опіки та піклування. Відповідно до ухвали Верховного Суду від 17 липня 2020 року по справі №195/1605/16-ц, дії рішень про визнання позивача недієздатною особою зупинені на час касаційного провадження. Відповідно до відомостей Стану розгляду справ, що розміщені на офіційній веб-сторінці Судової влади України, на ухвалу про закриття провадження у справі подано апеляційну скаргу, що свідчить про продовження реалізації волі позивача на протиправним діям опікуна, яка стала можливою виключно через зупинення дії рішень про недієздатність.

Таким чином, на поточному етапі розвитку цивільного процесуального законодавства є необхідним звуження можливості відмови законного представника від позову, поданого дієздатною фізичною особою, яку до завершення розгляду справи визнано недієздатною.

Одночасно з цим, важливим кроком до покращення захисту прав недієздатних осіб може бути введення до законодавства обов'язковим залучення до розгляду справи, в яких учасником справи є недієздатна особа, органу опіки та піклування. Зазначений захід також допоможе уникнути ризику свавілля зі сторони законного представника.

Науковий керівник: Булат Євгенія Анатоліївна, доцент, доктор юридичних наук, професор кафедри цивільного, трудового та господарського права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

РОЗВИТОК ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ЯКОСТІ ТОВАРІВ, РОБІТ І ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Печиліна Олена Вікторівна

*здобувачка третього (освітньо - наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю
081 Право (PhD) четвертого року навчання Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара*

Законодавство України щодо якості продукції останнім часом зазнало значних змін та вдосконалень, які обумовлені реалізацією європейського вибору нашої держави та необхідністю дії стабільної нормативно-правової бази.

До 2000 року законодавство України щодо якості продукції обмежувалось незначною кількістю законодавчих актів. Ще на початку 80-тих років минулого сторіччя спільними зусиллями Держстандарту та інших міністерствами було визначено головні організації за державним випробуванням найважливіших видів продукції виробничо-побутового призначення. Метою такої системи було забезпечення достовірної та оперативної оцінки якості продукції і запобігання передачі у виробництво технічно недосконалих виробів, а також систематичний контроль за стабільністю якості продукції, що випускається.

На початку 90-х років в Україні була сформована нормативна база для створення національної системи якості продукції. Законодавчо сертифікація як обов'язкова процедура визнання якості продукції і захисту прав споживачів була запроваджена в 1993 році після внесення змін до Закону України „Про захист прав споживачів”. Також у 1993 році були прийняті Декрети Кабінету Міністрів України „Про державний нагляд за додержанням стандартів, норм і правил та відповідальність за їх порушення”, „Про стандартизацію і сертифікацію”, а в 1997 році – Закон України „Про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини”. Також з 1996 року в Україні була введена в дію система сертифікації УкрСЕПРО (ДСТУ 3410-96).

Починаючи з 2000 року національна законодавча база зазнала змін. Запроваджено зобов'язання виробника продукції наносити національний знак відповідності в законодавчо регульованій сфері на продукцію, відповідність якої він засвідчив декларацією. У 2001 році одночасно приймаються Закони України „Про акредитацію органів з оцінки відповідності” та „Про підтвердження відповідності”. Останній визначив правові й організаційні основи підтвердження відповідності продукції, систем якості, систем екологічного управління, персоналу певним нормам. Також прийняті Указ Президента України від 23.02.2001 р. № 113/2001 „Про заходи щодо підвищення якості вітчизняної продукції”, постанова Кабінету Міністрів України від 11.07.2001р. № 800 „Про утворення Українського інституту якості” (зараз – УкрНДНЦ), наказ Держспоживстандарту від 01.02.2005 № 28 „Про затвердження Переліку продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації в Україні”.

З прийняттям Закону України „Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу” розпочато заходи у напрямку адаптації українських стандартів до європейських норм.

Так, починаючи з 2014 року прийнято та внесено зміни у ряд законів: „Про стандартизацію”, „Про технічні регламенти та оцінку відповідності”, „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скорочення кількості документів дозвільного характеру”. Останнім, до речі, було скасовано 113 дозвільних документів і процедур, зокрема, технічні умови як обов’язковий документ; технічні умови залишились обов’язковими для частини харчових продуктів та підакцизних товарів. З 20.09.2015 набула чинності нова редакція Закону України „Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів”, що передбачає запровадження в Україні європейської моделі системи безпечності та якості харчових продуктів за принципом „від лану до столу”. Прийнятий Закон України „Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції” покликаний до гармонізації законодавства з нормами ЄС у сфері безпечності та якості харчових продуктів та передбачає створення єдиного контролюючого органу у сфері безпечності харчових продуктів, запровадження європейських принципів регулювання ГМО, зокрема в частині реєстрації джерел ГМО, а не продуктів, які з них вироблені.

Запровадження нових законодавчих актів, адаптованих з європейськими була неможлива без зміни системи стандартизації. Саме тому, починаючи з 2016 року на території України замість національних стандартів розпочате поступове впровадження європейських стандартів, скасовуються застарілі міждержавні стандарти (ГОСТ), розроблені до 1992 року. Технічні умови (ТУ) залишаються обов’язковими для частини харчових продуктів та підакцизних товарів, передбачають до продукції вимоги не нижче тих, що передбачені державними стандартами (ДСТУ). ДСТУ і ТУ не суперечать одне одному.

З метою наближення Національної системи стандартизації до міжнародних і європейських норм та правил, в 2012 році Урядом України прийнято постанову КМУ № 708 від 18.06.2012р „Про затвердження Правил підготовки проектів технічних регламентів, розроблених на основі актів законодавства Європейського Союзу, які затверджуються Кабінетом Міністрів України”.

Технічні регламенти розробляються, приймаються та застосовуються на основі принципів, установлених Угодою Світової організації торгівлі про технічні бар’єри у торгівлі. Серед основних цілей прийняття технічних регламентів є захист життя та здоров’я людей, тварин і рослин, охорона довкілля та природних ресурсів, забезпечення енергоефективності, захист майна, забезпечення національної безпеки та запобігання підприємницькій практиці, що вводить споживача в оману.

З 1 січня 2018 року відбулася відміна Декрету КМУ „Про стандартизацію і сертифікацію”, а, відповідно, і обов’язкової сертифікації, та остаточний перехід на застосування технічних регламентів. Україна вже прийняла понад 40 технічних регламентів, що значною мірою базуються на відповідних європейських регламентах.

Наприкінці слід зазначити, що хоча діюче законодавство щодо якості продукції є розгалуженим, воно потребує вдосконалення для приведення вітчизняної нормативно-правової бази до вимог ЄС, що дозволить національним виробникам підвищити якість своєї продукції до міжнародних вимог.

Науковий керівник: Щербина Євгеній Миколайович, кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного, трудового та господарського права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ОРГАНІВ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ В УКРАЇНІ

Пономаренко Марія Вікторівна

здобувач третього (освітньо - наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 Право (PhD) першого року навчання Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Захист державою прав громадян, у тому числі їхніх прав як споживачів, має довгу історію. Споживач є дуже важливою ланкою в системі економічних та ринкових відносин. Між товаровиробником (постачальником, продавцем) та споживачем завжди існували протиріччя, які намагалися врегулювати третя сторона — держава.

У 1983 році 15 березня було закріплене у міжнародному календарі святкових дат як Всесвітній день захисту прав споживачів. 1985 року Генеральна Асамблея ООН затвердила «Керівні принципи захисту інтересів і прав споживачів». Підписала затверджені ООН принципи й Україна. Практичне втілення це знайшло в тому, що першою серед колишніх республік СРСР Україна приймає Закон "Про захист прав споживачів" (1991 р.), права споживачів гарантуються Конституцією України, розширюються міжнародні контакти в цій сфері, розвивається загальна споживча освіта та інформація в нашій державі.

На виконання постанови Верховної Ради Української РСР від 12.05.1991 року № 1024 ХІІ «Про порядок введення в дію Закону України «Про захист прав споживачів» постановою Ради Міністрів України від 1 червня 1992 року № 297 створено Державний комітет України у справах захисту прав споживачів. (Затверджено указом президента України від 16 жовтня 1996 року N 950/96 «Положення про Державний комітет України у справах захисту прав споживачів». Основними завданнями Державного комітету України у справах захисту прав споживачів (Держспоживзахисту України) є: здійснення державного контролю за дотриманням законодавства України про захист прав споживачів центральними і місцевими органами виконавчої влади та господарюючими суб'єктами підприємствами (об'єднаннями), установами, організаціями незалежно від форм власності, громадянами-підприємцями та іноземними юридичними особами, що проводять підприємницьку діяльність на території України; здійснення контролю за дотриманням рекламодавцями, виробниками та розповсюджувачами реклами вимог законодавства України про рекламу у сфері захисту прав споживачів; та інше.

3 липня 1992 року розпорядженням Президента України «Про місцеві органи у справах захисту прав споживачів» створюється Державний комітет України у справах захисту прав споживачів, управління у справах захисту прав споживачів в Автономній Республіці Крим, областях, м. Києві і Севастополі.

З 1994 року Україна є членом Європейської комісії Генерального Директорату XXIV споживчої політики і захисту здоров'я споживачів.

З 2002 по 2011 роки був створений Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики (*Держспоживстандарт*) — центральний орган виконавчої влади України зі спеціальним статусом. Основними завданнями Держспоживстандарту було: забезпечення реалізації державної політики у сфері захисту прав споживачів, стандартизації, метрології та сертифікації, здійснення управління в цій сфері, а також міжгалузевої координації та функціонального регулювання питань захисту прав споживачів, стандартизації, метрології та сертифікації. Положення про Держспоживстандарт затверджене 2003 року. Держспоживстандарт був спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері: захисту прав споживачів, стандартизації, метрології, підтвердження відповідності. Ліквідований 2011 року в ході адміністративної реформи Президента Януковича.

У квітні 2011 році було створено Державну інспекцію України з питань захисту прав споживачів (*Держспоживінспекція України*) — колишній центральний орган виконавчої влади в Україні. На Держспоживінспекцію України покладені функції з реалізації державної політики з питань державного контролю у сфері захисту прав споживачів, а саме: функції з реалізації державної політики, які виконували органи, що припинилися (крім функцій з реалізації державної політики у сфері племінної справи у тваринництві, у сфері гігієни праці та функцій із здійснення дозиметричного контролю робочих місць і доз опромінення працівників), функції із здійснення державного контролю (нагляду) за дотриманням вимог щодо формування, встановлення та застосування державних регульованих цін; здійснення державного нагляду (контролю) у сфері туризму та курортів.

У 2014 році з метою оптимізації системи центральних органів виконавчої влади, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України № 442 від 10.09.2014 року та Конституції України, Кабінет Міністрів України постановив утворити Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, реорганізувавши та приєднавши до служби, що утворюється Державну ветеринарну та фітосанітарну службу, Державну інспекцію з питань захисту прав споживачів і Державну санітарно-епідеміологічну службу та поклавши на новостворену службу функції з реалізації державної політики, які виконували органи, а також функції із здійснення державного контролю (нагляду) за дотриманням вимог щодо формування, встановлення та застосування державних регульованих цін, здійснення державного нагляду (контролю) у сфері туризму та курортів.

За відносно невеликий період існування нашої держави Україна намагалася забезпечити захист прав споживачів своїх громадян створюючи різноманітні органи та структури у сфері захисту прав споживачів та приймаючи міжнародні принципи та норми, але структура органів у сфері захисту прав споживачів все ще не ідеальна і вимагає подальшого вивчення, вдосконалення та наближення законодавства до європейських норм.

Науковий керівник: Марченко Олеся Володимирівна, доцент, доктор юридичних наук, доцент кафедри цивільного та господарського права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ – ПІДПРИЄМЦІВ В УКРАЇНІ

Харківський Олексій Юрійович

*здобувач третього (освітньо - наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю
081 Право (PhD) першого року навчання Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара*

Як свідчить світовий досвід, податкова система починає формуватися разом з утворенням держави як невід’ємна складова людської цивілізації. Отже, закономірно, що за проголошенням Україною незалежності в 1991 році почалась розбудова вітчизняної системи оподаткування, особливістю якої була відсутність будь-якого досвіду справляння основних податків як інструментів регулювання соціально-економічного розвитку країни. Аналізуючи законодавство та наукові праці, розвиток вітчизняної податкової системи умовно можна поділити на чотири етапи: 1 етап 1991-1993 р.р.; 2 етап 1994–1999 р.р.; 3 етап 2000-2009 р.р., 4 етап 2010 р. - наш час.

Перший етап пов’язаний із формуванням власної системи оподаткування. У 1991 році набирає чинності Закон Української РСР «Про систему оподаткування», в якому закріплено принципи оподаткування, права та обов’язки платників податків, а також перелік загальнореспубліканських зборів та обов’язкових платежів: 1) податок на прибуток; 2) податок на прибуток іноземних юридичних осіб від діяльності в Українській РСР; 3) податок з обороту; 4) акцизний збір; 5) податок на добавлену вартість; 6) податок на експорт та імпорт; 7) податок на доходи; 8) податок на фонд оплати праці колгоспників; 9) прибутковий податок з громадян; 10) плата за природні ресурси; 11) плата за землю; 12) лісовий доход; 13) екологічний податок; 14) державне мито; 15) податок з власників транспортних засобів; 16) мито. Закон став відправною точкою побудови власної системи оподаткування, не обтяженої надмірним податковим навантаженням, результатом чого стало значне збільшення підприємств, зменшення безробіття, а також нагромадження капіталу.

З кінця 1992 року в Україні починає ліквідовуватися ліберальна податкова система шляхом створення законодавчих актів, основною метою яких було збільшення податкових надходжень до бюджету. Для реалізації цієї концепції ставка податку на прибуток підприємств установлюється на рівні 30 %, пільги передбачені лише на науково-інвестиційну діяльність.

Якісне оновлення податкової системи України припало на 1994–1999 роки. У цей період, усвідомивши, що національна економіка перебуває у глибокій кризі, в країні починають вносити корективи в податкову систему: формуються стійкі, відпрацьовані податкові механізми. Нарівні з податками, що діяли, виникають нові. До 1994 року складається система місцевих податків і зборів, введена Декретом Кабінету Міністрів «Про місцеві податки і збори» від 20.05.1993 р. У 1994 році ухвалено нову редакцію Закону України «Про систему оподаткування», яка закріпила зміни 1992–1993 років, а саме: скасовано: податок на прибуток іноземних юридичних осіб від діяльності в Українській РСР; податок з обороту; податок на доходи; податок на фонд оплати праці колгоспників; податок на експорт та імпорт; плата за природні ресурси; включено: податок на доходи підприємств та організацій; податок на майно підприємств; податок на нерухоме майно громадян; податок на промисел; плата з відшкодування витрат на геологорозвідувальні роботи та ін. «Новий» закон відповідав тогочасним уявленням щодо системи оподаткування в країні з ринковою

економікою, але мав недоліки. У подальшій редакції Закону України «Про систему оподаткування» у 1997 р. враховується напрацьований досвід застосування податкової системи. За окремими податками та зборами були зроблені необхідні корективи. До переліку загальнодержавних податків та зборів внесено: податок на прибуток підприємств (заміна податку на доходи), рентні платежі; податок на промисел; збір до Державного інноваційного фонду; плата за торговий патент на деякі види підприємницької діяльності. Отже, на другому етапі розвитку податкової системи України здійснено заходи щодо оптимізації оподаткування та зменшення податкового навантаження на підприємства.

В основу концепції реформування податкової системи, в другій половині 90-х р.р., було покладено курс на зменшення ставки податку на додану вартість (ПДВ) з 28 % до 20 %, а в 1997 році щодо окремих товарів запроваджена нульова ставка; податок на прибуток встановлено на рівні 30%. У в 2000 році були внесені нові новели до Закону України «Про систему оподаткування», а саме, доповнення статті 1, суть якого полягала в тому, що будь-які податки та збори, що запроваджуються законами України, повинні бути включені до ЗУ «Про систему оподаткування». Відтепер Закон містив точний перелік податків та зборів, які справлялися на території України, а також всю необхідну інформацію щодо цих податків.

На третьому етапі становлення відбувається вдосконалення податкової системи України на основі набутого досвіду реформування податків шляхом зменшення податкового навантаження на підприємства і запровадження стабільних форм оподаткування для фізичних осіб. Зменшення ставок податків на прибуток підприємств до 25 %, на доходи фізичних осіб до 13 %, а потім до 15 % відбувалось з метою підвищення зацікавленості населення в добровільній сплаті податків, що повинно було дати позитивний результат у формуванні державного бюджету. Одним із напрямів податкової реформи стало зменшення ставки податку на прибуток. (так, ПДВ знизився з 20 % до 17 %).

Підсумовуючи аналіз становлення та розвитку податкової системи в Україні, можна сказати, що податкова система України мала яскраво виражену тенденцію до розширення переліку податків та зборів. Це явище є неминучим зі зниженням ставок найбільш ефективних у фіскальному відношенні податків, велика кількість яких ускладнює податкову систему та демонструє низьку ефективність їх адміністрування. Тому насамперед слід звернути увагу на покращення економічної ефективності основних бюджетоутворювальних податків. У податкове законодавство часто вносяться зміни, що робить його нестабільним і не дає можливості підприємцям визначити перспективу своєї господарської діяльності.

Науковий Керівник: Алексеєнко Ігор Григорович, професор, доктор політичних наук, кандидат юридичних наук, завідувач кафедри цивільного, трудового і господарського права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ: ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Цезарева Марина Ігорівна

здобувачка третього (освітньо - наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 Право (PhD) другого року навчання Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

XXI сторіччя вже увійшло в історію завдяки неймовірному розвитку інформаційних технологій. На сьогоднішній день важко собі уявити людину, яка б не користувалась ІТ продуктами. Величезна кількість людей займана у даній галузі науково-технічного прогресу, а тому дуже актуальним є питання захисту інтелектуальних прав осіб, які розробляють та створюють програмні продукти, видають їх у матеріальний світ. Інформаційні технології охопили сьогодні майже всі сфери людського буття і життєдіяльності людини. На сучасному етапі, пов'язаному з розвитком суспільства і зростанням використання знань, обсяги інформаційного ресурсу зростають, що зумовлює необхідність удосконалення відповідної правової охорони і захисту прав і інтересів осіб, які створюють відповідні результати інтелектуальної, творчої діяльності у цій сфері.

Досить актуальним є питання дослідження в науковому просторі сучасного стану охорони і захисту прав інтелектуальної власності в сфері ІТ технологій. Так, даний результат інтелектуальної діяльності є досить різноманітним.

По-перше, захисту потребує безпосередньо комп'ютерна програма, що безпосередньо допомагає користувачу такої програми отримати певний результат. При цьому комп'ютерна програма – це є реалізація певного алгоритму. Таким чином, під захист може підпадати з одного боку, безпосередньо текст (вихідний код) комп'ютерної програми, а з іншого – алгоритм, що був реалізований, тобто унікальне рішення, яке дозволяє певним чином дійти від постановки задачі та вхідних даних до його результату. Аналізуючи природу ІТ продуктів, більш системним є саме захист прав інтелектуальної власності, саме захист алгоритмів комп'ютерних програм. А тому захист прав інтелектуальної власності в цій сфері є конче потрібним на законодавчому рівні.

По-друге, результатом інтелектуальної діяльності у в ІТ сфері є візуалізація таких продуктів. Тобто на одному рівні із захистом back-end продукту, а саме, алгоритмів та кодів, з точки зору прав інтелектуальної власності, потребують й дизайнерські рішення – інтерфейси ІТ продуктів, так би мовити – front-end.

По-третє, вагоме місце в сфері ІТ технологій займають бази даних. Такі дані також потребують особливого захисту, адже такі набори даних у своїй більшості є досить унікальними та такими, що вирішують багато питань сьогодення.

Отже все це різноманіття продуктів – результату інтелектуальної діяльності, потребує системного та дієвого способу захисту на законодавчому рівні в умовах сучасного світу.

На даний час в українському законодавстві існують основні нормативно-правові акти, що певним чином вирішують вищезазначені питання. Так, правовідносини у сфері захисту прав інтелектуальної власності в сфері інформаційних технологій певним чином врегульовані за допомогою певних положень Цивільного кодексу України, Закону України «Про авторське право і суміжні права», Закону України

«Про патентування деяких видів підприємницької діяльності», Закону України «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі».

Слід зазначити, що національне законодавство на цей момент є досить розрізненим та не систематизованим. З урахуванням того, що державою Україна було підписано Угоду про асоціацію Україна з Європейським Союзом та універсалізації законодавства на тлі глобалізації світу, зазначені питання потребують системного аналізу, наукового дослідження та подальшого удосконалення правових норм з огляду на поставлені виклики сучасності.

Науковий керівник: Булат Євгенія Анатоліївна, доцент, доктор юридичних наук, професор кафедри цивільного, трудового та господарського права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ПОНЯТТЯ ПРАВОЧИНУ В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Юрченко Віктор Валерійович

*здобувач третього (освітньо - наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю
081 Право (PhD) першого року навчання Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара*

Відповідно до ч.2 ст. 11 ЦК України підставою виникнення цивільних прав та обов'язків є правочин, на підставі якого цивільні права та обов'язки можуть також змінюватися або припинятися. Як відомо, термін правочин походить від слів: «право» і «чинити»: 1) відображає правомірність цього юридичного факту (ст. 204 презумпція «правомірності правочину»); 2) передбачає можливість вчинення цього юридичного факту не лише двома або більше особами, але й однією.

Генезис поняття «правочин» присвячені праці провідних вчених-цивілістів, як з дореволюційного періоду П.Р.Зома, Ф.К. Г. А. Хайзе, Савіньї, Д.Д. Грим, Ю. С. Гамбарова, Д. І. Мейєра, Г. Ф. Шершеневича, Й. О. Покровського, а також вчених ХХ-ХХІ ст.ст., М. М. Агаркова, О.В. Дзери, І. Б. Новицького. О.О.Красавчикова, Н.С. Кузнецової, Р.А. Майданика, Т. В. Бобко та ін.

В українську правову термінологію (як і термінологію більшості країн Європи) поняття правочину (сделки) потрапило з німецької цивілістики, будучи тісно пов'язаним із виникненням пандектної системи цивільного права. Вважається, що ядро пандектистики складає вчення про правочини, а розробку цього терміна приписують особистості німецького проф. Георга Арнольда Хайзе, який вказує на нього у праці, датованій 1807 р., та містяться такі назви параграфів: «Волевиявлення», «І особливо правочини». Цю ідею згодом поширив відомий німецький дослідник, представник історичної школи в праві Ф. К. фон Савіньї. Термін «правочин», від німецького *Rechtsgeschäft*, перекладається як «правова дія», «правова справа». Ф. К. Савіньї розглядав правочин як різновид волевиявлення, при визначенні правочину як юридичного поняття він робив акцент саме на виразі волі. Поділяючи теоретичні концепції німецьких цивілістів, Д. І. Мейєр визнавав правочином будь-яку юридичну дію, спрямовану на зміну існуючих правових відносин. При цьому він відзначав дві істотні умови правочину: – юридична дія призводила до зміни існуючих відносин (наприклад, встановлення, перехід чи припинення права); – власне

юридична дія не тільки спрямована на зміни існуючих відносин, але й вчинена з метою провести ці зміни. Згодом теоретичні напрацювання вчених стали відображатися в кодифікованих актах цивільного законодавства. Так, багато уваги приділено правочинам і в Німецькому Цивільному Уложенні 1896 р., окрема глава Загальної частини НЦУ повністю присвячена саме правочинам.

Згодом правомірність (дозволеність) правочину і його вольовий характер стали об'єднуватись у визначенні, сучасні дослідники у більшості випадків уявляють його саме як вольову правомірну дію учасників цивільних відносин. Законодавче закріплення правочинів у сучасних цивільних кодексах, у тому числі й Цивільному кодексі України (далі – ЦК України), бере початок саме з тих часів. Слово «правочин» в сучасний період не є широковідомим в українській лінгвістиці. Тому із введенням в дію ЦК України 2003 р. стало причиною настороженого ставлення до його запровадження у юридичний лексикон. Відповідно до ч.2 ст. 11 ЦК України підставою виникнення цивільних прав та обов'язків є правочин. На підставі правочину цивільні права та обов'язки можуть також змінюватися або припинятися. Термін правочин походить від слів: «право» і «чинити»: 1) відображає правомірність цього юридичного факту (ст. 204 презумпція «правомірності правочину»); 2) передбачає можливість вчинення цього юридичного факту не лише двома або більше особами, але й однією. Виходячи з визначення, можна назвати наступні ознаки правочину: 1) є вольовим актом (дією), що відрізняє його від подій; 2) є дією цілеспрямованою, тобто спрямований на досягнення певного правового результату, що відрізняє його від юридичних вчинків, які не є цілеспрямованими діями (знахідка, виявлення безхазяйної речі ін.); 3) лише спрямовується на настання певного правового результату, однак не завжди його породжує: - за співвідношенням із настанням правового результату правочин може - безпосередньо в момент вчинення створювати правовий результат; - створювати правовий результат через якийсь час після вчинення; - не створити правового результату на який він спрямовувався. 4) є завжди правомірною дією, що відрізняє його від правопорушень; 5) має мету та мотиви вчинення. Метою правочину є той правовий результат, на досягнення якого спрямований правочин. Мета завжди має правове значення, оскільки має бути законною. - Мотив- це внутрішній психічний стан особи, який спонукає її до вчинення правочину. Як правило правового значення не має, за винятком окремих випадків (наприклад, ст. 233 ЦК правочин, вчинений під впливом тяжкої обставини).

Треба зазначити, що термін «правочин» має переваги над терміном «угоди», оскільки є більш містким за змістом, відповідає вимогам, встановленим до термінології; має складну лексичну форму; характеризується однозначною відповідністю поняттю; є раціонально стислим; відзначається мовною правильністю, селективністю і традиційністю; не відноситься до слів загального користування; майже не зустрічається у повсякденному побутовому вживанні.

Підсумовуючі, можна сказати, що поняття «правочин» зайняло обґрунтоване та належне місце в поняттєвому апараті науки цивільного права та в глосаріях нормативно-правових актів. Причому за час, що минув з моменту прийняття нового ЦК України, термін «правочин» настільки «прижився», що став використовуватися не тільки в законодавчих (наприклад, Закон України «Про акціонерні товариства») і підзаконних актах цивільного законодавства (Інструкція про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України), а й в актах іншої галузевої належності. Так, у Законі України «Про засади запобігання та протидії корупції» від 11.06.2009 року

міститься положення про правочини, пов'язані з одержанням подарунків (п. 3 ч. 1 ст. 14 Закону), правочини, укладені внаслідок корупційного правопорушення (ч. 2 ст. 21 Закону) тощо. Наведене свідчить, що термін «правочин» в повній мірі застосовується поняттєвим апаратом вітчизняного законодавства.

Науковий керівник: Алексєєнко Ігор Григорович, професор, доктор політичних наук, кандидат юридичних наук, завідувач кафедри цивільного, трудового і господарського права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

РОЗДІЛ III

ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО, АГРАРНЕ ПРАВО, ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО, ПРИРОДОРЕСУРСНЕ ПРАВО, ТРУДОВЕ ПРАВО, ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЗЕМЕЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УКРАЇНІ

Кучинський Едуард Вікторович

*здобувач третього (освітньо - наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю
081 Право (PhD) першого року навчання Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара*

Історія розвитку земельного права незалежної України розпочинається з оприлюднення намірів влади провести земельну реформу, які було затверджено Постановою Верховної Ради України з цього питання від 18 грудня 1990 р. У цій Постанові підкреслювалося, що земельна реформа є складовою частиною економічної реформи, здійснюваної в Україні у зв'язку з переходом економіки держави до ринкових відносин. Завданням цієї реформи є перерозподіл земель з одночасною передачею їх у приватну та колективну власність, а також у користування підприємствам, установам і організаціям з метою створення умов для рівноправного розвитку різних форм господарювання на землі, формування багатокладної економіки, раціонального використання й охорони земель.

Для впровадження необхідних положень щодо правового забезпечення реформування і вдосконалення характеру земельного устрою того ж 18 грудня 1990 р. був прийнятий Земельний кодекс України. Проте розвиток суспільних відносин, вимоги державного будівництва зумовили суттєве оновлення його змісту. Через трохи більше ніж рік Верховна Рада України ухвалює новий Земельний кодекс (Закон від 13 березня 1992 р. №2196-XII).

Завданням оновленого Земельного кодексу було регулювання земельних відносин з метою створення умов для національного використання й охорони земель, рівноправного розвитку всіх форм власності на землю і господарювання, збереження та відтворення родючості ґрунтів, поліпшення природного середовища, охорони прав громадян, підприємств, установ і організацій на землю.

Важливою віхою у розвитку інституту права власності на землю в Україні стало скасування монополії державної власності в результаті прийняття Закону України від 30.01.1992 р. «Про форми власності на землю». Поряд з державною запроваджено колективну і приватну форми власності на землю, причому встановлено рівноправність усіх форм. Суб'єктами права колективної власності на землю визначалися колективні сільськогосподарські підприємства, сільськогосподарські кооперативи, садівницькі товариства, сільськогосподарські акціонерні товариства, у тому числі створені на базі радгоспів та інших державних сільськогосподарських підприємств, до того ж розпорядження земельними ділянками, що перебувають у колективній власності громадян, здійснювалося за рішенням загальних зборів колективу співвласників.

Громадяни України отримали право на одержання у приватну власність земельних ділянок для: ведення селянського (фермерського) господарства; ведення особистого підсобного господарства; будівництва та обслуговування житлового

будинку і господарських будівель (присадибна ділянка); садівництва; дачного і гаражного будівництва. Передача земельних ділянок у власність громадян провадилась місцевими радами народних депутатів відповідно до їхньої компетенції за плату або безоплатно. Крім того, право власності громадян на земельні ділянки виникало у разі: одержання їх у спадщину; одержання частки землі у спільному майні подружжя; купівлі-продажу, дарування та обміну.

Конституцією України від 28.06.1996 р. (ст.ст. 13, 14) було встановлено, що земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави. Земля, її надра та інші природні ресурси, які розташовані в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони були визнані об'єктами права власності Українського народу, причому здійснення прав власника від імені Українського народу було покладено на органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Основним Законом України було встановлено, що право власності на землю гарантується, і це право набувається й реалізується громадянами, юридичними особами та державою виключно відповідно до закону. Також, Конституцією України було визначено, що територіальні громади села, селища, міста безпосередньо або через утворені ними органи місцевого самоврядування управляють майном, що є в комунальній власності, чим було закладено конституційно-правові передумови для розмежування земель державної та комунальної власності. В той же час, земельним кодексом України від 25.10.2001 р. було деталізовано зміст права власності на землю. Перехідними положеннями Кодексу розмежовано повноваження органів державної влади та органів місцевого самоврядування за територіальним принципом. Зокрема, здійснювати розпорядження землями в межах населених пунктів, крім земель, переданих у приватну власність, були уповноважені відповідні сільські, селищні, міські ради, а за межами населених пунктів – відповідні органи виконавчої влади.

Наступним етапом регламентації земельних правовідносин стала спроба визначення правових засад розмежування земель державної та комунальної власності, яка була здійснено із прийняттям Закону України від 05.02.2004 р. «Про розмежування земель державної та комунальної власності» та Законом України від 06.09.2012 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розмежування земель державної та комунальної власності» з 1 січня 2013 р. землі державної і комунальної власності визнано розмежованими.

В ніч на 31 березня 2019 року Верховна Рада України проголосувала за Закон України №2178-10 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обігу земель сільськогосподарського призначення», який з 1 липня 2021 року має відкрити ринок землі в Україні. Його основні положення – обмеження площ придбання землі в одні руки, заборона на продаж землі іноземцям, пріоритетне право придбання для фізичних осіб, які є громадянами України перед юридичними особами.

Підсумовуючі, можна сказати, що певним недоліком сучасної моделі законодавства щодо управління землями державної та комунальної власності стала значна кількість суб'єктів, що реалізують повноваження власника. Зокрема, розпорядниками земель державної власності є Кабінет Міністрів України, Рада Міністрів АР Крим, обласні та районні державні адміністрації, Держгеокадастр і його територіальні органи, Фонд державного майна України та його регіональні відділення, Київська і Севастопольська міські державні адміністрації.

Науковий керівник: Чабаненко Микола Миколайович, професор, доктор юридичних наук, професор кафедри цивільного, трудового і господарського права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО: ДОСВІД ТРАНСФОРМАЦІЇ У КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ

Стахів Олександр Олегович

аспірант кафедри цивільного та трудового права

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Особливості нормативно-правового регулювання соціального партнерства в країнах Центральної та Східної Європи формуються на основі перехідної правової системи цих держав. В рамках першого етапу реформування правової системи транзитивної держав передбачалося відновлення дії правових норм, які були характерними для періоду тридцятих-сорокових років XX століття. У період між двома світовими війнами в цих країнах були створені основи соціального партнерства у вигляді трудових договорів, гарантування діяльності профспілок, наглядової функції держави. На відміну від норм права комуністичного періоду, відновлення правових норм сорокових років XX століття характеризувалися можливістю апеляції, а також зміни колективних договірних відносин.

На сучасному етапі реформування трудового законодавства країн Центральної та Східної Європи проявилася тенденція синхронізації правових норм у сфері соціального партнерства з відповідними нормами Європейського союзу. В цілому правотворча діяльність, а також правозастосування були орієнтовані на якнайшвидшу уніфікацію національного законодавства з відповідними кодексами і директивами ЄС. Такий форсований темп привів до недостатньо критичного сприйняття деяких практик соціального партнерства, які існують в розвинених демократичних ринкових державах. У зв'язку з цим, починаючи з другої половини 2000-х років в країнах Центральної та Східної Європи, а також Балканських держав проходить корекція національного законодавства в сфері соціального партнерства, яка орієнтована на зміни з урахуванням національної специфіки соціально-трудових відносин, і, головне, з урахуванням рівня соціально-економічного розвитку.

Особливостями соціального партнерства в деяких державах в Центральній і Східній Європі, наприклад Угорщини, стало більш рішуче втручання держави в процесі укладення колективних договорів і їх виконання. При цьому судова складова контролю над соціальним партнерством значно послабилася.

Розробка національних моделей нормативно-правового регулювання соціального партнерства в країнах Центральної та Східної Європи проходить на основі врахування інноваційної складової в розвитку економіки. Наприклад, в країнах Балтії норми соціального партнерства враховують інтенсивність розвитку електронної економіки і зайнятості трудящих у «віртуальній сфері».

У таких країнах, як Польща і Чехія, простежується особлива увага законодавців до соціально-трудових відносин в середовищі економічних мігрантів. В цілому ж система нормативно-правового регулювання соціального партнерства країн Центральної та Східної Європи не була повною мірою готова до кризових явищ у

світовій економіці в період 2008 по 2010 рік. В зв'язку з цим деякі норми захисту прав трудящих були досить архаїчними і не могли адекватно реагувати на зміни ринку праці. Оцінка досвіду реформування трудового законодавства та законодавства соціального партнерства в країнах Центральної і Східної Європи дає можливість стверджувати, що для України можливий шлях формування національної моделі соціального партнерства на основі комбінованого підходу, який включає інституалізацію соціальних партнерів й одночасно запозичення досвіду Європейського союзу.

Науковий керівник: Патерило Ірина Володимирівна, професор, доктор юридичних наук, професор кафедри цивільного, трудового і господарського права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ МІГРАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ

Томозов Антон Валерійович

*аспірант II року навчання Інституту економіко-правових досліджень
імені В.К. Мамутова НАН України*

Результатом бездумної економічної діяльності людини стало порушення природного балансу у світі, зміна клімату, техногенні катастрофи, глобальне забруднення, виникнення екологічно небезпечних для життя регіонів. Це призвело до виникнення такого соціального явища як екологічна міграція, що охопила не тільки країни з низьким економічним розвитком (країни Африки та Азії), а й розвинені країни світу (зокрема, США). За визначенням Міжнародної організації міграції (International Organization of Migration) під екологічними мігрантами маються на увазі особи, які через раптові або поступові зміни навколишнього середовища, що негативно впливають на їхні умови життя та здоров'я, змушені залишати свої помешкання і шукати постійного чи тимчасового притулку в межах власної країни або закордоном.

Таким чином, екологічна міграція може носити як внутрішній характер (з одних регіонів країни – до інших), так і транскордонний (з одних країн – до інших). На жаль, сьогодні права екологічних мігрантів не забезпечені належним чином, ці люди позбавлені підтримки держави та міжнародного співтовариства. За підрахунками фахівців ООН, кількість екологічних мігрантів на 2010 р. становила близько 50 мільйонів осіб та число їх збільшиться до 2050 р. на 100 мільйонів. У наслідок природних катаклізмів, наприклад, урагану Катріна у 2005 р. у США свої домівки залишило 1,5 мільйонів осіб, а у 2011 р. через землетрус та цунамі сталася жахлива техногенна катастрофа у Японії на АЕС «Фукусіма-1», що призвело до переселення тисяч людей. У країнах Азії та Африки міграційні процеси посилюються через нестачу водних ресурсів та опустелювання ґрунтів.

Наведені вище цифри в рази більше за кількість всіх видів зареєстрованих у світі біженців. Тому все потужніше лунають аргументи про надання екологічним мігрантам статусу «екологічних біженців» та визначення змісту їхніх прав.

Ця проблема впритул стосується й України, де в результаті небалого господарювання за радянських часів, ще й посиленого тривалою економічною кризою та прорахунками урядів України, створилися екологічно небезпечні регіони. Близько 15% території України, на яких мешкає понад 10 млн. людей, є екологічно неблагополучними. Але, на жаль, в Україні досі на законодавчому рівні не закріплено поняття екологічної міграції та екологічного мігранта, не розроблено і не запроваджено механізми підтримки таких мігрантів.

Права людей, які мігрують з цих небезпечних для життя місць, повинні бути захищені. До того ж Україна стає країною, яка є ціллю чи проміжною ланкою екологічних мігрантів з Африки та Азії. Ця тенденція в майбутньому буде тільки посилюватися. Тому розв'язання проблеми екологічної міграції, зокрема й в правовій площині, є питанням державної безпеки нашої країни. Тим більше, що в Україні існує певний досвід (як позитивний, так і негативний) вирішення проблем екологічних переселенців (під час Чорнобильської катастрофи), який з урахуванням сучасних викликів необхідно проаналізувати та використати.

Науковий керівник: Джабраїлов Руслан Аятшахович, доктор юридичних наук, доцент, заступник директора Інституту економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова НАН України

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Чепіга Дар'я Олександрівна

*студентка IV курсу юридичного факультету Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара*

Невід'ємною умовою екологічного та соціального розвитку України стала охорона навколишнього природного середовища, а також раціональне використання природних ресурсів.

З метою адаптації законодавства України у сфері охорони навколишнього природного середовища до законодавства Європейського Союзу, спрямованого на досягнення національних пріоритетів та забезпечення його наближення до відповідних директив Європейського Союзу в Україні прийнято і введено в дію Закон «Про оцінку впливу на довкілля», яким запроваджено оцінку впливу на довкілля (ОВД), або оцінку впливу на навколишнє природне середовище (ОДНС), яка призначена для виявлення характеру інтенсивності і ступеня небезпеки впливу будь-якого виду господарської діяльності на стан довкілля і здоров'я населення, що призначена для виявлення характеру інтенсивності і ступеня небезпеки впливу будь-якого виду господарської діяльності на стан довкілля і здоров'я населення.

Законом «Про оцінку впливу на довкілля» розширено коло об'єктів, які підлягають оцінці впливу на довкілля. Якщо екологічна експертиза використовувалась до нормативно-правових актів, документації з провадження нової техніки, технологій та матеріалів, то оцінка впливу на довкілля більше 100 видів діяльності та об'єктів. Закон поділяє об'єкти оцінки впливу на довкілля залежно від здійснюваного ними транскордонного впливу на довкілля, що також є нововведенням. Важливо також те, що висновки екологічної експертизи до набуття

чинності Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» є чинними та мають статус висновку з оцінки впливу на довкілля.

Разом з тим, було розширено також і заходи відповідальності, які можуть бути застосовані до суб'єктів господарювання у тому випадку, якщо ними було порушено законодавство про оцінку впливу на довкілля. До заходів відповідальності включають тимчасову заборону, зупинення або припинення діяльності підприємств у тому випадку, якщо ними було порушено вимоги оцінки впливу на довкілля. Відповідно до статті 20-2 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» компетенція щодо обмеження чи зупинення (тимчасове) діяльності підприємств і об'єктів незалежно від їх підпорядкування та форми власності, якщо їх експлуатація здійснюється з порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища, законодавства про оцінку впливу на довкілля, вимог дозволів на використання природних ресурсів, з перевищенням нормативів гранично допустимих викидів впливу фізичних та біологічних факторів і лімітів скидів забруднюючих речовин, покладається на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, у сфері охорони навколишнього природного середовища. У свою чергу діяльність зупиняється у випадку, наприклад, недотримання правил експлуатації об'єктів або інше втручання у природне середовище та недотримання інших екологічних вимог, що не передбачені висновку оцінки впливу на довкілля. Іншим заходом відповідальності виступає припинення діяльності підприємства. Така відповідальність застосовується у випадку здійснення діяльності, яка підлягає оцінці впливу на довкілля, без здійснення такої оцінки.

Відповідно до п.4 ст.16 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» рішення про тимчасову заборону (зупинення) або припинення діяльності підприємства у разі порушення ними законодавства про оцінку впливу на довкілля приймається виключно судом за позовом центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, його територіальних органів або за позовом інших осіб, права та інтереси яких порушено.

Згідно з Законом, оцінка впливу на довкілля необхідна при прийнятті рішення про «планову діяльність», а саме: будівництво, реконструкцію, технічне переоснащення, розширення, перепрофілювання, ліквідацію або демонтаж об'єктів, інше втручання в природне середовище, що потребує отримання Висновку, тобто оцінки впливу на довкілля.

Суб'єкту господарювання необхідно надіслати повідомлення про планову діяльність для проведення оцінки впливу на довкілля до місцевої держадміністрації, всі документи, які подаються суб'єктом господарювання для проведення оцінки впливу на довкілля, вносяться до Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля, процедура з оцінки впливу на довкілля є більш тривалою на відміну від екологічної експертизи, що у свою чергу, може мати негативний вплив на бізнес. Також, розширено заходи відповідальності за порушення законодавства у сфері оцінки впливу на довкілля.

Разом з тим, ефективність дії нового закону можна буде оцінити лише з часом, але на сьогодні можна стверджувати, що Україна виконує взяті на себе зобов'язання

щодо удосконалення національного законодавства у сфері екології з метою наближення України до європейських стандартів екологічної безпеки.

Науковий керівник: Грабильнікова Олена Анатоліївна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного, трудового та господарського права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ
МІГРАЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Бовін Володимир Віталійович

*здобувач третього (освітньо - наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю
081 Право (PhD) четвертого року навчання Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара*

Враховуючи активізацію євроінтеграційного процесу, на сьогодні в Україні значної уваги набуло питання адміністративної відповідальності за порушення міграційного законодавства. Слід зауважити, що окремі питання правового регулювання відповідальності за порушення міграційного законодавства були предметом дослідження таких науковців, як: В.Б. Авер'янов, С.С. Алексєєв, Д.М. Бахрах, Ю.П. Битяк, І.К. Василенко, Ю.Ф. Гаврушко, В.К. Гіжевський, І.П. Голосніченко, С.Т. Гончарук, С.М. Гусаров, В.В. Доненко, Є.В. Додін, О.І. Остапенко, А.А. Рубанов, О.Ю. Салманова, М.М. Тищенко, Ю.С. Шемшученко та ін.

Основний Закон України закріпив обов'язок кожного неухильно дотримуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей. Тобто обов'язок будь-якої особи, включаючи й іммігрантів, діяти у строгій відповідності до вимог Конституції та законів України тісно пов'язаний із визначенням і поняттям юридичної відповідальності. На сьогодні чинні нормативно-правові акти України встановлюють такі види юридичної відповідальності за порушення міграційного законодавства – кримінальну та адміністративну.

Адміністративна відповідальність за порушення міграційного законодавства настає у разі вчинення адміністративного правопорушення. Згідно ст. 9 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) адміністративним правопорушенням (проступком) визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність. Серед особливостей адміністративної відповідальності за порушення міграційного законодавства слід виокремити наступні. По-перше, як і будь-який інший вид юридичної відповідальності, адміністративна відповідальність настає у разі вчинення особою адміністративного правопорушення (проступку). У свою чергу адміністративне правопорушення характеризується вчинком особи, дією чи бездіяльністю, які носять протиправний, винний характер та становлять суспільну шкідливість. Суспільна шкідливість полягає в тому, що дія чи бездіяльність заподіює або створює загрозу заподіяння певної шкоди (матеріального, морального, організаційного чи іншого характеру) міграційним суспільним відносинам.

Наступною ознакою адміністративної відповідальності є віковий аспект. Так, згідно ст. 12 КУпАП адміністративній відповідальності підлягають особи, які досягли

на момент вчинення адміністративного правопорушення шістнадцятирічного віку. За чинним законодавством України відповідальність за порушення міграційного законодавства несуть як громадяни так й іноземці. За статистичними даними найчастіше порушення іноземцями – перевищення термінів перебування в Україні.

Серед особливостей адміністративної відповідальності за порушення міграційного законодавства виділяють також наявність спеціального суб'єкта – посадові та юридичні особи; власники або водії транспортних засобів (ст. 206¹ КУпАП).

Щодо відповідальності юридичних осіб необхідно зазначити, що вона здійснюється на загальних принципах адміністративної відповідальності, має ознаки, які притаманні адміністративній відповідальності фізичних осіб. Згідно ст. 1 Закону України «Про відповідальність перевізників під час здійснення міжнародних пасажирських перевезень», підприємства (їх об'єднання), установи, організації, фізичні особи – підприємці, які здійснюють міжнародні пасажирські перевезення (далі – перевізники), за невиконання обов'язку перевірити перед початком міжнародного пасажирського перевезення наявність у пасажирів документів, необхідних для в'їзду до держави прямування, транзиту, що призвело до перевезення чи спроби перевезення пасажирів через державний кордон України без необхідних документів, несуть відповідальність у вигляді штрафу від п'ятисот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за кожного такого пасажирів, але не більше двадцяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за одне перевезення. Аналізуючи норми КУпАП, чіткого переліку адміністративних правопорушень, вчинених юридичною особою немає, а це у свою чергу знижує роль механізму боротьби з адміністративними правопорушеннями. Таким чином, з метою забезпечення подальшого ефективного функціонування даного інституту адміністративної відповідальності для юридичних осіб, є потреба внести відповідні зміни до нормативно-правових актів.

Отже, адміністративна відповідальність за порушення міграційного законодавства – це засіб застосування до особи, яка умисно вчинила правопорушення (проступок) у сфері міграційних процесів адміністративних стягнень, передбачених спеціальним законодавством України.

Глава 15 КУпАП містить перелік правопорушень міграційного законодавства, зокрема, проживання без паспорта (ст. 197 КУпАП); умисне зіпсування паспорта чи втрата його з необережності (ст. 198 КУпАП); прийняття на роботу без паспорта (ст. 200 КУпАП); незаконне вилучення паспортів і прийняття їх у заставу (ст. 201 КУпАП); порушення іноземцями та особами без громадянства правил перебування в Україні і транзитного проїзду через територію України (ст. 203 КУпАП); порушення порядку працевлаштування, прийняття на навчання, надання житла, реєстрації іноземців та осіб без громадянства та оформлення для них документів (ст. 204 КУпАП); незаконне перетинання або спроба незаконного перетинання державного кордону України (ст. 204¹ КУпАП); порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї (ст. 204² КУпАП); невжиття заходів до забезпечення своєчасної реєстрації іноземців і осіб без громадянства (ст. 205 КУпАП); порушення порядку надання іноземцям та особам без громадянства житла, транспортних засобів та сприяння в наданні інших послуг (ст. 206 КУпАП); незаконне перевезення іноземців та осіб без громадянства територією України (ст. 206¹ КУпАП).

Підсумовуючи викладене, можна зробити наступний висновок. Адміністративна відповідальність за порушення міграційного законодавства – це, насамперед, універсальний ефективний засіб охорони суспільних відносин та боротьби із правопорушеннями, які вчиняються у сфері міграційних процесів. З метою подальшого ефективного розвитку даного інституту адміністративної відповідальності є потреба у здійсненні відповідних заходів, в першу чергу, які стосуються доповнення відповідних нормативно-правових актів, що регулюють питання відповідальності у даній сфері.

Науковий керівник: Алексєєнко Ігор Григорович, професор, доктор політичних наук, кандидат юридичних наук, завідувач кафедри цивільного, трудового і господарського права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

КРИТЕРІЙ БЕЗПОСЕРЕДНОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДОКАЗІВ ПРИ РОЗГЛЯДІ СПРАВ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ДЕЛІКТИ

Бондаренко Вадим Геннадійович

здобувач третього (освітньо - наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 Право (PhD) другого року навчання Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Під час розгляду справ про адміністративні делікти, передбачені кодексом України про адміністративні правопорушення, систематично постають обгрунтовані питання щодо, зокрема, процедури оцінки доказів, зібраних суб'єктом складання протоколу про адміністративне правопорушення.

За десятиріччя існування означеного кодексу інші процесуальні закони значною мірою еволюціонували та містять вдосконалені, орієнтовані на практику Європейського суду з прав людини, критерії оцінки доказів, на підставі яких судом ухвалюється рішення, зокрема оцінка їх через призму належності, допустимості, достатності тощо. Також, у переважній більшості, імперативною є вимога оцінки доказів безпосередньо судом. У контексті безпосередності особливе місце посідає таке джерело доказів, як показання свідків.

Однак, хоча чинний КУпАП передбачає інколи досить сувору юридичну відповідальність за низку правопорушень, його процесуальні норми, які регулюють порядок дослідження доказів, у порівнянні з іншими нормативними актами, як-то Кримінальним процесуальним кодексом України, досить поверхнево регулюють таку процедуру.

Так, згідно ст. 251 КУпАП, доказами в справі про адміністративне правопорушення, є будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку орган (посадова особа) встановлює наявність чи відсутність адміністративного правопорушення, винність даної особи в його вчиненні та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Ці дані встановлюються протоколом про адміністративне правопорушення, поясненнями особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілих, свідків, висновком експерта, речовими доказами, показаннями технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, у тому числі

тими, що використовуються особою, яка притягається до адміністративної відповідальності, або свідками, а також працюючими в автоматичному режимі, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, у тому числі тими, що використовуються особою, яка притягається до адміністративної відповідальності, або свідками, а також працюючими в автоматичному режимі або в режимі фотозйомки (відеозапису), які використовуються при нагляді за виконанням правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху та паркування транспортних засобів, актом огляду та тимчасового затримання транспортного засобу, протоколом про вилучення речей і документів, а також іншими документами. Обов'язок щодо збирання доказів покладається на осіб, уповноважених на складання протоколів про адміністративні правопорушення, визначених статтею 255 цього Кодексу.

Згідно ст. 252 КУпАП, орган (посадова особа) оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному і об'єктивному дослідженні всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом і правосвідомістю.

В силу особливостей предмету доказування за певними складами деліктів, показання свідків є ключовими для встановлення факту наявності чи відсутності таких складів, серед яких особливо вирізняється адміністративне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 130 КУпАП (Керування транспортними засобами або суднами особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції), яке за процедурою свого оформлення вимагає обов'язкової участі свідків, як під час проходження особою, яка притягається до адміністративної відповідальності, огляду на стан сп'яніння, так і фіксування відмови особи від проходження такого огляду, що є самостійним складом означеного проступку.

Судова практика свідчить, що особи, які притягається до адміністративної відповідальності, під час розгляду справ за ч. 1 ст. 130 КУпАП в суді акцентують увагу на порушенні порядку суб'єктом складання протоколу оформлення адміністративного матеріалу в частині надання належної пропозиції пройти огляд на стан сп'яніння або фіксації відмови від такого огляду, посилаються на відсутність свідків, нероз'яснення процесуальних прав учасникам адміністративного провадження, тощо.

Надати належну оцінку доводам захисту можливо лише шляхом допиту свідків адміністративної процедури безпосередньо судом за участю сторони захисту. Однак, чинні процедурні норми КУпАП не містять такого критерію оцінки доказів, як безпосередність, на відміну від інших процесуальних законів, та, що не менш важливо, не містять процесуальних санкцій за неявку до суду (привід, штраф тощо). За таких обставин, «патовою» є ситуація, коли сторона захисту наполягає на отриманні доказових відомостей з процесуального джерела – показань свідків, а суд не в змозі забезпечити їх явку в судові засідання.

Також слід враховувати правові позиції ЄСПЛ у справах «Малофєєва проти Росії» («Malofeyeva v. Russia», рішення від 30.05.2013 р., заява № 36673/04) та «Карелін проти Росії» («Karelin v. Russia», заява № 926/08, рішення від 20.09.2016 р.), згідно яких, суддя не має права взяти на себе функції сторони обвинувачення, змінити обсяг інкримінованого правопорушення, усунути певні розбіжності та неточності, які мають місце в протоколі про адміністративне правопорушення, самостійно відшукувати докази винуватості особи, що становило б порушення ст. 6 Конвенції в

частині дотримання принципу рівності сторін і вимог змагального процесу (за цих умов особа позбавлена можливості захищатися від висунутого проти нього обвинувачення перед незалежним судом, а навпаки вона має захищатися від обвинувачення, яке, по суті, судом підтримується).

Як правило, в подібній ситуації суд робить все можливе для забезпечення явки свідків шляхом надсилання судових викликів до граничного строку накладення адміністративного стягнення, передбаченого ст. 38 КУпАП та у випадку ігнорування ними судового провадження приймає як докази їх первісні письмові пояснення, отримані суб'єктом складання протоколу, посилаючись на відсутність обов'язку, в даному типі провадження, безпосередньо досліджувати докази.

Але чи можна назвати таку процедуру всебічним, повним і об'єктивним дослідженням всіх обставин справи? Очевидно, що ні. Тому, на нашу думку, доцільним є удосконалення низки процесуальних норм кодексу України про адміністративні правопорушення, зокрема щодо належних та достатніх заходів процесуального примусу та приведення діючих критеріїв оцінки доказів у відповідність з практикою ЄСПЛ та аналогічним розвиненим процесуальним інструментам.

Науковий керівник: Литвин Олена Петрівна, доцент, кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ОСОБЛИВОСТІ РОЗГЛЯДУ АДМІНІСТРАТИВНИХ СПОРІВ У СФЕРІ МІСТОБУДУВАННЯ

Веселовська Валерія Валеріївна

*здобувачка третього (освітньо - наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю
081 Право (PhD) другого року навчання Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара*

Сфера житлового будівництва та містобудування є однією із найпривабливіших сфер інвестування в Україні, а ринок будівництва – одним із найпотужніших сегментів української економіки.

Разом з тим подальший розвиток ринку будівництва потребує, перш за все, формування і вдосконалення системи регулювання та контролю за усіма процесами, що відбуваються на ньому, оскільки за своєю сутністю ринок будівництва має приваблювати інвесторів законністю, прозорістю та чесністю, а також в повній мірі забезпечувати потреби населення, не створюючи при цьому загрози життю та здоров'ю людей.

За наведених обставин, особливої актуальності набувають питання захисту та правового регулювання суспільних відносин у сфері містобудування, а також реагування державних органів, що здійснюють функції контролю щодо запобігання та припинення правопорушень у сфері містобудівної діяльності.

Як показує аналіз судової практики, основою переважної більшості спорів у даній категорії справ є встановлення дотримання посадовими особами органів державного архітектурно – будівельного контролю процедури проведення контролюючих заходів, які викликають низку запитань.

По перше, Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17.02.2011 № 3038-VI та Порядок здійснення державного архітектурно-будівельного контролю, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23.05.2011 № 553, які є спеціальними нормативно-правовими актами у сфері містобудівної діяльності, визначають, що державний архітектурно-будівельний контроль здійснюється органами державного архітектурно-будівельного контролю щодо об'єкта будівництва. У свою чергу Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 05.04.2007 № 877-V прив'язує проведення перевірки до суб'єкта господарської діяльності, що, як наслідок, впливає на необхідність належного повідомлення такого суб'єкта про проведення органами державного архітектурно-будівельного контролю майбутніх контролюючих заходів шляхом надіслання направлення. Водночас на практиці посадовим особам суб'єкта владних повноважень не завжди відомі достовірні відомості щодо господарюючого суб'єкта на об'єкті перевірки з огляду на її призначення виключно з урахуванням інформації, наявної у дозвільній документації.

По-друге, присутність суб'єктів містобудування або їх представників, які будують або збудували об'єкт будівництва, під час проведення контролюючого заходу органами державного архітектурно – будівельного контролю є обов'язковою. Водночас за законом до таких суб'єктів відносяться широкий спектр осіб, а саме: замовники, проектувальники, підрядники, а також експертні організації, що унеможлиблює їх одночасну участь. У свою чергу недотримання порядку проведення планової або позапланової перевірки є підставою для скасування усіх рішень, прийнятих за результатами її проведення. При цьому в інших категоріях справ, зокрема, у податкових спорах, допущення таких порушень за результатами виїзної перевірки, не скасовує рішень податкових органів.

Нещодавно пункт 9 Порядку здійснення державного архітектурно-будівельного контролю, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.05.2011 № 553, доповнено абзацом, який передбачає проведення перевірки за участі органів місцевого самоврядування у випадку, коли суб'єкти містобудування або його представники, які будують або збудували об'єкт будівництва та були належним чином повідомлені про дату і час проведення перевірки, не прибули на об'єкт будівництва для проведення перевірки.

При цьому порядок взаємодії органів архітектурно – будівельного контролю та місцевого самоврядування у кожному конкретному випадку, а також обставини правомірності такої перевірки залишаються відкритими.

По-третє, закріплення у законодавстві права суб'єкта господарювання на недопуск органів державного архітектурно – будівельного контролю на об'єкти перевірки за відсутності дієвого механізму реалізації посадовими особами державного архітектурно – будівельного контролю своїх повноважень у випадку зловживання таким правом, призводить до блокування функцій контролю у сфері містобудування.

Відтак неоднозначна судова практика з приводу спорів у даній сфері та недосконале законодавче регулювання викликає необхідність виокремлення основних проблем особливостей розгляду адміністративних спорів у сфері містобудування, їх дослідження та систематизації з метою удосконалення чинного законодавства та подальшого розвитку містобудівної діяльності в надійному осередку.

Науковий керівник: Соколенко Ольга Леонідівна, професор, доктор юридичних наук, декан юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ВПРОВАДЖЕННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ В ОБЛАСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОЄКТУ «DIGITAL JUSTICE - ЦИФРОВА ЮСТИЦІЯ»

Василишина Анна Павлівна

завідувач Сектору комунікації з громадськістю Південно-Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Дніпро)

Сучасність постійно диктує нам певний формат сприйняття та користування інформацією, якої на сьогоднішній день дуже багато, і виокремити корисне стає все складніше. Це стосується і повсякденних життєвих питань, а також і питань, пов'язаних з отриманням певних правових послуг, що надають державні установи.

Саме для полегшення фільтрації необхідної та корисної інформації, а також за забезпечення якісної комунікації людина – держава, Південно – Східне міжрегіональне управління Міністерства юстиції м. Дніпро) впроваджує Інформаційний проєкт

«Digital Justice: Цифрова юстиція».

Метою проєкту є:

-інформування про онлайн сервіси органів юстиції

-інформування про повноваження та діяльність органів юстиції

Цільовою аудиторією проєкту є:

вищі навчальні заклади (абітурієнти, студенти)

громадськість

усі бажаючи

Формати реалізації проєкту є різнопланові і сучасні.

meet up world café	вебінари зустрічі, семінари
-----------------------	--------------------------------

Івенти супроводжуватимуться візуальною інформацією за допомогою Power Point або Google Presentation (інфографіки, діаграми, відео-інструкції, дайджести).

Проєкт надасть реальну можливість надання якісної інформації про актуальні та необхідні державні послуги у сфері органів юстиції України.

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ІНСТИТУТУ АПЕЛЯЦІЇ В АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНОМУ ПРОЦЕСІ

Григорко Андрій Олександрович

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти групи ЮП-19м-1з НМЦЗВФН Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Розглядаючи етимологію поняття «апеляція», вчені зазначають, що прохання про перегляд рішення називались апеляціями (appellatio від appellare – призивати) і саме в цей період, в кінці третього століття, і виник інститут оскарження в

цивільному процесі у формі апеляції. Поступово апеляційне провадження отримало певне організаційне оформлення, а своє закріплення, як спосіб оскарження судових рішень, воно здобуло в період правління імператора Юстиніана (527-565 рр.). В цей час, були вже запроваджені строки для подачі апеляції і для пересилки справи до вищої інстанції; про свою незгоду з рішенням суду сторона могла заявити усно судді після винесення рішення, або в десятиденний строк в письмовій формі; апеляційна скарга, яка подавалась імператору, повинна була оплачуватись митом; подача апеляційної скарги призупиняло виконання рішення.

На підставі аналізу юридичної літератури, виділяються такі характеристики апеляції: апеляція подається на рішення суду, яке не вступило в законну силу; справа за апеляцією передається на розгляд вищого суду; подача апеляції обумовлюється неправильністю рішення суду першої інстанції, що проявляється, на думку особи, яка подає апеляційну скаргу, або в неправильному встановленні фактичних обставин справи, або в неправильному застосуванні закону; апеляційний суд при перегляді справи розглядає як питання факту, так і питання права, тобто має право перевірити як юридичну, так і фактичну сторони справи в тому обсязі, що і суд першої інстанції; апеляційний суд в результаті розгляду справи, як правило, не має права повернути справу до суду першої інстанції на новий розгляд і винесення рішення, а зобов'язаний винести нове рішення, що не є характерним для апеляційного способу оскарження; виконання рішення, яке оскаржено в апеляційному порядку, призупиняється (крім випадків негайного виконання рішення); повноваження апеляційного суду при перегляді справи обмежені доводами апеляційної скарги і предметом рішення суду першої інстанції. Нові вимоги, які не були предметом рішення суду першої інстанції, не можуть бути пред'явлені в апеляційному провадженні. Суть апеляційного провадження полягає в новому (повторному) розгляді і перевирішенні справи судом апеляційної інстанції і підкреслити, що апеляційне провадження, як стадія судового процесу – є діяльністю суду апеляційної інстанції, яка порушується лише за апеляційною скаргою (апеляційним поданням) осіб, які приймали участь у розгляді справи у суді першої інстанції, і яка спрямована на повторний розгляд і вирішення справи по суті, з метою перевірки правильності встановлення фактичних обставин справи, законності і обґрунтованості постанов суду першої інстанції, які не набрали чинності, в межах доводів апеляційної скарги.

Слід зазначити, що правове поняття «апеляція», виходячи із його багатогранності та комплексності, можна розглядати як в широкому, так і у вузькому розумінні, виділяти його об'єктивний та суб'єктивний сенс. В широкому розумінні апеляція означає оскарження особою певних дій чи бездіяльності винних осіб, рішень чи інших актів органів публічної адміністрації шляхом звернення до вищестоящої інстанції чи відповідного юрисдикційного органу. В свою чергу у вузькому значенні апеляція є окремою формою оскарження в порядку цивільного, господарського, кримінального процесу, або в порядку адміністративного судочинства рішень (постанов), які не набрали законної сили шляхом звернення до суду апеляційної інстанції. При цьому, апеляція як об'єктивне явище (тобто інститут апеляційного провадження) – це система правових норм, які регулюють суспільні відносини, що виникають з приводу реалізації фізичною чи юридичною особою права на оскарження та визначають порядок розгляду справи відповідним компетентним вищестоящим юрисдикційним органом (посадовою особою), який уповноважений здійснювати їх розгляд та вирішення. Суб'єктивний зміст цього поняття становить

право особи в порядку, передбаченому законодавством, оскаржувати рішення, дії чи бездіяльність відповідних органів та осіб, які не відповідають нормам матеріального чи процесуального права або порушують, на його думку, його права та законні інтереси.

В загальномовному значенні слово «апеляція» (від лат. *apellatio* – звернення) – це оскарження рішення суду до більш високої судової інстанції з метою перегляду справи; звернення з проханням, з призивом про що-небудь; оскарження ухвали, постанови нижчої інстанції (звичайно судової) перед вищою; звернення до кого-чого-небудь з порадою, підтримкою. Юридична енциклопедична література визнає апеляцію однією із форм оскарження судових рішень у цивільних та кримінальних справах до суду вищої (апеляційної інстанції), що має право переглядати справу.

Теоретичне дослідження інституту апеляції в адміністративно-юрисдикційному процесі неможливе без визначення її поняття та ознак, характерними ознаками апеляції є:

1) підставою оскарження є незгода апелянта із певним рішенням, дією чи бездіяльністю відповідного суб'єкта правовідносин (як то орган державної влади чи орган місцевого самоврядування, суд, орган, який уповноважений розглядати справу про адміністративне правопорушення, адміністрація підприємства, установи, організації тощо);

2) апелянтом виступає особа, яка вважає, що прийняте рішення, вчинена дія чи бездіяльність відповідного суб'єкта порушує її права та законні інтереси або прийняте рішення (постанова) не відповідає вимогам матеріального і процесуального законодавства;

3) апеляція подається до вищестоящего органу відповідної юрисдикції, який уповноважений розглядати справу і вирішувати її, іншими словами, на ряду із скаржником такий орган складає суб'єктивний склад правовідносин, що виникають під час подання і розгляду апеляції;

4) предметом оскарження виступають акти, рішення, дії чи бездіяльність відповідних суб'єктів, які на думку апелянта, порушують його права та охоронювані законом інтереси або прийняте рішення (постанова) не відповідає нормам матеріального чи процесуального права;

5) виконання оскаржуваного рішення чи прийнятого акту, як правило, зупиняється на час розгляду апеляції;

6) інститут апеляції в адміністративно-юрисдикційному процесі регулюється широким колом нормативно-правових актів.

Науковий керівник: Соколенко Ольга Леонідівна, професор, доктор юридичних наук, декан юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ПРАВОВІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОСВІТИ

Дриголь Олександра Олександрівна

*викладач кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

Національна доктрина розвитку освіти передбачає пріоритетні напрями формування системи освіти, забезпечення змістовного її наповнення на різних рівнях – від дошкільної до вузівської, підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів. Аналіз та систематизація основних джерел нормативно-правової бази України у сфері освіти дозволяють виділити основні етапи становлення та розвитку системи нормативно-правового забезпечення адміністративних процедур у сфері вищої освіти, які в цілому відповідають загальним етапам розвитку освітнього законодавства України.

I. 1991–1996 рр. – підготовка та початок створення законодавчої бази національної системи освіти: ухвалення законів «Про освіту», «Про наукову та науково-технічну діяльність», затвердження Державної національної програми «Освіта: Україна ХХІ століття». У цей період було визначено основи державної політики у сфері вищої освіти, розроблено систему державного управління вищою освітою в Україні та встановлено повноваження органів державної влади і громадського самоврядування в системі управління освітою, визначено основні принципи освіти, закріплено державні стандарти освіти та ін.

II. 1996–2001 рр. – прийняття Конституції України та відповідне вдосконалення базового законодавства про освіту: внесення змін і доповнень до Закону «Про освіту», затвердження Програми діяльності Кабінету Міністрів України щодо їх виконання. Також саме в цей період з ухваленням Закону України «Про ратифікацію Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні» розпочався процес реалізації Болонського процесу в Україні. За зазначені роки було прийнято такі важливі з точки зору регулювання адміністративно-правових відносин у сфері вищої освіти нормативні акти, як постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про державний вищий навчальний заклад», «Про документи про освіту та вчені звання», «Про затвердження Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)», «Про розроблення державних стандартів вищої освіти», «Про затвердження Положення про підготовку науково-педагогічних і наукових кадрів», «Про затвердження переліку посад педагогічних та науково-педагогічних працівників».

III. 2002–2012 рр. – формування нормативно-правової бази в галузі освіти шляхом ухвалення низки законів, які визначають стратегію розвитку національної системи освіти, закріплюють її нормативи, вимоги, стандарти, законодавчо регулюють відносини всіх структурних підрозділів освіти (зокрема Закону «Про вищу освіту»); затвердження стратегічного плану дій – Національної доктрини розвитку освіти; забезпечення інноваційного розвитку вищої освіти, підвищення її якості та доступності, коригування завдань і заходів відповідно до загального завдання – інтеграції до європейського освітнього простору.

IV. 2013 р. – наш час – ухвалення Національної стратегії розвитку освіти України на період до 2021 рр., визначення основних напрямків дальшого розвитку системи освіти, реформування законодавства про вищу освіту на основі нового Закону України «Про вищу освіту», прийняття нового Закону України «Про освіту».

Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 р. визначила мету, стратегічні напрямки та основні завдання, на виконання яких має бути спрямована реалізація державної політики у сфері освіти, зокрема й вищої. Відповідно до Національної стратегії здійснення стабільного розвитку національної системи вищої освіти має бути забезпечено шляхом розроблення, упровадження, а також подальшого вдосконалення низки адміністративних процедур, зокрема процедур зовнішнього незалежного оцінювання навчальних досягнень випускників навчальних закладів системи загальної середньої освіти, які виявили бажання вступити до вищих навчальних закладів (як передумови забезпечення рівного доступу до здобуття вищої освіти); процедури атестації керівників вищих навчальних закладів; процедур ліцензування та акредитації вищих навчальних закладів; процедур контролю за наданням освітніх послуг; процедур оцінювання якості й результативності виховної діяльності вищих навчальних закладів та ін.

На думку Ю. Кириченка, право на освіту є неодмінною складовою конституційно-правового статусу будь-якої людини. Позаяк ст. 6 Закону про освіту декларує одним з основних принципів освіти в Україні – “безперервність і різноманітність освіти”, то, на нашу думку, видається неможливим забезпечити без розвитку та інноваційного наповнення як змісту освіти, так і форм організації навчального процесу.

Науковий керівник: Соколенко Ольга Леонідівна, професор, доктор юридичних наук, декан юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

РОЛЬ ПОДАТКОВИХ ОРГАНІВ В СИСТЕМІ ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ

Єгоров Антон Євгенович

слухач групи ЦД-19м-1з навчально-методичного центру післядипломної освіти та підвищення кваліфікації Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

З огляду на посилення інтеграції України до світової економіки цілком закономірною стала поява такого податкового інституту, як трансфертне ціноутворення. Початком існування зазначеного інституту можна вважати вересень 2013 року, коли внаслідок зростання економічної ролі транснаціональних корпорацій Україною були імплементовані в національне законодавство «Настанови Організації економічного співробітництва та розвитку», здебільшого до статті 39 Податкового Кодексу України. Таким чином, Україна фактично поклала функцію контролю за трансфертним ціноутворенням саме на податкові органи, хоча й не виключила залучення до цього процесу інших компетентних органів взагалі.

Варто зазначити, що недоліком правового регулювання інституту трансфертного ціноутворення є те, що безпосередньо нормативне визначення поняття «трансфертне ціноутворення» в Податковому кодексі України відсутнє. В цілому, трансфертне ціноутворення можна визначити як один із способів оптимізації податкового навантаження на суб'єкта господарювання шляхом пошуку та обрання ним найбільш сприятливого податкового режиму різних країн, що впливає на вартість

господарських операцій. Наприклад, якщо дві компанії уклали між собою угоду будь-якого характеру, то компанії, яка є резидентом країни з високим податковим навантаженням, з метою мінімізації сплати податків вигідніше декларувати збитковість операції або незначний прибуток, тоді як компанія, яка знаходиться в країні з незначним податковим навантаженням або ж взагалі працює у вільній економічній зоні, приховувати отримані прибутки немає сенсу. Таким чином, завдяки використанню різних податкових режимів досягається штучне заниження податкових зобов'язань.

З огляду на те, що немає жодних підстав однозначно стверджувати про незаконність трансфертного ціноутворення, основним завданням податкових органів в цій сфері є недопущення уникнення від сплати податків суб'єктів господарювання, чого можна досягти завдяки здійсненню своєчасного, якісного та всебічного контролю. Певні дії в цьому напрямку вживаються Україною на законодавчому рівні починаючи з 2015 року, а у 2020 році Україною було імплементовано план дій BEPS, що призвело до кардинального оновлення правил трансфертного ціноутворення. У зв'язку з цим, наша держава приєдналася до глобального плану боротьби з ухиленням від сплати податків, зловживаннями при використанні спеціальних податкових режимів, офшорних зон та подвійного оподаткування.

Таким чином, можна констатувати посилення ролі податкових органів у боротьбі з міжнародними правопорушеннями, що об'єктивно вимагає встановлення й відповідного міжнародно-правового співробітництва. Так, Україна регулярно бере участь в зборі та обміні інформацією стосовно фінансових операцій компаній як резидентів України, так і нерезидентів, пошуку кінцевих бенефіціарів операцій. Цьому сприяють як укладення угод про міжвідомче співробітництво, так і підписання конвенцій про запобігання подвійному оподаткуванню. Важливими є законодавчі новели стосовно контрольованих іноземних компаній, де роль податкового органу полягатиме у впровадженні власних національних правил стосовно контрольованих компаній. Однак, основний принцип має залишатися незмінним – сплата податків та зборів має здійснюватися в країні, резидентом якої є особа, яка реально контролює компанію. Зазначені правила і принципи вже успішно існують та діють в країнах ЄС та США.

Окрім цього, важливими інструментами здійснення контролю в галузі трансфертного ціноутворення є податкові перевірки використання платниками спеціальних (пільгових) ставок при сплаті податку на доходи нерезидентів, перевірка своєчасності подання звітів про контрольовані операції, листування з іноземними контролюючими органами з метою отримання інформації щодо кінцевих бенефіціарних власників компаній, моніторинг правильності застосування платниками податків принципу «витягнутої руки» тощо. Законодавчі новели 2020 року також поширили контроль за трансфертним ціноутворенням і на господарські операції, які передбачають передавання функцій компанії-резидента України разом із активами (як матеріального, так і нематеріального характеру) компанії-нерезиденту, внаслідок чого задекларований дохід цієї компанії знижується. Разом із законодавчими нововведеннями змінюється й відповідна судова практика у цій категорії податкових спорів, яка розвивається синхронно із законодавчими змінами, однак наразі знаходиться на стадії становлення.

Таким чином, можна констатувати, що податкові органи відіграють провідну роль у системі трансфертного ціноутворення, точніше здійснення контролю за

трансфертним ціноутворенням. Незважаючи на те, що було б неправильним зменшувати роль інших органів (у тому числі й правоохоронних) у цій сфері, можна стверджувати, що саме податковий орган фактично забезпечує виконання функції «податкового суверенітету» України, адже забезпечує як контроль за додержанням законодавства стосовно трансфертного ціноутворення, так і боротьбу з порушеннями в межах законодавчо закріпленої компетенції. Фундамент «податкового суверенітету» можна знайти безпосередньо в Конституції України, яка чітко закріплює обов'язок кожної особи (не лише громадянина, а й особи без громадянства та іноземця) сплачувати встановлені державою податки та збори в порядку та розмірах, встановлених законодавством України.

Науковий керівник: Мудриєвська Людмила Михайлівна, доцент, кандидат юридичних наук, кандидат філософських наук, завідувач кафедри теорії держави і права, конституційного права та державного управління юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ОСОБЕННОСТИ РЕАЛИЗАЦИИ АДМИНИСТРАТИВНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Иванчикова Людмила Дмитриевна

аспирант 3 года обучения Академии управления при Президенте Республики Беларусь

Основными способами борьбы с правонарушениями несовершеннолетних являются методы убеждения и принуждения. Государственные органы, занимающиеся вопросами профилактики правонарушений среди подрастающего поколения должны прежде всего разъяснять смысл своих решений, организовывать их исполнение, воспитывать, в общем убеждать, а в случаях, когда некоторые подростки не хотят добровольно соблюдать законы, применять меры принуждения. Одной из таких вынужденных мер реакции государства на правонарушения является привлечение лиц, не достигших совершеннолетия, к административной ответственности.

В юридической литературе под административной ответственностью несовершеннолетних понимается применение к последним обременительных последствий материального или морального характера. Административное законодательство Республики Беларусь, исходя из степени социальной зрелости несовершеннолетних, предусматривает административную ответственность за наиболее социально значимые правонарушения с 14 лет, а лица, достигшие шестнадцатилетнего возраста, несут административную ответственность в полном объеме за все составы административных правонарушений.

Административная ответственность, как и любой иной вид административного принуждения, выражается в государственном принудительном воздействии на лицо. Мерой административной ответственности является административное взыскание. Административные взыскания находятся в системе административно-правовых средств принуждения, реализуемых в отношении несовершеннолетних. Принудительное воздействие, оказываемое при реализации в отношении несовершеннолетних административно-правовых средств воздействия, входящих в

группу административных взысканий, качественно отличается от воздействия, оказываемого при реализации иных видов административно-правовых средств воздействия. Так, в соответствии со ст. 4.6 Кодекс Республики Беларусь об административных правонарушениях (далее – КоАП) на несовершеннолетних в возрасте от четырнадцати до восемнадцати лет может налагаться административное взыскание в виде предупреждения независимо от того, предусмотрено ли оно в санкции статьи особенной части. На несовершеннолетних в возрасте от четырнадцати до шестнадцати лет не могут налагаться также административные взыскания в виде штрафа (за исключением случаев, когда они имеют свой заработок, стипендию и (или) иной собственный доход), административного ареста или исправительных работ.

Отличие административных взысканий, применяемых к лицам, не достигшим совершеннолетия, от иных видов административно-правовых средств принуждения, на наш взгляд, состоит в следующем.

1.Административное взыскание, применяемое к несовершеннолетним, – это установленное санкцией правовой нормы карательное административно-правовое средство коррекционного воздействия на несовершеннолетнее лицо, применяемое уполномоченными на то государственными органами.

2.Применение административного взыскания как меры административной ответственности за совершенное правонарушение влечет для несовершеннолетнего правонарушителя ряд последствий, связанных для него с определенными ограничениями и лишениями, которые качественно отличаются от лишений и ограничений при применении мер из иных групп мер административного принуждения.

3. Назначение рассматриваемых санкций определяется необходимостью оказать определенное воздействие на несовершеннолетнего, в поведении которого имеются определенные отклонения от норм.

4.Реализуется административное взыскание в процессе специальной, урегулированной процессуальным законом деятельности уполномоченных органов по разбирательству и разрешению дел об административных правонарушениях (административно-ювенальной юрисдикции).

5. Для административных взысканий, в отличие от уголовных наказаний, которые вправе применять только суд, характерна множественность органов, их налагающих.

6.Предупреждение, применяемое к несовершеннолетним – это установленное санкцией правовой нормы средство привлечения к административной ответственности морального характера, выражающееся в письменном закреплении в официальном документе факта отрицательной оценки (неодобрения) государством деяния несовершеннолетнего лица с целью его воспитания в духе соблюдения законов, предупреждения совершения других правонарушений.

Принимая во внимание вышеизложенное, определение административного взыскания, применяемого к несовершеннолетним, можно сформулировать следующим образом. Административное взыскание, применяемое к несовершеннолетним, – это установленное санкцией правовой нормы карательное административно-правовое средство коррекционного воздействия на несовершеннолетнее лицо за совершенное им административное правонарушение, применяемое уполномоченными на то государственными органами.

Научный руководитель: Игнатюк Андрей Здиславович, доцент, кандидат юридических наук доцент кафедры конституционного и административного права Академии управления при Президенте Республики Беларусь

**ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ МИТНИХ ПРАВОВІДНОСИН ПРИ
ЗДІЙСНЕННІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТАМИ
ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Каграманян Хорен Кімавич

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти групи ЮП-20м-1
юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся
Гончара*

Як свідчить досвід, розвиток міжнародної торгівлі та різновиди товарів, що переміщуються через митний кордон, вимагають подальшого удосконалення законодавчого забезпечення митно-правового регулювання, визначення компетенції та функцій державних органів зазначеної сфери. В першу чергу, удосконаленню підлягає структура органів державної влади, уповноважених видавати дозволи на проведення зовнішньоекономічних операцій та здійснювати нормативне забезпечення митно-правового регулювання, які на етапі євроінтеграційних процесів не повною мірою відповідають міжнародним нормам та вимогам Європейського Союзу. Слід відзначити, що дослідження проблеми організації митно-правового регулювання є необхідною умовою для розвитку й удосконалення адміністративного, фінансового й митного законодавства, розробки нормативно-правових актів, спрямованих на оптимізацію митного адміністрування, необхідність прийняття яких набуває особливої актуальності в контексті вступу України до ЄС.

Питаннями адміністративного забезпечення митного регулювання займалися вчені-правники, як: В.Б. Авер'янов, І.Г. Бережнюк, Ю.П. Битяк, А.М. Гуд, Є.В. Додін, Ю.М. Дьомін, О.Б. Єгоров, А.Б. Калюта, С.В. Ківалов, С. С. Терещенко, О. В. Тодощак, Т. М. Трошкіна, Р. Б. Шишка, М.Г. Шульга та інші. В той же час, науковці відзначають, що на сьогодні є недостатня розробленість теоретичних положень щодо регулювання митних відносин та наявність правових прогалин у сфері державного регулювання митних правовідносин при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності суб'єктами господарювання.

Аналізуючи законодавство, можна сказати, що регулювання митних правовідносин у сфері зовнішньоекономічної діяльності – це визначена нормативними актами діяльність компетентних державних органів за допомогою адміністративних та економічних обмежень вільного переміщення товарів через митний кордон. Фахівці визначають необхідність включення до складу державних важелів регулювання зовнішньоекономічною діяльністю поряд із заходами тарифного та нетарифного регулювання правового інституту «митного адміністрування».

Також треба зазначити, що регулювання митних правовідносин повинне відбуватися на підставі чітко встановлених принципів і критеріїв, які визначають порядок їх віднесення до даної сфери. Належність до системи заходів митного регулювання визначається за принципами розподілених на дві основні групи: загально-правові та спеціально-правові принципи. До першої групи віднесено:

законність, гуманізм, гласність, прозорість, науковість, рівність; до другої - системність, ефективність, оперативність, необхідності і достатності, спрощення митно-правового регулювання, стимулювання міжнародного співробітництва, введення міжнародних стандартів.

Під суб'єктом державного регулювання митних правовідносин у сфері зовнішньоекономічної діяльності розуміється організація, яка є частиною державного апарату і має певний обсяг компетенції, структуру, територіальний масштаб діяльності, і за допомогою властивих тільки їй форм і методів державного управління встановлює та/або здійснює заходи митно-правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Норми вітчизняного законодавства дають змогу провести класифікацію органів державної влади залежно від їх компетенції в сфері митно-правового регулювання. До суб'єктів нетарифної системи митного регулювання віднесено: ВРУ, Президента України та Кабмін України – у частині встановлення адміністративних заборон і обмежень зовнішньоекономічної діяльності; компетентні державні органи виконавчої влади: міністерства, агенції, комітети, служби тощо та Національний банк України – у частині видачі ліцензій, сертифікатів, дозволів стосовно товарів, що переміщуються через державний кордон України. До суб'єктів тарифної системи митного регулювання віднесено: ВРУ – у частині встановлення ставок митного оподаткування та пільг до товарів, що переміщуються через митний кордон України; Кабмін України – у частині встановлення ставок зборів, що стягуються з підприємств під час переміщення товарів через митний кордон України; Міжвідомчу комісію з міжнародної торгівлі – у частині встановлення розміру ставок антидемпінгового, компенсаційного або спеціального мита за результатами відповідного розслідування. До суб'єктів системи митного адміністрування віднесено: ВРУ, Кабмін України, МФУ, Державну фіскальну службу України в частині визначення митних правил та процедур; митниці Державної фіскальної служби України – у частині здійснення митних процедур, спрямованих на забезпечення митно-тарифного та нетарифного регулювання у повному обсязі.

Підсумовуючи, можна зазначити, що мета державного регулювання митних правовідносин при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності суб'єктами господарювання полягає у гарантуванні безпечних умов життя населення України та економічної безпеки держави, створенні умов для соціального та економічного прогресу.

Державна система регулювання митних правовідносин – це комплекс взаємозалежних елементів, до складу якого входять цілі, завдання, методи, принципи й засоби митно-правового регулювання, державні органи – суб'єкти митного регулювання, об'єкт та предмет, процес та механізм митно-правового регулювання, митні правовідносини. Засобами забезпечення системи митно-правового регулювання визначені регуляторно-правові та організаційно-правові засоби. До регуляторно-правових засобів віднесено нетарифне та тарифне регулювання, до організаційно-правових – митне адміністрування.

Науковий керівник: Яковенко Євгеній Олександрович, кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного та кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Каграманян Хорен Кімавич

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти групи ЮП-20м-1
юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся
Гончара*

Курс України на формування ринкових відносин у сфері господарювання значною мірою змінив правове положення суб'єктів господарювання. Змінюється значення обліку та аудиту результатів господарської діяльності підприємців. В умовах ринкової економіки роль обліку та аудиту суттєво зростає, оскільки завдяки ним приймаються рішення про зміни напрямів виробництва, його оновлення, переміщення капіталу відповідно до ринкової кон'юнктури. Вони залишаються необхідними елементами діяльності будь-якого суб'єкта господарювання.

Поштовхом до становлення аудиторства в Україні стало прийняття в 1993 році Закону "Про аудиторську діяльність". Основним завданням цього закону було - "створення системи незалежного фінансового контролю з метою захисту інтересів власника". Також аудитори повинні були вести свою діяльність у відповідності із Національними нормативами аудиту, які були затверджені рішенням Аудиторської палати України.

Новим етапом розвитку аудиту стало прийняття у 2018 р. Закону "Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність", який надав нові підходи щодо визначення аудиторської діяльності, аудиторської мережі аудиту, фінансової звітності, аудиторських послуг, Міжнародних стандартів аудиту, до професійного скептицизму, аудиторського звіту, атестацій аудиторів, професійної відповідальності аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності, професійного самоврядування аудиторів. Так, згідно із ст. 1 Закону України "Про аудит..." поняття "аудиторська діяльність" містить в собі організаційне і методичне забезпечення аудиту, практичне виконання аудиторських перевірок (аудит) та надання інших аудиторських послуг. У ст.ст. 6 і 7 Закону визначаються вимоги щодо аудиторських послуг, які можуть надаватися на підставі договору про надання аудиторських послуг, у формі аудиторських перевірок (аудиту) та пов'язаних з ним експертиз, консультацій з питань бухгалтерського обліку, звітності, оподаткування, аналізу фінансово-господарської діяльності та інших видів економічно-правового забезпечення підприємницької діяльності фізичних та юридичних осіб на основі ННА, МСА та Кодексу професійної етики аудиторів України. Разом з цими видами послуг аудиторські фірми в Україні проводять роботи з приватизації майна державних підприємств, комерціалізації торгівлі, акціонування підприємств, готують матеріали для розгляду справ клієнтів в арбітражних судах. Завдяки аудиту здійснюються посередницькі контакти. У кінцевому підсумку аудит являє собою досить високу форму організації і реалізації економічних ідей. Особливу увагу треба зосередити на понятті "аудит". Аудит - це незалежна перевірка публічної бухгалтерської звітності, обліку, первинних документів та іншої інформації щодо фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання з метою визначення достовірності звітності, обліку, його повноти і відповідності чинному законодавству та встановленим нормативам. Таким чином, метою аудиту фінансової звітності є висвітлення аудитором висновку про те, чи відповідає фінансова звітність в усіх суттєвих

аспектах інструкціям, які регламентують порядок підготовки і представлення фінансових звітів. За результатами аудиту складається висновок про реальний фінансовий стан суб'єкта господарювання. Тому, основні завдання аудиту - збирання та обробка достовірної інформації про господарсько-фінансову діяльність суб'єкта господарювання і формування на цій основі аудиторських висновків. Крім того, аудит повинен адекватно відображати всі аспекти діяльності суб'єкта, що перевіряється. Для того, щоб скласти достовірний аудиторський висновок, аудитор повинен отримати безумовну гарантію того, що інформація, яка міститься у бухгалтерській документації та первинних документах, достатня та достовірна. Треба зазначити, що основним базовим елементом системи незалежного фінансового контролю є сертифіковані аудитори, які на підставі ліцензії від свого імені чи від імені аудиторської фірми здійснюють аудиторську діяльність. Організаційне і методологічне керівництво аудиторською діяльністю в Україні здійснює Аудиторська палата України.

Підсумовуючи, можна сказати, що аудиторська діяльність (аудит) - це підприємницька діяльність аудиторів (аудиторських фірм) по здійсненню незалежних позавідомчих перевірок бухгалтерської (фінансової) звітності, платіжно-розрахункової документації, податкових декларацій та інших фінансових зобов'язань і вимог економічних суб'єктів. Приватним аудитором може бути особа, що має економічну чи юридичну освіту, а також стаж роботи не менш трьох років, з останніх п'яти як аудитора, фахівця аудиторської організації, бухгалтера, економіста, ревізора, керівника підприємства, науковця або викладача по економічному профілі, що пройшов атестацію й одержав кваліфікаційний атестат аудитора. Аудитор і аудиторська фірма можуть починати роботу після одержання ліцензії на вчинення аудиторської діяльності і включення до державного реєстру аудиторів і аудиторських фірм.

В той же час, треба відзначити, що в Україні аудиторська діяльність відноситься до одного із самих законодавчо не врегульованих інститутів. Власне, до нормативних документів, що регулюють аудиторську діяльність, в повній мірі, можна віднести лише Закон «Про аудит...» та ННА та МСА.

Треба поновити практику обов'язкового аудиту річної фінансової звітності для суб'єктів господарювання усіх форм власності та створити в структурі АПУ кваліфікаційну комісію, яка б розглядала рекламації користувачів аудиторських послуг і виносила рішення щодо некваліфікованих аудиторів аж до відкликання сертифікату. А тому виникає необхідність узагальнення своєї і зарубіжної практики аудиторства та подальшої розробки технологій проведення аудиторських перевірок.

Науковий керівник: Патерило Ірина Володимирівна, професор, доктор юридичних наук, професор кафедри цивільного, трудового і господарського права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ТЕОРИТИЧНІ АСПЕКТИ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ

Касьянов Микола Володимирович

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти групи ЮП-19м-1з
НМЦЗВФН Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

Адміністративно-правова теорія у наш час, коли на рівні Конституції України прямо закріплено пріоритет забезпечення прав і свобод особи, а відносини особи та держави здійснюються в новому форматі, потребує розробки і впровадження більш досконалого механізму реалізації правових норм у сфері адміністративної відповідальності. З цим аспектом також пов'язане посилення уваги законодавця до вдосконалення правового регулювання умов, підстав та організаційних форм реалізації цього виду юридичної відповідальності з метою підтримання режиму законності, належного забезпечення в адміністративно-правових відносинах захисту прав і свобод громадян. Слід звернути увагу на те, що найбільше проблем на шляху досягнення цієї мети якраз і виникає під час безпосереднього застосування до особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, адміністративних стягнень. І саме від законності та обґрунтованості введення цих обмежень (покладання обов'язків), що містяться у тому чи іншому виді адміністративного стягнення, прямо залежить ступінь забезпеченості прав і свобод громадян.

В науковій літературі вказується, що вид і обсяг обмежень, що складають зміст адміністративних стягнень, визначаються уповноваженими органами держави, їхніми посадовими особами з урахуванням характеру вчиненого правопорушення, особистості правопорушника, ступеня його провини і майнового становища, обставин, що пом'якшують і обтяжують відповідальність. Але, з іншого боку, правила накладення адміністративних стягнень, в цілому відображаючи те, яким чином держава спрямовує свій примусовий вплив на особу, яка вчинила адміністративне правопорушення, все ж повинні враховувати специфіку окремих видів адміністративних стягнень, відображаючи й ті правові принципи, на яких засноване адміністративне право як самостійна галузь.

Наявність діалектичного зв'язку між засобом та способом і умовами його застосування дозволяє: забезпечити досягнення мети застосування адміністративних стягнень; зробити адміністративні стягнення дієвим елементом системи правового регулювання адміністративно-правових відносин у державі; сприяє вибору найбільш доцільних та ефективних у кожному конкретному випадку форм впливу на особу, яка вчинила адміністративне правопорушення; забезпечує певний баланс між інтересами держави та особи.

Існування взаємозв'язку між адміністративними стягненнями та загальними правилами їх накладення дозволяє провести більш змістовний аналіз норм, якими ці правила визначаються, встановити їх здатність забезпечити найбільш законне та обґрунтоване, а також доцільне застосування адміністративних стягнень, визначити їх достатність та необхідність, а також опрацювати відповідні пропозиції щодо їх удосконалення.

Слід також відзначити, що адміністративні стягнення за своєю природою є різновидом державного примусу, який, враховуючи його галузеву прив'язку, характеризується як адміністративний примус. Останній у літературі, як правило, визначають як систему засобів психологічного або фізичного впливу на свідомість і поведінку людей з метою досягнення чіткого виконання встановлених обов'язків,

розвитку суспільних відносин у рамках закону, забезпечення правопорядку і законності. Серед різноманітних заходів адміністративного примусу, залежно від цілей його застосування, а також враховуючи його правові основи та порядок застосування, виділяють такі види: адміністративно-попереджувальні заходи; заходи адміністративного припинення; адміністративні стягнення.

Так, у літературі відзначено, що адміністративний примус є різновидом управлінського примусу і в більшості випадків він застосовується органами державного управління, а його засобами, які використовують різні суб'єкти адміністративно-правових відносин, охороняються переважно такі суспільні відносини, що регулюються нормами адміністративного права, тобто тими правовими нормами, що регулюють суспільні відносини у сфері управлінської діяльності. Адміністративний примус слід визначати як застосування органами державного управління, а також судами передбачених законом заходів, що виявляються у спонуканні до виконання громадянами, посадовими особами юридичних обов'язків з метою припинення протиправних дій, притягнення до відповідальності за адміністративні правопорушення або забезпечення громадської безпеки.

Також слід звернути увагу на те, що на ознаках та змісті поняття «адміністративне стягнення» відображається і його генетичний зв'язок із поняттям «адміністративна відповідальність», яке, у свою чергу, щільно взаємопов'язане з поняттям «примус». Однією з ознак адміністративної відповідальності є її примусовий характер, вона – різновид примусу, оскільки стягнення застосовуються незалежно від волі і всупереч волі визнаної винною особи, а примусовий елемент у покаранні має на меті не припинення протиправної поведінки (це мета запобіжних заходів), а вплив на самого порушника – його особистість або майно. Взагалі, якщо звернути увагу на тлумачення значення слова «відповідальність», то воно, як правило, пов'язується з покладенням на когось певних обов'язків за вчинення якихось дій. У сучасних мовних словниках поняття «відповідальність» визначають як покладений на когось або взятий на себе обов'язок відповідати за певну ділянку роботи, справу, за чийсь дії, вчинки, слова; похідне від дієслова «відповідати» (нести відповідальність за когось, щось).

Саме на цій підставі поняття «адміністративна відповідальність» пов'язується із застосуванням до осіб, які вчинили адміністративні проступки, на підставах і у порядку, встановленому законом, адміністративних стягнень, що тягнуть для цих осіб спричинення обмежень майнового, морального, особистісного чи іншого характеру, де кожний окремих вид адміністративного стягнення містить властиве саме йому за характером та ступенем впливу обмеження, а процес їх застосування набуває форми адміністративно-деліктних правовідносин.

Що стосується поняття «адміністративні стягнення», то в науковій літературі, в цілому, це питання є достатньо розробленим. Тому лише коротко зупинимося на ньому, щоб розкрити його найбільш характерні риси, а вже на цій підставі дослідити, в чому саме полягає правовий взаємозв'язок між ними та загальними положеннями, які регулюють їх накладення.

Тобто, в найзагальнішому, доктринальному вигляді адміністративне стягнення, з точки зору його зв'язків з адміністративним примусом та адміністративною відповідальністю, із врахуванням поглядів науковців, можна схарактеризувати як регламентовані нормами адміністративного права заходи адміністративної відповідальності, що мають примусовий характер та застосовуються органами державної влади (виконавчої та судової) у процесуальній формі задля досягнення

певної мети, які виступають у формі обмеження прав, свобод і законних інтересів особи, яка вчинила адміністративне правопорушення.

Цілком погоджуємося з позицією науковців, які центральним компонентом адміністративного стягнення, що є складовим елементом інституту адміністративної відповідальності, вважають кару правопорушника за вчинений адміністративний проступок, що є наслідком притягнення особи до адміністративної відповідальності. В загальному вигляді адміністративне стягнення відображає відповідну кару з боку держави щодо особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, втілюється в певній формі, встановленій законом, та здійснюється через практичне застосування конкретного виду адміністративного стягнення, що пов'язано з певними обмеженнями того чи іншого права, блага особи, і є результатом настання адміністративної відповідальності. А за своєю спрямованістю в якості мети адміністративне стягнення має виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, в дусі додержання законів України, поваги до правил співжиття, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами.

Ми можемо зробити висновок на існуючу залежність між адміністративним стягненням, яке може бути призначено особі, його розміром (мірою відповідальності), та тими умовами, на ґрунті яких воно (стягнення) буде застосовуватися. Така констатація дає нам можливість характеризувати поняття «адміністративного стягнення» та поняття «загальні правила накладення адміністративних стягнень» як такі, що перебувають між собою у діалектичному зв'язку, де перше – обумовлює необхідність існування другого, а друге – є необхідною умовою законного та обґрунтованого застосування першого, а разом вони виступають складовими єдиного механізму реалізації адміністративної відповідальності.

Науковий керівник: Соколенко Ольга Леонідівна, професор, доктор юридичних наук, декан юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

АДМІНІСТРАТИВНИЙ КОНТРОЛЬ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ГРОМАДЯН НА МИРНІ ЗІБРАННЯ

Кобрусєва Євгенія Анатоліївна

кандидат юридичних наук, доцент,

заступник декана з наукової роботи та міжнародних зв'язків,

*доцент кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

Відповідно до ст. 39 Конституції України: «Громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування. Обмеження щодо реалізації цього права може встановлюватися судом відповідно до закону і лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку – з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей». Це такі інтереси громадян, які походять від міжнародних джерел, ратифікованих в Україні, а саме: Загальної декларації прав людини (ст. 20, Міжнародного пакту про громадянські та політичні

права (ст. 21), Конвенції про захист прав людини та основних свобод (ст. 11) та мають бути захищені за міжнародними стандартами.

Водночас, указані документи вимагають встановити законні обмеження щодо зібрань громадян, які суперечать інтересам національної безпеки і громадського порядку та сприятимуть запобіганню правопорушень, захисту прав і свобод громадян відповідними правоохоронними органами.

Таким чином, у розглядуваній сфері перед нами постають два основних питання: визначення та співвідношення понять «контроль» і «нагляд», а також органи, які покликані їх здійснювати.

Тлумачення термінів «контроль» і «нагляд» подано у тлумачнику сучасної української мови наступним чином: контроль – це перевірка, облік діяльності кого-або чого-небудь, нагляд за кимось (чимось) або установа чи організація, що здійснює нагляд за ким- або чим-небудь або перевіряє його, а нагляд – це: а) дія зі значенням наглядати; б) група осіб чи орган влади, що наглядають за ким-, чим-небудь.

У вітчизняному законодавстві на сьогодні діє ряд норм, які регламентують права громадян на проведення зборів, мітингів, маніфестацій і демонстрацій, спортивних, видовищних та інших масових заходів. Це, насамперед, Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», в п. «б» ч.1 ст. 38 якого зазначено, що виконавчі органи сільських, селищних, міських рад мають вирішувати долю зібрань, а також покликані здійснювати контроль за забезпеченням громадського порядку під час їх проведення. Тобто одним із контролюючих органів у розглядуваній сфері на сьогодні є органи місцевого самоврядування.

Як свідчить аналіз практики та нормативних актів адміністрацій, для проведення недержавних масових заходів, за винятком проведення похоронних процесій, їх організаторами не пізніше ніж за 10 днів до проведення подається письмове повідомлення до виконавчого органу міської Ради. У повідомленні зазначається мета, форма, місце проведення заходу, маршрут проходження, час його початку та закінчення, передбачувана кількість учасників, прізвище, ім'я організаторів, місце їх проживання, номер контактного телефону, дата подачі повідомлення, необхідність (чи відсутність такої) використання звукопідсилюючої апаратури. Повідомлення підписується організаторами заходів.

Посадова особа, уповноважена виконавчим органом міської ради, приймає від організаторів повідомлення про проведення заходу, зазначає на копії цього повідомлення час і дату його прийняття, посаду, прізвище, ім'я, номер службового телефону, засвідчує підписом та печаткою відповідного органу. Копія повідомлення про проведення заходів залишається у їх організаторів. Посадові особи у двотриденний термін розглядають повідомлення і повідомляють про прийняте рішення заінтересованих осіб. У разі наявності підстав для обмеження проведення заходів, виконавчий орган міської ради звертається до суду з метою отримання його рішення щодо, про що повідомляє їх організаторів. За наявності підстав для відмови у проведенні заходів виконавчий орган міської ради пропонує провести захід в іншому місці або в іншій формі. У разі прийняття одного із запропонованих варіантів організатори підтверджують свою згоду новим письмовим повідомленням.

Вказана вище заборона підкріплена механізмом відповідальності у Кодексі України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП України): ст.185-1 «Порушення порядку організації та проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій» та ст.185-2 «Створення умов для організації і проведення з

порушенням встановленого порядку зборів, мітингів, вуличних походів або демонстрацій».

Виходячи з підвідомчості даних справ очевидно, що до механізму реалізації права громадян на зібрання долучаються органи внутрішніх справ (далі – ОВС). Зокрема, відповідно до ст. 1 Закону України «Про Національну поліцію» вона є центральним органом виконавчої влади, яка служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод громадян, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

Враховуючи особливості провадження у справах за адміністративними позовами про обмеження щодо реалізації права на мирні зібрання, передбачені ст.ст. 182 і 183 Кодексу адміністративного судочинства, до суб'єктів владних повноважень також слід віднести органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування та окружний адміністративний суд – які можуть заборонити такі заходи чи обмежити права на мирні зібрання щодо місця чи часу їх проведення. Тобто це такі органи, які згідно законодавства покликані перевіряти законність проведення масових зібрань.

Підсумовуючи викладене, слід відзначити, що для вирішення питання про встановлення та підтримання належного режиму законності у суспільстві необхідні спеціальні інструменти його забезпечення та гарантії, серед яких особливу увагу заслуговують адміністративний контроль і нагляд. Нині місцеві державні адміністрації та суди здійснюють контроль за станом реалізації прав громадян на мирні зібрання.

ЗВ'ЯЗАНІСТЬ ПУБЛІЧНО-АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВОМ І ЗАКОНОМ: ІНСТРУМЕНТИ ТА МЕХАНІЗМ ЗВ'ЯЗАНOSTI

Кононенко Віктор Вікторович

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти групи ЮП-19м-1
юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся
Гончара*

На сьогодні поняття публічної діяльності набуває нового значення. Її реалізація відбувається у нових умовах євроінтеграційних процесів, які обумовлюють проведення реформ у всіх галузях, у тому числі у публічній та адміністративній.

Адміністративно-громадська діяльність і суспільні відносини, що виникають в процесі її здійснення, регулюються нормами адміністративного права. У зв'язку з цим силова діяльність, здійснювана адміністративними органами, а саме органами виконавчої влади та прокуратурою, регулюється нормами неадміністративного права, але інші галузі права, зокрема кримінально-процесуальні, не можуть вважатися адміністративно-публічними.

Адміністративне право використовує певні засоби і методи регулювання, засновані на таких засобах правового регулювання, як заборони, приписи та загальнообов'язкові приписи, і чітко підкреслює особливості його правового режиму як публічного права. Елементами, складовими змісту будь-якого адміністративно-правового режиму, є збір правил поведінки громадян, юридичних осіб, державних органів і посадових осіб та здійснення ними своїх прав у певних ситуаціях, а також режимних органів, на які покладено з реалізацією мети адміністративно-правового режиму.

Адміністративно-правові режими реалізуються з використанням системи спеціальних засобів, до яких відносяться: правові акти та норми, що встановлюють особливий порядок діяльності в певних сферах; уповноважені державні органи, спеціально створені або уповноважені формувати і підтримувати відповідний режим; деталізована, свого роду оперативна регламентація дій суб'єктів права і їх взаємин один з одним; сувора система контролю і відповідальності за діяльність в рамках адміністративно-правового режиму; більш широке використання обмежувальних, розважальних і заборонних методів в поєднанні, при необхідності, зі строго цільовим стимулюванням суб'єктів права.

Основною правовою формою діяльності суб'єктів державного управління є застосування правових норм, за допомогою яких правові акти індивідуального характеру (адміністративні акти) сприяють застосуванню законів до конкретних обставин реальному житті.

Адміністративна та громадська діяльність здійснюється за допомогою використання адміністративними органами спеціальних адміністративно-правових методів впливу на суспільні відносини, передбачених нормами адміністративного права.

Оскільки форми та методи адміністративної діяльності публічної адміністрації тісно взаємодіють між собою, то у сфері забезпечення обігу та застосування зброї можна ще виокремити такі методи адміністративної діяльності, що пов'язані зі здійсненням органами внутрішніх справ як основного суб'єкта владних повноважень щодо забезпечення у цій сфері процедурної діяльності: ліцензування, реєстрація, контроль і адміністративний нагляд.

Таким чином, публічно-адміністративна діяльність є взаємообумовленою та взаємопов'язаною. Здійснюється цей зв'язок у межах закону за допомогою певних механізмів та інструментів. Також важлива їх практична реалізація. Важливо також, що такий зв'язок базується на певних принципах права, які були розглянуті нами у роботі.

Зважаючи на низку обставин, а особливо на євроінтеграційні процеси, які нині відбуваються в країні та стосуються усіх правових галузей, а також на наявність певних проблем у даному питанні, ми пропонуємо наступне: сформулювати та чітко визначити законодавцем механізм зв'язаності публічно-адміністративної діяльності, вказавши також принципи цього взаємозв'язку (деякі з них були розглянуті нами у роботі), а також поставити завдання перед теоретиками права дослідити зарубіжний досвід по даному питанню та можливість втілення окремих його аспектів у життя в Україні.

Науковий керівник: Соколенко Ольга Леонідівна, професор, доктор юридичних наук, декан юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ІСТОРИКО-ПРАВОВА ПРИРОДА СТАНОВЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИМУСОВОГО ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ В РУСЬКІЙ ПРАВДІ

Куліковська Альона Олександрівна

слухачка групи ЦД-19м-1з навчально-методичного центру післядипломної освіти та підвищення кваліфікації Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Питання правового регулювання діяльності примусового виконання рішень виконавчою службою України, співвідношення прав стягувача та боржника, проблема статусу державного виконавця не втрачають своєї актуальності. В зв'язку з прийняттям нової редакції Закону України "Про виконавче провадження" на даний момент увага громадськості та наукового співтовариства зосереджена на дослідженні основ діяльності Державної виконавчої служби України. Для визначення місця виконавчого провадження в сучасній системі права України вбачається за необхідне провести короткий історичний огляд процесу становлення та еволюції розвитку правовідносин виконавчого провадження.

Проблеми примусового виконання рішень досліджували: А.М. Авторгов, В.В. Афанасьєв, Ю.В. Білоусов, Ф.В. Бортняк, Р.В. Ігонін, В.В. Комаров, А.І. Перепелиця, В.І. Тертишніков, С.Я. Фурса, С.В. Щербак та інші. Окремі аспекти інституту виконавчого провадження, його співвідношення з адміністративним правом розглядалися в наукових працях В.Б. Авер'янова, О.М. Бандурки, Д.М. Бахраха, Ю.П. Битяка, І.Л. Бородіна, І.П. Голосніченка, С.М. Гусарова, В.Л. Грохольського, Р.А. Калюжного, С.В. Ківалова, В.В.Ковальської, Т.О. Проценка, А.О. Селіванова, С.Г. Стеценка, Т.О. Коломоєць, Ю.С. Шемшученка, інших.

Слід наголосити, що система примусового виконання рішень є невід'ємною частиною публічної влади на всіх етапах її створення та функціонування. Аналізуючи історичний розвиток інституту примусового виконання рішень, слід зазначити, що судові рішення, які потребували примусового виконання, найчастіше стосувалися здійснення стягнень та виконання кредитних зобов'язань.

Загалом в процесі розвитку та становлення інституту примусового виконання рішень відповідно до рівня регламентації діяльності судових виконавців та кодифікації норм права можна виділити такі етапи: ябедняківський (X-XI ст.), мечниківський (XII ст.), приставський (XIII ст. - XV ст.), магдебурзький (XV - поч. XVIII ст.), капітано-ісправський (XVIII - поч. XIX ст.), судово-приставський (др. пол. XIX ст. - 1917 року) та радянський (1917-1991).

Розглядаючи процес виникнення та становлення інституту примусового виконання рішень на території сучасної України, слід розпочати з аналізу "Руської правди", що стала найвизначнішим збірником руського права.

Проаналізувавши кожну з редакцій Руської Правди можна дійти до наступних висновків. Період чинності Короткої Правди пов'язують з періодом діяльності та реформ княгині Ольги. Визначальним вкладом даної редакції був поступовий перехід від інституту кровної помсти до грошових стягнень та введення інституту державних представників - обетників або ябедників. Руська Правда свідчить про поступовий рух у напрямі до феодального права, зокрема було введено захист судових виконавців - ябедників та інших князівських дружинників, як представників сторони стягувача, від посягання на їх життя під час виконання рішень суду чи князя.

Досить часто стягувач змушував боржника відпрацьовувати свій борг, свідчення чого стала поява "холопства", тобто закріпачення, що передбачалося у ст. 68-69 Руської Правди. До того ж стягувач мав право забрати до себе в холопство не тільки боржника, але і всю його сім'ю, якщо борг був значним. Цікавим є той факт, що від закріпачення звільнялися тільки купці, якщо борг був зумовлений "нещасними" обставинами. В такому випадку купці отримували право на відстрочку. Загалом найчастіше стягувачами виступали багатії, феодали, а боржниками збіднілі міщани та селяни. Як бачимо, стягувач мав набагато більші права, порівняно з боржником за часів Київської Русі, що на той час, як й інші країни Європи, була феодальною державою з класовим суспільством.

Слід зазначити, що за часів дії Руської Правди, стягувач найчастіше сам і здійснював стягнення, що передбачалося у ст. 34 Руської Правди. Ябедники і мечники здійснювали стягнення на користь держави, тобто князя. Згодом, поширена редакція Правди, джерелом якої стали Коротка Правда і "Устав Володимира Мономаха" (про стягнення процентів і про закупи), ввела новий тип виконавця - "тивун бояреск", окрім ябедника і мечника, а також завершила зміну статусу судового виконавця від військового до державного чиновника.

Третя редакція Руської Правди - Скорочена - з'явилася у другій половині XII сторіччя. З тексту Новгородської та Псковської судних грамот бачимо, що стягувач отримав право претендувати на рухоме і нерухоме майно боржника, і навіть на саму особу боржника. Так, у Псковській грамоті зазначається, що до боржника може бути застосована навіть смертна кара, якщо стягувач проти цього не заперечує. Проте більшість боржників каралися ув'язненням.

Науковий керівник: Алексеєнко Ігор Григорович, професор, доктор політичних наук, кандидат юридичних наук, завідувач кафедри цивільного, трудового і господарського права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

НОВЕЛИ В ПРАКТИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ВИРІШЕННЯ ПОДАТКОВИХ СПОРІВ

Лазаренко Уляна Іванівна

*здобувачка третього (освітньо - наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю
081 Право (PhD) четвертого року навчання Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара*

В Україні значного поширення набули спори фізичних та юридичних осіб з органами, що забезпечують формування та реалізують державну податкову і митну політику – так звані «податкові спори». У зв'язку зі збільшення випадків оскарження рішень національних судів у таких спорах почала зростати і кількість звернень до Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ, Суд).

Ратифікувавши у 1997 році Європейську конвенцію з прав людини і Перший протокол до неї, Україна взяла на себе зобов'язання дотримуватися норм Конвенції та Протоколу і визнала юрисдикцію ЄСПЛ як органу, до якого фізичні та юридичні особи можуть звертатися за захистом своїх прав.

При цьому приписами статті 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» визначено, що суди застосовують при розгляді справ Конвенцію та практику Суду як джерело права.

Отже принципи Конвенції та тлумачення її положень, які містяться у конкретних рішеннях Суду мають бути застосовані національними судами як джерело права, зокрема, і при вирішенні податкових спорів. Вказане є актуальним з огляду на створення однорідної судової практики зі схожих спірних питань, узгодженої з європейською правовою системою, що в подальшому може призвести до зменшення числа заяв до ЄСПЛ проти України.

Донедавна адміністративні суди найчастіше використовували такі справи ЄСПЛ при вирішенні податкових спорів як то: справа «Булвес АД проти Болгарії» (заява № 3991/03, щодо індивідуальної юридичної відповідальності), «Інтерсплав проти України» (заява №803/02, щодо несвоєчасного бюджетного відшкодування податковими органами України та надання відповідного ефективного судового захисту), «Щокін проти України» (заява №23759/03, щодо презумпції правомірності дій платника податків за наявності суперечливих нормативних актів).

Однак поряд з наведеними вище справами, які є взірцевими для обґрунтування в переважній кількості податкових спорів, все більшого застосування набувають і такі рішення ЄСПЛ у справах: «Серков проти України» (заява № 39766/05, щодо презумпції правомірності дій платника податків за наявності суперечливих нормативних актів), «Компанія «Вестберга таксі Актіеболаг» та Вуліч проти Швеції» (заява № 36985/97, щодо індивідуальної юридичної відповідальності платника податків), «Чахал проти Об'єднаного Королівства» (заява № 22414/93, щодо надання відповідного ефективного судового захисту платникам податку).

Також досить ефективними у застосуванні національними судами можуть стати рішення Суду у справах «Hentrich vs. France» (заява № 13616/88, щодо справедливої рівноваги між захистом права власності та вимогою дотримання загальних інтересів», «А.Р., М.Р. та Т.Р. проти Швеції» (заява № 199958/92, щодо того, що правонаступники не несуть кримінальної відповідальності за померлу особу, яка скоїла податковий злочин).

У зв'язку зі значним збільшенням справ ЄСПЛ проти України при вирішенні податкових спорів, то заслуговують на увагу також і справи: «Проніна проти України» (заява № 63566/00, щодо обґрунтованості/вмотивованості судового рішення). Цікавими є також справи «Олександр Шевченко проти України» (заява № 8371/02) та «Трух проти України» (заява № 50966/99), в яких зроблено висновок про те, що сторони в розумні інтервали часу мають вживати заходів, щоб дізнатись про стан відомого їм судового провадження та демонструвати готовність брати участь на всіх етапах судового розгляду.

Якщо щодо застосування адміністративними судами України практики справ ЄСПЛ проти України питань не виникає, то досить проблемним є застосування справ Суду проти інших країн-учасниць Конвенції в силу відмінностей у системі правового регулювання податкових спорів. З огляду на озвучену проблему слушним є пошук відповідної для кожного конкретного випадку практики ЄСПЛ з урахуванням національного законодавства країни-відповідача та загальних принципів права, озвучених у рішенні ЄСПЛ, з метою уникнення використання вирваних з контексту цитат Суду.

На нашу думку, практика Суду сформувалась на принципі імперативності правила про прийняття рішення на користь платника податків з чого слідує, що у разі існування неоднозначності у тлумаченні прав та/чи обов'язків платника податків слід віддавати перевагу найбільш сприятливому тлумаченню національного законодавства та приймати рішення на користь платника податків. А отже, практика ЄСПЛ при суперечливості правових норм національного законодавства відіграє вирішальну роль у вирішенні податкових спорів.

Науковий керівник: Шуба Борис Володимирович, доцент, доктор юридичних наук, професор кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ЗАСОБИ ОСКАРЖЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Лахов Антон Станіславович

слухач групи ЦД-19м-Із навчально-методичного центру післядипломної освіти та підвищення кваліфікації Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Будь-яке суб'єктивне право, будучи мірою можливої поведінки уповноваженої особи, має певні межі як за своїм змістом, так і характером його здійснення. Проблема меж стосується й судового захисту суб'єктивних прав і свобод, ураховуючи їхнє перебування в складній суспільній системі, механізмі реалізації своїх правових можливостей іншими фізичними та юридичними особами, належних їм функцій і повноважень суб'єктами публічної влади.

Питанням, пов'язаним із правовою природою засобів оскарження управлінських рішень, приділяли свою увагу багато дослідників. Серед них Пушкін О.А., Бару І.М., Абова Т.Є., Брагінський М.І., Вітрянський В.В., Салогубова Є.В., Вершинін О.П., Радугін А.А., Єм В.С., Саніахметова Н.О., Кот О.О., Хотенець П.В. та ін.

Засоби оскарження управлінських рішень – це передбачені законом дії, які безпосередньо спрямовані на захист прав суб'єктів публічного управління. Вони є завершальними актами захисту у вигляді матеріально-правових дій або юрисдикційних дій щодо усунення перешкод на шляху здійснення суб'єктами своїх прав або припинення правопорушень, відновлення становища, яке існувало до порушення. Саме застосування конкретного способу захисту порушеного чи запереченого права і є результатом діяльності по оскарженню.

Засоби оскарження управлінських рішень поділяються на універсальні та спеціальні. Перші можуть застосовуватись до всіх чи більшості суб'єктивних прав. Спеціальні – лише для певних прав, відносно яких спеціально передбачений відповідний спосіб. Універсальні способи визначені в статті 16 ЦК України, статті 20 ГК України та статтях 105, 162 КАС України.

При визначенні поняття засобів оскарження управлінських рішень, як правило, застосовують три ознаки. Першою ознакою, яку одноголосно називають всі автори без винятку, є їх мета – усунення перешкод у здійсненні права. При цьому щодо розуміння перешкод у здійсненні права особливих розбіжностей в літературі не спостерігається (під ними, як правило, маються на увазі порушення, оспорювання та невизнання права). Досягненням цієї мети спосіб захисту права вичерпує себе. Мета

покарання винної особи не входить до складу способу захисту права. Другою ознакою є спрямованість засобів – їх вплив спрямований на особу, яка чинить зазначені перешкоди. Останньою, третьою, є ознака детермінованості способів захисту законом.

Так, стаття 55 Конституції України закладає основи можливостей захисту права, виходячи саме з підвалин природно-правового підходу. Вона проголошує право кожного захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань будь-якими не забороненими законом засобами. Відповідно цій доктрині вирішено питання про можливість застосування способів захисту права, не передбачених законом, і у КАС України: «Суд може прийняти іншу постанову, яка б гарантувала дотримання і захист прав, свобод, інтересів людини і громадянина, інших суб'єктів у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку суб'єктів владних повноважень» (абз. 2 частини другої статті 162 КАС України).

Такий підхід відповідає й ідеям, закріпленим Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод. Стаття 13 Конвенції, що має назву «Право на ефективний засіб юридичного захисту», проголошує: «Кожен, чиї права та свободи, визнані в цій Конвенції, було порушено, має право на ефективний засіб юридичного захисту в національному органі, навіть якщо таке порушення було вчинене особами, які здійснювали свої офіційні повноваження». У розвиток положень цієї статті Європейський суд з прав людини у своїх рішеннях також наголошує на необхідності оцінки ефективності обраного зацікавленою особою способу захисту. Зокрема, у пункті 145 рішення від 15 листопада 1996 року у справі «Чахал проти Об'єднаного Королівства» (*Chahal v. the United Kingdom*, (22414/93) [1996] ECHR 54) Європейський суд з прав людини зазначив, що згадана норма гарантує на національному рівні ефективні правові засоби для здійснення прав і свобод, що передбачаються Конвенцією, незалежно від того, яким чином вони виражені в правовій системі тієї чи іншої країни.

Адміністративно-правові способи захисту прав фізичних та юридичних осіб за змістом та об'ємом охоплюють суспільні відносини в різних сферах життєдіяльності держави. Особливістю їх є те, що вони виникають у процесі виконавчо-розпорядчої діяльності органів держави.

Оскільки значна частина суб'єктивних прав фізичних та юридичних осіб реалізується в процесі виконавчо-розпорядчої діяльності різних органів (посадових осіб), це означає, що адміністративно-правові способи є необхідним інструментом захисту прав фізичних та юридичних осіб саме у цій сфері.

На наш погляд, адміністративно-правовими способами захисту прав фізичних та юридичних осіб слід розуміти врегульовану адміністративно-правовими нормами діяльність уповноважених органів, спрямовану на адекватне, вірне розуміння та застосування діючого законодавства, що визначає права фізичних та юридичних осіб.

Науковий керівник: Мудриєвська Людмила Михайлівна, доцент, кандидат юридичних наук, кандидат філософських наук, завідувач кафедри теорії держави і права, конституційного права та державного управління юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

СУЧАСНІ СЕРВІСИ ОРГАНІВ ЮСТИЦІЇ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

Легостаєв Іван Миколайович

начальник Південно-Східного міжрегіонального управління

Міністерства юстиції (м. Дніпро)

«Digital Justice: Цифрова юстиція» - тенденції та виклики сучасності.

Діяльність органів юстиції насамперед покликана забезпечувати в межах своїх повноважень реалізацію прав і законних інтересів громадян, і для того, щоб виконувати ці повноваження на якісно високому рівні, постійно удосконалюються механізми надання таких послуг, зокрема враховуючи сучасні технологічні тенденції.

У жовтні цього року ми впровадили проєкт «Digital Justice: Цифрова юстиція» – це проєкт, що впроваджується за для інформування абітурієнтів, студентів, громадськості та усіх бажаючих з повноваженнями органів юстиції та цифровими онлайн сервісами.

Формати реалізації проєкту є найрізноманітнішими, від зустрічей, вебінарів, семінарів до навіть такого сучасного формату як World Café, під час якого зустріч і обговорення проходять в невимушеній і неофіційній атмосфері, а акцент робиться на продукуванні нових думок та ідей.

Ще одним видом інформування в рамках проєкту пропонується meet up або спонтанна, не організована зустріч в короткому проміжку часу між іншими заходами, але об'єднуюча людей однієї темою.

Найголовніше – це різноплановість реалізації проєкту, що сприяє зручному висловленню думок та кейсів.

Такі івенти, що супроводжуються візуальною інформацією у вигляді, наприклад: інфографік та відео – інструкцій, дозволять візуально більш якісно сприймати інформацію та в подальшому користуватися сервісами органів юстиції.

Говорячи, безпосередньо про онлайн сервіси, зазначу, що вони запроваджені майже у всіх сферах діяльності органів юстиції та постійно вдосконалюються і оновлюються.

Для забезпечення зручності, економії часу та коштів Міністерством юстиції України для користувачів адміністративних послуг запроваджено он-лайн сервіси «Онлайн будинок юстиції», «Кабінет електронних сервісів».

Наразі фізичні та юридичні особи мають можливість в режимі он-лайн:

- отримати документи та інформацію з державних реєстрів Міністерства юстиції України;
- подати документи для проведення державної реєстрації юридичної особи, фізичної особи-підприємця;
- провести попередній правовий аналіз документів щодо реєстрації громадської організації;
- скористатись рубрикою соціальний ліфт, яка надає можливість ознайомитись з переліком вакансій Міністерства юстиції України та його територіальних підрозділів, обрати напрямок діяльності та регіон в якому ви бажаєте працювати, а також подати своє резюме;
- відслідковувати статус будь-яких об'єктів нерухомого майна у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно, поставивши їх на контроль за допомогою сервісу SMS -Маяк;
- отримати кваліфікований цифровий підпис;

- за допомогою «Веб-порталу «Звернення у сфері державної реєстрації актів цивільного стану» записатись на прийом до відділу державної реєстрації актів цивільного стану у зручний для вас час, задати питання в онлайн режимі, подати заяву на реєстрацію актів цивільного стану;

- скористатись пошуком законодавчих документів, шаблонів (зразків документів) тощо.

Необхідно зазначити, що в електронній формі інформацію можливо отримати за умови ідентифікації особи (фізичної чи юридичної) з використанням кваліфікованого цифрового підпису чи іншого альтернативного засобу ідентифікації особи, реєстрації користувача на відповідному порталі, у тому числі з використанням електронної системи ідентифікації «Bank ID».

Скористатись зазначеними послугами можна за посиланнями <https://kap.minjust.gov.ua/>, <https://online.minjust.gov.ua/>.

Відомості з державних реєстрів Міністерства юстиції України, що надаються у паперовій або електронній формах мають однакову юридичну силу.

Я хочу наголосити, що перевагами онлайн сервісів на сьогодні є:

- отримання необхідної інформації;
- зручність, відсутність черг та економія часу;
- можливість здійснити оплату в режимі он-лайн;
- цілодобовий доступ до онлайн сервісів.

Онлайн-подання документів дозволяє уникати спілкування з чиновником, що мінімізує корупційні ризики, та економить час, крім того онлайн-форма уніфікована, а значить вимагає однакову кількість документів для всіх.

Глибоко переконаний, що створюючи умови та запроваджуючи такі інформаційні проєкти як, «Digital Justice», державні послуги в онлайн режимі будуть зрозумілими та зручними, а отже наближеними до громадян!

Саме тому будьмо сучасними, крокуємо в ногу із сучасними тенденціями та користуємось можливостями, які надає нам діджиталізація.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Одинцова Ірина Миколаївна

слухачка групи ЦД-19м-1з навчально-методичного центру післядипломної освіти та підвищення кваліфікації Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Державно - правова політика України щодо реформування місцевого самоврядування ґрунтується на забезпеченні інтересів жителів територіальних громад та має на меті децентралізацію влади – що становить собою передачу значної частини повноважень, відповідальності та ресурсів від органів виконавчої влади до органів місцевого самоврядування. Основою політики децентралізації місцевого самоврядування являється положення Європейської хартії місцевого самоврядування та загальновизнані європейські стандарти міжнародно – правових відносин.

Особливістю впровадження децентралізації органів місцевого самоуправління в Україні є те, що це являється пріоритетним завданням держави, яке безпосередньо

сприятиме ефективному розвитку місцевого самоуправління та економічного розвитку країни.

Основною метою реформи місцевого самоврядування є делегування органам місцевого самоврядування спроможності самостійно вирішувати питання місцевого значення, розраховуючи на місцеві бюджети та місцеві ресурси.

Але навіть при надання таких можливостей мілким територіальним громадам це не матиме значеної ефективності, оскільки більша частина ресурсів буде витрачатися на утримання управлінського апарату, а для ефективної реалізації проектів місцевого розвитку не вистачатиме можливості через їх нераціональне використання.

Спроможність об'єднаних територіальних громад певною мірою визначатиметься тим, наскільки результативно вони зможуть використати ресурси, які є в їхньому розпорядженні та складають їх ресурсний потенціал.

Територіальну громаду тільки тоді можливо вважати спроможною, коли в результаті добровільного об'єднання така громада матиме змогу самостійно або через власні представницькі органи гарантувати населенню належний рівень надання послуг, зокрема у сфері соціального захисту (поліклініка, пенсійний фонд, відділ субсидій, центр соціального захисту), адміністративних послуг (міграційна служба, реєстрації бізнесу, речових прав) освіти (школа, дитячі садки), культури, охорони здоров'я, житлово-комунального господарства, забезпечити розвиток місцевої інфраструктури відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

Стандарти якості та доступності будь – яких послуг мають бути реалізовані саме в громадах, які повинні бути найближчими до споживачів послуг. Держава в свою чергу має створити законодавчі, організаційні та фінансові умови, щоб громада була спроможною надавати публічні послуги відповідно до стандартів.

Зазначені умови мають забезпечити можливість отримання для місцевого населення різноманітних послуг від держави: як адміністративних – довідок, дозволів та інших документів, так і соціального призначення – соціального типу допомог, пенсійних виплат та інших.

Беручи до уваги позитивний європейський досвід, так історичний досвід, на даний час здійснюється об'єднання (укрупнення) територіальних громад. Після затвердження Кабінетом Міністрів України нового адміністративно-територіального устрою базового рівня буде 1469 територіальних громад.

Даний територіальний принцип ефективно сприятиме впровадженню реформ у сфері соціальних послуг, освіти, охорони здоров'я, культури, енергоефективності та інших секторах.

Враховуючи світовий та європейський можливо ствердити, що питання місцевого значення можуть бути ефективно вирішені тільки на місцевому рівні. Держава не зможе достатися до місцевих проблем кожного села чи міста, кожної вулиці чи двору.

Об'єднані громади мають перейти на прямі міжбюджетні відносини з Державним бюджетом, що значною мірою забезпечить та пришвидшить економічний розвиток місцевих громад.

Після прийняття Верховною Радою України постанови «Про утворення та ліквідацію районів» від 17 липня 2020 року в Україні залишилось тільки 136 районів замість 490 районів, які було ліквідовано.

Трансформація існуючого адміністративно-територіального устрою є одним із основних елементів реформи місцевого самоврядування та ефективної територіальної організації влади.

Децентралізація органів місцевого самоврядування необхідна для того, щоб створити в Україні на місцевому рівні ефективну систему влади, яка буде повноважною, ефективною, відповідальною перед людьми.

Науковий керівник: Грабильнікова Олена Анатоліївна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного, трудового та господарського права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

НОТАРІАЛЬНА ПАЛАТА УКРАЇНИ, ЯК СУБ'ЄКТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НОТАРІАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Прокопенко Ганна Олександрівна

здобувачка третього (освітньо - наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 Право (PhD) четвертого року навчання Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Сукупність суб'єктів, які діють у сфері державного регулювання нотаріальної діяльності, – це певна система учасників, яка на підставі критерію наявності владних повноважень розподіляється на суб'єктів, які наділені владними повноваженнями, і суб'єктів, що позбавлені їх.

Враховуючи стійку тенденцію до запровадження професійного самоврядування, виділено, ще одну групу учасників у сфері державного регулювання нотаріальної діяльності, а саме професійні об'єднання нотаріусів – спілки, асоціації.

Відповідно до ст. 16 Закону України «Про нотаріат» нотаріуси можуть об'єднуватись у регіональні, загальнодержавні, міжнародні спілки та асоціації. Ці об'єднання репрезентують інтереси нотаріусів у державних та інших органах, захищають їхні соціальні та професійні інтереси, здійснюють видавничу та методичну діяльність, можуть створювати спеціальні фонди і діють відповідно до статутів.

Професійне самоврядування нотаріусів здійснюється через Нотаріальну палату України та її органи. Нотаріальна палата України є організацією, яка здійснює професійне самоврядування у сфері нотаріату.

Нотаріальна палата України є неприбутковою юридичною особою, має свою печатку. Діяльність Нотаріальної палати України здійснюється відповідно до законодавства та її статуту. Повноваження Нотаріальної палати України визначаються Законом України «Про нотаріат» та її статутом.

Слід зазначити, що поняття самоврядування означає формування управління, за якого суспільство, певна організація, господарська чи адміністративна одиниця тощо має право самостійно вирішувати питання внутрішнього керівництва.

Основою професійного самоврядування нотаріусів необхідно визнати право осіб, об'єднаних професійними інтересами, на незалежне і самостійне вирішення питань, пов'язаних з нотаріальною діяльністю. До таких питань, зокрема, слід віднести надання нотаріусами один одному правової допомоги, порад і консультацій у процесі здійснення нотаріальної діяльності, об'єднання зусиль нотаріальної спільноти у розробці пропозицій щодо удосконалення чинного законодавства, яке

стосується соціального захисту нотаріусів тощо.

Професійне самоврядування нотаріусів здійснюється через Нотаріальну палату України та її органи. Нотаріальна палата України є організацією, яка здійснює професійне самоврядування у сфері нотаріату. У статуті Нотаріальної палати України вказано на такі її функції як представництво нотаріусів у відносинах з державними органами, органами місцевого самоврядування і т.д.; захист професійних інтересів нотаріусів, забезпечення гарантії нотаріальної діяльності; захист соціальних прав членів Нотаріальної палати України; забезпечення високого професійного рівня нотаріусів України та інше. Крім того, Нотаріальна палата України покликана забезпечувати незалежність нотаріальної діяльності, сприяти визнанню, дотриманню і захисту прав людини і дії верховенства права в Україні, бере участь у проведенні експертизи законопроектів, пов'язаних з нотаріальною діяльністю, організовує і проводить лекції, семінари, конференції, бере участь у проведенні перевірок нотаріальної діяльності тощо.

Також Нотаріальна палата України працює на втілення та застосування фундаментальних принципів системи нотаріату латинського типу, захист професійних інтересів та соціальних прав нотаріусів, сприяння підвищенню їхнього професійного рівня та надання їм методичної допомоги, захист інтересів фізичних і юридичних осіб при заподіянні їм шкоди внаслідок незаконних дій або недбалості нотаріуса.

Таким чином вбачається, що державний контроль за нотаріальною діяльністю в Україні здійснюється різноманітними державними органами, які взаємодоповнюють один одного й утворюють цілу систему. Серед таких слід виділяти не тільки Міністерство юстиції України та його органи на місцях, а також Нотаріальну палату України. Вона втілює не лише систему самоврядування нотаріату, а й має безпосередній вплив на регулювання нотаріальної діяльності в Україні.

Науковий керівник: Гошовський Володимир Сергійович, доцент, доктор юридичних наук, професор кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

СУБ'ЄКТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НОТАРІАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Прокопенко Ганна Олександрівна

*здобувачка третього (освітньо - наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю
081 Право (PhD) четвертого року навчання Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара*

Функціонування нотаріату засновується та втілюється через закріплення в нормативно-правових актах основних принципів, видів та механізмів реалізації нотаріусами своїх функцій. В свою чергу, саме держава здійснює законотворчу діяльність і затверджує нормативно-правові акти, які потім втілюються у механізм правового регулювання та контролю за нотаріатом.

Оскільки нотаріат здійснює публічну функцію держави, саме держава зберігає за собою право контролю над відповідністю діяльності нотаріату з виконання

покладених на нього повноважень. Таким чином, держава обґрунтовано і закономірно має право контролювати організацію і діяльність нотаріату, що вона й втілює через уповноважені на те державні органи.

До суб'єктів державного регулювання нотаріальної діяльності, які наділені владними повноваженнями належить, Президент України та Кабінет Міністрів України, безпосередньо ж реалізація функцій організації нотаріату покладена на Міністерство юстиції України й підпорядковані йому місцеві органи юстиції.

В. М. Гаращук, розглядаючи контроль як особливу функцію державного управління, зазначає, що контроль – це “...перевірка, а також спостереження з метою перевірки для протидії чомусь небажаному, виявлення, відвернення та припинення протиправної поведінки з боку кого-небудь”. На його думку, у змісті категорії “контроль”, окрім “перевірки” або “нагляду з метою перевірки”, впливає ще один зміст цього слова – протидія чомусь небажаному.

Таким чином перевірка є також однією з складових державного контролю і має своє закріплення в Законі України “Про нотаріат” від 02 вересня 1993 року, де зазначено, що Міністерство юстиції України, Головне управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, головні управління юстиції в областях, містах Києві та Севастополі проводять перевірку організації роботи державних нотаріальних контор, державних нотаріальних архівів.

Здійснення перевірок відбувається не лише щодо державних нотаріальних контор, а й до нотаріусів, які здійснюють приватну нотаріальну діяльність. Вищезазначене закріплено в окремій статті Закону України “Про нотаріат”, якою встановлено, що Міністерство юстиції України, Головне управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, головні управління юстиції в областях, містах Києві та Севастополі проводять перевірку організації нотаріальної діяльності приватного нотаріуса, дотримання ним порядку вчинення нотаріальних дій та виконання правил нотаріального діловодства за певний період. Проведення повторної перевірки з тих питань, які вже були предметом перевірки, не допускається, крім перевірки звернень громадян чи юридичних осіб у межах предмета звернення та повноважень Міністерства юстиції України, Головного управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, головних управлінь юстиції в областях, містах Києві та Севастополі.

Отже, з наведеної вище норми вбачається, що держава наділяє повноваженнями контролю не лише свої контролюючі органи, а й громадян. Хоча і громадяни не є безпосередньо суб'єктами, що здійснюють державний контроль, вони все ж таки мають свій вплив на здійснення нотаріальної діяльності. Оскільки за їх обґрунтованим зверненням, Міністерство юстиції України й підпорядковані йому місцеві органи юстиції здійснюють позапланові перевірки нотаріусів.

Здійснення органами юстиції перевірок нотаріальної діяльності покликані забезпечувати належну реалізацію нотаріусами своїх повноважень, недопущення будь яких порушень з боку нотаріусів. Зазначені перевірки є відображенням однієї з норм правового зв'язку нотаріуса з державою, яка, надаючи особі відповідний статус, зберігає за собою право здійснювати контроль за належністю реалізації вказаною особою отриманих повноважень і дотриманням нею вимог закону. В той же час, з метою недопущення зловживання з боку представників органів юстиції при проведенні перевірок порядок їх проведення чітко регламентований чинним законодавством. Наказом Міністерства юстиції України від 17 лютого 2014 року №

357/5, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 17 лютого 2014 року № 298/25075, затверджено Порядок проведення перевірки організації роботи державних нотаріальних контор, державних нотаріальних архівів, організації нотаріальної діяльності приватних нотаріусів, дотримання державними і приватними нотаріусами порядку вчинення нотаріальних дій та виконання правил нотаріального діловодства.

Таким чином, державний контроль здійснюється уповноваженими суб'єктами, тобто чітко визначеним колом державних органів (посадових осіб). Склад та обсяг компетенції кожного уповноваженого учасника перевірки визначений і закріплений у відповідній нормі законодавства. При цьому фіксується яка особа може бути суб'єктом перевірки, які дії вона повинна здійснювати, виконуючи свої посадові обов'язки.

Суб'єкти державного контролю за нотаріальною діяльністю не існують ізольовано один від одного, а взаємодоповнюють контрольні повноваження кожного за рахунок внутрішніх горизонтальних та вертикальних, а також зовнішніх зв'язків з іншими органами держави.

Науковий керівник: Гошовський Володимир Сергійович, доцент, доктор юридичних наук, професор кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ХАРАКТЕРНІ ОЗНАКИ ВАЛЮТНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Романович Юрій Сергійович

здобувач третього (освітньо - наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 Право (PhD) третього року навчання Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Валютні правовідносини – це врегульовані правовими нормами суспільні відносини, які виникають в процесі здійснення валютних операцій, проведення валютного контролю і регламентування валютного обігу.

Валютні правовідносини, як різновид правовідносин, мають загальні ознаки притаманні правовідносинам: вони є формою реалізації правової норми або вони виникають на підставі правової норми. Проте, валютні правовідносини мають свою специфіку діяльності, у зв'язку із чим вони виділяються в окрему групу, а тому мають власні та властиві їм особливості:

1) Валютні правовідносини виникають та мають подальший розвиток в сфері фінансової діяльності держави, але тільки в тій частині, що прямо стосується валютного регулювання (діяльність Національного банку України та в випадках установлених Законом України «Про валюту і валютні операції», спрямована на регламентацію здійснення валютних операцій суб'єктами валютних операцій і уповноваженими установами) та валютного нагляду (валютного контролю) (система заходів, спрямованих на забезпечення дотримання суб'єктами валютних операцій і уповноваженими установами валютного законодавства).

2) Валютні правовідносини є формою реалізації публічних інтересів, у зв'язку з цим за своєю суттю вони є публічно-правовими. Валютні правовідносини

виникають на підставі норм валютного права, які є засобами реалізації інтересів держави.

3) Валютні правовідносини є складовою економічних відносин. Фінансові та у свою чергу валютні відносини є видовою характеристикою економічних відносин, оскільки їм притаманна натурально-речова форма та вартісна форма. Валютні правовідносини є економічними відносинами у грошовій формі.

4) Основною характеристикою валютних відносин є їх майновий, у більшості випадків грошовий характер. Майновими благами у зазвичай вважаються валютні цінності (національна та іноземна валюта). При цьому встановлюється спеціальний режим обігу такої валюти.

5) Валютні правовідносини у переважній більшості є владними правовідносинами, та форма їх реалізації є імперативною. Імперативний характер норм валютного права проявляється в тому, що суб'єкти, які вступають у валютні правовідносини не можуть обрати вид і міру поведінки, окрім як за приписами валютного права, та зобов'язані його дотримуватися.

6) Одним із ключових елементів будь-яких правовідносин є їх суб'єктний склад на який розповсюджується права унормовані саме цим видом права врегульовані нормами саме цього права суб'єкти, так суб'єктним складом валютних правовідносин в Україні, згідно Закону України «Про валюту і валютні операції» є нерезиденти (фізичні особи (іноземні громадяни, громадяни України, особи без громадянства), які мають постійне місце проживання за межами України, у тому числі ті, які тимчасово перебувають на території України; юридичні особи та інші суб'єкти господарювання з місцезнаходженням за межами України, які створені та діють відповідно до законодавства іноземної держави, у тому числі ті, частки участі в яких належать резидентам; розташовані на території України іноземні дипломатичні, консульські, торговельні та інші офіційні представництва, міжнародні організації та їх філії, що мають імунітет і дипломатичні привілеї, а також представництва інших організацій, що не здійснюють підприємницької діяльності відповідно до законодавства України та їх відокремлені підрозділи) та резиденти (фізичні особи (громадяни України, іноземні громадяни, особи без громадянства), які мають постійне місце проживання на території України, у тому числі ті, які тимчасово перебувають за межами України; фізичні особи - підприємці, зареєстровані згідно із законодавством України; юридичні особи та інші суб'єкти господарювання з місцезнаходженням на території України, які здійснюють свою діяльність відповідно до законодавства України; дипломатичні, консульські, торговельні та інші офіційні представництва України за кордоном, що мають імунітет і дипломатичні привілеї, а також філії та представництва підприємств і організацій України за кордоном, що не здійснюють підприємницької діяльності відповідно до законодавства України;

Таким чином, валютні правовідносини мають майновий (у переважній більшості владно майновий) характер і виникають у сфері валютної діяльності.

З урахуванням зазначеного, можна виділити такі кваліфікуючі ознаки, які характеризують валютні правовідносини: вони виникають і існують у сфері валютної діяльності (валютного регулювання, валютного нагляду, відповідальності за порушення валютного законодавства, здійснення валютних операцій з іноземною та національною валютою); вони мають переважно владний характер, що не виключає в окремих випадках диспозитивного їх характеру; вони мають майновий характер.

Треба відзначити що всі принципи та засади валютного регулювання та валютного нагляду знайшли своє відображення в новелах Закону України «Про валюту і валютні операції»

Науковий керівник: Патерило Ірина Володимирівна, професор, доктор юридичних наук, професор кафедри цивільного, трудового і господарського права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ РЕФОРМ У ДЕРЖАВНІЙ МІГРАЦІЙНІЙ СЛУЖБІ УКРАЇНИ

Руда Олена Юрївна

*головний спеціаліст ГУ ДМС України в Дніпропетровській області,
слухачка групи ЦД-19м-1з навчально-методичного центру післядипломної освіти та
підвищення кваліфікації Дніпровського національного університету імені Олеся
Гончара*

Необхідність реформ зумовлена насамперед потребою підвищення ефективності виконання покладених на Службу завдань та запровадження сучасних прозорих процедур надання високоякісних послуг, подолання негативних явищ, зокрема корупції, а також відновлення довіри громадськості до ДМС та системи державних органів у цілому.

Внаслідок ситуації, яка склалася на сьогодні в міграційній сфері, одним з важливих напрямів реформування ДМС є посилення спроможності нашої держави щодо протидії нелегальній міграції, що обумовлене різким зростанням кількості мігрантів у цілому, зокрема в державах ЄС. Зростає кількість примусово видворених іноземців та осіб без громадянства з території України, а отже – обсяг видатків держави на їх примусове видворення. Для цього необхідне вжиття невідкладних правових та організаційних заходів до залучення додаткових ресурсів, у тому числі для забезпечення інституційної розбудови ДМС.

У ході реформування ДМС повинен забезпечуватися процес подолання негативних явищ, насамперед корупції. Це потребує формування відповідного антикорупційного механізму, у тому числі посилення внутрішнього контролю, запобігання виникненню конфлікту інтересів, а також організації антикорупційних тренінгів для працівників ДМС, мінімізації контактів суб'єктів звернення з посадовими особами ДМС, які ухвалюють рішення. З метою посилення функціональних спроможностей працівників ДМС, які виконуватимуть функції внутрішнього контролю, та уникнення впливу на них керівників територіальних органів ДМС їх буде доречним підпорядковувати безпосередньо Голові ДМС.

Передусім виділимо заходи які вже зараз починають проводитися:

- здійснюється оптимізація структури ДМС у зв'язку із створенням, забезпеченням функціонування та розвитку національної системи ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства;

- розробляються програми підвищення кваліфікації та запроваджуються тренінги для працівників ДМС, залучених до роботи з національною системою ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства, в тому числі

запроваджується практика використання у ДМС нових електронних інструментів ідентифікації особи;

- розробляється та впроваджується новий механізм комунікації з громадянами України, іноземцями та особами без громадянства

- уніфікується, стандартизується та спрощується процедура обслуговування громадян;

- розвивається інформаційно-аналітичний напрямок роботи ДМС із забезпечення проведення моніторингу міграційних процесів;

На нашу думку, у найближчій перспективі необхідно:

- запровадити кращій світовий досвід організації діяльності міграційних органів європейських держав;

- впроваджувати інструменти електронного урядування у відносинах з іншими органами державної влади та громадянами;

- впроваджувати інформаційні підсистеми єдиної інформаційно-аналітичної системи управління міграційними процесами;

- спростити процедуру реєстрації місця проживання та приведення зазначеної процедури у відповідність з декларативною;

- здійснити перехід до системи високоякісних, доступних, прозорих послуг, орієнтованих на задоволення потреб громадян України, іноземців та осіб без громадянства, скорочення строку надання послуг та кількості документів, які подаються суб'єктами звернення;

- створити єдину захищену систему електронного документообігу з уніфікованими базами даних;

- розробити піар-стратегію для інформування громадськості про процес

Метою зазначених заходів реформування ДМС України має стати: забезпечення дотримання прав і свобод людини і громадянина, неупередженості, відкритості та доброчесності в діяльності ДМС; запровадження передових інформаційних технологій, надання високоякісних послуг для громадян України, іноземців та осіб без громадянства, а також приведення стандартів діяльності ДМС у відповідність з європейськими вимогами.

З метою наближення міграційної системи України до системи Європейського Союзу в ДМС України подальші дії щодо вдосконалення своєї діяльності мають робити акцент на реалізацію заходів з інформатизації діяльності та створення єдиної інформаційно-аналітичної системи управління міграційними процесами. Це стратегічне завдання, вирішення якого дозволить працівникам служби в режимі он-лайн своєчасно вирішувати проблеми заявників, чітко дотримуватись строків розгляду матеріалів з міграційних питань та забезпечення інституційної спроможності ДМС України в напрямку протидії нелегальній міграції у тому числі виконання практичних заходів у сфері протидії нелегальній міграції.

На наш погляд, до завдань ДМС України необхідно також віднести здійснення нагляду за дотриманням законодавства у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів. Адже серед повноважень ДМС України є низка саме наглядових.

Науковий керівник: Молошина О.Л. кандидат наук з державного управління, виконавчий директор Дніпропетровського регіонального відділення Всеукраїнської асоціації органів місцевого самоврядування (Асоціація міст України)

ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ НЕЗАЛЕЖНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЖУРНАЛІСТІВ В УКРАЇНІ

Сосков Роман Романович

здобувач третього (освітньо - наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 Право (PhD) першого року навчання Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Сьогодні питання правового забезпечення гарантії незалежної діяльності журналістів постає актуальним як ніколи раніше.

Загальновідомо, що однією з найважливіших складових, які засвідчують авторитет тієї чи іншої країни, є інформаційний потенціал, стан свободи слова та розвитку засобів масової інформації. Не остання роль в цьому належить гарантіям незалежної діяльності журналістів.

Слід зазначити, що діяльності журналістів притаманні такі специфічні риси та умови журналістської діяльності, як: творчий характер, інтенсивність інтелектуальної праці, її нерегульована тривалість за умов жорсткої регламентації редакційного і технологічного циклу підготовки та випуску видань і програм; суспільно впливове за наслідками значення роботи, висока соціальна відповідальність за свою працю та її результати; постійно значне морально-психологічне навантаження і напруженість, виконання службових обов'язків і реалізація творчих планів у стресових ситуаціях; систематичне перебування у відрядженнях та роз'їздах, включаючи відрядження до місць надзвичайних подій, професійна творча діяльність в екстремальних умовах, виконання спеціальних завдань з ризиком для здоров'я і життя; необхідність здійснювати власний творчий пошук нової потрібної інформації та її джерел, наявність об'єктивних і суб'єктивних труднощів та перешкод у добуванні інформації; прояви морально-психологічного тиску, погрози та безпосередні загрозливі дії проти журналіста у зв'язку з виконанням ним службових обов'язків.

Попит на професію журналіст постійно зростає. Так буде й надалі, оскільки ми живемо в добу бурхливого розвитку інформаційних технологій.

Правові засади діяльності журналістів встановлені Конституцією України, Законами України „Про інформацію”, „Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні”, „Про телебачення і радіомовлення”, „Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів” та іншими нормативно-правовими актами.

Якщо розглянемо законодавчу базу, яка регулює інформаційну сферу, маємо констатувати, що законодавець у декількох законах передбачив норми, які захищають права як звичайних громадян, так і професійних журналістів від посягань на свободу висловлювання думок, отримання інформації, від переслідування за висловлювання ідей. Тобто передбачив, що в нашому недосконалому світі ці права можуть порушуватися. Норми права не завжди можуть захистити журналістів від наслідків добровільного прийняття рішення, від ризику, на який вони йдуть за власною ініціативою.

Згідно зі статтею 2 Закону України „Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні” держава гарантує економічну самостійність та забезпечує економічну підтримку діяльності друкованих засобів масової інформації, запобігає зловживанню монопольним становищем на ринку з боку видавців і розповсюджувачів друкованої продукції. Заходи, спрямовані на забезпечення економічної підтримки діяльності друкованих засобів масової інформації, та органи державної виконавчої влади, які здійснюють цю підтримку, визначаються Кабінетом Міністрів України.

Необхідність додаткового правового забезпечення незалежної діяльності журналістів викликана їх роллю в забезпеченні конституційного права громадян на інформацію.

Науковий керівник: Корнякова Тетяна Всеволодівна, заслужений юрист України, доцент, доктор юридичних наук, завідувач кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

КОЛЕГІЇ З РОЗГЛЯДУ СКАРГ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ ЯК АЛЬТЕРНАТИВА СУДОВОМУ ОСКАРЖЕННЮ РІШЕНЬ, ДІЙ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ РЕЄСТРАТОРІВ

Селіванова Кристина Вадимівна

здобувачка третього (освітньо - наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 Право (PhD) першого року навчання Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Враховуючи масштабне розширення переліку адміністративних послуг та розроблення дієвого механізму їхнього спрощення для пересічних громадян, паралельно втілювалася у життя ідея створення альтернативного способу оскарження неправомірних рішень, дій чи бездіяльності державних реєстраторів. Проблематикою позасудового врегулювання спорів у загальному вигляді цікавилися такі вчені, як: В. В. Дубовик, Є. А. Кобрусева, М. Луцький В. Посполітак, К. В. Потапова, К. В. Селіванова, О. М. Спектор, Р. Ханік-Посполітак.

Зазначимо, що до 2016 року рішення, дії чи бездіяльність реєстратора можливо було оскаржити лише в судовому порядку. Сьогодні вимоги щодо оскарження реєстраційних дій, що є похідними від спору щодо нерухомого майна або майнових прав, підлягають розгляду в місцевому загальному суді в порядку цивільного судочинства згідно з ч.2 ст. 19 Цивільного процесуального кодексу України. З 01.01.2016 з'явилася можливість позасудового оскарження протиправних рішень, дій чи бездіяльності державних реєстраторів. З огляду на викладене, Міністерством юстиції України та Головними територіальними управліннями юстиції в областях (після ліквідації та реформування – міжрегіональними територіальними управліннями Міністерства юстиції України) були утворені спеціальні колегіальні органи – колегії (до 09.01.2020 – комісії з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації), які уповноважені розглядати скарги громадян на неправомірні рішення, дії або бездіяльність у сфері державної реєстрації. Колегії з розгляду скарг у сфері державної реєстрації діють на підставі відповідних положень. Так, колегія є постійно діючим

консультативно-дорадчим органом при Мін'юсті та його територіальних органах, що в межах повноважень здійснює колегіальний розгляд скарг у сферах державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень і державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань. Колегія складається зі співголів (не менше двох), секретаря та її членів. Задля уникнення дублювання повноважень між Мін'юстом та його територіальними органами в аспекті розгляду скарг предметну компетенцію даних органів було розмежовано. Так, відповідно до ст. 37 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» (далі – Закон) для оскарження рішення, дії або бездіяльності державного реєстратора, суб'єкта державної реєстрації прав можна звернутися до наступних органів:

- Міністерства юстиції України, яким розглядаються скарги на рішення державного реєстратора про державну реєстрацію прав (крім випадків, коли таке право набуто на підставі рішення суду, а також коли щодо нерухомого майна наявний судовий спір) та на рішення, дії або бездіяльність територіальних органів Міністерства юстиції України;

- територіальних органів Міністерства юстиції України, якими розглядаються скарги на рішення, дії або бездіяльність державного реєстратора, на дії або бездіяльність суб'єктів державної реєстрації прав.

Акцентуємо увагу на тому, що «колегіальна» скарга є виключно письмовим документом із зазначенням обов'язкових реквізитів та відомостей, перелік яких зазначено у ч. 5 ст. 37 Закону. Строк подачі – 60 календарних днів з дня прийняття державним реєстратором рішення, яке оскаржується, або з дня, коли скажник дізнався про порушення його прав через неправомірні діяння державних реєстраторів. Засідання колегій за процесуальною формою схожі на судові засідання, адже характеризуються змагальністю сторін (скажника та суб'єкта оскарження) у наданні доказів на підтвердження аргументів та правової позиції, можливістю сторін давати пояснення на засіданнях колегій особисто або через представників, фіксуванням ходу засідання протокольним секретарем. За результатами звернення до колегії вимоги скажника можуть бути задоволені Міністерством юстиції України або територіальними органами (залежно від їх компетенції) повністю або частково шляхом прийняття рішень, які відновлюють права скажника, наприклад, скасування рішення про відмову у державній реєстрації та її проведення, санкцій до державного реєстратора або суб'єкта державної реєстрації прав (у вигляді тимчасового блокування ключів доступу до реєстру, анулювання такого доступу, складання протоколу про адміністративне правопорушення за ст. 166-11, 166-23 Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших превентивних й компенсаторних заходів).

Створення колегій з розгляду скарг у сфері державної реєстрації є відносно інноваційним та ефективним способом захисту та поновлення порушених прав у сфері державної реєстрації, конкурентоспроможною альтернативою звернення до суду загальної юрисдикції, потреба у запровадженні якої була обумовлена комплексним багаторічним реформуванням органів юстиції, нагальною потребою у зниженні навантаження на суди, а також певним поширенням «рейдерських схем» із протиправного заволодіння майновими правами на нерухомість, що реалізовувалися шляхом використання відомостей реєстрів. Позитивними аспектами звернення до колегій є: колегіальність прийняття рішень, змагальність сторін спору, компетентний

склад із вузькопрофільних фахівців галузей нотаріату та державної реєстрації, оперативність, неупередженість та гарантованість безкоштовного звернення до неї будь-якої особи, яка вважає, що її права в сфері державної реєстрації було порушено.

Науковий керівник: Кобрусєва Євгенія Анатоліївна, доцент, кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ, КРИМІНАЛЬНО-ВІКОНАВЧЕ ПРАВО, КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА, СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА, ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

МЕХАНІЗМ ВИЗНАННЯ ПРОТОКОЛУ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ДІЇ НЕДОПУСТИМИМ ДОКАЗОМ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Анісімова Наталія Іванівна

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти групи ЮП-19м-1з
НМЦЗВФН Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

Згідно ч.1 ст. 1 Кримінального процесуального кодексу України, порядок кримінального провадження на території України визначається лише кримінальним процесуальним законодавством України.

Згідно ч.2 ст. 1 КПК України, кримінальне процесуальне законодавство України складається з відповідних положень Конституції України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, цього Кодексу та інших законів України.

Таким чином, законодавець визначив, що кримінальне процесуальне законодавство України складається не лише з Кримінального процесуального кодексу України, але й з інших законів України. Разом із тим, до кримінального процесуального законодавства, законодавець не відносить відомчі накази, інструкції, листи та інше.

Згідно ч.1 ст. 9 КПК України, під час кримінального провадження суд, слідчий суддя, прокурор, керівник органу досудового розслідування, слідчий, інші службові особи органів державної влади зобов'язані неухильно додержуватися вимог Конституції України, цього Кодексу, міжнародних договорів, вимог інших актів законодавства.

Отже, суворе додержання положень КПК України під час здійснення процесуальних дій в кримінальному провадженні є прямим обов'язком керівника органу досудового розслідування, слідчого, прокурора, оперативного співробітника під час вчинення процесуальних дій в кримінальному провадженні.

Законом не допускається не додержання, чи додержання не в повному обсязі положень кримінального процесуального законодавства України співробітником правоохоронного органу. Дана обставина є надзвичайно важливою для подальшого вирішення судом питання щодо допустимості отриманих в кримінальному провадженні доказів.

Докази, отримані внаслідок порушень положень КПК України під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій, не можуть використовуватися при прийнятті процесуальних рішень судом, ґрунтуються на аналізі наступних положень КПК України.

Згідно ч.1 ст. 84 КПК України, доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані у передбаченому цим Кодексом порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню.

Тобто, відповідно до ч. 1 ст. 84 КПК України, фактичні дані, які отримані не в порядку передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України, доказами в кримінальному провадженні в принципі бути не можуть.

Згідно ч.2 ст. 84 КПК України, процесуальними джерелами доказів є показання, речові докази, документи, висновки експертів.

Згідно п.3 ч.2 ст. 99 КПК України, до документів, за умови наявності в них відомостей, передбачених частиною першою цієї статті можуть належати складені в порядку, передбаченому цим Кодексом, протоколи процесуальних дій та додатки до них, а також носії інформації, на яких за допомогою технічних засобів зафіксовано процесуальні дії.

Тобто, протокол процесуальної дії є документом і відповідно до ч.2 ст. 84 КПК України, може бути джерелом доказів в кримінальному провадженні.

Разом із тим, відповідно до ч.2 ст. 99 КПК України, протокол процесуальної дії можна визнати документом (і відповідно джерелом доказу в кримінальному провадженні) лише за умови, якщо даний протокол процесуальної дії складений в порядку, передбаченому КПК України.

В інших випадках, тобто коли протокол процесуальної дії складений не в порядку, передбаченому КПК України, такий протокол процесуальної дії не є ні документом, ні джерелом доказу.

Таким чином, сторона захисту, встановивши, що протокол процесуальної дії складений не в порядку, передбаченому КПК України, має право обґрунтовано заперечувати проти долучення прокурором цього протоколу до матеріалів судового провадження, оскільки такий протокол не є документом згідно ч.2 ст. 99 КПК України і не може бути джерелом доказу в кримінальному провадженні, відповідно до ч.2 ст. 84 КПК України.

Якщо суд прийме рішення про долучення такого протоколу до матеріалів судового провадження, сторона захисту має право вимагати визнання такого протоколу недопустимим доказом.

Згідно ч.1 ст. 86 КПК України, доказ визнається допустимим, якщо він отриманий у порядку, встановленому цим Кодексом.

Отже, положеннями ч.1 ст. 84 та ч.1 ст. 86 КПК України встановлено, що доказ є доказом і може бути визнаний допустимим, лише в тому випадку, коли він отриманий виключно в порядку, передбаченому положеннями Кримінального процесуального кодексу України.

Науковий керівник: Лахова Олена Вадимівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ВТРУЧАННЯМ У ПРИВАТНЕ СПІЛКУВАННЯ

Анісімова Наталія Іванівна

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти групи ЮП-19м-1з
НМЦЗВФН Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

Згідно ч.1 ст. 258 КПК України - ніхто не може зазнавати втручання у приватне

спілкування без ухвали слідчого судді.

Згідно ч.4 ст. 258 КПК України, втручанням у приватне спілкування є:

- 1) аудіо-, відеоконтроль особи;
- 2) арешт, огляд і виїмка кореспонденції;
- 3) зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж;
- 4) зняття інформації з електронних інформаційних систем.

На здійснення аудіо-, відео контролю особи та зняття інформації з електронних інформаційних систем припадає найбільше помилок слідчих та оперативних працівників під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій (далі - НСДР).

Аудіо-, відеоконтроль особи є різновидом втручання у приватне спілкування (ст. 260 КПК України) і проводиться без її відома на підставі ухвали слідчого судді, при цьому повинні бути достатні підстави вважати, що розмови цієї особи або дії, пов'язані з її діяльністю або місцем перебування тощо, можуть містити відомості, які мають значення для досудового розслідування.

Такі НСДР дія повинні проводитися слідчим, оперативним працівником в пасивному режимі, тобто без активних дій, спрямованих на створення в обстановці умов для вчинення особою злочину. За особою спостерігають зі сторони та проводять аудіо- відеозйомку її дій, фіксуючи розмови даної особи з іншими людьми, дії та рухи, які свідчать про вчинення злочину, не провокуючи її на вчинення злочину та не створюючи умов для вчинення злочину.

Під час проведення НСДР (аудіо та відео контроль особи) не можуть бути задіяні особи, які залучені слідчим чи оперативним співробітником до конфіденційного співробітництва, які своїми розмовами чи діями, створюють умови для вчинення злочину особою, відносно якої проводиться НСДР.

Тобто, залучають особу до конфіденційного співробітництва - для створення слідчим відповідних умов в обстановці, максимально наближеній до реальної, з метою перевірки дійсних намірів певної особи, у діях якої вбачаються ознаки тяжкого чи особливо тяжкого злочину, спостереження за її поведінкою та прийняття нею рішень щодо вчинення злочину. Це є окрема НСДР – контроль за вчиненням злочину у вигляді спеціального слідчого експерименту (п.2 ч.1 ст. 271 КПК України).

В разі якщо під час проведення НСДР – аудіо-, відеоконтроль особи, слідчим використовується інша особа, яка своїми діями чи розмовами з особою, відносно якої проводиться НСДР, створює відповідні умови для вчинення цією особою злочину, без додержання положень ст. 271 КПК України, даний доказ не може бути допустимим.

Якщо прокурор приймає рішення про проведення НСДР (контроль за вчиненням злочину), тільки тоді слідчий може використовувати особу для створення умов для вчинення злочину. Прокурором повинна бути оформлена постанова про проведення НСДР – контроль за вчиненням злочину у вигляді спеціального слідчого експерименту і тільки тоді слідчий має право встановлювати на особу, залучену до конфіденційного співробітництва технічні засоби та направляти її до особи, відносно якої проводиться НСДР з метою створення умов для вчинення злочину (обговорення конкретних умов передачі неправомірної вигоди; самої передачі неправомірної вигоди; купівлі наркотичних засобів та інше). Ця НСДР повинна оформлюватися протоколом про хід та результати проведення НСДР – контроль за вчиненням злочину у вигляді спеціального слідчого експерименту, а не протоколом про хід та результати аудіо-відеоконтролю особи.

В іншому випадку, тобто якщо до винесення прокурором постанови про

контроль за вчиненням злочину у вигляді спеціального слідчого експерименту, на особу, залучену до конфіденційного співробітництва встановлюють аудіо- відео записуючі технічні засоби і направляють до особи відносно якої проводиться НСРД з метою запису їх розмов про вчинення злочину, то такі дії є виключно провокацією злочину і підпадають під ознаки кримінального правопорушення, передбаченого 370 КК України – Провокація підкупу.

Згідно ч.4 ст. 246 КПК України, виключно прокурор має право прийняти рішення про проведення такої НСРД, як контроль за вчиненням злочину. Тобто прийняття такого рішення іншою особою, тягне за собою недопустимість доказів, отриманих внаслідок проведення такої негласної слідчої (розшукової) дії.

На практиці є багато випадків, коли слідчі та прокурори не виконують всі вимоги кримінального процесуального закону, щодо порядку проведення та фіксації ходу і результатів негласних слідчих розшукових дій.

Відповідно до ч.1 ст. 84 КПК України, доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані у передбаченому цим Кодексом порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню.

Тобто, відповідно до ч. 1 ст. 84 КПК України, фактичні дані, які отримані не в порядку передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України, доказами в кримінальному провадженні в принципі бути не можуть.

Науковий керівник: Лахова Олена Вадимівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ БОРОТЬБИ ЗІ ШПИГУНСТВОМ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Білик Микола Михайлович

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти групи ЮП-19м-1з
НМЦЗВФН Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

Швидкі темпи розвитку господарської діяльності призводять до соціально-економічних перетворень, великих науково-технічних відкриттів, розширення ринку, нарощування потужності військово-технічного потенціалу. Все це підсилює цікавість іноземних розвідувальних служб та спонукає до розвитку шпигунства.

Окремі громадяни та державні чиновники, найчастіше керуючись корисливими спонуканнями, зраджують іноземним закордонним спецслужбам інформацію закритого характеру, здійснюючи тим самим державну зраду. Але подібного роду діяння можуть нести суттєву загрозу безпеці держави, збереженню суверенітету, територіальної недоторканності та обороноздатності країни.

Стаття 111 Кримінального кодексу України визначає, що державною зрадою є вчинення «громадянином України на шкоду суверенітетові, територіальній цілісності та недоторканності, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці України».

Об'єктом державної зради є суспільні відносини, які виникають у зв'язку із здійсненням діяльності України щодо забезпечення громадської безпеки, яка характеризується охороною конституційного ладу, суверенітету, територіальної цілісності держави, обороноздатності, а також інформаційної безпеки. Предметом державної зради є будь-яка інформація, надана іноземним представникам, яку вони використовують з метою заподіяння шкоди безпеці України.

З об'єктивної сторони склад державної зради сконструйований як формальний, що не передбачає настання будь-яких суспільно-небезпечних наслідків і може відбуватися одним із способів, встановлених в законі: у формі шпигунства, видачі державної таємниці або іншого надання допомоги в проведенні ворожої діяльності на шкоду зовнішній безпеці України.

Так шпигунство – це збирання, зберігання, викрадення відомостей, що становлять державну таємницю, а також передача або збирання за завданням іноземної розвідки інших відомостей для використання їх на шкоду зовнішній безпеці України. Дане діяння законодавець кваліфікує за статтею 114 Кримінального кодексу України, вказуючи на те, що шпигунство відбувається іноземним громадянином або особою без громадянства на шкоду безпеці України. Під видачею державної таємниці розуміється усне або письмове, а також зроблене іншими засобами та способами (наприклад, передача креслення, фотографії) повідомлення іноземній державі, іноземній організації або їх представникам відомостей, що становлять державну таємницю. Носії відомостей, що становлять державну таємницю, мають реквізити, які свідчать про ступінь тяжкості шкоди, яку може бути заподіяно безпеці України внаслідок поширення цих відомостей (рис. 1).

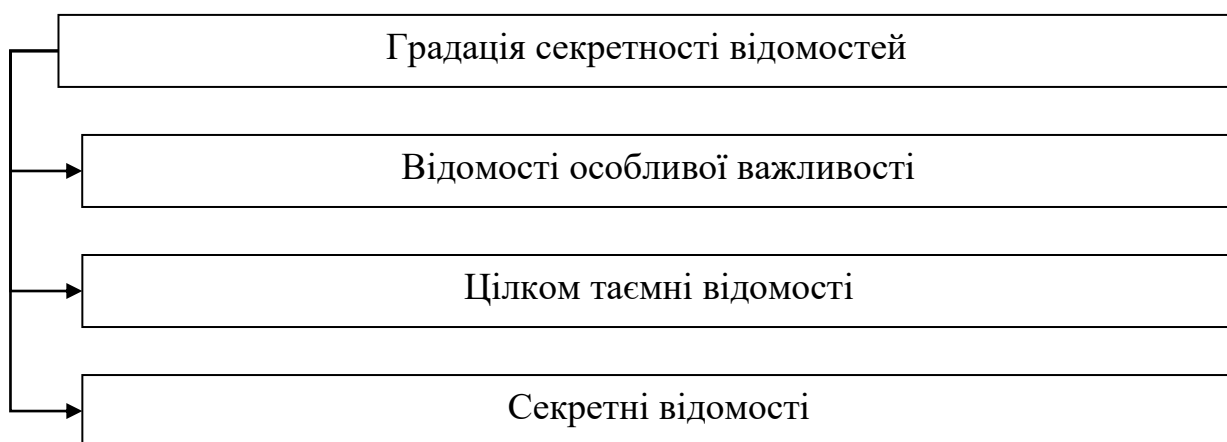

Рис. 1. Градація секретності відомостей

Суб'єкт державної зради, за винятком такої форми, як видача – загальний. Суб'єктом видачі державної таємниці виступає тільки носій цієї таємниці: особа, якій відомості довірені або стали відомі по службі, навчанні або в інших випадках і на якому лежить обов'язок по їх нерозголошенню, або особа, яка надає фінансову, матеріально-технічну, консультаційну чи іншу допомогу іноземній державі, міжнародній або іноземній організації або їх представникам у діяльності, спрямованій проти безпеки України. При цьому необхідно враховувати, що наявність у громадянина України одночасно громадянства іноземної держави сама по собі не виключає його відповідальності за статтею 111 Кримінального кодексу України.

Державна зрада відбувається лише з прямим умислом, а збирання відомостей, що становлять державну таємницю, повинно мати на меті передачу зібраних відомостей адресатам. При наданні допомоги необхідно усвідомлювати, що допомога спрямована на здійснення діяльності, що проводиться іноземною державою або організацією на шкоду зовнішній безпеці України. Корисливі або інші мотиви на кваліфікацію не впливають.

Санкція статті 111 Кримінального кодексу України вказує, що державна зрада є злочином, що належать до категорії особливо тяжких і встановлює покарання у вигляді позбавлення волі на термін від 12 до 15 років з конфіскацією майна або без такої.

Аналіз діяння, що зазіхає на основи конституційного ладу та безпеку України – державної зради, доводить необхідність всебічного, глибокого дослідження цієї проблеми. Окремі питання державної зради потребують теоретичної розробки, висновків, що мають практичне значення. Все це могло б посприяти повному та ефективному розкриттю подібного роду злочинів, а також вдосконалення методів боротьби з ними.

Науковий керівник: Соколенко Ольга Леонідівна, професор, доктор юридичних наук, декан юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ДЕРЖАВНУ ЗРАДУ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Білик Микола Михайлович

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти групи ЮП-19м-1з
НМЦЗВФН Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

У кодексах зарубіжних держав не міститься прямої вказівки на юридичну конструкцію «державна зрада», однак з аналізу диспозицій очевидно, що такий злочин існує. Зокрема, відповідно до кримінального кодексу Бельгії, кримінальному покаранню підлягає особа, яка: вступила у відносини з іноземними державами або з іншою особою та діє в інтересах іноземної держави з метою схилити цю державу до розв'язання війни проти Бельгії або постачає їй для цього засоби (ст. 114); полегшує ворогам доступ на територію королівства; здає ворогу міста, порти, арсенал; постачає ворога солдатами, грошовими засобами, продовольством, зброєю або боєприпасами (ст. 115).

За кримінальним законодавством Данії, особа підлягає кримінальній відповідальності за державну зраду у разі вчинення діяння, спрямованого на те, щоб підвести Данську державу або будь-яку її частину під дію іноземних правил ... (параграф 98), а також за підготовки до надання допомоги ворогу під час війни, воєнної окупації або інших воєнних дій (параграф 101), сприяння ворогу словом чи ділом, в його інтересах (параграф 102).

Слід зазначити, що за кримінальним кодексом Франції кримінальна відповідальність за державну зраду передбачена в окремій Главі «Про зраду та шпигунство» (Розділ I Глави I), під якою розуміють здачу будь-якій іноземній державі, підприємству чи організації техніки, споруд, оснащення, які призначені для національної оборони (ст. 411-3); встановлення зв'язків з іноземною державою з

метою спричинити воєнні дії або акти агресії проти Франції (ст. 411-4); передачу відомостей технологій, предметів, документів. Водночас передача відповідних відомостей, інформаційних даних, що лише може завдати шкоди інтересам нації, карається позбавленням волі на строк 15 років і штрафом у розмірі 1500000 франків.

За кримінальним кодексом Польщі (ст. 129), законодавець дещо узагальнює поняття державної зради. Зокрема, кримінально-караними є відносини з іншою державою або іноземною організацією, які діють на шкоду Республіки Польща. Більше того, звужено коло суб'єктів вчинення злочину. Ним може бути лише особа, яка є уповноваженою виступати від імені Республіки Польща.

Відмінність кримінальної відповідальності за державну зраду у державах, які є членами Європейського Союзу, обумовлюється насамперед історичною й національною специфікою законодавчої мови та техніки, а також особливостями державного і політичного устрою. Таким чином, у кримінальних кодексах зарубіжних держав кримінально карані діяння, які характеризують державну зраду, є надзвичайно різноманітними, а багатий досвід цих держав щодо встановлення відповідальності за відповідний злочин потребує уважного вивчення.

У теорії кримінального права з цього приводу слушно зазначають, що кримінальне законодавство більшості зарубіжних держав містить кримінально-правові норми з певними особливостями, зумовленими специфікою системи права, важливістю відповідних відносин у житті держави, традиціями побудови загальнообов'язкових правил поведінки тощо.

Своєю чергою, у кримінальних кодексах окремих пострадянських держав (Кримінальні кодекси Російської Федерації (ст. 275), Вірменії (ч. 2 ст. 299), Киргизстану (ст. 292), Таджикистану (ст. 305), Казахстану (ст. 165), Узбекистану (ст. 157)) передбачено спеціальний вид звільнення від кримінальної відповідальності за державну зраду за таких умов: добровільне та своєчасне повідомлення органам влади, будь-яке сприяння призупиненню заподіяння подальшої шкоди, дії винного не містять іншого складу злочину.

Такі заохочувальні норми є і в законодавстві держав-членів ЄС. Зокрема, у Кримінальному кодексі Польщі зазначається, що не підлягає покаранню той, хто добровільно відмовився від подальшої діяльності і проявив суттєву наполегливість у перешкоджанні вчиненню діяння і заявив відповідним органам про всі обставини вчиненого діяння (параграф 2 ст. 131).

Подібне положення міститься і в кримінальному кодексі Австрії (параграф 243). Слід зазначити, що у кримінальному законодавстві проаналізованих держав за наявності умов звільнення від кримінальної відповідальності суд зобов'язаний виконати відповідну вимогу. Натомість лише за кримінальному кодексі ФРН суд на власний розсуд може пом'якшити покарання або відмовитися від нього, «якщо виконавець добровільно відмовиться від подальшого виконання діяння або призупинить виконання діяння іншої особи, або добровільно перешкоджає доведенню діяння до кінця».

У кримінальному законодавстві деяких проаналізованих держав взагалі не передбачені спеціальні підстави звільнення від кримінальної відповідальності (Швеція, Франція, Бельгія, Іспанія, Білорусія, Грузія). Така позиція може свідчити про те, що або законодавець надто суворий до осіб, які вчинили відповідний злочин, або ж урахував ймовірність того, що звільнення осіб від кримінальної відповідальності породить у них відчуття всюдозволеності й безкарності. Однак, видається,

застосування спеціальної підстави звільнення від кримінальної відповідальності у законодавстві окремих держав за державну зраду є позитивним чинником, оскільки, щоб домогтися бажаної посткримінальної поведінки, держава має створити певний стимул для такої поведінки, зацікавити ту чи іншу особу діяти відповідно. За таких умов суттєвим стимулом зацікавленості у сфері кримінально-правових відносин може бути звільнення від кримінальної відповідальності або пом'якшення кримінально-правових наслідків.

Що до видів покарань за державну зраду, то у кримінальному законодавстві зарубіжних держав передбачена різна караність. Кримінальне законодавство держав, які є членами Європейського союзу, щодо встановлення відповідальності за державну зраду тяжіє до більш суворої караності. Так, за Кримінальним кодексом Бельгії (ст. 114), вступ у відносини з іноземними державами або з іншою особою, яка діє в інтересах іноземної держави, з метою схилити цю державу до розв'язання війни проти Бельгії або постачання для цього засобів караються позбавленням волі на строк від 20 до 30 років. Якщо в результаті дій винного розпочалася війна або останній полегшив ворогам доступ на територію королівства; здав ворогу міста, порти, арсенали; сприяв ворогу солдатами, постачав грошовими засобами, продовольством, зброєю або боєприпасами, то в такому разі призначається покарання у виді довічного позбавлення волі (ст. 115).

Цікавим постає факт, що за кримінальним кодексом Бельгії домовленість про вчинення злочину карається позбавленням волі на строк від 5 до 10 років (параграф 2 ст. 115). Відомо, що досягнення власне домовленості про вчинення посягання характеризується повною відсутністю діянь, а відтак і суспільно небезпечних наслідків. З одного боку, законодавець надто суворо підійшов до запровадження санкції за домовленість про вчинення злочину. Однак, з іншого, враховуючи ступінь суспільної небезпеки вчиненого злочину, а також наявність загрози суверенітетові, територіальній цілісності та недоторканності держави, такий крок законодавця є виправданим, оскільки зрадницькі дії потрібно присікати на ранніх стадіях, щоб запобігти настанню більш небезпечних наслідків.

Загалом аналіз кримінальної відповідальності за державну зраду дає підстави для певних висновків. Зокрема, невдалим доцільно відзначити положення кримінального законодавства Польщі (ст. 129), у якому міститься узагальнене поняття державної зради, а саме: відносини з іншою державою або іноземною організацією, які діють на шкоду національним інтересам. Не вартим для запозичення є також досвід Білорусії (ст. 356) щодо передбачення кваліфікуючої ознаки складу державної зради вчинення злочину, поєднаного з умисним вбивством, оскільки вважаємо, що такі дії мають кваліфікуватися за сукупністю з іншими статтями кримінального закону. Також основний акцент в аналізованому складі злочину має бути спрямований на охорону відносин, які забезпечують національну безпеку держави, а не життя конкретної людини. Окрім того, не виправданим є досвід Швеції, Франції, Бельгії, Іспанії, Білорусії, Грузії, у яких відсутній спеціальний вид звільнення від кримінальної відповідальності за державну зраду, наявність якого є суттєвим стимулом стати «на шлях виправлення».

У теорії кримінального права В.О. Навроцький зазначає, що несправедлива критика Кримінального кодексу України, протиставлення його законодавству зарубіжних держав, де, нібито, все краще й досконаліше, є безпідставною, оскільки вміле застосування кримінального закону України цілком може служити виконанню

поставлених перед ним завдань. Автор зазначає, що головна проблема в цій галузі сьогодні – це не недоліки Кримінального кодексу України (яких ніхто й не заперечує), а його неправильне застосування чи незастосування на практиці.

Водночас зауважимо, що позитивним та вартим запозичення є досвід кримінального законодавства Вірменії (ч. 2 ст. 299), Киргизстану (ст. 292), Таджикистану (ст. 305), Казахстану (ст. 165), Узбекистану (ст. 157) щодо передбачення однієї з умов спеціального виду звільнення від кримінальної відповідальності за державну зраду – будь-яке сприяння призупиненню заподіяння подальшої шкоди. Йдеться, зокрема, про припинення вчинення дій особою на шкоду національній безпеці держави.

Науковий керівник: Соколенко Ольга Леонідівна, професор, доктор юридичних наук, декан юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ПРОБЛЕМИ ЯКОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Білошенко Любов Леонідівна

студентка II курсу юридичного факультету

Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара

Останнім часом тематика дистанційного навчання стала дуже актуальною завдяки пандемії. Усі студенти були змушені піти на самоізоляцію та навчатися за допомогою інноваційних технологій. Хочу дослідити, наскільки добре сприймається інформація в таких умовах та чи є саме юридична дистанційна освіта якісною, чи має вона свої переваги.

По-перше, студентам було запропоновано пройти опитування щодо їхнього досвіду онлайн навчання. Статистика показала, що більшість віддає перевагу дистанційній формі юридичної освіти, аніж стаціонарному відвідуванню лекцій. У строці «причини» було вказано, ніби-то так можна з легкістю списувати інформацію і не вчити правила, базові положення та принципи юридичних наук». Зрозуміло, що студенти при складанні іспитів онлайн не покладаються на власні знання, а беруть першу знайдену в ЗМІ відповідь.

По-друге, юриспруденція є наукою, яка постійно змінюється, тому важливо не тільки володіти теоретичними знаннями, а й вміти використовувати їх на практиці. Студентам юридичних факультетів дуже важливо бачити на власні очі те, чим їм належить займатися у майбутньому. Кажучи про працівників Національної поліції, криміналістика та кримінальне, адміністративне, цивільне право є базовими дисциплінами. Як тоді навчитися знімати відбитки, розслідувати місце злочину, складати протоколи дистанційно? Згадуючи про майбутніх працівників прокуратури чи адвокатури, як їм навчитися вірно та впевнено проводити судові дебати та подавати апеляційні, касаційні скарги? Дійсно, це неможливо зробити онлайн. Навіть створити умовну ситуацію між студентами для викладача є дуже складно, бо це потребує живого контакту.

По-третє, форму дистанційного навчання запровадила не тільки Україна, а й чимало інших країн сучасності. Провівши паралелі, можу з точністю сказати, що в

порівнянні з рівнем онлайн освіти, наприклад, в Австралії, Україна не зможе підготувати належних фахівців-юристів. Не кажучи про Швейцарію, Великобританію, Німеччину, Японію... Всі ці країни вже тривалий час практикують дистанційне та змішане навчання для студентів, які проживають у віддалених районах, або просто не мають можливості відвідувати ВНЗ за станом здоров'я чи бракуванням часу, іншими причинами.

Справа в тому, що вони створюють спеціальні радіо- та теле-програми для заохочення студентів. Погодьтеся, набагато цікавіше слухати інформацію і бачити при цьому чітку кольорову ілюстрацію з наглядними прикладами. Окрім того, запроваджуються спеціальні додаткові курси за вузькими напрямками юридичної діяльності (нотаріат, адвокатура, прокуратура), де дають більше інформації – і вони вже проходять при особистих зустрічах. Студентам також організовують онлайн екскурсії у суди, державні міністерства та відділи поліції. Важливою складовою є та інтерактивність, яка захоплює. Усі лекційні та семінарські заняття проходять у цікавому ігровому форматі і торкаються кожного, ніхто не залишається без уваги. Проте навіть передові країни світу проводять іспити безпосередньо у ВНЗ. Викладачі кажуть, що обстановка і розуміння того, де знаходиться студент, ніби змушує його зосередитись і видати ту інформацію, якою він насправді володіє.

Варто пам'ятати, що важливим чинником є й ідеологія нашої нації, методи виховання дітей, український менталітет. Учні, починаючи з молодших класів навчання, звикають до пошуку легких шляхів. Тому і користуються списуванням, шпаргалками та підказками. А гаджети для них – взагалі перший спосіб знайти будь-яку відповідь. У цей час за кордоном учням дозволено користуватися будь-яким носієм інформації під час іспитів та перевірочних робіт. Важливим є самостійний виклад студентом усього прочитаного матеріалу. Для них гаджети – не спосіб списати, а спосіб більш глибоко та детально засвоїти новий матеріал, та задати запитання викладачу

Можна зробити висновок, що українська система освіти не готова до повторного переходу на дистанційне навчання і потребує вдосконалення. Для цього треба залучити молодих спеціалістів зі свіжим поглядом та психологів, які допоможуть зробити навчання цікавим та простим для студентів юридичних факультетів. Говорити про повний перехід на онлайн навчання взагалі не можна, тому що тоді в країні зовсім не буде можливостей підготувати належних фахівців. Дистанційна освіта може бути якісною, але для цього варто прикласти чимало зусиль і відмінити болонську систему навчання. Більшість навчального матеріалу має надаватися і пояснюватися викладачем, адже студент самостійно просто не в змозі розібратися з такою кількістю нової інформації одразу.

Науковий керівник: Юзікова Наталія Семенівна, доцент, доктор юридичних наук, професор кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ВІЙСЬКОВИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Бондар Богдан Васильович

здобувач третього (освітньо - наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 Право (PhD) другого року навчання Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Кожне кримінальне правопорушення є індивідуальним і відрізняється від іншого кримінального правопорушення, тому його розслідування характеризується особливими рисами. Проте у кожному кримінальному правопорушенні та у способах його розслідування зустрічаються ознаками, що повторюються. Ці спільні ознаки становлять основу для розробки методів та прийомів розслідування кримінальних правопорушень.

Розслідування військових кримінальних правопорушень є важливою формою боротьби за зміцнення військової дисципліни і правопорядку у Збройних силах України та інших військових формувань, утворених, відповідно до законів України. Головна мета розслідування полягає у швидкому та повному встановленні обставин військового кримінального правопорушення, викриття винних і вірному застосування законодавства до них, а також встановленні шкоди, котра була завдана кримінальним правопорушенням і вжиття заходів щодо його ліквідації. Крім того, в процесі досудового розслідування встановлюються причини й умови, що сприяли вчиненню кримінального правопорушення, і вживаються заходи щодо їх ліквідації. Тобто розслідування військових кримінальних правопорушень виконує подвійну функцію боротьби зі злочинністю – по-перше, застосовує покарання щодо конкретного правопорушника, а по-друге впроваджується превентивна складова, завданням якої є запобігання вчиненню кримінальних правопорушень іншими особами.

Відповідно до ст.216 КПК України, досудове розслідування військових кримінальних правопорушень, проводять насамперед слідчі Державного бюро розслідувань, а також слідчі Служби безпеки України (кримінальне правопорушення передбачене ст.422 КК України) та детективи Національного антикорупційного бюро України (кримінальне правопорушення передбачене ст.410 КК України).

Необхідно зауважити, що для якісного розслідування військових кримінальних правопорушень, потребує вдосконалення законодавство України у сфері розслідування військових кримінальних правопорушень. Досить часто існує необхідність проведення невідкладних слідчих дій на території військової частини з метою вжиття організаційних заходів для збереження слідів злочину та ретельного огляду місця події, що може бути забезпечено якнайшвидшим прибуттям слідчо-оперативних груп. Проте відповідно до п.59 ЗУ «Про статут внутрішньої служби Збройних сил України», повноваженнями щодо прийняття рішень про допуск(не допуск) осіб на територію військової частини наділені командири військових частин і саме вони приймають ці рішення. Це створює обмеження у оперативності проведення невідкладних слідчих дій, що відображається на повноті та якості досудового розслідування. Також слід підкреслити, що жодних обмежень у проведенні слідчих розшукових дій на території військових частин нормативно-правовими актами не встановлено.

Зважаючи на вищесказане, необхідно на законодавчому рівні закріпити, можливість безперешкодного допуску на територію військових частин слідчих

Державного бюро розслідувань, детективів Національного антикорупційного бюро України та слідчих Служби безпеки України для проведення ними слідчих (розшукових) дій.

Науковий керівник: Корнякова Тетяна Всеволодівна, заслужений юрист України, доцент, доктор юридичних наук, завідувач кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ІСТОРИЧНЕ ПІДГРУНТТЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУДІВ КАСАЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ УКРАЇНИ

Васецький Ілля Дмитрович

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти групи ЮП-19м-1 юридичного
факультету Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара*

Для погляду на інститут касаційного провадження доцільно розглянути історію формування касаційної інстанції в адміністративному судочинстві України.

Взагалі адміністративна юстиція в якості інституту судового контролю відома ще з середніх віків, «коли в Англії було допущено пред'явлення позову «до корони», тобто до короля його чиновниками. Саму назву інституту касації було запозичено правовими системами інших країн з офіційно вперше закріпленої у системі правосуддя Франції. А пізніше, в результаті Великої Французької революції, ідея адміністративної юстиції почала поширюватися повсюдно і до кінця XVIII століття стала досить поширеним засобом захисту громадянських прав.

Якщо виходити із того, що правовий інститут має своє історичне підґрунття, має хронологію початкових та похідних форм і елементів, то доцільно було б погодитись з думкою про те, що касація бере початок із форм стародавнього права. До речі, є підґрунття вважати, що касаційний спосіб перегляду судових рішень має давнє історичне коріння та застосовувався на європейському континенті ще з часів римських імператорів у римському цивільному процесі, однією з форм якого був екстраординарний процес. «Сторонам цього процесу в Давньому Римі була надана можливість оскарження судового рішення до вищих інстанцій, останньою з яких був імператор, який вважався верховним суддею. З часів Юстиніана допускалося оскарження судових рішень не більше ніж у трьох інстанціях».

А якщо зробити історичний аналіз різних європейських судових систем, то взагалі можна дійти висновку про те, що в одних випадках касація з початку виникнення відігравала роль інтегруючого елементу, об'єднуючого різні складові судової системи в єдине ціле.

В Україні вже з 15 століття були закладені передумови для виникнення процедури оскарження судових рішень, які здійснювалися шляхом подання скарги на суддів та шляхом подання апеляцій. Прийняття Литовських статутів стало важливим кроком у генезисі судоустрійного та процесуального порядку оскарження й перегляду рішень суду. Велике історичне і правове значення має Перший Литовський статут (1529 р.), який складався з приписів збірника давньоруського права – «Руської правди», заснованого на звичаєвих традиціях, зокрема щодо процедури «пересуду»

актів суду. Другий Статут (1566 р.) в основному складався з положень польських та німецьких правових актів (наприклад «Саксонське зерцало», «Порядок прав міських» тощо), а третій Статут (1588 р.), який став надбанням світової правової науки після підписання Люблінської унії 1569 р. та об'єднання Великого Князівства Литовського з Польською Коронаю, відзначився запровадженням ряду зарубіжних правових понять у кримінальному й цивільному праві. Так, найвищою судовою інстанцією періоду Литовсько-Руської держави залишається спочатку великий князь, а згодом – король. Виникнення нових судів закріплювалось у Литовських статутах.

На теренах розвитку та становлення Запорізької Січі найвищою інстанцією виступав суд військової ради. Також, рішення можна було оскаржити спочатку у курінному суді, згодом у військового судді, і лише потім у кошового отамана як у останній інстанції.

В останні часи існування козацтва на території України інстанційний перегляд рішень мав інший порядок. Штелик С. П. зазначав: «за часів Богдана Хмельницького, коли під владою козаків була майже вся територія України, крім Галичини та Волині, козаки встановили власну форму правління: землі були поділені на 16 військових округів (полків), які, у свою чергу, поділялися на сотні. На верхівці цієї військово-адміністративної піраміди був гетьман. Полковники і сотники (сотські) були не тільки військовими, але й здійснювали адміністративну та судову владу. Чисельні владні функції гетьману допомагала здійснювати генеральна старшина, один з членів якої – генеральний суддя – відав судовими справами».

У другій половині XVIII ст. майже всі українські землі перебували під владою Російської Імперії, за винятком Галичини, Буковини і Закарпаття. І саме тому на їх території діяли правила судочинства, що існували у Росії.

Історичні джерела свідчать про те, що в Російській Імперії адміністративні суди виникли лише наприкінці XIX століття, хоча передумови їх зародження та становлення були закладені реформами, які проводилис при Петрі I судовою реформою 1864 р.

За часів радянської доби і включно до створення системи адміністративних судів України в нашій державі не існувало судової інстанції, в якій громадяни могли б оскаржити незаконні дії чи бездіяльність органів державної влади та їх посадових осіб. Системи оскарження рішень суб'єктів владних повноважень у судовому порядку не існувало.

У Конституції Української Народної Республіки 1918 року передбачалося, що судова влада здійснюється виключно судами в межах цивільного, кримінального та адміністративного законодавства. У період гетьмана І. Скоропадського було законодавчо закріплено положення, згідно з яким Генеральний суд одержав повноваження щодо розгляду адміністративних справ, а в часи Директорії проект Основного Закону УНР достатньо велику увагу приділяв саме адміністративній юстиції.

«На початок 90-х років, коли при здобутті державної незалежності постало питання про необхідність побудови нової судової системи, включаючи нову систему перегляду рішень в касаційному порядку, Україна мала багаж касаційних інструментів радянського зразку». Радянська касаційна інстанція в більшій мірі мала схожі риси з апеляційною інстанцією. Її здійснював, насамперед, суд середньої ланки, а не вищий, і касаційні інструменти були розташовані в інституті перегляду судових рішень в порядку контролю та в інституті роз'яснень вищої судової ланки, які

знаходились в постановах Пленумів Верховного суду України.

В Конституції України 1996 року п. 12 Перехідних положень було встановлено, що Верховний Суд України і Вищий арбітражний суд України здійснюють свої повноваження відповідно до чинного законодавства України до сформування системи судів загальної юрисдикції в Україні відповідно до статті 125 цієї Конституції, але не довше ніж п'ять років. Ст.ст. 125, 129 Конституції України передбачалось запровадження апеляційного та касаційного перегляду судових рішень. «Саме європейський вектор обумовив запровадження у Конституції України нових порядків перегляду судових рішень – апеляційного та касаційного». В цьому поступі знайшов своє втілення процес гармонізації національного законодавства до законодавства європейських країн.

Подальшу динаміку структурування організаційних засад касації у Вищому адміністративному суді України було визначено з прийняттям Верховною Радою 7 лютого 2002 року Закону України “Про судоустрій України”, що ознаменувало, як відомо, завершення одного з найважливіших етапів судової реформи в нашій державі, пов’язаного з конкретизацією положень Конституції України.

Питання про те, якою має бути касаційна інстанція в сучасній системі адміністративних судів України попередньо отримало відображення в Указі Президента України від 1 жовтня 2002 року № 889\2002 „Про апеляційний, касаційний та Вищий адміністративний суд України”, надалі – у схваленій Верховною Радою України Концепції судово-правової реформи в Україні (1992 р.), в пакеті законів малої судової реформи, зокрема, в Законі України „Про адміністративні суди” (2001 р.), Кодексі адміністративного судочинства України (2005 р.), Законі України “Про судоустрій і статус суддів (2010 р), зміни до останнього в 2017-2018 р.р. Слід зазначити, що воно і зараз постає перед триваючою судовою реформою 2017-2021р.р.

Науковий керівник: Кобрусєва Євгенія Анатоліївна, доцент, кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

МІСЦЕ КАСАЦІЙНОГО ОСКАРЖЕННЯ В СИСТЕМІ ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ АДМІНІСТРАТИВНИМИ СУДАМИ УКРАЇНИ

Васецький Ілля Дмитрович

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти групи ЮП-19м-1 юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Проблематика місця касаційного провадження в системі перегляду судових рішень в адміністративному судочинстві України є нині однією із найбільш актуальних на шляху реалізації завдань судової правової реформи в державі. А дослідження місця касаційного провадження в зазначеній системі має важливе значення для забезпечення ефективності адміністративного судочинства в цілому, удосконалення правового регулювання судової процедури перегляду судових рішень адміністративним судом касаційної інстанції, оновлення адміністративного

процесуального законодавства України у світлі європейських стандартів щодо засобів правового захисту при здійсненні правосуддя адміністративними судами України.

У процесі дослідження широко використовувалися досвід і відповідні знання вчених інших галузей процесуального права, присвячені окремим проблемам перегляду судових рішень, зокрема: А. В. Андрушка, С. В. Васильєва, С. В. Глущенко, В. В. Комарова, В. А. Кройтора, Р. С. Мельника, Т. П. Мінки, А. Й. Осетинського, Д. М. Притики, С. Я. Фурси, А. Л. Шереніна, М. Й. Штефана, М. М. Ульмера та інших.

Проте, у працях цих учених визначаються загальнотеоретичні основи адміністративного процесу та досліджуються його фундаментальні інститути. Сутність та особливості касаційного провадження в адміністративному судочинстві, в умовах суттєвої зміни законодавства, залишаються майже не вивченими.

Відповідно до чинного законодавства, система адміністративного судочинства України має вертикальну ієрархію, яка складається з інстанцій, які наділені певними функціями з розгляду та перегляду судових рішень. Головною запорукою прийняття законних і обґрунтованих судових рішень адміністративними судами є право на оскарження і перегляд судового рішення. Для сторін адміністративної справи право на оскарження судового рішення є гарантією відстояти свою позицію в адміністративному судочинстві. Додатковою гарантією законності реалізації права на судовий захист є касаційне оскарження.

Касаційна інстанція як спосіб перегляду судових рішень є відмінним від інших способів перегляду, зокрема, від апеляційної інстанції, перегляду за нововиявленими обставинами. Разом з іншими інстанціями перегляду, касація в адміністративному судочинстві України складає систему перегляду судових рішень, які природньо мають вдосталь спільного.

Спільними рисами касаційного провадження з іншими видами перегляду судових рішень в адміністративному судочинстві є одностайне завдання, яке вони виконують – перевірити законність та обґрунтованість судового рішення. Таким чином можна зробити висновок, що перед кожним із зазначених видів проваджень стоять як загальні завдання адміністративного судочинства, так і власні завдання, обумовлені особливостями кожної процесуальної стадії. Разом з тим, як зазначалося вище, є певні фактори (межі), які відрізняють касаційне провадження від інших видів проваджень. Так, згідно зі КАСУ суд касаційної інстанції перевіряє правильність застосування судами першої та апеляційної інстанцій норм матеріального та процесуального права, правової оцінки обставин у справі і не може досліджувати докази, встановлювати та визнавати доведеними обставини, що не були встановлені в судовому рішенні, та вирішувати питання про достовірність того чи іншого доказу. Суд касаційної інстанції переглядає судові рішення судів першої та апеляційної інстанцій у межах касаційної скарги, але при цьому може встановлювати порушення норм матеріального чи процесуального права, на які не було посилення в касаційній скарзі. Суд касаційної інстанції не може розглядати позовні вимоги осіб, які беруть участь у справі, що не були заявлені у суді першої інстанції.

Касаційне провадження є інститутом процесуального права, якщо оцінювати її як сукупність процесуальних норм, що визначають процедуру касаційного перегляду судового рішення. Зміст перегляду, на думку П. М. Тимченка, «полягає у процесуальній діяльності судів з перевірки законності й обґрунтованості оскаржених або опротестованих постанов суду; виправлення виявлених судових помилок;

створення умов для правомірної роботи судів першої інстанції в подальшому (включаючи формування загальних положень судової практики)».

Як конституційне право особи на захист її порушеного права, свободи або інтересу у сфері публічно-правових відносин визначено оскарження у суді рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень (ч. 2 ст. 55 Конституції України). Предметом оскарження є: рішення, дії чи бездіяльність суб'єкта владних повноважень у сфері публічно-правових відносин від будь-яких порушень із його боку при здійсненні ним владних управлінських функцій на основі положень законодавства.

Як стадію цивільного процесу касаційне провадження розглядає Харитонов Є. О. Він стверджує, що «касаційне провадження (від лат. – скасування, знищення) – одна із стадій цивільного процесу, метою якої є перевірка законності та обґрунтованості рішень і ухвал суду першої інстанції після їх перегляду в апеляційному порядку, а також рішень і ухвал апеляційного суду».

Тертишник В. М. у підручнику «Кримінальний процес України» касаційне провадження розглядає «як стадію кримінального процесу, в якій суд касаційної інстанції за поданням прокурора або скаргами інших учасників процесу переглядає такі, що не набули чинності вироки, ухвали і постанови апеляційного суду, постановлені ним як судом першої інстанції, вироки і постанови апеляційного суду, постановлені ним в апеляційному порядку, та ухвали апеляційного суду, вирішує питання про законність, обґрунтованість і справедливість вироку суду, виправляє допущені помилки і порушення».

Таким чином, касаційне провадження, як елемент інстанційної моделі побудови системи адміністративних судів, є стадією процесу. Касація виступає в якості останньої інстанції адміністративної судової системи. Є стадією додаткової, а в класичному розумінні остаточної перевірки судового акту. Таким чином, обов'язок суду касаційної інстанції перевірити законність та обґрунтованість судового рішення у тому обсязі, як того вимагає особа, національне та міжнародне законодавство. Суд касаційної інстанції не встановлює нові фактичні обставини справи, не може ті чи інші обставини вважати доведеними або недоведеними. Суд касаційної інстанції сприймає обставини справи такими, якими їх визнали суди нижчих інстанцій.

Природно, що визначення поняття та місця касації потребує «прив'язки» до конкретної законодавчо визначеної моделі, а не на абстрактному рівні.

Науковий керівник: Кобрусєва Євгенія Анатоліївна, доцент, кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ПІДАКЦИЗНИХ ТОВАРІВ

Єрмаков Артур Вадимович

здобувач третього (освітньо - наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 Право (PhD) першого року навчання Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Криміналогічну характеристику легалізації підакцизних товарів наразі можна назвати нестабільною через деякі застарілі ланки законодавства. Щороку Україна та

суспільство зазнає колосальних втрат по відрахуванню у бюджет від операцій пов'язаних з оподаткування підакцизних товарів, через те, що в державі процвітає “тіньова економіка”, одним із сегментів якої є незаконне виробництво та обіг алкогольних напоїв, спирту, пального, тютюнових виробів, інших підакцизних товарів.

Насамперед ми будемо розглядати нашу проблему з точки зору осіб, які намагаються належним чином здійснити оформлення виробництва підакцизних товарів відповідно до діючих ліцензійних вимог. Наразі будь-який підприємець, який хотів би законно виробляти або переробляти підакцизний товар для подальшого продажу, повинен здійснити оформлення документації в великій кількості інстанцій та служб для того, щоб він міг зберігати в себе такий підакцизний товар та реалізовувати його згідно законодавства України.

На даний момент вся процедура проходження від початкової точки до початку виробництва в Україні займає щонайменше 1 рік і це тільки підготовка підприємства, підготовка необхідної документації, здійснення ліцензування та отримання дозволів на виробництво згідно законодавства. Під час процедури сертифікації та ліцензування, які охоплюють тривалий та затратний період часу, підприємець не має право на здійснення виробничої діяльності, так як це вважається кримінальним правопорушенням, через те, що він не має ліцензії на виробництво не кажучи вже про збут підакцизних товарів. А для того, щоб отримати ліцензію підприємець повинен пройти ряд перевірок та отримати певну кількість сертифікатів та дозволів від різних інстанцій.

Відмінність між ліцензією для реалізації підакцизних товарів та ліцензією для виробництва підакцизних товарів є значною, так як для отримання ліцензії для реалізації не треба проходити різну низку перевірок та непотрібно отримувати велику кількість сертифікатів, як це роблять виробники цих товарів.

Навіть, якщо прибрати те, що підприємець повинен отримати всі ці дозволи та сертифікати виникає інша проблема, вона пов'язана з тим, що після отримання ним цих документів його повторно перевіряє служба стандартизації, хоча дивно навіщо перевіряти документи які були отримані в законному порядку від відповідних організацій та відповідно державних стандартів. Виходячи з цього можна дати припущення про те, що українське законодавство дозволяє, хоча краще сказати не забороняє робити повторні та не потрібні перевірки документів чи обладнання, яке вже і так пройшло повний перелік перевірок та отримало сертифікацію.

Іншою проблемою щодо легалізації підакцизних товарів полягає у тому, що всі підакцизні товари згідно законодавства підпадають в одну категорію, хоча виробництво тютюну, пального, алкоголю та інші підакцизні товари мають свій індивідуальний характер та повинні розглядатися окремо, через низку відмінностей між виробництвом. Одним із прикладів можна привести, що з недавніх пір в Україні кальяні вироби, а саме каль'яний табак було прирівняно до тютюну та додано до категорії підакцизних товарів, хоча каль'яний табак може вироблятися не тільки з тютюнового табаку, а й з чайного листа чи навіть використання спеціального каміння для куріння в складі якого зовсім відсутній табак. А оподаткування всіх цих підакцизних товарів з 01.01.2021 року, які відносяться до однієї категорії розраховується за однією формулою, хоча в одному випадку вміст табаку може бути 100%, а в іншому 15% чи зовсім не містити табаку, тобто як згідно законодавства виробник повинен платити виключно за вагу тих складових частин (елементів), які належать до підакцизних товарів (продукції), а не за весь товар. Причиною змін стала судова справа № 420/3637/20 від 21.09.2020р., яку позивач виграв, а суть змін полягає в

тому, що відповідно Закону України “ Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо подання єдиної звітності з єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування і податку на доходи фізичних осіб” з 01.01.2021 року слова : “Вагою нетто вважається вага товару (продукції) без урахування ваги будь-якої тари чи упаковки. У разі якщо складовими частинами (елементами) підакцизного товару (продукції) є сукупно підакцизні товари (продукція) та інші види продукції, для цілей оподаткування акцизним податком врахуванню підлягає лише вага тих складових частин (елементів), які належать до підакцизних товарів (продукції)” буде замінено словами : “Вагою нетто вважається вага товару (продукції) без урахування ваги будь-якої тари чи упаковки”, тобто якщо раніше оподаткування відбувалося лише підакцизних частин продукції, то відповідно нових змін, не має різниці відсоткового вмісту підакцизного товари виробник повинен буде платити за всю вироблену продукцію.

Виходячи з цього можна зробити висновок, що законодавча база щодо підготовки виробництва до виготовлення підакцизних товарів та оподаткування цих товарів повинна зазнати суттєвих удосконалень та градацій по кожному напрямку, тому що суспільство України втрачає десятки міль’ярдів гривень щороку, які повинні направлятися в бюджет від оборотів підакцизних товарів.

Науковий керівник: Корнякова Тетяна Всеволодівна, заслужений юрист України, доцент, доктор юридичних наук, завідувач кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ВПЛИВ КОРУПЦІЇ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Ісаєнко Олександр Олександрович

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти групи ЮП-19м-1з
НМЦЗВФН Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

Корупція (лат. *corruptio* — підкуп, хабар) — неправомірна діяльність у сфері політики та державного управління, яка полягає у використанні посадовими особами доручених їм прав та владних можливостей для особистого збагачення.

Більшість фахівців сходяться на стратегічних прорахунках держави при реформуванні економіки: відсутність обґрунтованої кадрової політики, адміністративна опіка, недосконалість законодавства (видання чисельних підзаконних актів, які на перше місце ставлять інтереси відомства, а не суспільства, залежність підприємця від суб’єктивної волі чиновника); відсутність стимулювання виробничої сфери. Це призвело до некерованості суспільними процесами, поглибленню кризових явищ, бюрократизації економіки і найнебезпечніше – злиття влади і бізнесу, що стало основним підґрунтям корупції. Саме завдяки корупції криміналітет черпав в економіці кошти і засоби для свого існування, а малий і середній бізнес став фактично беззахисним перед свавіллям чиновників. Зайнявши провідне місце в економіці злочинні елементи розпочали перехід у сферу політики. В Україні найбільш корумпованими сферами економіки стали: банківська система України; приватизація державної власності; виконання бюджету та розподіл бюджетних коштів; зовнішньоекономічна діяльність, податкова система. Найтиповішими ситуаціями у

відносинах між чиновниками і підприємцями стали купівля економічних пільг за хабарі.

До найбільш негативних наслідків впливу корупції на економіку відносять:

- порушення конкурентних механізмів ринку (зниження ефективності ринку, дискредитація ідей ринкової конкуренції - перемагає той, хто через корупційні зв'язки зміг отримати переваги, зменшення ефективності роботи приватних підприємств, підвищуються ціни за рахунок корупційних «податків»);
- розширення тіньової економіки (зменшення надходжень до бюджету, втрата державою фінансових важелів управління економікою, загострення соціальних проблем через невиконання бюджетних зобов'язань);
- неефективне використання бюджетних коштів (розподіл державних замовлень та кредитів);
- унеможливлення появи ефективних власників (непрозорість приватизації, штучні банкрутства державних підприємств сполучені з підкупом чиновників).

На хід економічної реформи особливо негативно вплинуло видання чисельних підзаконних актів, які на перше місце ставлять інтереси відомства, а не суспільства, хоча повинно було бути навпаки: пріоритет закону в регулюванні економічної діяльності, зменшення кількості та ролі підзаконних актів могли б змінити методи управлінського впливу, значно обмежити відомче адміністрування, виключити залежність людини від суб'єктивної волі виконавця, виробити еталони поведінки учасників управлінських та економічних відносин, які створять реальні можливості вибору варіантів поведінки відповідно до принципу правової держави, за яким органи державного управління та їх службовці повинні виконувати тільки приписи законів, а інші суб'єкти виконавчо-розпорядчої діяльності – все, що не заборонено законом, що виключало б можливість корупційних проявів.

Отже, хабарництво призводить до додаткових комерційних витрат, посилюючи тягар малих підприємців і спричиняючи нераціональне використання людського капіталу та інтелектуальних ресурсів країни. Постійна увага, якої потребують корумповані посадові особи з боку підприємств, також знижує економічну продуктивність.

Наслідками міжнародного характеру можуть бути: негативний вплив корупції на імідж держави у світі, ускладнення відносин з іншими країнами, міжнародними організаціями і всією міжнародною спільнотою; втрата державою міжнародних позицій у світі: економічній, політичній та інших сферах (у тому числі неприйняття її до відповідних міжнародних інституцій чи виключення з них); припинення чи істотне зменшення зовнішнього інвестування, унеможливлення отримання кредитів.

Таким чином, необхідність протидії корупції є однією з головних проблем сучасного українського суспільства. При цьому одним із головних чинників боротьби з корупцією в органах влади – це механізми покращення рівня економічної свободи в країні, збільшення винагороди за працю і лише на основі цього збільшення відповідальності державних службовців та інших посадових осіб.

Науковий керівник: Сачко Олександр Васильович, доктор юридичних наук, заступник декана з виховної роботи юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ

Кононенко Віктор Вікторович

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти групи ЮП-19м-1
юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся
Гончара*

Питання зарубіжного досвіду проведення допиту на сьогодні є малодослідженим, що ускладнює розкриття даного питання. Варто зауважити, що процедура проведення допиту за кордоном загалом та в Україні має спільні риси, проте разом із тим, значно відрізняється.

На відміну від кримінального законодавства США визнання провини обвинуваченим у Франції не є вирішальним доказом і не тягне спрощення подальшої процедури розгляду справи.

Затриманий чи заарештований обвинувачений повинен бути допитаний протягом 48 годин. Затриманий відповідно до положень ст. 116 Кримінально-процесуального кодексу Франції може вільно спілкуватися зі своїм адвокатом, починаючи з першого допиту слідчим. Але слідчий має право накласти заборону на спілкування на термін до 10 діб.

Питання про надання правового статусу консультативній формі роботи фахівця в кримінальному процесі вже не раз обговорювався в літературі. З урахуванням нинішнього стану кримінального процесуального регулювання пропонувалися два варіанти рішення. За одним із них пропонувався з урахуванням значною мірою зарубіжного досвіду, зокрема, Німеччини, кримінальне процесуальне законодавство якої передбачало таку самостійну слідчу дію, як допит спеціаліста (дослівно – обізнаних осіб) (§ 85 КПК ФРН). Цей варіант, як відомо, вже реалізовано у вітчизняному КПК, зокрема можливістю проведення допиту судового експерта і слідчим під час досудового розслідування (п. 2 ч. 5 ст. 69 КПК України), а також судом під час судового провадження (ст. 356 КПК). Одним зі способів легалізації даних поліцейського розслідування служить допит поліцейських у суді як свідків.

Існують деякі проблеми щодо оформлення результатів допиту. Наприклад, як зазначають деякі науковці, законодавство деяких європейських країн дозволяє співробітникам поліції обмежуватися тільки складанням звіту про результати виконаної роботи з виконання запиту іноземної держави. Припустимо, ми звертаємося до компетентних органів іноземної держави для допиту конкретних осіб. У відповідь ми отримуємо звіт поліції, в якому говориться, що з людиною, яку цікавить наше розслідування, проводиться інтерв'ю, і даються його відповіді на поставлені питання. Однак протокол допиту окремо не складається і до звіту не включається.

Відповідно до Кримінально-процесуального кодексу Англії, досудове розслідування не належить до кримінального процесу, а розглядається як своєрідний спосіб застосування судом попередніх заходів кримінально-процесуального характеру. Тому вони не регулюються процесуальним законодавством, за винятком правил допиту підозрюваного, правил арешту і обшуку. Також слід зазначити, що без участі суду слідчі проводять допити і очні ставки. У той же час відзначимо, що в англійському праві конфронтація – це різновид допиту. Крім того, в Англії всі слідчі дії підлягають обов'язковому відеозапису.

Слід зауважити, що за законодавством ФРН будь-який учасник процесу, який допитується у справі, є свідком. На відміну від потерпілого, свідки не розглядаються суб'єктами кримінального процесу, а лише засобами доказування, оскільки під час допиту передають відомі їм фактичні дані органам кримінального переслідування чи суду без своєї внутрішньої оцінки.

Таким чином, питання зарубіжного досвіду проведення допиту на сьогодні є малодослідженим, що ускладнює розкриття даного питання. Варто зауважити, що процедура проведення допиту за кордоном загалом та в Україні має спільні риси, проте разом із тим, значно відрізняється. При цьому спільною для всіх демократичних країн світу є заборона застосування тортур під час проведення допиту і водночас цей аспект в реальності залишається проблемним, оскільки випадки зловживання та недотримання принципів гуманізму зустрічаються під час проведення допиту як в Україні, так і за кордоном.

Науковий керівник: Соколенко Ольга Леонідівна, професор, доктор юридичних наук, декан юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

РОЛЬ СУДДІ ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У США

Кудрявцев Євген Вікторович

*здобувач третього (освітньо - наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю
081 Право (PhD) четвертого року навчання Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара*

Майже всі роботи, присвячені американській системі, судів, починаються з того, що американська, судова система найскладніша в світі і в ній важко розібратися. Потрібно сказати, що це справедливе твердження і до нього потрібно додати, що багато американських книг присвячені цій темі розповідають про одне й те ж порізно, а іноді суперечать один одному. Американські автори також повідомляють, що найбільш істотною рисою судової організації Сполучених Штатів є існування безлічі судових систем. Справа в тому, що у Сполучених Штатах кожен штат має повну автономію у визначенні судового устрою і виборі методів комплектування суддівськими кадрами, покарання й усунення з посади. П'ятдесят штатів діяли автономно і творчо, а тому сформували велику кількість механізмів призначення суддів. Судді або призначаються губернатором, або обираються народним голосуванням, нині у 70% штатів судді обираються.

Незалежність суддів, тобто їх здатність і можливість вирішувати правові конфлікти виключно на основі їх юридично значимих обставин, керуючись тільки законом, власною совістю і загальновизнаними уявленнями про справедливість, завжди була предметом пильної уваги всіх професійних юридичних спільнот і суспільства в цілому. Це зрозуміло: незалежність суддів від зовнішнього політичного, адміністративного, фінансового або будь-якого іншого незаконного впливу - це іманентна властивість судової влади, що дає їй підстави називатися владою взагалі і користуватися необхідним довірою суспільства.

Судочинство США базується на дуалістичній судовій системі - системі судів штатів і федерації, які, незважаючи на їх незалежність і самостійність один від

одного, є структурними елементами єдиного освіти. «У США федеральна судова система організаційно ніяк не пов'язана з судовими системами штатів і існує як би паралельно з ним. В цьому проявляється американський федералізм. Хоча Конституція США встановила, що судова влада в країні здійснюється Верховним Судом США і нижчими судами, ця влада обмежена справами федеральної юрисдикції та в силу поправки Х до Конституції за кожним штатом зберігається право створити власний судовий орган ».

На рівні федерації є Верховний Суд США окружні апеляційні суди, спеціальні апеляційні суди, федеральні окружні суди і спеціальні суди першої інстанції, а також система федеральних військових судів. Система судів штатів представлена Верховним Судом штату, проміжними апеляційними судами, судами першої інстанції і нижчими судами. Питання судоустрою на федеральному рівні регулюються поправками 4-7 до Конституції, титулом 28 свода законів США, рішеннями Верховного Суду і іншої прецедентної практики. «Розвиток судового федералізму США дуже рельєфно відображає розвиток власне федеральних відносин в країні. Рішення судів тут поряд з Конституцією виступають в якості основних інструментів регулювання взаємовідносин трьох рівнів: союз - штати - місцеві спільноти ».

Юрисдикція штатів є остаточний. Все те, що не входить в компетенцію федеральних судів, розглядається судами штатів. Процес віднесення дозволу того чи іншого спірного правовідносини до компетенції штатів визначається рішенням Верховного Суду штату. Через незгоду однієї зі сторін з подібним рішенням, воно може бути оскаржене в Федеральний Суд, який в разі невідповідності з Конституцією США, скасовує рішення. При цьому компетенція судів штатів значно ширше, ніж будь-яка федеральна юрисдикція. У кримінальному процесі близько 95% всіх справ розглядається судами штатів. Це пояснюється тим, що до виключної компетенції федерації відносяться злочини проти США, переслідувані законами федерації. В цілому питома вага таких, найбільш суспільно небезпечних діянь, невеликий, тому основна маса злочинів являє діяння, спрямовані проти інтересів штату і переслідувані за їх закону.

Системи судів штатів відрізняються великим різноманіттям. Але під якими б назвами не приховували суди штатів, їх процесуальна сутність скрізь однакова: кожен штат має один або кілька судів першої інстанції, що розглядають справи по суті. Якщо судів кілька, то один з них є судом загальної компетенції, а всі інші - спеціальної.

Проміжна ланка будь-якої судової системи США – суд, який здійснює апеляційне провадження. Це характерна особливість судоустрою США – поділ функцій першої та другої інстанції. Американська доктрина вважає це однією з гарантій прав громадян у суді. Вершиною будь-якої системи штату є Верховний Суд штату - аналог Верховного Суду США.

Таким чином, аналіз американського кримінального процесу привів нас до висновку про наявність зовсім інший структурний організації американського руху справи, де, з одного боку, є тенденція до практичного вдосконалення норм і інститутів з метою їх більш ефективної роботи, а з іншого боку, з наявністю історично сформованих анахронізмів, які не в змозі забезпечити нормальне функціонування системи і які зберігаються в силу їх історичного авторитету і прихильності до традицій.

Схильні зовнішньому тиску судді не можуть забезпечити ефективність оскарження виключити необґрунтоване обмеження конституційних прав і свобод при санкціонуванні обшуків і арештів, дати надію невинним на їх виправдання і реабілітацію або на справедливий перегляд справи до суду дій, бездіяльності або рішень органів кримінальної переслідування.

Науковий керівник: Марков Карло Анатолійович, професор, доктор історичних наук, професор кафедри європейського та міжнародного права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ВЧИНЕННЯ СТАТЕВИХ ЗЛОЧИНІВ НЕПОВНОЛІТНІМИ

Кузьмиченко Дар'я Семенівна

студентка II курсу юридичного факультету

Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Злочинність неповнолітніх завжди була об'єктом дослідження багатьох вчених, адже не дарма вона становить окремий вид злочинності. Це зумовлюється багатьма причинами. Зокрема, особливостями мотивації злочинів, що вчиняються неповнолітніми, специфікою злочинів, їх структурою, причинами, умовами та високим рівнем злочинної активності.

Для формування повної картини дослідження психологічного аспекту проблеми вчинення статевих злочинів неповнолітніми слід визначити зміст, який вкладається у термін злочинність неповнолітніх. Поняття «неповнолітнього» трактують як особу з моменту народження і до настання повноліття, тобто до 18 років. Однак відповідно до ч.1 ст. 22 Кримінального кодексу України, до кримінальної відповідальності підлягають особи, яким на момент вчинення злочину виповнилось 16 років, а у ч. 2 цієї ж статті зазначається окремий перелік злочинів, у разі вчинення яких передбачається кримінальна відповідальність з 14 до 16 років. Злочинність неповнолітніх зазвичай науковці розглядають у двох значеннях. Перше, фактичне, дає уявлення про всю кількість кримінальних правопорушень, що передбачені Кримінальним кодексом, вчинених особами, що не досягли повноліття. Друге – офіційне, що визначається перш за все віком кримінальної відповідальності та відображає кількість злочинних осіб, стосовно яких було порушено кримінальну справу, таким чином фіксується визначений перелік, що утворює державний реєстр. За статистичними даними Офісу Генерального прокурора, зокрема, як зазначає заступник генерального прокурора України Гюндуз Мамедов: «На початку року завжди утримується тенденція до незначного зростання рівня дитячих правопорушень, однак до кінця року ця динаміка зазвичай знижується. За п'ять місяців поточного року таких випадків було зафіксовано 1432 проти 1373 за відповідний період торік (+4%). Водночас кількість неповнолітніх, які порушили закон, зменшилася на 7%: із 1129 за п'ять місяців 2019 року до 1048 за такий самий період 2020-го». Хоча злочинність неповнолітніх з огляду на цифри зменшилась, однак проблема вчинення статевих злочинів, що складають значну частину від загальної кількості, не зникла.

Існує низка причин вчинення статевих злочинів неповнолітніми: соціальні, біологічні та психологічні. Останню ж більш детально розглянемо у даному дослідженні, адже психологічний стан людини формує безпосередньо її поведінку. Науково доведено, що формування особистості починається з дитинства, а тому для того щоб розібратись в психології неповнолітнього гвалтівника, слід простежити умови розвитку з самого початку. «Психологічним центром» дитини є батьки, саме вони вибудовують базу для подальшого життя дитини. Якщо батьки не виконують, покладених на них обов'язків, то у дитини виникає відчуття неспокою, незахищеності, що у подальшому трансформується у психологічне відчуження індивіда, несприйняття навколишнього середовища, відсутність потреби в інших людях, нерозуміння оточуючих та навіть очікування загрози ззовні.

Сильний руйнівний вплив на психологічний стан неповнолітнього гвалтівника має алкоголь, наркотичні та психотропні речовини. У такому стані знижується самоконтроль, критичність, змінюється світосприйняття, підвищується рівень агресивності, імпульсивності, тобто призводить до деградації особи. Цікавим є дослідження проведеного Ю.М. Антоняна та С.П. Позднякової, які обстежили півтори тисячі сексуальних злочинців, виявили, що умовно за ступенем виразності розладів їх можна розділити на дві групи. Першу з яких складають порушення або перверсії, вони спостерігаються у більшій частини досліджуваних, які протягом тривалого часу цілком або частково зміщали нормальний статевий потяг. Серед них наявна значна кількість неосудних осіб. До другої групи належали особи з відхиленням сексуального потягу, у яких розлади виявились у якості окремих перверсних елементів, які спостерігались у сексуальній поведінці у вигляді сексуальних фантазій, мрій, неприродних домагань. Як свідчить проведене дослідження, більшість неповнолітніх осіб, які вчиняли статеві злочини, не дивлячись на те, що вони мали психічні розлади були осудними, тобто розуміли характер власних дій та їх наслідки.

Таким чином, можемо зробити висновок, що основним чинником наявної проблеми вчинення статевих злочинів неповнолітніми є психологічний аспект. Глибинна причина криється на несвідомому рівні, а об'єктивні умови є лише допоміжними, що посилюють перверсність. А тому головним чином профілактика запобігання статевих злочинів вчинених неповнолітніми полягає у здійсненні заходів, бесід безпосередньо лікарями – психологами, психіатрами, сексологами, сексопатологам та ін. Також необхідно розроблення психокорекційних методик, що могли б застосовуватись до неповнолітніх. Очевидно, якщо з дитинства в особи формується неадекватне розуміння задоволення природних статевих потреб, то вона буде вчиняти насильницькі дії стосовно інших. Звідси зауважимо, що важливо забезпечити високий рівень статевого виховання суспільства, за допомогою лекцій, бесід та інших методів впливу на свідомість.

Науковий керівник: Климюк Ірина Миколаївна, викладач кафедри адміністративного і кримінального права Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

КВАЛІФІКАЦІЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ

Лахова Олена Вадимівна

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного і кримінального права
юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся
Гончара*

Одним із найбільш важливих питань, що постає в межах механізму правового регулювання, є питання про те, яке саме конкретне правопорушення вчинила особа. Це питання вирішуються у процесі кваліфікації кримінальних правопорушень. При цьому юридичний склад кримінальних правопорушень виступає як правова основа кваліфікації.

З ґносеологічної точки зору процес кваліфікації кримінальних правопорушень завжди є пошуково-оцінювальним. Суть його полягає в тому, що правозастосувач має знайти в скоєному діянні такі ознаки, які відповідають нормативному образу конкретного кримінального правопорушення, описаного у відповідній статті Кримінального кодексу. Співставивши та оцінивши фактичні та нормативні ознаки, він має дати відповідь на питання про те, чи є вчинене діяння кримінальним правопорушенням і, якщо так, то яким саме.

На практиці та чи інша відповідь отримує своє фіксоване відбиття в правовій кваліфікації діяння, викладеній у конкретному кримінально-процесуальному акті. В дослідчому кримінальному процесі до таких належать постанови про відкриття кримінального провадження, де вперше особа, яка веде процес, дає вихідну правову кваліфікацію скоєному кримінальному правопорушенню.

Розділ 17 Кримінального кодексу України містить цілу низку кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. З огляду на специфіку державної служби більшість державних службовців знаходяться у «зоні ризику» та можуть підпадати під поняття спеціального суб'єкта службових кримінальних правопорушень.

Виявляясь приватним випадком юридичної кваліфікації людських вчинків, кримінально-правова кваліфікація кримінальних правопорушень у сфері надання публічних послуг має свою специфіку, зумовлену особливим характером самого злочину.

Відповідно до ст. 19 Конституції України органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Ці конституційні приписи поширюються на всіх без винятку службових осіб, незалежно від того, чи є вони представниками законодавчої, виконавчої або судової гілок влади, виконують свої службові обов'язки в державному апараті, в органі місцевого самоврядування або об'єднаннях громадян, здійснюють службову діяльність в юридичних особах публічного чи приватного права.

Не будь-яка службова особа може стати суб'єктом (тобто виконавцем) службових злочинів, а лише та, яка постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснює функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також обіймає постійно чи тимчасово в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на державних чи комунальних підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи

адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною особою підприємства, установи, організації, судом або законом.

Організаційно-розпорядчі обов'язки — це обов'язки по здійсненню керівництва трудовим колективом, ділянкою роботи, виробничою діяльністю окремих працівників. Такі функції виконують, зокрема, керівники підприємств, установ і організацій, їх заступники, керівники структурних підрозділів, їх заступники, особи, які керують ділянками робіт (майстри, виконробы, бригадири тощо).

Адміністративно-господарські обов'язки — це обов'язки по управлінню або розпорядженню державним, колективним чи приватним майном (установлення порядку його зберігання, переробки, реалізації, забезпечення контролю за цими операціями тощо). Такі повноваження в тому чи іншому обсязі є у начальників планово-господарських, постачальних, фінансових відділів і служб, завідуючих складами, керівників відділів підприємств, відомчих ревізорів та контролерів тощо.

Особа є службовою не тільки тоді, коли вона здійснює відповідні функції чи виконує обов'язки постійно, а й тоді, коли вона робить це тимчасово або за спеціальним повноваженням, за умови, що зазначені функції чи обов'язки покладені на неї правомочним органом або правомочною службовою особою.

Отже, загальна сукупність діянь, виділених за цими ознаками, буде складатися із певних сукупностей кримінальних правопорушень, адміністративних, цивільно-правових та дисциплінарних правопорушень. Корупцію поділяють на: побутову (яка пов'язана з щоденними потребами людини); адміністративну (бюрократичну), яка виникає при взаємодії підприємців, інших громадян з представниками різних гілок влади; політичну, яка виникає при прийнятті важливих рішень на вищих щаблях влади. Остання є найбільш небезпечним видом через те, що як правило завдає найбільш непоправних збитків державі.

Як правило, корупційні відносини відбуваються за двосторонньої зацікавленості. А це призводить до складності виявлення окремих правопорушень і покарання винних. Саме безкарність є тим чинником, який дозволяє поширюватись та укріплюватись корупційним проявам.

Необхідно виховати у громадян поняття, що короткострокове вирішення проблем незаконним способом у подальшому призведе до великої економічної кризи для держави.

ПРОБЛЕМИ НЕЛЕГАЛЬНОЇ МІГРАЦІЇ ТА КРИМІНОГЕННА СИТУАЦІЯ В УКРАЇНІ

Лещенко Володимир Васильович

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти групи ЮП-19м-1з
НМЦЗВФН Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

Нелегальна міграція є підкатегорією міжнародної міграції. Його відмінною рисою є правовий статус, який визначається правилами, прийнятими національними урядами та міжурядовими організаціями. Незаконний статус мігрантів також має наслідки для транскордонних механізмів пересування та особиста позиція мігрантів.

Іншими словами, незаконна міграція не може бути відокремлена від більшої динаміки глобальної економіки або політики, яку проводять уряди.

Сьогодні в Україні швидкими темпами зростають злочини, що вчиняються між самими нелегальними мігрантами.

Зростаюча нелегальна міграція сприяє створенню організованих злочинних угруповань, які займаються незаконним переправленням іноземців через кордони України. Стає реальністю включення у ці процеси міжнародних кримінальних груп, що призводить до створення усталених каналів незаконного перетинання кордону. Серед них можна назвати найбільш організовані: в'єтнамський, пакистано-індійський, шрі-ланкійсько-бангладешський, афганський, румунський, китайський, курдський.

Так, Державна прикордонна служба в 2019 році виявила на 10 % більше незаконних мігрантів, які спробували незаконним способом перетнути кордон, ніж в 2018 році.

В Україні перетинання східного кордону здійснюється, як правило, потягами і автомобільним транспортом. Для приховування від прикордонного та митного контролю найчастіше використовуються:

- тайники і службові приміщення за сприянням поїзних бригад; – опломбовані великогабаритні автомобілі;
- підроблені або чужі документи;
- висадка нелегальних мігрантів на прикордонних станціях;
- перехід державного кордону через пункти пропуску у службових чи приватних справах.

Вигідне географічне розташування України приваблює міжнародних наркодилерів. Тому, значними темпами зростає транзит наркотиків, тютюнових виробів, антикваріату і культурних цінностей, де активну роль відіграють мігранти.

Процес нелегального проникнення на територію України носить, як правило, організований характер. Це проявляється у створенні і функціонуванні так званих каналів нелегальної міграції. В Україні вже сформувався “чорний” ринок послуг у цій сфері.

Злочинні формування, які займаються переправленням нелегалів, складаються із кількох груп, які за функціональними обов'язками можна поділити на групи: організаторів; пошуку “клієнтів”; забезпечення; переправлювачів.

Істотним моментом у діяльності організованих злочинних угруповань є їх проникнення в структури влади, правоохоронні органи, підприємницьку сферу для досягнення своїх корисливих цілей шляхом залякування, підкупу, шахрайства тощо, а також використання нелегалів як “інструменту” для розширення географії своєї протиправної діяльності. При цьому найбільш привабливим для злочинців є залучення мігрантів, які прямують через територію України на Захід, до перевезення контрабандних товарів, зокрема наркотиків.

Для підвищення ефективності діяльності спеціальних підрозділів кримінального розшуку потрібно посилити фахову підготовку працівників правоохоронних органів, забезпечити їх перекладачами, налагодити тісні контакти з Інтерполом, Європолем і Національним бюро Інтерполу, які мають банк відповідної інформації.

Неодмінною умовою досягнення позитивних результатів у боротьбі з організованими злочинами щодо нелегальних мігрантів є її належне інформаційне забезпечення. Це потребує створення централізованого банку даних, який би містив усі відомості про виявлених нелегальних мігрантів та скоєні ними правопорушення.

Науковий керівник: Юзікова Наталія Семенівна, доцент, доктор юридичних наук, професор кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ДЕЯКІ АСПЕКТИ УЧАСТІ ЗАХИСНИКА У СУДІ ПРИСЯЖНИХ

Лещенко Іван Олегович

здобувач третього (освітньо - наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 Право (PhD) першого року навчання Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Принцип безпосередньої участі народу у здійсненні правосуддя в Україні є конституційним та знайшов своє відображення у ст. 124 Конституції України.

Відповідно до ч. 3 ст. 31 КПК України, кримінальне провадження в суді першої інстанції щодо злочинів, за вчинення яких передбачено довічне позбавлення волі, здійснюється колегіально судом у складі трьох суддів, а за клопотанням обвинуваченого - судом присяжних у складі двох суддів та трьох присяжних. При цьому слід звернути увагу, що кримінальне провадження стосовно кількох обвинувачених розглядається судом присяжних стосовно всіх обвинувачених, якщо хоча б один з них заявив клопотання про такий розгляд.

Положення ст. 384 КПК України встановлюють, що прокурор зобов'язаний роз'яснити підозрюваному про його право на суд присяжних у письмовій формі одночасно з переданням копії обвинувального акту та копії реєстру матеріалів досудового розслідування до направлення оригіналів зазначених документів до суду.

В той же час дискусійним залишається питання наслідків відсутності такого роз'яснення прокурора (в тому числі ознайомлення із ним обвинуваченого і підпису) за умови, що право на суд присяжних додатково повинно роз'яснюватися обвинуваченому судом і під час підготовчого провадження.

Доречно вважати, що відсутність такого роз'яснення є порушенням права на захист - забезпечення умов реалізації права на справедливий судовий розгляд. В цьому випадку слід звернути на увагу рішення колегії Касаційного кримінального суду Верховного суду (постанова по справі № 181/74/16-к від 30.05.2019 року), зміст якого підтверджує зазначену вище позицію, а також вказує на те, що невиконання судом першої інстанції вимог кримінального процесуального закону є його істотним порушенням та безумовною підставою для скасування судових рішень згідно з п. 2 ч. 2 ст. 412 КПК, адже, крім іншого, ставить під сумнів ухвалення судового рішення законним складом суду.

Варто також звернути увагу і на вимоги до особи присяжного та його увільнення, які встановлюються ст. 65 та ст. 66 Закону України «Про судоустрій та статус суддів», зокрема відсутності психічних та інших захворювань, посади, віку, релігійних переконань тощо. Проте детальна процедура добору присяжних місцевою (обласною) радою за поданням Державної судової адміністрації описано в законодавстві у загальному вигляді та вирішується правозастосувачем самостійно. Крім того, виникають питання щодо належно проведеної перевірки (зокрема підтвердженої документально) вимог присяжного на місцях, що може мати наслідком увільнення присяжного у подальшому.

За ч. 1. ст. 387 КПК України відбір присяжних здійснюється після відкриття судового засідання. При цьому, відповідно до ч. 3 ст. 387 КПК України, головуючий з'ясовує підстави, що перешкоджають участі присяжних у справі, для чого в судовому розгляді, прокурор, потерпілий, обвинувачений з дозволу головуючого можуть ставити присяжним відповідні запитання. Вказані норми не надають прямого дозволу ставити питання захиснику, проте згідно з ч. 4 ст. 46 КПК України, захисник користується процесуальними правами підозрюваного, обвинуваченого, захист якого він здійснює, що надає право ставити запитання.

Згідно з положеннями ст. 388 КПК України, після відбору, присяжні за пропозицією головуючого приводяться до присяги. Текст присяги зачитує кожен присяжний, після чого підтверджує, що його права, обов'язки та компетенція йому зрозумілі. Недотримання зазначеної процедури матиме прямим наслідком порушення ст. 388 КПК України.

Окремо слід зазначити, що відповідно до ч. 1 ст. 389 КПК України, прокурору, обвинуваченому, потерпілому та іншим учасникам кримінального провадження протягом усього судового розгляду забороняється спілкуватися з присяжними інакше, ніж у порядку, передбаченому цим Кодексом. А відповідно до ч. 2 ст. 390 КПК України, за наявності обґрунтованих підстав вважати, що присяжний у результаті незаконного впливу втратив неупередженість, необхідну для вирішення питань кримінального провадження, його може бути усунуто. Тому будь-яка взаємодія з присяжним, в тому числі під час очікування судового засідання, поза рамками КПК України, може стати підставою для усунення присяжного.

Дискусійним також є питання про продовження або обрання запобіжного заходу відносно обвинуваченого, що згідно з ч. 3 ст. 331 КПК України вирішується головуючим. Нерідко строки запобіжного заходу спливають, а суд присяжних не може бути зібрано за різних обставин. При цьому виникає необхідність і дотримання прав обвинуваченого та дотримання положень КПК України щодо судового розгляду. В такому разі, головуючий може взяти на себе відповідальність відкрити засідання, посилаючись на те, що справа по суті не розглядається а прийняття питання запобіжного заходу вирішується одноособово. Проте, відкриття судового засідання без повного складу суду не дозволяється, а подальший судовий розгляд призведе до винесення наперед неправосудного рішення і як наслідок - негайне припинення дії запобіжного заходу.

Інший ряд процесуальних неузгодженостей здійснення судом присяжних своїх обов'язків (розгляд клопотань, порядок визнання доказів недопустимими за участю непрофесійних юристів - присяжних, фіксація результатів проведення наради та ін.) вирішуються головуючим та здебільшого не викликають зауважень у сторони захисту.

Підсумовуючи вищевикладене, захисник, під час судового розгляду у суді присяжних, може ефективно використати визначені аспекти судового розгляду судом присяжних, зокрема заявити про порушення права обвинуваченого на захист, задавати питання присяжним, з метою усунення упереджених присяжних, виявляти порушення інших норм КПК України, при захисті прав обвинуваченого.

Науковий керівник: Сачко Олександр Васильович, доктор юридичних наук, заступник декана з виховної роботи юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ФІКТИВНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Марченко Катерина Олегівна

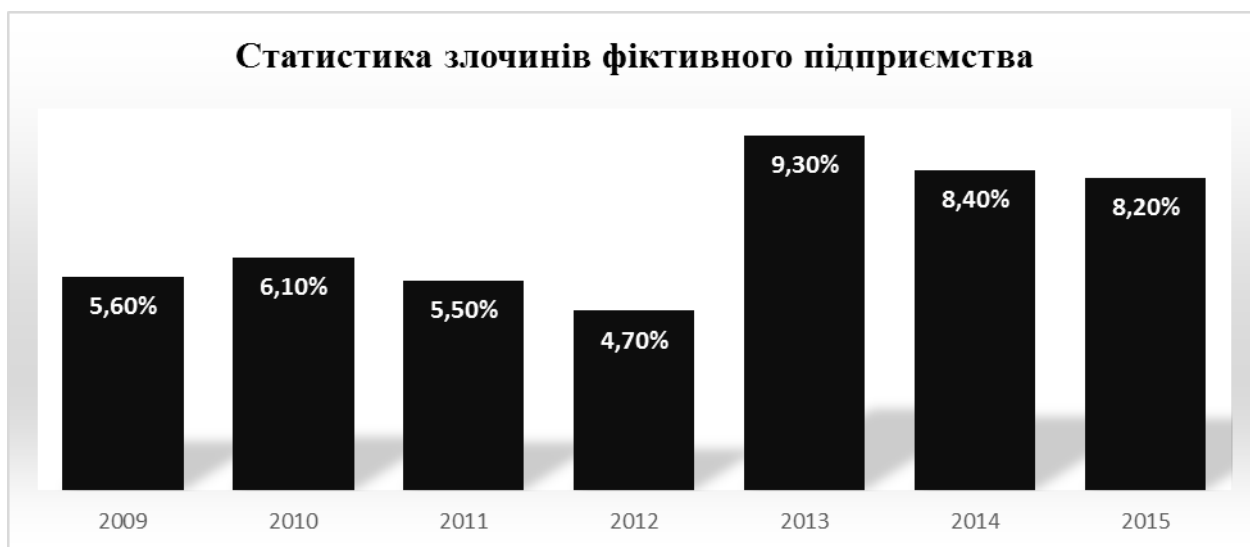
студентка II курсу юридичного факультету

Дніпровського національного університету Імені Олеся Гончара

Фіктивне підприємництво як суспільно небезпечне явище виникло практично одночасно з появою підприємницької діяльності. Воно проявлялося, видозмінювалося та набувало нових форм злочинної діяльності залежно від державно-правового регулювання підприємництва. Законодавство як сукупність звичаїв та законів, що трактує протиправне діяння та передбачає за нього покарання, виникло разом із зародженням суспільства.

Кримінологічний аналіз фіктивного підприємництва дозволяє певною мірою простежити соціальну і генетичну природу останнього, розпізнати його рушійний початок. Оцінюючи фіктивне підприємництво в цілому, необхідно мати на увазі його соціально-правову природу, взаємозв'язок юридичного і соціального. Фіктивне підприємництво визнається однією з найгостріших проблем української держави і, безсумнівно, належить до числа найбільш небезпечних злочинів, що характеризується підвищеною деструктивністю та невідворотними наслідками. Поширення фіктивного підприємництва в Україні сталося внаслідок тривалої правової неврегульованості приватної власності, ринкових і інших суспільних відносин у минулому та недосконалості державно-правового механізму регулювання підприємницької діяльності в сучасних умовах, а також відсутності чіткої дефініції «фіктивне підприємництво» й неоднозначного трактування різними авторами ознак фіктивного підприємництва.

Пропонуємо проаналізувати статистику з 2009 по 2015 рік.

Після вивчення статистики, можна зробити висновок, що в Україні злочинність, а саме фіктивне підприємництво знаходиться на високому рівні. А отже, має бути врегульована законодавством.

Ст. 205 ККУ про фіктивне підприємництво, яка встановлювала об'єкт, суб'єкт, об'єктивна, суб'єктивна сторона злочину. Але в 19.09.2019 р. Президент України підписав прийнятий Верховною Радою Закон №1080 «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України

щодо зменшення тиску на бізнес». Цим Законом з Кримінального кодексу України виключено ст. 205 щодо фіктивного підприємництва. Пояснення з приводу виключення ст. 205 з ККУ повідомляє, що це сприяло зменшенню тиску на бізнес, що повинно гарно позначитися на економіці, припинення викривленого трактування цієї статті правоохоронними органами та зловживання нею у застосуванні на практиці.

Тепер після декриміналізації фіктивного підприємництва, може скластися враження, що цьому інструменту тіньового бізнесу дали шанс безкарно існувати. Але, це не так, автори законопроекту вказують, що декриміналізована стаття описує діяння, яке є готуванням до вчинення інших злочинів або способом їх вчинення. Тобто, якщо певний злочин виступає частиною іншого або готування до нього, це не означає, що його треба декриміналізувати.

Отже, питання фіктивного підприємництва в Україні не зовсім врегульоване. Зважаючи, на декриміналізацію ст. 205 ККУ і думку авторів законопроекту щодо непотрібності статті, яка мала великий тиск на бізнес в Україні, впливає, що питання є невирішеним. Тому що, статистика злочинів фіктивного підприємництва зростає, в цьому разі ця проблема повинна розглядатися на державному рівні щодо регулювання цього питання.

Науковий керівник: Юзікова Наталія Семенівна, доцент, доктор юридичних наук, професор кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПРОЦЕДУРИ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ

Миронова Валерія Валеріївна

здобувачка третього (освітньо - наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 Право (PhD) першого року навчання Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Однією з умов майбутньої євроінтеграції України є адаптація вітчизняного законодавства до вимог ЄС, де застосування будь-якого заходу забезпечення кримінального провадження є виключним, але водночас максимально ефективним і чітко регламентованим. Тому правове регулювання застосування запобіжних заходів є тим важливим елементом відповідності практично всього законодавства вимогам ЄС та його цінностям у правовому значенні.

Розгляду питань, пов'язаних із поняттям запобіжних заходів, присвячено наукові праці багатьох учених, а саме: Ю.П.Аленіна, Р.М.Білокінь, К.Б.Волков, С.О.Гемай, Н.В.Глинська, Ю.М.Грошевого, А.Л.Даль, О.В.Капліна, Є.Г.Коваленка, З.Ф.Ковриги, В.Т.Маляренка, В.К.Матвійчука, І.Л.Петрухіна, В.О.Попелюшко, С.В.Прилуцький, В.В.Рожнова, О. В. Сачко, Д.Б.Сергєєва, В.М.Тертишник, Л.Д.Удалова, В.І.Фаринник, В.С.Чистякова, О.Г.Шило, М.Є.Шумило, З.Д.Єнікєєва та ін.

Новелою КПК України 2012 р. є те, що прийняття рішення про обрання запобіжних заходів та продовження строку їх дії віднесено до виключної компетенції слідчого судді (під час досудового розслідування) або суду (в судовому провадженні).

Це пояснюється високою цінністю прав і свобод людини, яка викликає необхідність впровадження особливої процедури, що містить гарантії, які

унеможливлюють їх безпідставне обмеження під час здійснення кримінального провадження.

Саме така процедура утворює зміст окремого судового провадження щодо забезпечення судом законності обмеження конституційних прав і свобод людини під час досудового розслідування. Відповідно до вимог КПК України 2012 р. при необхідності застосувати запобіжний захід слідчий, за погодженням з прокурором чи прокурор, ініціюють розгляд слідчим суддею клопотання про застосування запобіжних заходів і при постановленні відповідної ухвали отримують законну правову підставу для обмеження права людини під час провадження досудового розслідування кримінального правопорушення.

Використання при обмеженні прав людини судової процедури, яка відповідає вимогам справедливості і заснована на конституційних засадах рівності учасників судового процесу перед законом і судом, змагальності сторін та свободі надання ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості, презумпції невинуватості, забезпечує дію принципу правової визначеності і виключає можливість прийняття непередбачуваних для суб'єкта права на судовий захист рішень та свавільного обмеження його прав і свобод. Багатовікова юридична практика підтверджує, що саме за допомогою судової процедури вдається найбільш справедливо визначити міру свободи та міру відповідальності суб'єктів правовідносин.

Розгляд клопотання про застосування запобіжного заходу проводиться в режимі змагання сторін: за участі прокурора – з однієї сторони, та з участю обвинуваченого і його захисника – з іншої сторони.

При цьому, не пізніше як за три години до початку розгляду клопотання, стороні захисту надається копія клопотання і копії матеріалів, якими обґрунтовується необхідність обрання запобіжного заходу. За клопотанням сторін або за власною ініціативою слідчий суддя, суд може заслухати будь-якого свідка чи дослідити будь-які матеріали, що мають значення для вирішення питання про застосування запобіжного заходу. Закон містить і таку гарантію: будь-які твердження чи заяви обвинуваченого, зроблені під час розгляду питання про застосування запобіжного заходу, не можуть бути використані проти нього ні на доведення його винуватості у кримінальному правопорушенні, у вчиненні якого він обвинувачується, ні у будь-якому іншому правопорушенні (ст. 193 КПК України).

Однією з гарантій забезпечення прав людини при застосуванні запобіжних заходів є наявність достатніх підстав, зазначених у клопотанні слідчого, прокурора, які й ініціює вирішення цього питання. При цьому необхідно підкреслити, що визначені законом підстави мають комплексний характер та є уніфікованими стосовно всіх видів запобіжних заходів

Новий КПК України запроваджує комплексну підставу застосування запобіжного заходу. Так, в першу чергу слід зазначити, що підставою застосування запобіжного заходу є наявність обґрунтованої підозри у вчиненні особою кримінального правопорушення. По-друге, наявності лише обґрунтованої підозри недостатньо для застосування запобіжного заходу, тому обов'язковою підставою є наявність ризиків, які дають достатні підстави вважати, що підозрюваний, обвинувачений, засуджений може здійснити дії, передбачені пп. 1-5 ч.1 ст.177 КПК України. По-третє, суд також зобов'язаний перевірити можливість застосування більш м'якого запобіжного заходу.

Отже, при зверненні до слідчого судді (суду) з клопотанням про обрання запобіжного заходу на слідчого, прокурора покладається обов'язок довести існування в сукупності всіх трьох зазначених критеріїв.

Таким чином, під підставами застосування запобіжних заходів слід розуміти обставини, умови, факти й передумови, що забезпечують застосування цих заходів.

Науковий керівник: Шуба Борис Володимирович, доцент, доктор юридичних наук, професор кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ЗЛОЧИНІВ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ У СФЕРІ МЕДИЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ЗА ВІТЧИЗНЯНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ

Подвалюк Ганна Дмитрівна

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти групи ЮП-19м-1з
НМЦЗВФН Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

У стародавній Русі лікування вважали чародійництвом (ведунством). Закон не розділяв намір і необережність. Тому за шкоду, заподіяну лікуванням, лікар (волхв) ніс відповідальність, як за умисний злочин. У зведенні законів Ярослава Мудрого "Руська Правда" відношення до лікарів стало гуманніше. Лікар розплачувався вже не життям, а гаманцем. Більше 1000 років тому на Русь з Візантійської імперії прийшло християнство, з його високими загальнолюдськими духовно-етичними цінностями, серед яких співчуття і допомога ближньому.

Природно, що християнство прийняло справу лікування під свою підвідомчість. Церковний статут Св. Володимира (996 р.) оголосив лікарні - церковними установами, а лікарів - людьми церковними, підвідомчими єпископові. Цей документ регламентував устрій і роботу медичних установ Росії до XVIII століття. Після прийняття на Русі християнства, волхвів почали піддавати гонінню спочатку з боку церкви, а потім переслідуванням з боку великокнязівської влади. Так, вже в "Статуті князя Володимира" волхвання вважалось злочином проти віри і каралось. У 1021 році в Суздалі за наказом князя Ярослава було страчено декілька волхвів. Єдині релігійні погляди, строга церковна ієрархія привели і до єдиних поглядів на способи лікування. Основою для цього стали книги - лікарські "порадники", що потрапили в монастирі з Візантії. Ченці перекладали їх російською мовою.

Велику роль в розвитку медицини зіграв Києво-Печерський монастир. Ченці монастиря прийшли з гори Афонської, де Св.Афанасієм була влаштована "лікарня хворих заради", і принесли з собою лікарські знання. Одним з найзнаменитіших лікарів того часу був чернець Києво-Печерської Лаври – Агапіт, який розвернув широку лікарську діяльність. Преподобний Агапіт грошей за лікування не брав, лікував монастирську братію, і мирян, які зверталися до нього за допомогою. Він був дуже популярний серед всіх верств населення стародавнього Києва. Монастирським лікарям забороняли приймати подарунки, безпосередньо від хворих. Причиною заборони було ясне уявлення про небезпеку епідемічних хвороб населенню Стародавньої Русі. Церковної монополії на медичну допомогу на Русі ніколи не було, розвивалася "приватна" ("світська") і "мирська" медицина.

Одночасне функціонування двох систем надання медичної допомоги свідчить про те, що мешканці стародавньої Русі вже у той час мали право вибору лікаря, причому "Руська правда", відзначає права "мирських" лікарів вимагати плату за свою роботу. Нескінченні військові походи вимагали хірургів, травматологів, які на староруській мові називалися "різальниками". Шкірні захворювання лікували дьогтем - сучасна мазь Вишневського, їм же заливали трупи і могили тих, хто загинув від чуми. В період татарського ярма про медицину, лікарів на Русі не згадували літописи протягом двох століть. Тільки при Іоанні III (великому князеві Івані Васильовичі), що повалив монголо-татарське ярмо, на Русі з'явилися професійні лікарі-іноземці.

Особливістю цього періоду було посилення ролі князя і зменшення впливу церкви. Християнські заповіді змінювалися жорсткою одноосібною владою. Це призвело до ліквідації законодавчої бази про регулювання лікарської діяльності. Від лікарів вимагали, щоб хворі неодмінно одужували, і за це давали винагороду, у разі ж смерті хворого - позбавляли життя. На рубежі XV - XVI століття утворилася Московська держава, на чолі якої Великий князь і Боярська Дума. У 1547 р. Великий князь Іоанн IV був проголошений "Царем Всіа Русі", а столицею нової держави стала Москва, на яку було покладено відповідальність охорони здоров'я населення. З'явилися перші елементи державного регулювання медичної діяльності. Необхідно було готувати своїх лікарів. І в 1654 р. була відкрита "Школа російських лікарів", в яку спочатку прийняли 30 перших учнів.

Про достатньо привілейоване положення лікаря в суспільстві в той період свідчить те, що охочих потрапити в школу було дуже багато. У 1581 році відкрито першу придворну аптеку. Першим із слов'ян отримав ступінь доктора медицини в Болонському університеті лікар з України - Георгій Дрогобичский, де він в 1481 - 1483 рр. працював професором. Масовий приїзд лікарів почав обмежуватися достатньо суворими заходами покарання за медичні злочини. У одному з царських указів того часу лікарі попереджалися, що хто навмисне або ненавмисне завдасть шкоду здоров'ю, тих буде покарано смертю.

Правова регламентація лікарської діяльності в Росії почалася після ухвалення в 1597 році "Судебника". В кінці XVII століття вийшов перший в Росії закон - "Боярський вирок", що передбачав покарання за лікарські помилки. Подальший розвиток медичне право отримало при Петрові I. Одним з перших указів він прирівнював професійні медичні злочини до кримінальних. Був створений інститут судово-медичної експертизи, причому для дослідження не тільки померлих, але і живих осіб. У обов'язку лікарів-експертів, зокрема, входили і питання планування сім'ї. Так в 1722 р. був виданий указ про огляд для дозволу одружуватися і встановлення неосудності. Законодавчі акти Петра I визначали вимоги не тільки до професійної діяльності, але і до особистих якостей лікаря.

Єдиний лікарський закон з'явився в Росії у 1857 році і з незначними доповненнями проіснував до жовтня 1917 року. Згідно закону, лікарів не могли притягнути до кримінальної відповідальності навіть при лікуванні що призвело смерть пацієнта. У цьому випадку лікаря передають церковному покаянню. Лікарям, що допустили помилки які призвели до незначної втрати здоров'я пацієнта - заборонялась практика, доки вони не складуть нового іспиту і не отримують свідоцтва про належне знання свого діла. Лікарські справи направляли для оцінки в лікарські управи або в медичну раду, які і вирішували питання про притягання лікаря до

відповідальності. Загальною тенденцією того часу було те, що лікування через свою виключно гуманну спрямованість не може відноситися до кримінально караних діянь.

Науковий керівник: Лахова Олена Вадимівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ МЕДИЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ: АНАЛІЗ СКЛАДІВ ЗЛОЧИНУ

Подвалюк Ганна Дмитрівна

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти групи ЮП-19м-1з
НМЦЗВФН Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

У 1948 р. Загальною декларацією прав людини проголошено: «Кожна людина має право на життя, свободу та особисту недоторканність» (ст. 3). Пізніше у Міжнародному пакті про громадянські і політичні права було зазначено: «Право на життя є невід'ємним правом кожної людини. Це право охороняється законом. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя» (п.1 ст. 6).

Закон охороняє від злочинних посягань на життя людини само по собі як поняття біологічне, що повністю підпорядковано закономірностям природи, а життя людини як необхідну передумову виникнення, існування і розвитку суспільних відносин. Життя людини в цій якості набуває значення явища соціального.

Життя – це умова існування людини як суспільної істоти, а отже, і умова існування всіх її відносин. Позбавлення людини життя означає зникнення її як біологічної особи і разом з тим розірвання всіх соціальних зв'язків, у яких знаходився певний індивід. Життя є найвищим із благ людини. За його відсутності будь-яку людину не можуть цікавити її особисті, сімейні, політичні економічні та інші права. Життя кожної людини є благом не тільки для неї - воно є благом і для суспільства у цілому, а відношення суспільства до життя кожної окремої людини є найкращим показником його духовного розвитку. Життя – конкретні людські цінності, що існують задля охорони біологічної основи життя.

Як посягання на життя слід розглядати і умертвіння дитини, яка народилася внаслідок передчасних пологів (у тому числі і штучних). При цьому посягання на людський плід до початку пологового процесу не є посяганням на життя і не може кваліфікуватися як убивство. Початковим моментом життя людини вважається момент, коли констатується повне вигнання або витягнення продукту зачаття з організму матері незалежно від тривалості вагітності, який після такого відокремлення дихає або виявляє інші ознаки життя, такі як серцебиття, пульсація пуповини або відповідні рухи довільної мускулатури незалежно від того, перерізана пуповина чи ні, чи відшарувалась плацента.

У медицині виникнення життя нового людського організму вважається момент зачаття, який дає початок внутрішньоутробному розвитку людини. Поряд з цим самостійне життя людського організму пов'язується з серцебиттям та зовнішнім легенеvim диханням, які є найважливішими функціями обміну речовин. Початок позаутробного життя фіксується з початкового моменту автономного існування

немовляти, яке проявляє життєво важливі обмінні функції, властивості самостійному людському організму.

У сучасній доктрині кримінального права початком кримінально-правової охорони життя людини здебільшого вважають початок фізіологічних пологів.

Право на життя, безспірно, є природним і невід'ємним. Усі інші права і свободи похідні від права на життя. Його визнання, дотримання і захист державою є не результатом запису у Конституції чи приєднання до міжнародних договорів, а показником цивілізованості суспільства, у якому життя дійсно є найвищою цінністю.

Чинний Кримінальний кодекс України встановлює відповідальність за злочини, що становлять небезпеку для життя і здоров'я людини і вчинюються у сфері медичного обслуговування, в Розділі II - «Злочини проти життя та здоров'я особи». До цих злочинів відносяться:

- неналежне виконання професійних обов'язків, що спричинило зараження особи вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби (ст. 131 КК України);
- розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної хвороби (ст. 132 КК України);
- незаконне проведення абортів або стерилізації (ст. 134 КК України);
- незаконна лікувальна діяльність (ст. 138 КК України);
- ненадання допомоги хворому медичним працівником (ст. 139 КК України);
- неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником (ст. 140 КК України);
- порушення прав пацієнта (ст. 141 КК України);
- незаконне проведення дослідів над людиною (ст. 142 КК України);
- порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини (ст. 143 КК України);
- насильницьке донорство (ст. 144 КК України);
- незаконне розголошення лікарської таємниці (ст. 145 КК України).

Науковий керівник: Лахова Олена Вадимівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СУЧАСНОМУ ПЕРІОДІ

Рябець Роман Валерійович

*здобувач третього (освітньо - наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю
081 Право (PhD) першого року навчання Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара*

Верховною Радою України в жовтні 2001 року, було ухвалено Земельний кодекс України, в якому, відповідно до основного Закону – Конституції України, було визначено та закріплено правові гарантії набуття громадянами права власності на землю, а також механізми його реалізації. Однак, вказані норми залишались

декларативними у зв'язку із заборонаю на відчуження права власності на деякі види земель, зокрема сільськогосподарського призначення.

Вважалось, що це буде тимчасових заходом, який дасть змогу ретельно та якісно підготувати законодавство для створення та функціонування повноцінного ринку землі. Парламент України декілька раз відтермінував строк дії заборони на відчуження земель сільськогосподарського призначення. Результатом мораторію стала заборона на продаж та зміну цільового призначення земель сільськогосподарського призначення, що суттєво та неконституційно обмежувало право власності громадян визначених Конституцією України, Земельним та Цивільними кодексами України.

З 01 липня 2021 року скасовується дія вказаних заборон. Проте, неналежне регулювання ринкових відносин у земельній сфері, відсутність механізмів відчуження прав на земельні ділянки сільськогосподарського призначення, а також зловживання посадовими особами своїми обов'язками створюють умови для отримання недобросовісними набувачами права на землю всупереч встановленого Законом порядку, криміналізації ринку землі, завдаючи при цьому збитки суспільству, державі, законним володільцям та власникам земельних ділянок.

Скасування мораторію на продаж земельних ділянок сільськогосподарського призначення може сприяти поширенню фактів незаконної видачі органами державної влади та місцевого самоврядування наказів, рішень та розпоряджень щодо надання дозволів на розробку, а також погоджень проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок сільськогосподарського призначення. Результатом вказаних дій є зменшення площі земель державної і комунальної власності, які переходять у приватну власність.

Стан злочинності в сфері земельних правовідносин вимагає нового дослідження цих явищ, визначення криміногенних факторів, а також впровадження теоретичних і практичних заходів направлених на їх запобігання та протидію

Отже, як висновок, можна зазначити, що з метою попередження кримінальних правопорушень вчинених посадовими особами в сфері земельних відносин необхідно: встановити правила поведінки учасників ринку при укладенні правочинів предметом яких будуть земельні ділянки; завершити роботу з визначення прав власників на землю та розмежування земель державної і комунальної власності; провести інвентаризацію земель сільськогосподарського призначення державної власності та визначити нормативно грошову оцінки земель вказаної категорії; забезпечити прозорість у прийнятті рішень органів державної влади та місцевого самоврядування при передачі у власність або користування земельних ділянок; правоохоронним та контролюючим органам активно протидіяти застосуванню злочинних схем обігу земельних ділянок та прав на них, використання третіх осіб при набутті права власності або користування землею; законодавчо врегулювати механізм і порядок зміни цільового та функціонального призначення земель; створити механізмів попередження спекулятивних операцій на земельному ринку та запобігання його монополізації та інші.

Науковий керівник: Корнякова Тетяна Всеволодівна, заслужений юрист України, доцент, доктор юридичних наук, завідувач кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ЖІНОЧА ЗЛОЧИННІСТЬ В ПЕРІОД КАРАНТИНУ: ЩО «КАЖЕ» СТАТИСТИЧНА ІНФОРМАЦІЯ?

Слюсар Дарія Юрївна

*здобувачка третього (освітньо - наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю
081 Право (PhD) третього року навчання Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара*

Жіноча злочинність завжди займала особливе місце в сучасному світі, адже саме жінка є берегинею домашнього вогнища, саме вона впливає на поведінку чоловіка та виховання дітей. Показник злочинності серед жінок є своєрідним індикатором здоров'я суспільного життя.

Постановою Кабінету Міністрів України № 211 від 11.03.2020 «Про запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19» з 12 березня і на дату проведення аналізу, результати якого викладені в цій публікації, - на всій території України встановлено карантин та введено відповідні обмеження.

Тож, як вплинув карантин на «берегиню»? Розглянемо кількість та динаміку злочинів вчинюваних жінками проти життя та здоров'я особи (розділ II КК України), проти волі, честі та гідності особи (розділ III КК України) та злочинів проти власності (розділ VI КК України) за березень-серпень 2020 року у порівнянні з цими ж місяцями 2019 року.

Кількість жінок, яких повідомлено про підозру з березня по серпень 2019 року становило 7 422 особи, а з березня по серпень 2020 року – 7 005 осіб.

Кількість виявлених жінок, які вчинили кримінальне правопорушення за аналізований період 2019 року складає 7 286 осіб, а у 2020 році – 7 181.

1 014 тяжких та особливо тяжких злочинів було вчинено жінками за 6 місяців 2019 року, найбільша кількість спостерігається у серпні – 208 злочинів. У 2020 році - 1 076 злочинів, а найбільше у червні – 239.

З березня по серпень 2019 року жінками було вчинено 1 055 злочинів проти життя та здоров'я особи: умисних вбивств (ст.115 КК України) 58, умисних середньої тяжкості тілесних ушкоджень (ст. 122 КК України) 29, умисних тяжких тілесних ушкоджень 121, інших – 847.

Стосовно досліджуваного періоду 2020 року, відповідно до статистичної інформації, жінками було вчинено 759 злочинів проти життя та здоров'я особи: умисних вбивств (ст.115 КК України) 65, умисних середньої тяжкості тілесних ушкоджень (ст. 122 КК України) 41, умисних тяжких тілесних ушкоджень 83 та 37 жінок скоїло злочин передбачений ст. 126¹ КК України (домашнє насильство), інших – 533.

Кількість вчинених жінками злочинів проти волі, честі та гідності особи за період з березня по серпень 2019 року складає 18, з них 8 торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини (ст.149 КК України).

Проте, кількість вчинених жінками злочинів проти волі, честі та гідності особи за період з березня по серпень 2020 року складає 11, з них 6 торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини (ст.149 КК України).

Питому вагу складають злочини проти власності. За аналізований період 2019 року жінками вчинено 5102 злочини цього виду, а у 2020 році 3976 злочинів та 637 кримінальних проступків. Із них, у 2019 році жінками скоєно 4090 крадіжок (ст.185 КК України), 135 - грабежів (ст. 186 КК України), 14 – розбоїв (ст. 187 КК України) і

633 – шахрайств (ст. 190 КК України). За цей же період, у 2020 році, жінками вчинено 2 703 крадіжок-злочинів (ст.185 КК України) та 542 проступки, 133 - грабежі (ст. 186 КК України), 21 – розбій (ст. 187 КК України) і 567 шахрайств-злочинів (ст. 190 КК України), а також 142 проступки.

Окрему увагу варто приділити такому злочину, як самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво (ст. 197-1 КК України). Загальна кількість злочинів, відповідно до цієї статті, за період з березня по серпень 2019 року складала 11, проте за цей же період у 2020 році вже – 28. Тобто під час карантину кількість злочинів збільшилась на 17 випадків.

Отже, підсумовуючи вищезазначене можна зробити висновок про те, що за період карантину у 2020 році загальна кількість злочинів зменшилась. У порівнянні з 2019 роком кількість жінок, яких повідомлено про підозру знизилась на 5,6%, а кількість виявлених жінок, які вчинили кримінальні правопорушення спала на 1,4%. Кількість злочинів проти життя та здоров'я особи зменшилась на цілих 28%, а кількість вчинених жінками злочинів проти волі, честі та гідності особи зменшилась на 7 одиниць.

Важко порівняти співвідношення злочинів проти власності, через нещодавно запроваджений інститут проступків. Але, навіть якщо враховувати їх, кількість злочинів цього виду значно менша у порівнянні із 2019 роком. Проте, під час карантину, збільшилась кількість випадків злочинів самовільного зайняття земельної ділянки та самовільного будівництва.

Науковий керівник: Корнякова Тетяна Всеволодівна, заслужений юрист України, доцент, доктор юридичних наук, завідувач кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРИ ВИЗНАЧЕННЯ СУБ'ЄКТІВ ДЕКЛАРУВАННЯ СЕРЕД ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Сушко Денис Володимирович

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти групи ЮП-19м-1з
НМЦЗВФН Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

Відповідно до пп. «г» п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції» військові посадові особи Збройних Сил України є суб'єктами, на яких поширюється дія даного Закону.

Згідно з ч. 12 ст. 6 Закону України «Про військовий обов'язок та військову службу» військовими посадовими особами є військовослужбовці, які обіймають штатні посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, або які спеціально уповноважені на виконання таких обов'язків згідно з законодавством.

Адміністративно-господарськими функціями (обов'язками) є обов'язки з управління або розпорядження державним, комунальним майном (установлення порядку його зберігання, переробки, реалізації забезпечення контролю за цими операціями тощо). Такі повноваження в тому чи іншому обсязі є у начальників постачальницьких, фінансових, планово-господарських відділів і служб, керівників

відділів підприємств, завідувачів складів, їх заступників, відомчих ревізорів та контролерів тощо.

Організаційно-розпорядчими функціями (обов'язками) є обов'язки з керівництва галуззю промисловості, ділянкою роботи, трудовим колективом, виробничою діяльністю окремих працівників на підприємствах, організаціях, в державних установах незалежно від форм власності. Такі повноваження є у керівників міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, державних та комунальних підприємств, організацій або установ, їхніх заступників, керівників структурних підрозділів, їхніх заступників, а також у осіб, які керують ділянками роботи. Як підсумок, суб'єктами декларування є військовослужбовці Збройних Сил України, які:

1) обіймають штатні посади в Збройних силах України, пов'язані з виконанням адміністративно-господарських та/або організаційно-розпорядчих функцій;

2) спеціально уповноважені на виконання таких обов'язків відповідно до законодавства України.

Одночасно з цим, Законом України «Про запобігання корупції» в ст. 3 та ст. 45 визначено категорії військовослужбовців, на яких не поширюються вимоги фінансового контролю (подання декларації), а саме: військовослужбовці військової служби за призовом під час мобілізації на особливий період; військовослужбовці військової служби за призовом осіб офіцерського складу; військові посадові особи з числа військовослужбовців військової служби за контрактом осіб рядового складу; військові посадові особи з числа військовослужбовців військової служби за контрактом осіб сержантського і старшинського складу; військовослужбовці молодшого офіцерського складу військової служби за контрактом осіб офіцерського складу; військовослужбовці строкової військової служби; курсанти вищих військових навчальних закладів; курсанти вищих навчальних закладів, які мають у своєму складі військові інститути; курсанти факультетів, кафедр та відділень військової підготовки.

Крім того, відповідно до Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України, затверджене Указом Президента України від 10.12.2008 року №1153/2008 військовослужбовці (за виключенням строкової військової служби та військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період) можуть бути відряджені до державних органів, установ, організацій, підприємств, державних та комунальних навчальних закладів для виконання завдань в інтересах оборони держави та її безпеки із залишенням на військовій службі.

Тобто військовослужбовці, які відряджені, наприклад, до державної установи, також є суб'єктами декларування при умові, що вони займають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків. З даною умовою також погоджується Національне агентство з питань запобігання корупції в своїх роз'ясненнях від 03.08.2020 року №8.

Враховуючи те, що державні установи за своєю правовою формою відносяться до юридичних осіб публічного права, то військовослужбовці, які відряджені до державних установ та мають організаційно-розпорядчі чи адміністративно-господарські обов'язки є суб'єктами декларування не відповідно до п.п. «г» п. 1 ч.1 ст. 3, а виключно відповідно до п.п. «а» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції».

Одночасно з цим, в ст. 25 Закону України «Про запобігання корупції» передбачено, що військовослужбовцям Збройних Сил України, які відносяться до п.п.

«а» п. 2 ч. 1 ст. 3 заборонено займатися іншою оплачуваною чи підприємницькою діяльністю. Також Кодексом України про адміністративні правопорушення в ст. 172-4 передбачено адміністративну відповідальність за порушення військовослужбовцями Збройних Сил України (які відносяться до п.п. «а» п. 2 ч. 1 ст. 3) встановлених законом обмежень щодо зайняття іншою оплачуваною або підприємницькою діяльністю.

Дана ситуація призводить до наступного:

1) в юридичних особах публічного права суб'єктами декларування можуть бути військовослужбовці молодшого офіцерського складу в супереч вимогам Закону України «Про запобігання корупції»;

2) військовослужбовців, які відряджені до державних установ, зможуть уникати від адміністративної відповідальності за порушення заборони зайняття іншою оплачуваною або підприємницькою діяльністю, відповідно до ст. 2 Закону України «Про підприємництво», адже на них не буде поширюватись дія ст. 172-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Науковий керівник: Лахова Олена Вадимівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

СУЧАСНИЙ СТАН СПРАВ ЩОДО РОБОТИ УПОВНОВАЖЕНИХ ПІДРОЗДІЛІВ (УПОВНОВАЖЕНИХ ОСІБ) З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ

Сушко Денис Володимирович

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти групи ЮП-19м-1з
НМЦЗВФН Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

У процесі виявлення корупції центральне місце відведено спеціально створеним або визначеним уповноваженим підрозділам (уповноваженим особам) (далі уповноважена особа) з питань запобігання та виявлення корупції, на які покладена вага відповідальності по виявленню та недопущенню здійснення корупційних правопорушень.

Нажаль реальна ситуація у сфері запобігання та виявлення корупції далека від ідеалу.

Передусім наголошую, що уповноважені особи абсолютно не захищені від свавілля керівників. На таких спеціалістів покладено весь тягар відповідальності за будь-які порушення антикорупційного законодавства в державному органі чи на державному підприємстві, установі, організації і саме їх завжди роблять винними.

Приписи пункту 4 розділу 3 Типового положення про уповноважений підрозділ (уповноважену особу) з питань запобігання та виявлення корупції не захищають уповноважену особу від свавільного звільнення, а (радіше навпаки) – засвідчують залежність уповноваженої особи від волі особи, уповноваженої призначати або звільняти.

Керівник органу виконавчої влади може ліквідувати (скоротити) підрозділ з питань запобігання та виявлення корупції, а натомість, наприклад, – запровадити посаду головного спеціаліста з питань запобігання корупції. Так само на власний

розсуд та на угоду своїм інтересам керівник може знову утворити підрозділ з питань запобігання та виявлення корупції. При цьому не обов'язково головний спеціаліст з питань запобігання та виявлення корупції переможе у конкурсі на відповідну посаду у цьому підрозділі. Очевидно, що керівники підприємств також можуть розігрувати подібні комбінації. Також уповноважену особу легко приборкати фінансовим важелем. Адже на грошові виплати, надбавки, премії безпосередньо впливає суб'єктивне рішення керівника. Існують інші ганебні методів тиску на уповноважених осіб, спрямованих на викорінення будь-якого бажання виявляти ініціативу та виконувати власні обов'язки щодо запобігання корупції у діях впливових осіб.

Варто зазначити, що на сьогодні не вирішено до кінця питання стосовно штатної чисельності уповноваженого підрозділу. Так Законом України «Про запобігання корупції» в ст.13-1 передбачено, що НАЗК встановлює обов'язкові вимоги до мінімальної штатної чисельності уповноваженого підрозділу в державних органах.

На виконання даної вимоги, НАЗК наказом від 24.03.2020 року №112/20 встановило обов'язкові вимоги до мінімальної чисельності уповноваженого підрозділу з питань запобігання та виявлення корупції в державних органах.

При цьому, в законодавстві України відсутній нормативний документ, яким було б передбачено мінімальну штатну чисельність уповноваженого підрозділу (уповноваженої особи) з питань запобігання та виявлення корупції на державних підприємствах, установах та організаціях.

Крім того, Закон України «Про запобігання корупції» ст.13-1 дозволяє не тільки утворювати керівниками уповноважені підрозділи, але і визначати їх. Це означає, що керівник може визначити уповноважену особу з питань запобігання та виявлення корупції з числа працівників, які в нього працюють.

Така ситуація знову ж таки призводить до залежності уповноваженої особи не тільки від керівника (наприклад - підприємства), а також від керівника структурного підрозділу, в якому перебуває за штатним розписом уповноважена особа.

Під час виконанні своїх повноважень керівник, працівник уповноваженого підрозділу знаходиться, за певних умов, у конфлікті інтересів з керівниками органів, установ, де вони працюють у разі вчинення цими керівниками дій, що мають ознаки корупційних правопорушень або правопорушень, пов'язаних із корупцією.

Для подолання проблем у роботі уповноважених осіб та вдосконалення антикорупційного законодавства, як мінімум потрібно:

1. Затвердити для усіх суб'єктів, на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції», обов'язкові до виконання критерії визначення штатної чисельності уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції.

2. Запровадити обов'язкове погодження структури та штату уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції з вищим органом управління.

3. Розробити запобіжники від свавільного впливу на уповноважених осіб (зокрема – безпідставного звільнення, притягнення до дисциплінарної відповідальності), наприклад шляхом погодження таких заходів з вищим органом управління.

4. Забезпечити гідну оплату роботи працівників уповноважених підрозділів (підприємство матиме більше користі від гарної роботи працівників уповноваженого підрозділу, ніж від діяльності деяких інших працівників).

5. Призначати та звільняти керівника уповноваженого підрозділу (уповноваженої особи) лише за рішенням Наглядової ради підприємства або вищим органом управління.

6. Зафіксувати у законодавстві порядок безпосереднього (прямого) підпорядкування керівника уповноваженого підрозділу (уповноваженої особи) Наглядовій раді підприємства або вищим органом управління.

Науковий керівник: Лахова Олена Вадимівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ВИДАЧА ЗЛОЧИНЦІВ ЯК ПРАВОВА КАТЕГОРІЯ

Филоненко Артур Дмитрович

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти групи ЮП-19м-1
юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся
Гончара*

Наявність численних двосторонніх договорів та міжнародних конвенцій, а поряд з цим існування національних законів, що регламентують питання видачі злочинців, спричинили певною мірою різне тлумачення окремих її елементів, у тому числі й самого поняття видачі злочинців, дефініція якого, як правило, нормативно не закріплюється.

Правовій науці відомі спроби визначити поняття видачі злочинців з урахуванням лише її міжнародно-правового аспекту, без вказівки при цьому на сутнісні ознаки цього правового явища. Так, проф. Томського університету В. Уляницький видачу злочинців визначав як акт міжнародної судової допомоги, що надається державами одна одній з метою здійснення охорони обопільно визнаного ними правопорядку від злочинного посягання на нього.

Екстрадиція, як вбачається, є заходом, здійснюваним у рамках міжнародної допомоги у боротьбі із злочинами однією державою у цілях іншої шляхом фізичної передачі обвинуваченої чи засудженої особи. Завдяки видачі, за наявності достатніх для цього підстав, до виданого згідно із законодавством запитуючої держави може бути застосований такий захід кримінально-правового впливу, як покарання.

З огляду на вище викладене, уявляється за доцільне визначити поняття видачі злочинців на нормативному та фактичному рівнях. На нормативному рівні видача злочинців – це сукупність правових норм, які регулюють відносини, що виникають у зв'язку із наданням однією державою іншій правової допомоги у кримінальних справах, яка полягає в передачі обвинуваченого з метою сприяння забезпеченню належних умов для здійснення правосуддя по тій категорії справ, які відносяться до компетенції останньої, або засудженого для приведення до виконання такого, що набрав законної сили, вироку національного суду запитуючої держави. В такому значенні видача виступає правовим інститутом, за допомогою норм якого здійснюється регламентація так званих екстрадиційних відносин.

На фактичному (правозастосовчому) рівні видача злочинців – це врегульовані нормами права відносини, вступаючи в які одна держава – запитувана сторона – уможлиблює реалізацію іншою державою – запитуючою стороною – комплексу заходів по кримінальному переслідуванню особи, обвинуваченої у вчиненні екстрадиційного злочину, або спрямованих на приведення вироку, що набрав законної сили, до виконання.

На основі цього визначення видачі злочинців можна провести її поділ на види. Так, залежно від мети, з якою запитується видача, та характеру правових наслідків, настання яких у запитуючій державі стає можливим у результаті видачі, можна виділити наступні видові прояви видачі злочинців:

- 1) видача з метою покладення на особу кримінальної відповідальності;
- 2) видача для приведення до виконання винесеного судом запитуючої держави і такого, що набрав законної сили, обвинувального вироку.

Резюмуючи можна вивести наступну дефініцію досліджуваного поняття:

екстрадиція – це заснована на міжнародних договорах, загальновизнаних принципах права та нормах внутрішньодержавного права форма міжнародно-правової допомоги у кримінальних справах, що надається державою, на території якої знаходиться запитувана (обвинувачена чи засуджена) особа (запитувана держава), державі, на території якої, громадянином якої або проти прав та свобод громадян якої чи її власних інтересів вона вчинила порушення кримінально-правової заборони (запитуюча держава), і полягає у відданні обвинуваченого з метою сприяння забезпеченню належних умов для здійснення правосуддя по тій категорії справ, які відносяться до компетенції останньої [держави], або засудженого для приведення до виконання такого, що набрав законної сили, обвинувального вироку національного суду запитуючої держави.

Науковий керівник: Кобрусєва Євгенія Анатоліївна, доцент, кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ФУНКЦІОНУВАННЯ ТРАНСПОРТУ В УКРАЇНІ: РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ

Холод Євгеній Олексійович

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти групи ЮП-19м-1з
НМЦЗВФН Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

Історично-правовий вимір вимагає розгляду витоків і сучасного стану кримінально-правової охорони транспорту в Україні, адже чинний Кримінальний кодекс України має певні історичні передумови формування. Проблема безпеки експлуатації транспорту загострилася в умовах розвитку залізниць – символу становлення ринкових відносин. Винахід у XIX ст. парової машини став прелюдією перевороту в усіх галузях техніки, зокрема, на залізничному транспорті, що вимагало нормативно-правового захисту безпеки його експлуатації. Звернення до витоків кримінального законодавства щодо виникнення в ньому норм охорони транспорту

показує, що на той час в Україні, яка перебувала на теренах Російської імперії, діяло “Уголовное уложение”, остання редакція якого належить до 1903 року.

Головну увагу вже радянська влада приділяє залізничному транспорту, який мав стратегічне значення. У грудні 1918 р. постановою Ради Робітническо-Селянської Оборони було встановлено відповідальність за затримку вантажів та ешелонів, несвоєчасне подання рухомого складу, за аварії й інші правопорушення щодо безпечної експлуатації транспорту.

Поступово кримінально-правова охорона транспорту поширюється на інші його види. Приймаються спеціальні норми про відповідальність за суспільно небезпечні діяння на водному (річковий, морський) та повітряному транспорті. Так, Декретом РНК, від 17 січня 1921 року, встановлено кримінальну відповідальність за порушення правил повітряних пересувань. Іншим Декретом РНК від 5 вересня 1921 року встановлена відповідальність за вчинення злочинів на водному транспорті.

Кримінальний кодекс УРСР 1922 року ще не має певної структури норм щодо охорони роботи транспорту або чітко окреслених окремих транспортних злочинів. Відповідальність за злочини, пов’язані з діяльністю транспорту, передбачають різні норми. Так, зруйнування транспортних споруд кваліфікується як диверсія (ст.65) або умисне знищення чи пошкодження державного майна (ст.196, 197). Окремо криміналізовано порушення трудової дисципліни на транспорті, що визнається посадовим злочином (ст.105, 106, 107 КК). У кодексі було лише дві норми, що прямо передбачали злочини у сфері функціонування транспорту. Так, ст.126 встановлювала відповідальність за дезертирство з транспорту, а ст.218 – відповідальність за невиконання або порушення правил, встановлених законом чи обов’язковою постановою для охорони порядку і безпеки руху на залізницях і водних шляхах. Відповідальність за останньою статтею наставала лише тоді, коли порушення не тягло за собою шкідливих наслідків. Якщо наслідки наставали, злочин підлягав кваліфікації за іншими статтями КК.

КК УРСР 1927 року на час його прийняття також не містив системи норм щодо цих злочинів, проте з’явилися норми, що їх стосувалися. Кодекс на багато років визначив місце деяких злочинів щодо охорони транспорту. Окремі з них – у главі “Злочини проти держави”, деякі у розділі “Контрреволюційні злочини”, що тягли покарання за умов, якщо вони були спрямовані проти транспорту з контрреволюційною метою.

Надалі в СРСР продовжується створення нормативної бази щодо регулювання роботи транспорту. Так, у 1933 році був затверджений Статут про дисципліну робітників і службовців залізничного транспорту. У 1935 році було прийнято новий Повітряний кодекс СРСР, а в 1936 році – Правила технічної експлуатації залізниць СРСР.

Утім, відсутні норми, які б чітко регулювали відповідальність за злочини на автотранспорті, що сприяло застосуванню аналогії кримінального закону.

В Кримінальному кодексі УРСР, прийнятому в 1960 році з’являються норми, що тією чи іншою мірою мали відношення до охорони діяльності транспорту: диверсія (ст.60), шкідництво (ст.61), порушення правил міжнародних польотів (ст.76), порушення правил безпеки руху та експлуатації транспорту (ст.77), пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів (ст.78), неподання допомоги судну і особам, що зазнали лиха (ст.203), неповідомлення капітаном назви свого судна при зіткненні суден (ст.204), порушення правил безпеки руху та експлуатації

автомоторного транспорту і міського електротранспорту працівником транспорту (ст.215), порушення правил руху автомобільного транспорту, особою, яка не є працівником транспорту (ст.216), порушення діючих на транспорті правил (ст.217 КК).

Кодекс більш чітко регулює охорону функціонування транспорту, і нарешті, з'являються більш досконалі норми щодо відповідальності за злочини на автомобільному транспорті (ст.215, 216). Але й вони не вирішують усіх питань кваліфікації цих злочинів, що приводить до помилок і порушень закону.

У практиці виникають питання кваліфікації дій водія, який передав керування транспортом особі, яка була у нетверезому стані, була позбавлена водійських прав або взагалі їх не мала, чи не мала категорії, яка вимагалась для керування транспортним засобом.

Кримінальний кодекс України 2001 року містить окремий розділ "Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту", в якому ст.. 286 передбачено відповідальність за порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами. Кодекс доповнено статтею 286--1 згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018 - керування транспортними засобами в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції.

Науковий керівник: Лахова Олена Вадимівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ БЕЗПЕКИ РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ (НА ПРИКЛАДІ КРАЇН ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ)

Холод Євгеній Олексійович

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти групи ЮП-19м-1з
НМЦЗВФН Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

Негативна динаміка транспортних злочинів стала особливо загрозливою наприкінці другого тисячоліття та є характерною для більшості розвинутих країн світу. Отже, спорідненість цієї проблематики, з огляду на процес зближення України з європейською спільнотою, свідчить про необхідність гармонізації національного кримінального законодавства та врахування міжнародного досвіду.

Загальний аналіз законодавства країн Західної Європи показує, що воно не має чітко визначеної одноманітної системи норм щодо охорони безпеки руху та експлуатації транспорту. Зокрема, спеціальні розділи виокремлено в кримінальних кодексах Швейцарії, Іспанії, Голландії, Болгарії та Польщі.

Водночас кримінальне законодавство таких країн, як Австрія, Данія ФРН, Сан-Марино передбачає відповідальність за транспортні злочини в інших розділах кодексів та розглядає їх переважно як злочини проти громадської безпеки. Більш точне уявлення про це дає спеціальне дослідження. Так, іноді зазначається, що кримінальний кодекс Франції не згадує про транспортні злочини, з чим не можна погодитись, оскільки ст.224⁶ (Відділ II) передбачає відповідальність за захоплення або взяття під контроль шляхом насильства або погрози насильством повітряного

судна, корабля чи іншого транспортного засобу, на борту якого знаходяться люди, або стаціонарної платформи, що знаходиться на континентальному шельфі (кваліфікований склад – ст.224⁷), а також поширення неправдивої інформації, що ставить під загрозу безпеку повітряного судна або корабля (ст.224⁸).

Чинний з 1886 року Голландський КК має окремий розділ – XXIX "Злочини, пов'язані з судноплавством та авіацією", при цьому з 34 складів злочинів 21 зазнав змін або був включений до кодексу в минулому столітті протягом 1919–1995 рр. У Книзі 3 (Розділ 1) передбачено другу категорію злочинів, які мають назву *overtredingen*, тобто проступків (провин), зокрема таких, що пов'язані із загальною безпекою людей та власністю, серед яких ст.426 встановлює відповідальність за публічне перешкоджання безпеці руху транспорту особою, яка знаходиться у стані сп'яніння або порушує громадський порядок, чи інші подібні дії, та передбачає штраф або ув'язнення на термін не більше шести днів. Сучасне голландське законодавство розмежовує умисні та необережні злочини проти безпеки руху й експлуатації транспорту. До особливостей належить відсутність визначення загального поняття транспортного засобу.

Усталеним законодавчим актом скандинавських країн, що має понад віковий досвід, є КК Швеції, введений у дію з 1 січня 1965 року. У кодексі відсутній самостійний розділ щодо транспортних злочинів, але вони включені до Глави 13 "Про злочини, що являють громадську небезпеку". Стаття 3 КК Швеції вважає караними діяння особи, яка вчиняє вибух, повинь, обвал, катастрофу корабля, аварію літака або потяга чи інше подібне лихо і тим самим ставить під загрозу життя чи здоров'я інших осіб або створює небезпеку значного пошкодження майна. При цьому покарання залежить від ступеня тяжкості злочину (менш тяжкий, тяжкий). Законодавчий акт також ставить на перше місце умисні дії щодо порушення безпеки експлуатації водного, залізничного та повітряного транспорту. Інші кримінально-правові норми передбачають відповідальність за умисні дії, пов'язані з незаконним примушуванням, захватом або перешкоджанням керуванню повітряним чи морським судном, що використовується у комерційних цілях для перевезення вантажів або пасажирів, буксирування, рятування або рибальства. Особливістю є наявність заохочувальних норм. Так, ст.11 КК передбачає, що, коли особа, притягнута до відповідальності за суспільно небезпечні дії у сфері безпеки руху, добровільно усунула небезпеку чи наслідки, вона підлягає менш суворому покаранню.

Поряд з цим, кримінальне законодавство Іспанії містить самостійну главу "Про злочини проти безпеки на транспорті", яка включає делікти за статтями 379-385. Особливістю цих норм на відміну від спорідненого законодавства інших європейських держав, є спрямованість на забезпечення виключно безпеки дорожнього руху. Стаття 379 КК Іспанії встановлює відповідальність за керування автомобілем або мотоциклом особою, яка знаходиться під впливом токсичних, наркотичних або психотропних речовин чи алкогольних напоїв, що карається арештом або значним штрафом з обов'язковим позбавленням права керування автомобілем чи мотоциклом від 1 до 4 років. Для реалізації цієї норми ст.380 КК встановлює відповідальність за відмову особи від освідування на предмет наявності стану сп'яніння. Саме в такому формулюванні маємо новеллу ст. 286-1 КК України.

Таким чином, кримінальне законодавство зарубіжних країн як правило не має чіткої архітекτονіки норм, побудованих залежно від видів транспорту, суб'єктів транспортної системи або інших сутнісних ознак цих діянь. Якщо для вітчизняного

законодавства є традиційною побудова бланкетних норм, ряд європейських країн передбачає склади злочинів через невизначене коло деліктів – створення небезпеки (поставлення у конкретну небезпеку життя або здоров'я людей). Такий специфічний склад злочину, як самовільна без необхідності зупинка поїзда не характерний для країн західної Європи. Зазначений аналіз дозволяє використовувати досвід охорони цих суспільних відносин у кримінальному законодавстві України.

Науковий керівник: Лахова Олена Вадимівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

Цибульник Анастасія Юрївна

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти групи ЮП-19м-1з
НМЦЗВФН Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

Сьогодні інформаційні технології впливають як на суспільну свідомість, так і на формування індивідуальності кожної людини. Батьки намагаються зробити так, щоб їх дитина була «не гірша за інших», мала персональний комп'ютер та вихід до Інтернету. Але, на жаль, найчастіше комп'ютер стає не засобом розвитку, а іграшкою, в результаті постійно використання якої може сформуватися інтернет-залежність.

Ми провели емпіричне дослідження, в якому взяли участь 70 неповнолітніх віком 12-15 років, учні 7-х та 9-х класів СШ № 2. Із загальної кількості дітей 36 осіб – хлопчики (51,4 %) та 34 – дівчинки (48,6 %); 27,1 % 12-ти річних, 25,7 % 13-ти річних, 31,4 % 14-ти річних та 15,8 % 15-ти річних дітей.

При проведенні емпіричного дослідження ми використовували наступні діагностичні методики.

Методика К. Янг в адаптації В. Бурової (Лоскутової) була застосована для визначення рівня інтернет-залежності. Тестова методика «Визначення інтернет-залежності Чена» найбільш близька до відомих діагностичних компонентів, універсальних для всіх варіантів адикцій: надцінність, зміни настрою, зростання толерантності, симптоми відміни, конфлікт з оточуючими і самим собою, рецидив. Вивчення поглядів батьків та вчителів на проблему інтернет-залежності відбувалося за допомогою методики С. Кулакова. Для аналізу взаємозв'язку між рівнем інтернет-залежності та результатами навчальної діяльності нами було проведено розрахунки рейтингу за результатами закінчення навчального року. Для статистичної обробки отриманих результатів ми використали t-критерій Стюдента, який дає змогу виявити наявність розбіжностей. Перевірка збігу емпіричних результатів з теоретичними відбувалась за допомогою коефіцієнта кореляції Пірсона.

На першому етапі розглянемо результати діагностики рівня інтернет-залежності за методикою К. Янг в адаптації В. Бурової. У загальній кількості досліджуваної групи дітей – 70 осіб, 40 % неповнолітніх мають залежний рівень та проблеми, пов'язані із надмірним захопленням інтернетом. Переважну більшість дітей, схильних до виникнення інтернет-залежності та вже залежних становлять хлопчики 14-15 років. Найменші показники залежної поведінки у дівчаток 12-13 років.

Якщо проаналізувати показники шкал у неповнолітніх під час проведення аналізу показників інтернет-залежності підлітків за методикою Чена, згрупувавши їх за статевою ознакою, ми можемо спостерігати найбільші відхилення за Wit та ІН у дівчаток. Що стосується хлопців, кількісна різниця у показниках виявилась незначною.

Для аналізу статистичної значущості розбіжностей між показниками груп за шкалами опитувальника був розрахований t – критерій Ст'юдента.

Отримані дані дозволяють констатувати наявність статистично значущих розбіжностей між показниками за факторами:

- Com («Компульсивних симптомів») ($p < 0,05$) у хлопчиків 14-15-річного віку.
- Wit («Симптомів відміни») у хлопчиків усіх вікових категорій, що свідчить про існування проявів злості, агресії, замкненості, плачу у разі неможливості проведення часу в інтернеті.
- ІН («Внутрішньоособистісних проблем») у дітей 14-15 років та хлопчиків 12-13 років.

Наступний етап нашого дослідження був присвячений аналізу результатів опитування батьків (48 осіб), який показав, що позитивно до комп'ютерних розваг підлітків відносяться 20% батьків. 10% не замислювались над цим питанням, а 70% дорослих занепокоєні тим, що їх дитина багато часу проводить за комп'ютером. Встановлено, що 38% батьків не обмежують час перебування підлітків у віртуальному просторі; 87% дітей порушують часові норми, із них 91% хлопчиків, а також 89% 14-15 річних школярів. Усі батьки відмітили погіршення результатів навчання. Крім того, 62% батьків не володіють інформацією щодо профілактики інтернет-адикції та заявили про потребу отримання знань.

Аналіз результатів опитування педагогів (18 осіб) показав, що 78 % вчителів відомі основні ознаки інтернет-залежності у підлітків. Цю інформацію вони отримали самостійно; 22% знають про окреслену проблему завдяки професійним інтересам; лише 5 % (1 людина) респондентів отримало інформацію на курсах підвищення кваліфікації. Роботу з профілактики даної форми залежності проводять 11 % педагогів. На думку 88 % вчителів, інтернет-залежність негативно впливає на соціально-психологічний стан неповнолітніх та навчальну діяльність. Для вивчення взаємозв'язку між рівнем інтернет-залежності та рейтингом школярів ми застосували коефіцієнт кореляції Пірсона. Між двома показниками існує значущий зворотньопропорційний зв'язок, при чому у хлопчиків та дітей 14-15 років на рівні $p < 0,01$. Крім того, результати опитування показали, що значна кількість вчителів (72 %) визнають необхідність обговорення проблеми інтернет-залежності серед неповнолітніх та потребу у профілактичних програмах.

На нашу думку, в такій ситуації система профілактики інтернет-залежності має і повинна бути стійким елементом виховної системи, що реалізується у навчальному закладі.

Науковий керівник: Лахова Олена Вадимівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАПОБІГАННЯ ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

Цибульник Анастасія Юріївна

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти групи ЮП-19м-1з
НМЦЗВФН Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

Розповсюдження глобальної мережі Інтернет та її широких можливостей дало поштовх не тільки для стрімкого розвитку технічних, наукових, освітніх та інших технологій, а й для виникнення психологічного феномену «Інтернет-залежність», який полягає у нав'язливому бажанні неповнолітніх постійно перебувати у всесвітній мережі. Інтернет-залежність проявляється в тому, що людина може проводити до 18 годин на день та не менше 100 годин на тиждень у віртуальному світі Інтернету.

Захоплення Інтернетом дуже поширене явище серед неповнолітніх. Це все йде у розріз з вимогами Закону України «Про захист суспільної моралі», Закон України «Про рекламу» в якому чітко вказується на заборону та розповсюдження певного виду інформації, яка негативно впливає на особистість неповнолітніх.

На сьогодні в Україні діють кілька нормативно-правових програм, спрямованих на забезпечення юних користувачів від Інтернет-залежності. У рамках цих програм, створених та впроваджених завдяки ініціативам Коаліції за безпеку дітей в Інтернеті у співпраці з Міністерством внутрішніх справ України та Міністерством освіти і науки України, юні користувачі, їхні батьки та вчителі можуть дізнатися про ризики користування Інтернетом та отримати конкретні поради для організації безпечного Інтернет-користування.

Щодо практичних кроків у сфері попередження Інтернет-залежності, Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України проводиться інформаційно-просвітницька робота з питань безпечної роботи в Інтернеті, та з проблеми Інтернет-залежності. Міністерство співпрацює з державними, бізнесовими структурами, неурядовими організаціями з метою вирішення зазначених завдань.

До нормативно-правових аспектів запобігання залежності від мережі Інтернет є спеціальна соціально-педагогічна підготовка соціальних педагогів до профілактики залежності у неповнолітніх. Соціально-педагогічна наука об'єднує свої зусилля з технічними корпораціями, беручи участь у різноманітних освітніх програмах та видаючи методичні посібники. Можна назвати кілька вдалих проєктів:

1) посібник «Діти в Інтернеті: як навчити безпеці у віртуальному світі», розроблений співробітниками Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України та одним із найбільших Інтернет-провайдерів в Україні компанією «Київстар» (2010);

2) навчально-методичний посібник «Виховання культури користувача Інтернету. Безпека у всесвітній мережі», розроблений співробітниками Інституту інноваційних технологій та змісту освіти МОН України за підтримки програми «Партнерство у навчанні» компанії «Майкрософт Україна» (2011).

Нормативно-правові аспекти запобігання Інтернет-залежності учнів передбачено чинними програмами зі шкільних курсів «Інформатика» та «Основи здоров'я», а саме:

1) навчальною програмою з інформатики для 9-12 класів загальноосвітніх навчальних закладів. (авт. І. Завадський, Ж. Потапова, Ю. Дорошенко);

2) навчальною програмою з інформатики для вечірньої середньої загальноосвітньої школи (авт. С. Литвинова, Т. Проценко);

3) навчальною програмою з предмета «Основи здоров'я» для 7-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів (авт. Т. Бойченко, В. Заплатинський, В. Дивак).

З 2009 року міністерство освіти і науки, молоді та спорту України є членом всеукраїнської Коаліції за безпеку дітей в Інтернеті й підтримує її ініціативи, здійснює інформаційно-просвітницькі заходи (навчально-практичні конференції, Дні безпечного Інтернету тощо), спрямовані на подолання проблеми Інтернет-залежності.

Розгортання роботи з профілактики та подолання Інтернет-залежності потребує насамперед створення відповідної законодавчо-нормативної бази. Для цього необхідно відповідним чином модернізувати наявне законодавство, дотичне до цієї проблеми, доповнити чинне законодавство новими законодавчими актами. Зокрема потрібно розробити і прийняти Закон України «Про захист психічного здоров'я населення», що вже давно потрібно було зробити відповідно до вимог Всесвітньої організації здоров'я та Всесвітньої медичної асоціації.

В нормативно-правових аспектах запобігання Інтернет-залежності прописані пропозиції запропоновані ДУ «Інститут неврології, психіатрії та наркології НАМН України» Національної академії медичних наук України:

1) з огляду на те, що користування Інтернетом та іншими телекомунікаційними технологіями пов'язане не тільки з перебуванням користувача в штучному електромагнітному полі, а й таїть ризик формування станів залежності, в межах програми «Здоров'я нації».

2) у шкільний курс інформатики, а також у плани занять із батьками учнів слід ввести матеріали щодо безпечного користування Інтернетом з обов'язковим викладенням перших ознак формування відповідної залежності.

Нормативно-правові аспекти запобігання залежності від Інтернет прописані в різних законодавчих актах, листах, наказах, зокрема можна відмітити Закон України «Про захист суспільної моралі». Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України проводиться інформаційно-просвітницька робота з питань безпечної роботи в Інтернеті, а також з проблеми Інтернет-залежності.

Науковий керівник: Лахова Олена Вадимівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ОСНОВНІ МОДЕЛІ ПОБУДОВИ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ОРГАНІВ У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Чорний Артур Романович

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти групи ЮП-19м-1з
НМЦЗВФН Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

На протязі тривалого часу Україна здійснює спроби щодо створення єдиного та ефективного органу, до повноважень якого було б віднесено роботу в напрямку запобігання корупції. Не дивлячись на створення в системі державних органів Національного агентства з питань запобігання корупції у 2015 року, зазначене питання є достатньо актуальним через відсутність будь-яких реальних результатів його діяльності.

Питання запровадження ефективних моделей запобігання корупційним проявам в Україні та вивчення особливостей організації аналогічних інституцій у зарубіжних країнах, досліджувалося великою кількістю українських науковців, серед яких можливо виокремити роботи: О.М. Бандурки, М.І. Мельника, М.І. Хавронюка, О.М. Литвинова, Т.В. Корнякової, Т.М. Супрун, В.В. Топчія, О.Я. Прозоренко, А.І. Рибак, В.А. Шкелебея, П.Л. Фріса, В.І. Шакуна, Н.С. Юзікової, О.М. Ярмиша та інших. Проте, не дивлячись на те, що тема дослідження не є новелою, неефективна державна політика у зазначеному напрямку сприяє необхідності для подальшого вивчення даної сфери.

У сучасному світі проблема запобігання корупції досягла світових масштабів, вийшовши за межі окремих держав. Світовий досвід реалізації державної політики свідчить про існування великої кількості різноманітних моделей запобігання корупції, що надає можливість проаналізувати основні положення законодавчих положень зарубіжних країн, а також визначити, які ж саме методи запобігання корупційним проявам є ефективними.

Так, першою формою є універсальна (слідча) модель, у відповідності до якої основним напрямком запобігання корупції у державі є проведення слідчих дій та пред'явлення офіційного обвинувачення. Першими зарубіжними державами, у яких було використано саме таку модель побудови, стали Сінгапур та Гонконг. В основу зазначеної моделі покладено принципи стримування корупційних порушень шляхом надання великого обсягу повноважень органам поліції та суворого покарання, яке передбачає високий розмір штрафів та позбавлення волі.

Ключова відмінність між Незалежною комісією по боротьбі з корупцією Гонконгу та Сінгапурським комітетом розслідування фактів розслідування, полягає у тому, що до складу першої входить більше тисячі співробітників, а другою - менше 100. Натомість, саме Сінгапур визнається однією із найменш корумпованих країн світу та четверте місце у Рейтингу сприйняття корупції за 2019 рік.

Другою моделлю організації зарубіжних органів є мультиорганізаційна, яка передбачає розподіл обов'язків між декількома інституціями. Зазначена модель є притаманною для Сполучених Штатів Америки, оскільки повноваження по боротьбі із корупційними проявами поділено між Управлінням державної етики та Міністерством юстиції. До функціональних обов'язків першої інституції належить проведення інформативної діяльності серед державних службовців щодо недопущення порушень етичних принципів, а другої - притягненням до відповідальності чиновників-порушників. При цьому, потрібно звернути увагу на те, що американська антикорупційна система розвивалася на протязі тривалого часу, що сприяло її належному функціонуванню на сьогоднішній день. Натомість, запровадження аналогічної моделі у Індії, Аргентині та Уганді, результатів не принесли.

Третю модель побудови антикорупційних органів прийнято називати парламентською, оскільки перебувають під контролем уряду або парламентських комітетів. Як правило, такі інституції не належать до виконавчої гілки влади, внаслідок чого виконують виключно попереджувальні функції.

Яскравим прикладом вищезазначеної моделі є Первинне парламентарне антикорупційне агентство Нового Південного Уельсу, яке створено за прикладом Гонконгського агентства. Проте, його діяльність ґрунтується на кардинально протилежних принципах, оскільки замість виявлення і покарання, застосовується

методика запобігання, тобто, попередження корупційних проявів. Внаслідок того, що зазначене агентство на регулярній основі публікує звіти про результати проведеної роботи, воно отримало високий рівень визнання та прихильності серед громадськості.

Таким чином, проаналізувавши основні модулі побудови антикорупційних органів у зарубіжних державах світу, можливо зробити висновок про те, що найдієвішою є практика Сінгапуру, який реалізував універсальну (слідчу) модель, що підтверджується заслуженим п'ятим місцем у світовому Рейтингу сприйняття корупції-2019. До того ж, можливо припустити, що зазначена модель могла би бути запроваджена і в Україні, оскільки рівень корупції у владних інституціях зростає кожного року і, можливо, запобігти таким проявам може лише застосування реальної сили та широких правоохоронних повноважень у такій категорії справ.

Науковий керівник: Юзікова Наталія Семенівна, доцент, доктор юридичних наук, професор кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ СВОБОДИ СОВІСТІ ТА ВІРОСПОВІДАНЬ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

Шарамок Поліна Сергіївна

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти групи ЮП-19м-1
юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся
Гончара*

Питання про необхідність юридичного закріплення прав і свобод, що стосуються ставлення до релігії, віросповідання, свободи совісті, піднімався багатьма філософами, юристами, політичними і громадськими діячами протягом століть. Однак цей процес остаточно зміг завершитися тільки в ХХ ст., коли ООН закріпила свободу совісті та віросповідань в статті 18 Загальної Декларації прав людини (1948 р.): «Кожна людина має право на свободу думки, совісті і релігії; це право включає свободу змінювати свою релігію або переконання і свободу сповідувати свою релігію або переконання». Пізніше, в 1966 р. був прийнятий Міжнародний Пакт про громадянські і політичні права, який в статті 18 дозволив детально розкрити положення статті 18 Загальної Декларації прав людини.

Зазначені положення стали ключовим кроком на шляху становлення демократичних перетворень в конституційних нормах багатьох держав світу, проте норми Пакту допрацьовувалися, обговорювалися, що призвело в результаті до прийняття в 1981 р. Генеральною Асамблеєю ООН Декларації про ліквідацію всіх форм нетерпимості та дискримінації на основі релігії або переконань. Таким чином, на міжнародному рівні істотно розроблені норми, що захищають свободу совісті та віросповідань людини. Будь-яка держава, яка приєдналася до вищеназваних актів, зобов'язана дотримуватися їх норми, а також змінити національне законодавство з метою уніфікації нормативних положень.

У ст. 24 Конституції України прямо закріплено, що «Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками». Це важливе положення

конкретизується в Законі України від 23.04.1991 «Про свободу совісті та релігійні об'єднання», який в ст. 4 вказує на рівноправність громадян незалежно від їх ставлення до релігії.

Кримінальний закон України завжди передбачав відповідальність за діяння, спрямовані на порушення свободи совісті та віросповідань людини і громадянина. У чинному Кримінальному кодексі України вчинення злочину на ґрунті расової, національної, релігійної ворожнечі чи розбрату або на ґрунті статевої приналежності є однією з обставин, які обтяжують покарання. Також стаття 161 передбачає відповідальність за порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками.

Кримінальний кодекс Німеччини містить статтю 166, яка закріплює склад злочину, що виражається в публічному або письмовому образі почуттів віруючих, а також діяння, спрямовані на публічне або письмове образу підвалин релігійної організації і релігійних світоглядних об'єднань (рухів, організацій). Стаття 167 цього кодексу передбачає кримінальну відповідальність за грубе умисне посягання на порядок здійснення церемоній (обрядів, богослужінь). Слід зазначити, що в самій конституції ФРН немає норм, що закріплювали б визначення «світська держава», але при цьому допускається різноманіття релігійних течій, поглядів, жодна з релігій не зізнається чільної (ст. 4).

Церква (християнська) відокремлена від держави, хоча і зізнається її важлива роль в регулюванні соціальних процесів. Виходить, що юридично Німеччина проголошена світською державою, але фактично окремі конфесії (для Німеччини визнаються традиційними християнська і іудейська) займають привілейоване становище по відношенню до решти.

Іншу позицію вибрали парламентарії Великобританії. Так, в англійському праві існували норми, прийняті ще в 1547 р. під час правління короля Едварда VI, які дозволяли обмежувати свободу творчості. Уже в XX столітті назріла гостра необхідність зміни даних правових норм з багатьох причин: це і відверта підтримка виключно Англіканської церкви (богохульством визнавалися образи тільки на адресу цієї церкви), і відсутність правозастосовної практики (з 1977 р.), незважаючи на те що саме законодавство про богохульство вважалося чинним весь цей час. Тільки в 2008 р. були внесені поправки, що скасували дію зазначених норм. До скасування статті за це правопорушення в 2008 р. британське законодавство трактувало богохульство як «будь-які письмові судження про Бога або Христі, християнстві, Біблії чи іншому священному предметі, що використовують лайливі, образливі або непристойні вирази, а також принижують християнську релігію».

Таким чином, законодавець Великобританії пішов по шляху усунення протиріч між національним законодавством і нормами міжнародних актів: закон про богохульство здатний порушити принцип свободи слова, зазначений в ст. 10 Європейської Конвенції про захист прав людини і основних свобод.

Слід зазначити, що держава може піти шляхом переважного використання норм міжнародного права, вносити в національне законодавство уточнення, що стосуються традиційних релігійних течій або встановлювати привілейоване становище тієї чи іншої релігійної течії з широким набором санкцій за «блюзнірство» (Пакистан, ряд ісламських держав). Зовсім іншу позицію займають США: крім дотримання міжнародних норм на своїй території вони стежать за виконанням норм про свободу совісті людини і громадянина на території держав світу. Щорічно Держдепартамент

США представляє Конгресу звіт про дотримання свободи совісті та віросповідань і про зафіксовані порушення на всій території крім самих США. Залежно від кількості зафіксованих порушень зазначених принципів складається перелік держав, де такі порушення носять повсюдний характер (зустрічаються часто), а це, в свою чергу, безпосередньо грає роль у формуванні зовнішньополітичних відносин з такими державами, а також дозволяє США надавати допомогу релігійним групам, чиє право на свободу совісті та віросповідань утискається. Так, в доповіді за 2017 р. до числа країн, в яких зустрічаються порушення свободи совісті та віросповідань, віднесені Сирія, Пакистан, Іран, Бангладеш, Шрі-Ланка, Китай, Єгипет, Сполучене Королівство. При цьому окремо перераховані країни, в яких релігійна свобода ущемлювалася за допомогою «урядових репресій»: Північна Корея, Саудівська Аравія, Судан, Куба, Таджикистан, Узбекистан, Росія.

Законодавство Італії тривалий час передбачало відповідальність за образу державної релігії (католицизму). Тільки в 1985 р. були внесені зміни до кримінального законодавства, що стосуються захисту не тільки католицизму, але також іншої релігії (Віри). На сьогоднішній день діяння, що посягають на свободу совісті та віросповідань в Італії, відносяться і до адміністративних правопорушень («богохульство»), і до кримінальних - ст. 724 КК Італії: діяння вважається злочинним, якщо скоєно публічно шляхом образи релігійних символів або релігійних діячів державної релігії (Конституційним судом в 1995 р. було зазначено на незаконність формулювання «державної релігії»).

Можна зробити висновок про те, що кримінальне законодавство ряду світських держав йде по шляху декриміналізації діянь, які можуть розглядатися як посягання на конкретну конфесію, релігійну течію, в зв'язку з тим що подібні норми суперечать принципам рівності, свободи слова, свободи совісті і віросповідань. Зарубіжний законодавець, крім іншого, приходить до висновку про те, що захист повинні підлягати не тільки релігійні відносини, а й почуття осіб, які відносять себе до атеїстів.

Свобода совісті та віросповідань є важливою частиною національного законодавства будь-якої держави, яка може обмежуватися нормами загального характеру (грунтуючись на міжнародних актах), але також і враховувати релігійні особливості і традиції населення. Проаналізувавши положення кримінальних законів деяких зарубіжних держав, можна прийти до наступного висновку: законодавець прагне уникати норм, які закріплюють привілейоване становище одного релігійного світогляду над іншим. Безсумнівно, можна виділити держави, де релігія є державною: Фінляндія, Греція, а також держави, релігійні інститути яких здійснюють давню тісну співпрацю з владою, при цьому держава має світський характер (Росія, Німеччина). Важливим залишається не тільки якісне формулювання правової норми, покликаної регулювати свободу совісті та віросповідань, а й недопустимість некоректного правозастосування її, наприклад, щодо окремих груп і об'єднань, які є нечисленними або молодими в порівнянні з традиційними. Визнаючи релігійне і світоглядне різноманіття, держава бере на себе зобов'язання по контролю за ефективним механізмом захисту свободи слова і совісті кожної людини і громадянина.

Закріплюючи відповідальність за порушення права на свободу совісті та віросповідань, законодавцю слід максимально точно формулювати кримінально-правову норму, вказувати на її застосування без винятків (привілеїв), уникати оціночних категорій і термінів без вказівки на їх значення. В іншому випадку норма

права замість гарантії дотримання принципу рівності стає засобом викорінювання інакомислення і перешкодою для розвитку культурного, ідеологічного та релігійного різноманіття в суспільстві.

Науковий керівник: Кобрусєва Євгенія Анатоліївна, доцент, кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Шиян Олександр Юрійович

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти групи ЮП-19м-1 юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Організована злочинність, як зазначалося на VIII Конгресі ООН із попередження злочинності (Гавана, серпень – вересень 1990 року), становить пряму загрозу національній і міжнародній безпеці, стабільності, державності. Вона компрометує соціальні та економічні процеси в державі, що призводить до втрати довіри до демократичних перетворень.

На сьогоднішній день для України серед найбільш серйозних внутрішніх загроз для соціально-економічної стабільності та національної безпеки є організована злочинність, яка просочується у владні структури, зростається з ними. Злочини, що вчиняються організованими злочинними формуваннями приводять до дуже тяжких і часом незворотних наслідків. Представники організованої злочинності, як самі приходять до влади, так і набувають стабільні зв'язки з представниками державних структур, заручаючись їх підтримкою, що створює в суспільстві невпевненість у власній безпеці і можливості державної влади протистояти злочинності у всіх її проявах.

Надзавдання суспільства в протидії організованій злочинності полягає в розробленні таких заходів руйнівного впливу на цей кримінальний феномен, під час реалізації яких удалося б запобігти порушення небезпечної межі свавілля й беззаконня.

Завдання кримінологічної науки полягає в пошуку максимально ефективних заходів руйнування організованої злочинності на підставі принципу законності.

У питанні кримінологічної характеристики організованої злочинності та вивченні аспектів запобігання організованій злочинності значний внесок зробили як іноземні, так і вітчизняні вчені, зокрема: Ю. М. Антонян, О. М. Бандурка, І. Г. Богатирьов, В. В. Василевич, М. Г. Вербенський та інші.

Водночас реалії сьогодення потребують розроблення та впровадження в практику нових заходів протидії організованій транснаціональній злочинності. Зазначене й зумовлює актуальність цього дослідження.

Організована злочинність є узагальнюючим поняттям для наявних їй видів, що передбачені у Кримінальному Кодексі України, тому необхідно перелічити їх та зазначити, якими статтями регулюється той чи інший вид організованої злочинності:

1. Організована група – ч. 3 ст. 28 КК України.

2. Злочинна організація – ч. 4 ст. 28 КК України.
3. Транснаціональна організація – ч. 5 ст. 143 КК України.
4. Група, діяльність якої здійснюється під приводом проповідування релігійних віровчень чи виконання релігійних обрядів і поєднана із заподіянням шкоди здоров'ю людей або статевою розпустою – ч. 1 ст. 181 КК України.
5. Озброєна банда – ст. 257 КК України.
6. Терористична група та терористична організація ст. 258-3 КК України.
7. Не передбачене законом воєнізоване або збройне формування – ст. 260 КК України.

В Україні методика виявлення фактичної організованої злочинності майже не розроблена, віктимологічні дослідження проводяться, зазвичай, Лише у науково-дослідних цілях окремими вченими, тому з урахуванням цього факту вбачається вкрай важливим проведення на державному рівні комплексних досліджень латентності організованої злочинності, які б будувались на альтернативних джерелах інформації.

Шлях до європейської спільноти для України пов'язаний насамперед із реальним реформуванням системи органів правопорядку і судової гілки влади, однак без проведення справжніх та успішних реформ у політичній, економічній, соціальній сферах це зробити неможливо. Зарубіжний досвід свідчить, що ефективно протидіяти організованій злочинності спроможні потужні й самостійні державні служби, які мають спеціальну компетенцію у сфері боротьби з організованою злочинністю.

Міжнародний досвід боротьби з організованою злочинністю дає підстави стверджувати, що наступальна державна політика може істотно ускладнити активність організованих злочинних співтовариств, знизити її ефективність, що зрештою приведе до витіснення мафіозних кланів за межі держави.

До елементів наступальної державної політики, які суттєво ускладнюють активність мафіозних структур, належать: 1). прийняття ефективного законодавства; 2). створення розгалуженої системи контролюючих органів; 3). зміна пріоритетів виробничо-господарської діяльності в різних сферах життєдіяльності; 4). формування ідеології, яка заперечує співпрацю з кримінальними та напівкримінальними структурами.

Зарубіжний досвід засвідчує, що для ефективної протидії організованій злочинності доцільно акцентувати механізм зміцнення державної системи руйнівного впливу на злочинність і створити соціальні механізми, які забезпечать усунення системоутворювальних чинників, що обумовлюють переваги організованої злочинності, а також подолання пріоритетів темпів еволюції мафії над темпами еволюції державних антикримінальних, антикорупційних структур.

Науковий керівник: Юзікова Наталія Семенівна, доцент, доктор юридичних наук, професор кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОТИДІЇ ТЕРОРИСТИЧНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ КРИЗЬ ПРИЗМУ ПРОЦЕСІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Юзіков Георгій Станиславович

здобувач третього (освітньо - наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 Право (PhD) четвертого року навчання Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

В умовах глобалізаційних процесів терористична злочинність розвивається, однак протидія цій злочинності сфокусована на традиційних заходах контролю криміногенної ситуації, поліцейських заходах впливу, тобто вона переважно розглядається лише в рамках внутрішньодержавної проблеми. В умовах глобалізації, слід приділяти увагу не лише внутрішньодержавним аспектам протидії проблемі, а й міжнародним аспектам та відносинам між державним та приватним секторами.

На сьогодні відсутнє уніфіковане визначення тероризму. Це різноманітна діяльність, яка постійно змінюється. Різні структури застосовують власні визначення «тероризму» до різноманітних озброєних угруповань, які мають транснаціональний характер. Загалом за даними США були застосовані санкції до приблизно 80 терористичних груп та більш ніж 380 окремих осіб, які пов'язані з угрупованнями «Талібан», «Аль-Каїда», «Ісламська держава Іраку та Леванту», посилаючись на їхню можливу участь у терористичній діяльності та підтримку тероризму. Зазначається, що на 2015 рік організації «Талібан», «Аль-Каїда», «Ісламська держава Іраку та Леванту» та «Боко Харам» відповідальні за 75% загиблих від терактів, повстань та діяльності екстремістських угруповань осіб.

Останнім часом спостерігається розростання та посилення терористичних угруповань внаслідок процесів глобалізації, тому ці угруповання набувають ознак добре оснащених і підготовлених парамілітарних угруповань, які не просто вчинюють теракти, а й в поодиноких випадках захоплюють значні території суверенних держав. Це робить боротьбу з ними лише поліцейськими силами неефективною, виникає необхідність в залучення армійських підрозділів.

Правовий аналіз зарубіжного досвіду у розробці програм, щодо протидії тероризму та пов'язаним із ним загрозам дає можливість визначити пріоритетні напрямки з урахуванням глобальних проблем та сучасних трендів загроз тероризму.

Залучення до міжнародного обміну інформацією, на нашу думку, є необхідним для української превентивної антитерористичної діяльності. Це сприятиме своєчасному розпізнанню загроз, які з'явилися у зв'язку із розвитком сучасних технологій, активною міграцією та ризиками окремих радикально налаштованих громадян (серед яких значну частину посідають нелегальні мігранти або переселенці з різних країн).

Наприклад, для України буде корисним превентивний досвід Нідерландів. Урядом Нідерландів було сформовано фундамент для боротьби з тероризмом який закріплено у «Антитерористичній стратегії 2011 – 2015 рр.».

На підґрунті Антитерористичної стратегії 2011 – 2015 років базується Антитерористична програма 2016-2020 років. Необхідно враховувати, що завдяки сучасним технологіям, шляхи підготовки терористичних актів та вербування терористів стали досконалішими, та постійно розвиваються.

За для забезпечення збору, аналізу інформації, мають бути виконані наступні передумови: Підготовка кваліфікованих професіоналів на високому рівні, що

працюють як в країні, так і за її межами, продовжити розвиток експертизи високого рівня щодо загроз тероризму, та способів вчинення терористичних актів; Перевірка максимальної кількості цифрових ресурсів (включаючи соціальні медіа, dark web та зашифровані мережі), які використовуються для поширення пропаганди, вербування нових членів терористичних організацій та "тіньова" організація терористичних актів; Використання найсучасніших технологічних способів та інновацій, які постійно розвиваються; Покращення взаємодії інформаційних систем.

Після проведення аналізу отриманої інформації, необхідно розроблювати запобіжні системи. Окрім превентивних мір, необхідно розроблювати активний та пасивний захист від терористичних загроз.

Уряд Нідерландів розділив захист на три напрямки: фізичний захист, який базується на покращенні національної та міжнародної співпраці, а також використанні новітніх технологій; захист цивільної авіації, включає в себе програми захисту, які базуються на ступені ризику, приділяється особлива увага автоматизованим системам безпеки в аеропортах разом з ввічливим відношенням до пасажирів під час перевірок, а також створювати «культуру безпеки» за межами Європи; третім напрямком є Кібербезпека.

Проводиться постійний моніторинг впливу терористичної та екстремістської загрози на соціум. Використовуються спеціальні "кризові" сценарії.

Отже, можна зробити висновок, що більш детальний аналіз усіх складових Антитерористичної стратегії надасть можливість створити дієву та ефективну програму правозастосовних і превентивних антитерористичних заходів в Україні, а також допоможе почати здійснення обміну інформацією щодо новітніх загроз та шляхів їх мінімізації і забезпечення безпеки у суспільстві на місцевому та глобальному рівнях.

Використання так званих «сценаріїв», для України не є чимось новим, однак такий превентивний метод необхідно поширювати та використовувати більш активно. Їх використання, в різних сферах, надають змогу детально пропрацювати неточності, які можуть виникнути у найближчому майбутньому. Більш того, сценарій дає змогу побачити проріхи та точно визначити, який саме орган повинен вжити відповідних заходів.

Таким чином, загальні превентивні заходи традиційно відносяться до соціально-економічної сфери та розробляються з концепцією дуалізму, яка є доречною для організованої злочинності. Це виражається, з одного боку, у виробництві чи наданні незаконних товарів та послуг, а з іншого боку - у постійному їхньому втягуванні до легальної економіки.

Науковий керівник: Корнякова Тетяна Всеволодівна, заслужений юрист України, доцент, доктор юридичних наук, завідувач кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ЗМІСТ

РОЗДІЛ І

ТЕОРІЯ ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА, ІСТОРІЯ ПОЛІТИКО ПРАВОВИХ ВЧЕНЬ, ФІЛОСОФІЯ І СОЦІОЛОГІЯ ПРАВА, ПОРІВНЯЛЬНЕ ПРАВознавство, КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО ТА КОНСТИТУЦІЙНИЙ ПРОЦЕС, МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО, МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

<i>Абрамова А. В.</i> ОСОБЛИВОСТІ УНІФІКАЦІЇ СФЕРИ МІЖНАРОДНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ.....	6
<i>Алфєрова К. С.</i> АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ.....	7
<i>Багров А. Л.</i> МІСЦЕ ТА РОЛЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ПРОЦЕСАХ ЛОКАЛЬНОГО СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ.....	9
<i>Багров А. Л.</i> СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ НА ПРИКЛАДІ КРАЇН-ЧЛЕНІВ ЄС.....	10
<i>Білошенко Л. Л.</i> ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ В УКРАЇНІ.....	12
<i>Блажеєв Антон.</i> ПОЛЬСЬКИЙ ДОСВІД АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ.....	13
<i>Ганзюк О. О.</i> РОЗВИТОК СФЕРИ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ З ЄС.....	15
<i>Грудєва К. О.</i> АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДОПОМІЖНИХ РЕПРОДУКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ	17
<i>Даніленко М. С.</i> РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО ПРАВА В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ У КОНТЕКСТІ ВРЕГУЛЮВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ПИТАННЯ	20
<i>Даніленко М. С.</i> ТЕРИТОРІАЛЬНЕ РОЗМЕЖУВАННЯ АФРИКАНСЬКИХ КРАЇН ПОСТКОЛОНІАЛЬНОГО ПЕРІОДУ.....	21
<i>Демідова Н. М.</i> НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СПЕЦИФІЧНИМИ ОБ'ЄКТАМИ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ.....	23
<i>Ісаєнко О. О.</i> МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ.....	25
<i>Захарова О. В.</i> ДІЯЛЬНІСТЬ УПОВНОВАЖЕНОГО У СПРАВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ.....	26
<i>Каба Сумаїла.</i> ОСОБЕННОСТИ СУДЕБНОЙ СИСТЕМЫ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА.....	28
<i>Клименко Д. О.</i> АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ.....	32
<i>Кузьмиченко Д. С.</i> РОЗВИТОК ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....	34
<i>Максіменцева Н. О.</i> ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОРЯДКУ ВІДКЛИКАННЯ ДЕПУТАТІВ МІСЦЕВИХ РАД ЗА НАРОДНОЮ ІНІЦІАТИВОЮ	35
<i>Пешкічева А. Ю.</i> ОСОБЛИВОСТІ ОТРИМАННЯ ГРОМАДЯНСТВА УКРАЇНИ НА ОСНОВІ МІЖНАРОДНОГО ПРАВОВОГО ДОСВІДУ ТА ІСТОРИЧНИХ УМОВ.....	37
<i>Романишин О. О.</i> РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У РЕГУЛЮВАННІ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ СПОРТУ	39

<i>Росточило С. С.</i> ЕФЕКТИВНІСТЬ МЕДИЧНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ.....	41
<i>Смирнова В. С.</i> ПРАВОВЕ РЕГУЛВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	42
<i>Солонько Б. О.</i> ПРИНЦИП РОЗПОДІЛУ ВЛАДИ І КЛАСИФІКАЦІЯ ДЕРЖАВ.....	44
<i>Татаршикин Ю. В.</i> ВЛИЯНИЕ КОНСТИТУЦИОННЫХ РЕФОРМ 1905-1906 ГГ. НА УРОВЕНЬ ПРАВОВОЙ КУЛЬТУРЫ.....	46
<i>Чучва А. В.</i> МОДЕРНІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗАКЛАДІВ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ.....	47

РОЗДІЛ II

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС, СІМЕЙНЕ ПРАВО, ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ГОСПОДАРСЬКИЙ ПРОЦЕС

<i>Булат Є. А.</i> ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ НАУКОВОГО ВІДКРИТТЯ В КОНТЕКСТІ ЙОГО ПОДАЛЬШОЇ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ.....	50
<i>Казакова В. В.</i> СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ ПРАВА НА ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ.....	51
<i>Кирпань Б. В.</i> АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У СФЕРІ ЛІКВІДАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРИСТВ.....	53
<i>Лаашкун А. Г.</i> ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ФОРМИ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА.....	55
<i>Мерцалов М. Ю.</i> ВІДМОВА ВІД ПОЗОВУ, ПОДАНОГО ФІЗИЧНОЮ ОСОБОЮ, ЯКА В ПОДАЛЬШОМУ БУЛА ВИЗНАНА НЕДІСЗДАТНОЮ.....	57
<i>Печиліна О. В.</i> РОЗВИТОК ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ЯКОСТІ ТОВАРІВ, РОБІТ І ПОСЛУГ В УКРАЇНІ.....	59
<i>Пономаренко М. В.</i> СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ОРГАНІВ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ В УКРАЇНІ.....	61
<i>Харківський О. Ю.</i> СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ – ПІДПРИЄМЦІВ В УКРАЇНІ.....	63
<i>Цезарева М. І.</i> ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ: ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	65
<i>Юрченко В. В.</i> СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ПОНЯТТЯ ПРАВОЧИНУ В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ.....	66

РОЗДІЛ III

ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО, АГРАРНЕ ПРАВО, ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО, ПРИРОДОРЕСУРСНЕ ПРАВО, ТРУДОВЕ ПРАВО, ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

<i>Кучинський Е. В.</i> СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЗЕМЕЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УКРАЇНІ.....	69
<i>Стахів О. О.</i> СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО: ДОСВІД ТРАНСФОРМАЦІЇ У КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ.....	71
<i>Томозов А. В.</i> ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ МІГРАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ.....	72

Ченіга Д. О. ОСНОВНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ.....	73
--	----

РОЗДІЛ IV

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРОЦЕС, ФІНАНСОВЕ ПРАВО, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

Бовін В. В. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ МІГРАЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ.....	76
Бондаренко В. Г. КРИТЕРІЙ БЕЗПОСЕРЕДНОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДОКАЗІВ ПРИ РОЗГЛЯДІ СПРАВ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ДЕЛІКТИ.....	78
Веселовська В. В. ОСОБЛИВОСТІ РОЗГЛЯДУ АДМІНІСТРАТИВНИХ СПОРІВ У СФЕРІ МІСТОБУДУВАННЯ.....	80
Василишина А. П. ВПРОВАДЖЕННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ В ОБЛАСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОЄКТУ «DIGITAL JUSTICE – ЦИФРОВА ЮСТИЦІЯ».....	82
Григорко А. О. ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ІНСТИТУТУ АПЕЛЯЦІЇ В АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНОМУ ПРОЦЕСІ.....	82
Дриголь О. О. ПРАВОВІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОСВІТИ.....	85
Єгоров А. Є. РОЛЬ ПОДАТКОВИХ ОРГАНІВ В СИСТЕМІ ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ.....	86
Иванчинкова Л. Д. ОСОБЕННОСТИ РЕАЛИЗАЦИИ АДМИНИСТРАТИВНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ.....	88
Каграманян Х. К. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ МИТНИХ ПРАВОВІДНОСИН ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	90
Каграманян Х. К. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ.....	92
Касьянов М. В. ТЕОРИТИЧНІ АСПЕКТИ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ.....	94
Кобрусєва Є. А. АДМІНІСТРАТИВНИЙ КОНТРОЛЬ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ГРОМАДЯН НА МИРНІ ЗІБРАННЯ.....	96
Кононенко В. В. ЗВ'ЯЗАНІСТЬ ПУБЛІЧНО-АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВОМ І ЗАКОНОМ: ІНСТРУМЕНТИ ТА МЕХАНІЗМ ЗВ'ЯЗАНОСТІ.....	98
Куліковська А. О. ІСТОРИКО-ПРАВОВА ПРИРОДА СТАНОВЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИМУСОВОГО ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ В РУСЬКІЙ ПРАВДІ.....	100
Лазаренко У. І. НОВЕЛИ В ПРАКТИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ВИРІШЕННЯ ПОДАТКОВИХ СПОРІВ.....	101
Лахов А. С. ЗАСОБИ ОСКАРЖЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ.....	103
Легостаєв І. М. СУЧАСНІ СЕРВІСИ ОРГАНІВ ЮСТИЦІ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ.....	105
Одинцова І. М. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	106
Прокопенко Г. О. НОТАРІАЛЬНА ПАЛАТА УКРАЇНИ, ЯК СУБ'ЄКТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НОТАРІАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	108
Прокопенко Г. О. СУБ'ЄКТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НОТАРІАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ.....	109
Романович Ю. С. ХАРАКТЕРНІ ОЗНАКИ ВАЛЮТНИХ ПРАВОВІДНОСИН.....	111
Руда О. Ю. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ РЕФОРМ У ДЕРЖАВНІЙ МІГРАЦІЙНІЙ СЛУЖБІ УКРАЇНИ.....	113

<i>Сосков Р. Р.</i> ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ НЕЗАЛЕЖНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЖУРНАЛІСТІВ В УКРАЇНІ.....	115
<i>Селіванова К. В.</i> КОЛЕГІЇ З РОЗГЛЯДУ СКАРГ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ ЯК АЛЬТЕРНАТИВА СУДОВОМУ ОСКАРЖЕННЮ РІШЕНЬ, ДІЙ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ РЕЄСТРАТОРІВ.....	116

РОЗДІЛ V

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ, КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО, КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА, СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА, ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

<i>Анісімова Н. І.</i> МЕХАНІЗМ ВИЗНАННЯ ПРОТОКОЛУ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ДІЇ НЕДОПУСТИМИМ ДОКАЗОМ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕНІ.....	119
<i>Анісімова Н. І.</i> ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ВТРУЧАННЯМ У ПРИВАТНЕ СПІЛКУВАННЯ.....	120
<i>Білик М. М.</i> АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ БОРОТЬБИ ЗІ ШПИГУНСТВОМ У СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	122
<i>Білик М. М.</i> КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ДЕРЖАВНУ ЗРАДУ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ.....	124
<i>Білошенко Л. Л.</i> ПРОБЛЕМИ ЯКОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	127
<i>Бондар Б. В.</i> ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ВІЙСЬКОВИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ.....	129
<i>Васецький І. Д.</i> ІСТОРИЧНЕ ПІДГРУНТТЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУДІВ КАСАЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ УКРАЇНИ.....	130
<i>Васецький І. Д.</i> МІСЦЕ КАСАЦІЙНОГО ОСКАРЖЕННЯ В СИСТЕМІ ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ АДМІНІСТРАТИВНИМИ СУДАМИ УКРАЇНИ.....	132
<i>Єрмаков А. В.</i> ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ПІДАКЦИЗНИХ ТОВАРІВ.....	134
<i>Ісаєнко О. О.</i> ВПЛИВ КОРУПЦІЇ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ.....	136
<i>Кононенко В. В.</i> ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ.....	138
<i>Кудрявцев Є. В.</i> РОЛЬ СУДДІ ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У США.....	139
<i>Кузьмиченко Д. С.</i> ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ВЧИНЕННЯ СТАТЕВИХ ЗЛОЧИНІВ НЕПОВНОЛІТНІМИ.....	141
<i>Лахова О. В.</i> КВАЛІФІКАЦІЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ.....	143
<i>Лещенко В. В.</i> ПРОБЛЕМИ НЕЛЕГАЛЬНОЇ МІГРАЦІЇ ТА КРИМІНОГЕННА СИТУАЦІЯ В УКРАЇНІ.....	144
<i>Лещенко І. О.</i> ДЕЯКІ АСПЕКТИ УЧАСТІ ЗАХИСНИКА У СУДІ ПРИСЯЖНИХ...146	
<i>Марченко К. О.</i> КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ФІКТИВНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА.....	148
<i>Миронова В. В.</i> ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПРОЦЕДУРИ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ.....	149
<i>Подвалюк Г. Д.</i> ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ЗЛОЧИНІВ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ У СФЕРІ МЕДИЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ЗА ВІТЧИЗНЯНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ.....	151
<i>Подвалюк Г. Д.</i> КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ МЕДИЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ: АНАЛІЗ СКЛАДІВ ЗЛОЧИНУ.....	153

<i>Рябець Р. В.</i> КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СУЧАСНОМУ ПЕРІОДІ.....	154
<i>Слюсар Д. Ю.</i> ЖІНОЧА ЗЛОЧИННІСТЬ В ПЕРІОД КАРАНТИНУ: ЩО «КАЖЕ» СТАТИСТИЧНА ІНФОРМАЦІЯ?.....	156
<i>Сушко Д. В.</i> ПРОБЛЕМИ ПИТАННЯ ПРИ ВИЗНАЧЕННЯ СУБ'ЄКТІВ ДЕКЛАРУВАННЯ СЕРЕД ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	157
<i>Сушко Д. В.</i> СУЧАСНИЙ СТАН СПРАВ ЩОДО РОБОТИ УПОВНОВАЖЕНИХ ПІДРОЗДІЛІВ (УПОВНОВАЖЕНИХ ОСІБ) З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ.....	159
<i>Филоненко А. Д.</i> ВИДАЧА ЗЛОЧИНЦІВ ЯК ПРАВОВА КАТЕГОРІЯ.....	161
<i>Холод Є. О.</i> КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ФУНКЦІОНУВАННЯ ТРАНСПОРТУ В УКРАЇНІ: РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ.....	162
<i>Холод Є. О.</i> МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ БЕЗПЕКИ РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ (НА ПРИКЛАДІ КРАЇН ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ).....	164
<i>Цибульник А. Ю.</i> МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ.....	166
<i>Цибульник А. Ю.</i> НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАПОБІГАННЯ ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ.....	168
<i>Чорний А. Р.</i> ОСНОВНІ МОДЕЛІ ПОБУДОВИ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ОРГАНІВ У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ.....	169
<i>Шарамок П. С.</i> КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ СВОБОДИ СОВІСТІ ТА ВІРОСПОВІДАНЬ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ.....	171
<i>Шиян О. Ю.</i> КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД.....	174
<i>Юзіков Г. С.</i> ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОТИДІЇ ТЕРОРИСТИЧНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ КРІЗЬ ПРИЗМУ ПРОЦЕСІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ У СУЧАСНОМУ СВІТІ.....	176

Сучасний стан і перспективи розвитку держави і права. Матеріали XII Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених (9 – 10 жовтня 2020 року) / За заг. ред. М.В. Полякова та О. Л. Соколенко. Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара– м. Дніпро, 2020. – 183 с.

У виданні опубліковані матеріали XII Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Сучасний стан і перспективи розвитку держави і права», які містять дослідження з загальнотеоретичної юриспруденції та з основних галузей права та юридичної науки: конституційне, цивільне, трудове, господарське, земельне, адміністративне, кримінальне та міжнародне право, а також галузей процесуального права.

Розраховано на науковців, викладачів, аспірантів, студентів юридичних факультетів ВНЗ. Видання буде корисним для всіх, хто цікавиться питаннями розбудови правової держави.

© Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Юридичний факультет, 2020
